T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN KİTÂBU BEHCETİ'T-TEVÂRÎH'İNİN MUSTAFA EL-FÂRİSÎ ÇEVİRİSİ (vr 211b-238a) (İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

H. İPEK DAĞLIOĞLU

İSTANBUL 2018

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN KİTÂBU BEHCETİ'T-TEVÂRÎH'İNİN MUSTAFA EL-FÂRİSÎ ÇEVİRİSİ (vr 211b-238a) (İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

H. İPEK DAĞLIOĞLU

TEZ DANIŞMANI:

PROF. DR. MESUT ŞEN

İSTANBUL 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Hatice İpek DAĞLIOĞLU'nun "Şükrullah El-Amasyavî'nin Kitâbu Behçeti't-Tevârîh'inin Mustafa El-Fârisî Çevirisi (vr. 211b-238a) (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu ile~~ başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı Üniversitesi	: Prof. Dr. Mesut ŞEN Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Doç. Dr. Murat ELMALI İstanbul Üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 26/11/ 2018 tarih ve 2018/124-05 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER I

ÖN SÖZ VIII

ÖZET X

ABSTRACT XI

KISALTMALAR XII

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ XIII

YÖNTEM ve METOD XIV

1. İNCELEME 1

1.1. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ 1

1.1.1. ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ 1

1.1.1.1. Şükrullah'ın Adı 1

1.1.1.2. Şükrullah'ın Ailesi 2

1.1.1.3. Şükrullah'ın Doğum Tarihi ve Yeri 3

1.1.1.4. Şükrullah'ın Tahsili 4

1.1.1.5. Şükrullah'ın Ölüm Tarihi 4

1.1.1.6. Şükrullah'ın Eserleri 5

1.1.2. BEHCETÜ'T-TEVÂRİH 7

1.1.2.1. Eserin Yazılışı 7

1.1.2.2. Eserin İçeriği 8

1.1.2.3. Eserin Nüshaları 10

1.1.3. MAHBÛBU'L-KULÛBİ'L-'ÂRİFÎN 11

1.1.3.1. Mustafa El-Fârisî 11

1.1.3.2. Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn 12

1.1.3.3. Nüsha Özellikleri 13

2. İMLA VE DİL ÖZELLİKLERİ 15

2.1. İmla özellikleri 15

2.1.1. Harekeleme 15

2.1.2. Şeddenin kullanımı 15

2.1.3. Ünlülerin yazılışı 16

2.1.3.1. a ünlüsü 16

2.1.3.1.1. İlk hecede 16

2.1.3.1.2. Orta hecede 16

2.1.3.1.3. Son hecede 17

2.1.3.2. e ünlüsü 17

2.1.3.2.1. İlk hecede 17

2.1.3.2.2. Orta hecede 17

2.1.3.2.3. Son hecede 18

2.1.3.3. ı, i ünlüleri 18

2.1.3.3.1. İlk hecede 18

2.1.3.3.2. Orta hecede 19

2.1.3.3.3. Son hecede 19

2.1.3.4. o, ö, u, ü ünlüleri 20

2.1.3.4.1. İlk hecede 20

2.1.3.4.2. Orta hecede 20

2.1.3.4.3. Son hecede 21

2.1.4. Ünsüzlerin yazılışı 21

2.1.4.1. ç ünsüzü 21

2.1.4.2. g, k, ve ñ ünsüzleri 21

2.1.4.3. ġ, ķ ünsüzleri 22

2.1.4.4. ḫ, ünsüzü 22

2.1.4.5. p ünsüzü 22

2.1.4.6. d, t, ṭ ünsüzleri 23

2.1.4.7. s, ṣ ünsüzleri 23

2.1.5. Edatların yazımı 24

2.1.6. Yazımı farklı veya imlada ikili şekilde karşılaşılan kelimelere örnekler 25

2.2. Dil özellikleri 27

2.2.1. Ses hadiseleri 27

2.2.1.1. Kalınlık-incelik uyumu 27

2.2.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu 27

2.2.1.3. Ünsüz değişmeleri 28

2.2.1.3.1. ṭ- > d- ses değişimi 28

2.2.1.3.2. Ünsüz Yumuşaması 28

2.2.1.4 Ünlü Değişmeleri 28

2.2.1.4.1. Ünlü Düşmesi 28

2.2.2. Çekim ekleri 29

2.2.2.1. İsim çekim ekleri 29

2.2.2.1.1. Çokluk eki 29

2.2.2.1.2. İyelik ekleri 29

2.2.2.1.3. Hâl ekleri 31

2.2.2.1.3.1. İlgi hâli (genitif) 31

2.2.2.1.3.2. Yükleme hâli (akuzatif) 32

2.2.2.1.3.3. Yaklaşma hâli (datif) 32

2.2.2.1.3.4. Bulunma hâli (lokatif)..... 33

2.2.2.1.3.5. Ayrılma hâli (ablatif) 33

2.2.2.1.3.6. Vasıta hâli (instrumantel)..... 33

2.2.2.1.3.7. Eşitlik hâli (ekvatif) 34

2.2.2.1.3.8. Yön hâli (direktif) 34

2.2.2.2. Fiil çekim ekleri 35

2.2.2.2.1. Şahıs ekleri..... 35

2.2.2.2.1.1. Birinci tip şahıs ekleri..... 35

2.2.2.2.1.2. İkinci tip şahıs ekleri 35

2.2.2.2.1.3. Üçüncü tip şahıs ekleri 36

2.2.2.2.2. Bildirme kipleri..... 36

2.2.2.2.2.1. Görülen geçmiş zaman 36

2.2.2.2.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman 37

2.2.2.2.2.3. Geniş zaman 37

2.2.2.2.3. Tasarlama kipleri 37

2.2.2.2.3.1. Emir kipi..... 37

2.2.2.2.3.2. İstek kipi 38

2.2.2.2.3.3. Gereklilik kipi 38

2.2.2.2.4. Birleşik kipler 39

2.2.2.2.4.1. Hikâye 39

2.2.2.2.4.2. Şart 39

2.2.2.2.4.3. Rivayet 39

2.2.2.2.5. Bildirme ekleri ve cevheri fiil(Ek-eylem) 39

2.2.2.2.5.1. Geniş zaman 39

2.2.2.2.5.2. Görülen geçmiş zaman 40

2.2.2.2.5.3. Cevherî fiilin(Ek-eylem) olumsuzu 40

2.2.2.2.6. Partisipler (Sıfat-Filler) 41

2.2.2.2.7. Gerundiumlar (Zarf-Fiiller) 41

2.2.2.2.8. Fiillerde olumsuzluk 42

2.2.3. Birleşik fiiller 42

2.2.3.1. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller 42

2.2.3.2. İki unsuru da fiil olan birleşik fiiller 43

III. METİN 44

IV. DİZİN 68

KAYNAKÇA.....166

TIPKIBASIM.....170

ÖZGEÇMİŞ

ÖNSÖZ

İnsanların, yaşadıkları deneyimleri kayıt altına alarak gelecek nesillere aktarma ihtiyacı ilk medeniyetlere kadar uzanır. Hititlerde yıllıklar, Kök Türklerde kitabeler, Osmanlılarda vakayinameler, Ruslarda kronikler tarih yazıcılığına örnek gösterilebilir. Tarih yazmak ciddî bir iştir. Mustafa Kemal Atatürk de bunu "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır" sözüyle ifade eder.

Yüksek Lisans tezimize konu olan Şükrullah Amasyavî'nin *Behcetü't-Tevârih* adlı tarih kitabı, bugün elde bulunan Osmanlı tarihine ait kaynaklardan Ahmedî'nin *İskendernâme*'sinden sonra en eski olanıdır.

Kozmolojik açıklamaları, Hz. Peygamber'in hayatına dair yazdıkları, birçok din büyüğüne, Yunan filozoflarına, Emevî, Abbasî, İran ve Selçuklu tarihine dair anlattıklarıyla beraber asıl son bölümü yani Osmanlı tarihinden bahsettiği kısmı *Behceti't-Tevârih*'i önemli kılar zira yazarımız Şükrullah kendi yaşadığı dönemi anlatmaktadır. Bu da kitabı diğer bölümleri yazarken faydalandığı eserlerin etkisinden kurtarıp daha özgün hale getirir.

Eserin bizim çalıştığımız bölümü, Hz. Peygamber'in eşlerinin, cariyelerinin, çocuklarının ve Aşere-i Mübeşşere'nin soylarını daha çok nesep ilmine uygun olacak şekilde anlatmaktadır. İlm-i neseb'in İslam tarihinde ne kadar önemli bir yer tuttuğu eserin 5. Bölümü incelenerek anlaşılabilir.

Şükrullah el-Amasyavî'nin *Kitâbü Behceti't-Tevarîh* adlı eseri, Mustafa el-Fârisî tarafından *Mahbûbü'l-Kulûbi'l-'Ârifîn* adıyla Osmanlı Türkçesine çevrilmiştir. Çalışmamıza konusu bu metnin Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi 2342-2343 numaralı nüshasının 211b-238b arası varaklarıdır. Bu çalışma, müellif ve eser hakkında bilgilerin verildiği giriş, transkripsiyonlu metin, dil özellikleri, dizin ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır.

Dileğimiz, bu çalışmanın 16. Yy Osmanlı Türkçesinin özellikleri ortaya konulurken araştırmacılara yardımcı olmasıdır.

Başta bunca yıl tezimi bekletmeme rağmen bana hiçbir zaman ilgisini ve sevgisini esirgemeyen, akademik özelliklerinin ve hocalığının yanında insan olarak da her zaman örnek aldığım tez danışmanım kıymetli Prof. Dr. Mesut Şen'e, bu eseri çalışan öğrenciler grubuna beni de alan, güler yüzü ve ilgisi ile öğrencilerine hep yeni ufuklar açan hocam Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali'ye, bilgisi ve akademik tavrı ile bana her zaman yol gösteren Prof. Dr. Mustafa Tahralı'ya, yüksek lisansa başladığım zamandan beri tezimle ilgili her zaman bana yardım eden dostlarım Halim Bilgin, Hülya Tepedelen ve Alime Evci'ye, araştırmalarım sırasında bana her zaman destek olan ve mensubu olmaktan onur duyduğum Kubbealtı Vakfı'na, biz araştırmacılara her zaman bütün olanaklarını sunan İSAM'a ve çalışanlarına ve en önemlisi tezim süresince ben yokken kızım Gülce'ye sonsuz sevgi ve ilgi gösteren, hayatımın her anını kolaylaştıran anneme, babama ve eşim Evren'e çok teşekkür ederim…

ÖZET

Bu çalışma, Şükrullah el-Amasyavî'nin Farsça kaleme aldığı Behcetü't-Tevârîh adlı eserin, XVI. yüzyılda Mustafa el-Fârisî tarafından Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn ismiyle Türkçeye tercümesini içermektedir.

Çalışma, nüshanın Farsçasını kaleme alan Şükrullah el-Amasyavî ve eseri Behcetü't-Tevârîh ile Mustafa el-Fârisî'nin Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn'inin kısa bir tanıtımının yapılmasından sonra dil incelemesi, metin, dizin ve tıpkıbasım olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. İlk başlıkta Şükrullah el-Amasyavî'nin hayatı, kişiliği ve eserleri üzerinde durulmuş; Behcetü't-Tevârîh'in kapsamı ve nüshalarına değinilmiştir. Takip eden başlıkta ise Mustafa el-Fârisî ve tercüme ettiği eser hakkında bilgi verilmiştir.

Metin bölümünde, nüshanın çeviri yazıya aktarımı yapılmıştır. Metin, nüshada olduğu sırayla sayfa, satır numaraları belirtilerek ve noktalama işlemi yapılarak aktarılmıştır. Dizin hazırlanırken ise Pamukkale Üniversitesinden Mehmet Bozuyla'nın hazırladığı TürkSözDiz programı kullanılmıştır.

Metnin büyük bölümü Hz. Peygamber'in ailesinin ve Aşere-i Mübeşşere'nin nesep bilgilerini içerdiği için kişi adları açıklanırken metindeki tanımlamaya öncelik verilmiştir.

ABSTRACT

This master's thesis is an edition of a 15th century Ottoman text. The text is a Turkish translation of Şükrullah El-Amasyavî's history book entitled "Kitabu Behçeti't-Tevârîh" which was written in Persian to be presented to Sultan Mehmet II (Mehmet the Conqueror).

A century later this text was translated into Turkish by Mustafa Al-Farisî with the title "Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Arifîn" for Sultan Suleiman the Magnificent and his grand vezir Frenk Damat Makbul İbrahim Pasha. In this thesis the first 27 folios (211b-238a) of the Beyazıt MS of "Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn" has been transcribed and a detailed grammatical index has been provided.The introduction of our thesis gives a brief account of the contents of the manuscript, which is followed by a biography of the author and than followed by the method pursued in the thesis. Succeeding section of the thesis is a transcription of the perscribed folios of the text, the fifth section is full grammatical index together with the meanings of the words as they appear in the text. The last section of the thesis provides a faxcimile of the text.

The majority of the text is about genealogy Of The Prophet Muhammed's family and al-Asharaa al-Mubasharûn bi-l-Janna. Therefore identifications from the the original text have been mainly used while explaining names of the individuals. The index has been prepared using TürkSözDiz Software of Mr. Mehmet Bozuyla from Pamukkale University.

KISALTMALAR

- Fiil tabanına gelen ek.
* Anlam verilemeyen kelimeyi belirtir.
+ İsim tabanına gelen ek.
[ ] Yazmada okunamayan, olmayıp eklenen veya onarılan yerleri gösterir.
{ } Yazmada sehven yazıldığı belli bölümleri gösterir.
a Yazma nüshadaki ön yüzü belirtir.
a.g.e Adı geçen eser
a.g.t Adı geçen tez
Ar. Arapça
b Yazma nüshadaki arka yüzü belirtir.
Bğl. Bağlaç
Bk. Bakınız.
C. Cilt
DİA Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Edat. Edat
Fars. Farsça
Halk ağ. Halk ağzı.
Haz hazırlayan
İs. İsim
Krş. Karşılaştırınız.
Lat. Latince
s. sayfa
sıf. Sıfat
ünl. Ünlem
vb. ve benzeri
Yun. Yunanca

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	ʾ	ص	ṣ
ا	ā, a, e, ı, i ,u,ü	ض	ż, ḍ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	s̱	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẕ	ن	n
ر	r	و	o, ö, u, ü, ū, v
ز	z	ه	a, e, h
ژ	j	لا	la, lā
س	s	ى	ı, i, ī, y
ش	ş		

YÖNTEM ve METOD

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali'nin öğrenciler arasında paylaştırdığı Behcetü't-Tevârih adlı eserin 211b-238a varakları arası dijital olarak kopyalandı. Ardından Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi Bölümü 2342-2343 numarada kayıtlı eserin aslı görülüp incelendi ve çeviriyazıya aktarıldı.

Metindeki şekliyle varak no [211b], satır no (1) olarak gösterildi. Özel isimler büyük harfle yazıldı; tek satırda bitmeyen uzun özel isimler ilk kelimenin satır numarasına işlendi. Metinde okunamayan bölümler […] şeklinde köşeli parantezle gösterildi; müstensih hatası olarak mükerrer yazılan kelimeler { } süslü parantez içinde belirtildi. Özel isimlerde müstensih hatası varsa muteber kaynaklarda görülen şekil dipnota eklendi.

Dönemin dil özelliklerinin metnimize nasıl ve ne kadar yansıdığını açıklamak üzere bir dil bilgisi çalışması da yapıldı ve metnin 27 varaklık grameri ortaya kondu. Anlamda karmaşıklık söz konusu olduğunda Behcetü't-Tevârih'in Farsça aslından günümüz Türkçesine birebir çeviri yapan Hasan Almaz'ın kaynakçada adı geçen doktora tezi ile karşılaştırma yapılarak karar verildi.

Dizin bölümünde madde başları koyu yazılıp yanlarında anlamları verildi. Kelimeler yalnızca metinde geçtiği anlamla açıklanarak birden fazla manada kullanıldıysa numaralandırılarak tüm anlamlar yazıldı. Kelimenin anlamı verilmeden önce hangi dilden geldiği belirtildi.

Arapça ibareler kelime grubu halinde işlendi. Grubun içindeki her kelime ayrı maddebaşı yapılmadı.
Ör:

ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān Ar. ibare. "Allah'ın rahmeti ve affı üzerine olsun"

ʿa. 224b/5

Terkip –i'si ile yapılan Farsça tamlamalardaki kelimeler ise ayrı maddebaşı yapıldı

Ör:

Bilāl Hz. Muhammed'in ilk müezzini olan sahabi

ḥażret-i B. 233b/7

ḥażret-i B.+ i 235b/15

Ünsüz yumuşaması vb ses olaylarının olduğu kelimeler tek başlık altında incelenmiştir.

Ör:

yoḳ Bulunmayan mevcut olmayan

y.+ dur 214b/2, 223b/1, 224b/2, 232a/14, 233a/4, 236a/11

y. ıdı (yoġ ıdı) 211b/2, 214a/4, 219a/5, 221a/6 221a/7, 232b/11, 236a/13

1. İNCELEME

1.1. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ

Teze konu olan eser, Beyazıd Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi bölümünde 2342 numara ile kayıtlı Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiş bir tarih nüshasıdır. XV. yüzyılda Şükrullah el-Amasyavî tarafından Farsça kaleme alınan *Behcetü't-Tevârîh*, Fatih Sultan Mehmed'in vezîriazâmı Mahmud Paşa'ya yazılmış genel bir tarihtir. *Behcetü't-Tevârîh*, XVI. yüzyılda Kanunî Sultan Süleyman devrinde Mustafa el-Fârisî tarafından Türkçeye *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn* adıyla tercüme edilmiş ve İbrahim Paşa'ya sunulmuştur.

1.1.1. ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ

1.1.1.1. Şükrullah'ın Adı

Behcetü't-Tevârih'in Mustafa El-Fârisî çevirisinde Şükrullah'ın adı "efsâhü'l-büleġā ve eblaġü'l-fusahā" sıfatlarıyla "Şükru'llah Şahābü'd-dîn bin Zeynü'd-dîn-i Zekî" olarak geçmektedir[1]. Konu üzerinde doktora çalışması yapan Hasan Almaz'ın araştırmalarına göre Ali Ekber Dihhüda'nın *Lugat-nâme-i Dihhudâ* adlı Farsça eserinde yazarın adı "Şükrullah ibn Ahmed Şihâbeddin Ahmed bin Zeyneddin bin İmâmî-yi Rûmî-yi Hanefî" olarak geçmektedir.[2]

Bursalı Mehmet Tahir ise *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinin "Âlimler" bahsinde yazarımızın adını "Şükrullah (Amasyavi)" olarak zikretmektedir.[3] Eserlerini Farsça yazan bir de Şükrullah Şirvâni isimli zatın da varlığını Şükrullah Amasyavi başlığı altında zikreden Bursalı Mehmet Tahir muhtemelen Şirvani ve Amasyavi'nin aynı kişi olduğunu düşünmektedir. Oysaki Kâtip Çelebi'nin Bursalı Mehmet Tahir'den yaklaşık 250 yıl önce yazılmış olan *Keşfü'z-Zünûn* isimli ansiklopedik bibliyografyasında Şükrullah Şirvâni ile Şükrullah Amasyavi farklı yazarlar olarak birbirlerine atıf

[1] Şükrullah El-Amasyavî, *Kitâbu Behcetü't-Tevârih*, Mustafa El-Fârisî Çevirisi Beyazıd Nüshası, Varak 4a
[2] Hasan Almaz, *Şükrullah bin Şihâbeddin Ahmed bin Zeyneddîn Zekî,* Behcetü't-Tevârih*, (İnceleme-Metin-Tercüme*), Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004 s.7
[3] Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı müellifleri: 1299-1915* Haz. Ali Fikri Yavuz, İsmail Özen. Meral Yayınevi, İstanbul, 1972 Cilt 1, s. 443

yapılmadan anlatılmaktadır.[4] Şükrullah ile ilgili kısa da olsa bilgilerin bulunabileceği bir diğer eser *Sicill-i Osmânî*'dir. Bu eserde Şükrullah'ın adı Şükrullah Çelebi olarak maddebaşı yapılmış; "Şehâbeddin Ahmed bin Zeyneddin'in mahdumudur"[5] diyerek açıklama yapılmıştır. Bununla birlikte tam altındaki maddede "Şükrullah Mehmed Çelebi" yazmakta ve "Şirvâni İbrahim Hâkim mahdumudur. Fatih Sultan Mehmed Han ahdinde Etibbâ-i hassadan idi…. Şeyh Vefa haziresinde defn edilmiştir" şeklinde açıklama bulunmaktadır.

Franz Babinger de *Osmanlı Tarih Yazarları* ismiyle Türkçeye çevrilen eserinde Şükrullah b. Şihabeddin Ahmed şeklinde bir başlık açmış ve muhtemelen yine Bursalı Mehmet Tahir'den aldığı bilgileri de bu başlığa eklemiştir. Bu eserde de Şükrullah'ın Şeyh Vefa haziresinde medfun olduğunu belirtmiştir. Fakat biz bugün bilmekteyiz ki Şeyh Vefa haziresinde medfun kişi tabib Şükrullah Şirvanî'dir. Umulur ki Bursalı Mehmed Tahir'in Osmanlı Müellifleri eserindeki Şirvani açıklamasının oluşturduğu yanılgı bu bilgilerle düzeltilebilir.

Hoca Sadeddin Efendi ise Şükrullah'ın ismini *Tacü't-Tevârih*'in Şehzade Beyazıt ile Mustafa'nın Sünnet Düğünlerini anlattığı bölümde "Molla Şükrullah" olarak zikretmiştir.[6]

1.1.1.2. Şükrullah'ın Ailesi

Babası Şehâbüddin, dedesi Zeyneddin Zeki'dir. Hoca Sadeddin'in tarihinde, kendisinin Amasyalı, babasının adının Abdullah olduğu yazılıdır. Bu bilgi de doğru değildir. Çünkü Şükrullah *Behcetü't-Tevârih*'te babasının adının Şehabettin Ahmed olduğunu belirtmiştir. Bursalı Mehmet Tahir, Şükrullah'ın Şeyhülislam Şeyh Yâr Ali ile kardeş çocukları olduğunu söylese de tam olarak kesinlik kazanmamıştır[7]

Nihal Atsız Şükrullah ile ilgili bilgileri topladığı kaynaklardan biri olarak *Amasya Tarihi* müverrihi Hüseyin Hüsamettin Bey'i gösterir ve şöyle söyler: "*Babinger*

[4] Hacı Halife Mustafa b. Abdullah Katib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn.* 1067/1657 ; Tercüme: Rüştü Balcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007 C.1, s.247
[5] Mehmed Süreyya*, Sicill-i Osmani*, Westmead: Gregg International Publishers, 1971. İstanbul: Matbaa-i Amire, 1308'in tıpkıbasımı, C.3 s. 154
[6] Hoca Sadeddîn, *Tâcü't-Tevârîh*, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992 C.III, s.25
[7] Bursalı Mehmed Tahir, a.g.e. s.443

de Tahir Beyden alarak Amasyalı ve Yar Ali ile kardeş çocuğu olduğunu tekrarlıyor. Bursalı Tahir Bey bu malûmatı, ağızdan olarak Amasya Tarihi müellifi Hüseyin Hüsamettin Bey' den almıştır sanıyorum. Hüseyin Hüsamettin Bey bu malûmatı bana da verdi. Hatta, Şükrullah'ın dedesinin babası olarak Divrikli Evren'i, onun babası olarak da Salur boyundan Toğan'ı gösterdi. Ancak kendisi bu malûmatı nereden aldığını vaktiyle not etmemiş olduğu için kaynağını kat'î olarak söyleyemedi. Amasyalı Hüsamettin ve Bursalı Tahir Beylerin verdiği malûmat doğru ise Şükrullah'ın şeceresini şöylece yapmak icap eder…"[8]

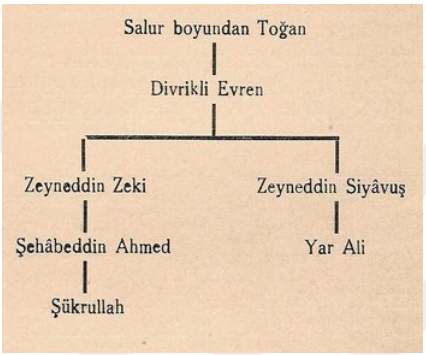

1.1.1.3. Şükrullah'ın Doğum Tarihi ve Yeri

Şükrullah'ın doğum tarihi ve yeri kesin olarak bilinmemektedir. Ancak *Behcetü't-Tevârih*'in sonunda 22 yaşında Osmanlı hizmetine girdiği; eseri kaleme aldığı sırada da 70 yaşını geçtiğini ifade eder.[9] Kitabı H. 861 yılının(1456 sonu) Muharrem ayında yazmaya başladığını belirten Şükrullah demek ki 1388 yılında doğmuştur.

Şükrullah'ın nereli olduğu konusunda *Tâcü't-tevârih, Sicill-i Osmânî, Keşfü'z-Zünûn* gibi eserlerde kesin bir bilgi yoktur. Doğrulanmamış bir şekilde Amasyalı olduğu kabul edilmiştir. Adı, *Keşfü'z-Zünûn*'da Şükrullah İbni'ş-Şehâb'i Ahmed er-Rûmî şeklinde geçtiği ve o dönemde "Rûmî" kelimesi Amasya ve Tokat çevresi anlamına da geldiği için Amasyalı olduğu kabul görmüştür. Bu eserden sonra diğer yakın dönem kaynakların Şükrullah'ı Amasyavî olarak da adlandırmalarında Hüseyin Hüsameddin

[8] Hüseyin Nihal Atsız, XV inci asır tarihçisi Şükrullah Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi 1905-1975. Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1939 s.3
[9] Hasan Almaz, a.g.t

Efendi'nin *Amasya Tarihi* [10]kitabı ve Bursalı Mehmet Tahir Bey'in *Osmanlı Müellifleri* kitabındaki kaynağı belirtilmemiş bilgidir.

1.1.1.4. Şükrullah'ın Tahsili

Behcetü't-Tevârih'te işlenen konular ve bu eser hazırlanırken Şükrullah'ın faydalandığını belirttiği kitaplar onun ne kadar iyi bir eğitim aldığının göstergesidir. Hem dinî hem tabii ilimlere vukûfiyeti eserinden anlaşılabilir. Bazı kaynaklarda adının Molla Şükrullah olarak da geçiyor olması onun aslında döneminin bilinen din alimlerinden biri olduğuna da işaret eder. Hüseyin Hüsameddin Efendi onun büyük alim Ali Yar Çelebi akraba olduğunu aynı zamanda da Arapça ve Farsça'yı ondan öğrendiğinden; Usûl-i Şer'iyye ve Kelam derslerini ise Şeyhülislam Gümüşlüzâde Mevlana Celaleddin Abdurrahman Çelebi'den aldığından sonra da Bursa'ya giderek Sultaniye Medresesinde göreve başladığından bahseder.[11]

1.1.1.5. Şükrullah'ın Ölüm Tarihi

Şükrullah'ın ölüm tarihi de kesin olarak bilinmemektedir. *Behcetü't-Tevârih*'in Hasan Almaz tarafından günümüz Türkçesine çevirisinde Şükrullah şöyle diyor: " …hakikatte sevincin bittiği, zahmet ve azabın başladığı an olan bu yetmiş yıllık süresi geçince…ahiret alemi ve gerçek durak olan asıl dünya ve ebedî alem için hiçbir azık toplamadığım gönlüme düştü…Kendi kendime: Ey ömrünü boşa geçirmiş kişi, senin hiçbir becerin yok… hareketsiz anlayışımdan ve donuklaşmış zekamdan şöyle bir istek doğdu…"[12] Kendisinin de belirttiği gibi Şükrullah 70 yaşına gelmiş ve artık yorulmuştur. Bu tarihten sonra pek fazla yaşamadığı tahmin edilebilir.

Babinger'in belirttiği gibi Şükrullah'ın 1488 yılında İstanbul'da vefat etmiş ve Şeyh Vefa Haziresine gömülmüş olması[13] *Behcetü't-Tevârih*'i yazdığı 1459 yılında 70 yaşını geçmiş olan yazarın 100 yaşına kadar yaşadığının göstergesidir ki pek muteber bir bilgi sayılamaz.

---

[10] Abdizâde Hüseyin Hüsameddin Efendi, Amasya Tarihi, Haz. Mesut Aydın, Amasya Belediyesi, 2008, C II, s.141
[11] A.g.e. s. 61
[12] Hasan Almaz, Behcetü't-Tevârih *Tarihin Aydınlığında/Şükrullah Efendi*, Mostar Yay, İstanbul 2013, s. 68
[13] Franz Babinger, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri. Çev: Prof. Dr. Coşkun Üçok, Kültür Bak. Yay. Ankara 1992 s. 21

1.1.1.6. Şükrullah'ın Eserleri

Zümrüt Şirinova'nın "Şükrullah'ın İlmü'l-Edvârı" isimli doktora tezinden sonra Şükrullah'ın kim olduğu ile ilgili çalışmaları daha dikkatle değerlendirdiği "Ahmedoğlu Şükrullah: Tarihçi mi, Musiki Nazariyatçısı mı"[14] isimli makalesi incelendiğinde anlaşılabilir. Bu makalede, *Behcetü't-Tevârih*'in yazarı Şükrullah ile *İlmü'l-Edvar* ve *Tercüme-i Kitab-ı Edvâr* adlı eserlerin yazarı Şükrullah'ın aynı kişi olmadığı ifade edilmiştir.

Yazar kendini: "Benim kadimî yerümdür Çimişgezek, likin /Ger İsfahan'a dahı irsem sana sena idem" dizeleriyle tanıtır. Zümrüt Şirinova, yaptığı çalışmalar sonunda Süleymaniye Kütüphanesinde, yazarı Şükrullah bin Ahmed El-Kadı Çimişkezek olan bir kitap bulur. Kitap *Zehretü'l-Edeb* isimli Türk dili üzerine manzum bir Farsça sözlüktür. Yazar bu eserde dedesini "Şerefü'l-İslam… Seyfüddin Mevlana Zekeriya El-Kadı… İsfahan" olarak tanıtmıştır. Bu bilgiye göre Şükrullah Çemişgezekî isimli yeni bir kişinin kabul edebiliriz.

Bununla birlikte *İlmü'l-Edvar* ve *Tercüme-i Kitab-ı Edvâr* İsa Çelebi'ye sunulmuştur. Behcetü't-Tevârih'in yazarı Şükrullah'ın 1388'de doğduğu göz önüne alınırsa *İlmü'l-Edvar* ve *Tercüme-i Kitab-ı Edvâr* isimli musiki eserlerini yazdığında yaşı en fazla 17 olabilir ki bu da uzun bir ilmî yolculuk gerektiren böyle bir kitabı yazmak için erken bir yaştır.

Bu sebeple Şükrullah El-Amasyavi'ye ait eserler hakkında bilgi verilirken musiki ile ilgili bu eserler dahil edilmeyecektir.

Enîsü'l-'Ârifîn:

Bu eser de 856-861/1451-1456 yılları arasında yazılmıştır. Eserin dili, nesirle yazılan kısımlar Türkçe, nazımla yazılan kısımlar ise Farsçadır. Hikmet, öğüt, nasihat içerikli bir eserdir. On beş bölümden oluşan bu eser şu başlıkları taşır: Akıllı kimsenin üstünlüğü, ilim sahiplerinin övülmesi, cahillik, söz söyleme, hikmet öğüt nasihat,

[14] Zümrüt Şirinova, "Ahmedoğlu Şükrullah: Tarihçi mi, Musiki Nazariyatçısı mı", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 2009/1, C. XL, İstanbul 2011

dostluk ve sadakat, düşmanlık ve adavet, evlat nasihati, padişahlık ve saltanatın kuralları, padişahlara hizmet etmek, sabır, iyilik ve kötülük, iyi huy ve kötü huy, ısrarcı olmamak, dünya hırsı. Konular anlatılırken hem İslamî literatürden hem de ünlü filozoflardan örnekler zikredilmiştir. Farsça şiirlerin Türkçesi de nazım şeklinde verilmiştir. Eserin nüshası Manisa İl Halk Kütüphanesi 1169 no'da kayıtlıdır[15]

Şerh-i Kasîde-i Emâlî:

Şeyh İmam Sirâceddin Ali bin Osman el-Ûşî, Maturîdî mezhebinin inanç esaslarını konu alan manzum *el-Emâlî* adlı eserin şerhidir. Eserin 856-861/1451-1456 yılları arasında yazılmış olması muhtemeldir.[16]

Behcetü't-Tevârîh**:**

Genel dünya tarihini konu alan ansiklopedik bir eserdir. Tezin konusu oluşturduğu için ileride daha detaylı ele alınmıştır.

Minhâcü'r-Reşâd**:**

Yazar, bu eserini 864/1459 yılında Fatih Sultan Mehmed Han için yazmıştır. Şükrullah, bu eserin yazımına *Enîsü'l-'Ârifîn, Şerh-i Kasîde-i Emâlî, Behcetü't-Tevârih* adlı eserlerini bitirdikten sonra başladığını ifade eder. Farsça olarak yazılmış dinî konuları içeren bir eserdir. Eser, 12 bab ve 73 fasıldan oluşur. Her baba teberrüken hadis ile başlanır, sonu da âlimlerin fevâid ve hikâyeleri ile süslenir. Bu eserin yazılmasında da müellifin diğer eserlerinde olduğu gibi birçok kaynaktan yararlanılmış, 145 bilim dalından seçilmiş 58 kitaba başvurulmuştur. Eser sırasıyla; tevhit, kamil mümin, namazla ilgili konular, beş vakit namaz, namazın sıfatları, abdest, oruç, hac, Allah'ın isimleri, Allah'ın veli kulları, tabiinden sonra gelenler, ve âlimler olmak üzere toplam on iki babtan oluşur. Eserin nüshaları; Süleymaniye/Şehid Ali Paşa 1430, Süleymaniye/Kadızâde Mehmed 302, Topkapı/Revan Köşkü 368, Ayasofya 2112 no'da mevcuttur. Theodor Seif, eserin bir nüshasının Leiden'de bulunduğunu zikreder[17]

[15] Hasan Almaz, a.g.t s. 24
[16] Hasan Almaz, a.g.t s. 24
[17] Hasan Almaz, a.g.t s. 24

Câmi‘u’d-Da‘avât:

Eserin yazımına Bursa’da 10 Muharrem 868/15 Eylül 1464’te başlanmış ve aynı yılın Cemazi’l-ahir ayı ortalarında tamamlanmıştır. Müellifi eseri, İhvân-ı Safâ’nın isteği üzerine kaleme almıştır. Toplam 114 değişik kitaptan yararlanılarak derlenmiş değişik yer, durum, ve zamanlarda okunması sevap olan duaları içermektedir. Hz. Muhammed’in dualarını bir araya toplayan bir eserdir. Eser, Ed’iye-i Ma’sure adıyla da bilinmektedir. 22 babdan oluşmakta ve toplam 472 duayı içermektedir. Dualardan 32’si Kuran’dan alınmış, diğerleri Hz. Muhammed’in değişik zamanlarda ettiği dualardan seçilmiştir. Dualara geçmeden önce duanın şart ve zamanı, fazilet ve keyfiyeti konusunda da açıklamalar yapılmıştır. Yazma nüshaları, Süleymaniye Ktp./Ayasofya 2782, 2793; Süleymaniye Ktp./Fatih 2557, 2774; Topkapı/Revan Köşkü 093; Ali Emiri 1924 no’da bulunmaktadır. [18]

1.1.2. BEHCETÜ’T-TEVÂRİH

1.1.2.1. Eserin Yazılışı

Eserin yazıldığı tarih *Behcetü’t-Tevarih*’in ilk bölümlerinde açıkça yazılmıştır. Hasan Almaz’ın Farsçadan çevirisiyle “Bu nazlı gelin ve renkli meyve hicrî 861 senesinin Muharrem ayında (Aralık 1456) başladı. Sultan Melikşah b. Alparslan’ın hüküm sürdüğü Celâlî tarihinden 365 yıl geçmiş; Sultan Mahmud Gazan Han’ın hüküm sürdüğü Hânî tarihinden 160 yıl geçmiş;… memleketler alan, hüküm sahibi efendinin zamanında kaleme alındı… Bundaki ümidim şudur: Yüce ve şerefli lakaplar sahibi, cömert, mübarek adlı, saltanat direğinin desteği, vezirlik semasının yıldızı, memleket işlerinin düzenleyicisi, yüce Allah’ın desteklediği, din, devlet ve dünyanın dolunayı Mahmut Paşa hazretlerinin…”[19]

Bu bölümden eserin 1456 yılında yazılmaya başlanıp, Fatih Sultan Mehmet zamanında Mahmut Paşa’ya ithaf edilerek çıktığını görüyoruz. Bununla beraber bu alıntıyı yaptığımız Ayasofya nüshasından sonra istihsah edilen nüshalarda görevinden

[18] Hasan Almaz, a.g.t s. 24
[19] Hasan Almaz, a.g.e s. 70

azledildiği için Mahmud Paşa'ya övgüler bulunmadığını yine Hasan Almaz'ın edisyon kritikli araştırmasından öğreniyoruz.

1.1.2.2. Eserin İçeriği

Behcetü't-Tevârih on üç bölümden (bab) meydana gelmiştir. İlk sekiz bölümde kâinatın ve Hz. Âdem'in yaratılışından, Çin, Türk, Rum, Hint, Habeş gibi kavimlerden, Hz. Peygamber'in nesebi, doğumu, hayatı, aşere-i mübeşşere, sahâbîler, mezhep imamları, tanınmış âlimler ve şeyhlerden bahsedilir. Bu bakımdan ilk sekiz bölüm bir İslâm tarihi mahiyetindedir. Meşhur Yunan filozofları ve bazı din büyüklerinin anlatıldığı bölümlerden sonra gelen on birinci bölüm İran şahlarına, gayri müslim hükümdarlar ve İslâm hükümdarlarına, on ikinci bölüm Emevî, Abbâsî, Alevî hânedanlarına ve Selçuklular'a, son bölüm ise, Osmanlı tarihine ayrılmıştır. [20]

Eserde, dünyanın başlangıcından 1451 yılına kadarki olan olaylar konu edinilmiştir. Yani, dünyanın yaratılışından itibaren konu olarak ele alınan tarih, Osmanlı'nın hâkimiyetinin sürdüğü yıllara, II. Murad devrine kadar getirilir.

Bu eserin tarih açısından önemi, Osmanlı sarayına yakın olan yazarın Osmanlılar tarihini ve bizzat yaşadığı devri kendi ağzından anlatmasıdır. Ama bunu yaparken fazla ayrıntıya girmemiş, Fetret Devri'ni yaşayan biri olarak önemli olaylara dokunmamış yalnız kronolojik özet vermekle yetinmiştir. Aynı zamanda Türklerin atalarının ismini sayarak Nuh'un oğlu Yafes'e kadar götürür, bu da kendinden sonra gelen tarihçiler için Türklerin şeceresi hakkında kaynak oluşturur.[21] Ayrıca hakkında verilen bilgilerden en önemlisi Oğuzlarla Hunların aynı kavim olduğunun söylenmesidir. Ayrıca *Behcetü't-Tevârih*, bugün elde bulunan Osmanlı tarihine ait kaynaklardan Ahmedî'nin *İskendernâme*'sinden sonra en eski olanıdır[22]

Eser 13 bölümden oluşmaktadır:

1. bab: 13 fasıl, 12 makaleden oluşur, dünyanın yaratılışı,

[20] Behcetü't-Tevârih, Ayla Demiroğlu, DİA İslam Ansiklopedisi C. 5 s. 349
[21] Zümdüt Şirinova a.g.t. s. 19
[22] Hüseyin Nihal Atsız, a.g.e s.7

2. bab: Bazı peygamberlerin tarihini,

3. bab: Hz. Muhammed'in nesebi,

4. bab: 7 fasıl olup, Hz. Muhammed'in doğum tarihi,

5. bab: 4 fasıl olup, Hz. Muhammed'in ailesi,

6. bab: Aşere-i mübeşşere denilen on sahabenin hayatı,

7. bab: 3 fasıl olup diğer sahabelerin hayatını,

8. bab: 3 fasıl olup büyük imamları,

9. bab: Tarikat şeyhlerinin hayatı,

10. bab: Eski hekimler ve filozoflar,

11. bab: 4 fasıl olup İran padişahları,

12. bab: Yezidiler, Aleviler ve Selçuklular tarihi,

13. bab: Osmanlı tarihi hakkındadır. [23]

Bu tez çalışması Beyazıt Nüshası 211 b-238 a varaklarını kapsamaktadır. Bu varaklar 5. babın 1.,2.,3.,4.,5. fasıllarını ve 6. faslın da ilk kısmını ihtiva eder. Konu olan fasıllar sırasıyla şöyledir:

Birinci fasıl: Resullullah'ın Hanımları

İkinci fasıl: Resullullah'ın evlatlarının doğum sırası

Üçüncü fasıl: Resullullah'ın amcaları

Dördüncü fasıl: Resullullah'ın halaları

Altıncı bölüm: Aşere-i Mübeşşere'nin fazileti, tafsili, Nesep ve Ömürleri.

[23] Zümrüt Şirinova, Şükrullah'ın "İlmü'l-Edvar'ı" (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 17.

1.1.2.3. Eserin Nüshaları

Bugün hem *Behcetü't-Tevârih* hem de XVI. yüzyılda yapılan Türkçe tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:[24]

1. Ayasofya Kütüphanesi, No. 2990,

2. Nuruosmaniye Kütüphanesi, No. 3059

3. Süleymaniye Serez Kütüphanesi, No. 1891,

4. Beyazıd Umumi Kütüphanesi, No. 4902,

5. Topkapı/Revan Köşkü Kütüphanesi, No. 1538,

6. Topkapı/Revan Köşkü Kütüphanesi, No. 1539,

7. Fatih Kütüphanesi, No. 4203,

8. Türk Tarih Kurumu, No. Y/312,

9. İstanbul Üniversitesi Farsça Yazmalar, No. 801,

10. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazmalar Bölümü M. Con Kolleksiyonu No. 441,

11. Düğümlü Baba Kütüphanesi, No. 351,

12. Tahran Milli Kütüphanesi, No. 376,

13. Tahran Üniversitesi Kütüphanesi,

14. Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 993,

15. Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 1246/1,

16. Londra, British Museum, No. or.1627,

[24] Hasan Almaz a.g.t. s.38

17. Münih Kraliyet Kütüphanesi, No. 288,

18. Paris Milli Kütüphanesi, No. 90-91,

19. Petersburg Umumi Kütüphanesi, No. 828,

20. Viyana Milli Kütüphanesi, No. 828.

1.1.3. MAHBÛBU'L-KULÛBİ'L-'ÂRİFÎN

1.1.3.1. Mustafa El-Fârisî

Mustafa El-Fârisî *Behcetü't-Tevârih*'i Farsça'dan Türkçe'ye çeviren kişidir. Tezde incelediğimiz bölümü Hasan Almaz'ın çevirisi ile karşılaştırdığımızda anladığımız kadarıyla Mustafa El-Fârisî metne çeşitli eklemelerde bulunmuş; kendi duygularını da katarak bazı bölümleri serbest bir şekilde Türkçe'ye aktarmıştır.

Sehi Bey'in *Heşt Behişt*[25] adlı eserinde asıl adı Mustafa olan Fârisî mahlaslı bir gençten söz edilmektedir. "Doğum yeri İstanbul'dur, saraya bağlılardandır. Farsçaya mâil, hoş tabiatlı, kabiliyetli, güzel gençti. İyi şiirleri ve güzel sözleri vardır" der ve ondan bir dörtlük aktarır. Bu bahsedilen kişinin *Behcetü't-Tevârih*'in tercümanı olup olmadığı meçhuldür, fakat Sehi Bey ile aynı dönemde yaşamışlardır.

Mustafa El-Fârisî'ehl-i beyte çok hürmet eden bir insandır. Muhabbet ve hürmetinin çokluğunu Behcetü't-Tevârih'i Farsçadan Türkçeye aktarırken kendinden eklediği bazı bölümleri izleyerek de anlayabiliriz:

"…eger suʾāl olınursa ḥażret-i (10) Fāṭımatü'z-Zehrā kim Server-i Kāyinātüñ ʿaleyhi's-selām öz ṣulb(11) ḳızıdur ve atası ḥażret-i risāletden ṣoñra vefāt idenlerüñ(12) evvelidür. Zīrā atası firāḳına doyamamışdur. Bu ḫōd degil (13) illā kemāl-i muḥabbetdendür. Pes bu takdīrce ḥażret-i ʿĀyişe ile (14) ḥażret-i Ḫadīce razıya'llāhu ʿanhümā bundan efḍal olmaḳ lāzım gelür. (15) Bu ḫōd ḫaṭāy-ı maḥżdur zīrā cemīʿ ʿulemā vü fuḳahā vü müfessirīnüñ [215-a] (1) ittifāḳı bunuñ üzerinedür kim nitekim Server-i Kāyināt ʿaleyhi's-selām (2) evvelīn ü āḫirīnüñ seyyid ve serveridür. Ḥażret-i

[25] Edirneli Sehi Bey, Heşt Behişt, Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser, İstanbul 1980

Fāṭıma daḫı keẕālik(3) dünyāya gelen cemīʿ dişiler cinsinüñ seyyidesidür. Bu delīl ile kim (4) ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selām ol vaḳtın kim buyruḳ ṣıyup cennetden (5) yer yüzine inmiş-idi ve ḥażret-i Havvādan cüdā olup ve nice yıllar (6) zār-ı zār aġlayup mecrūḥ u dil-fikār olmış-ıdı ve cennet (7) ḳapusında kim ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām ism-i şerīfini ve (8) çihār-yār-ı bā-ṣafānuñ ism-i şerīflerini ve Ḥasan ü Ḥüseyin ḥażretlerinüñ (9) daḫı ism-i şerīflerini ve ḥażret-i Fāṭımatü'z-Zehrānuñ ism-i şerīfe (10) lerini görüp oḳumış-ıdı ve ṣafḥa-i ḫāṭırında ke'n-naḳşi (11) fi'l-ḥacer ḳalmış-ıdı. Çün ḥażret-i Ḥaḳḳ celle ve ʿalānuñ irādet-i (12) ezeliyyesi bunuñ üzerine müccerr olmış-ıdı kim ādemüñ tevbesi (13) bir vāsıṭaya maẓhar ḳılup ḳabul eyleye. Pes işbu ẕikr itdügümüz (14) esāmī sāmīleri göñlüne ilhām ṭarīḳiyle ilḳā itdi tā ḥażret-i (14) Ādem ʿaleyhi's-selām bu esāmīleri ḫāṭırına īrād idüb(15) [215-b] (1) bunlarıñ ṭufeyline āsitāne-i ḥażret-i ʿizzetden ʿazzet esmāʾuhu istişfāʿ(2) itdi tā kim tīr-i murādı hedef-i icābete irişüp tevbesi ḳabūl(3) oldı. Andan soñra ḥażret-i Ḥavvā ile cemʿ oldılar pes delālet (4) itdi kim ḥażret-i Fāṭımatü'z-Zehrā razıya'llāhu ʿanhā cemīʿ müʾmine vü (5) müslimelerüñ seyyidesidür. Bunlardan ṣoñra ḥażret-i ʿĀyişe (6) ve ḥażret-i Ḫadīcedür razıya'llāhu ʿanhumā andan ṣoñra sāʾir menkūḥa-ı (7) muḥaṣṣaneleridür…"[26]

1.1.3.2. Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn

Mahbûbu'l-Kulûbi'l-'Ârifîn, Behcetü't-Tevârih'in Mustafa El-Fârisî tarafından yapılan tercümesinin adıdır.

Mustafa El-Fârisî, tercümenin başlangıcında Tanrı'yı, peygamberi, Kanunî Sultan Süleyman'ı, veziriazam İbrahim Paşa'yı övdükten sonra Muhaç savaşında gösterdiği yararlıktan dolayı İbrahim Paşa için bir manzume yazmış ve böyle kahraman beylere eskilerin halini bildirmek için, vaktiyle Firdevsî'nin Şehnameyi Arapça'dan Acemce'ye Mahmud Sebük Tegin adına nazmetmesi gibi kendisinin de Behcetü't-Tevârih'i Acemce'den Türkçe'ye çevirdiğini söylemiştir. Tarih sevenlerin Arap, Acem, Türk dillerinde kitaplar yazıp devirlerinin beylerine, vezirlerine sunmaları gibi kendisinin de bu Behcetü't-Tevârih'i hazırlara destan ve kayıplara armağan olmak için

[26] Behcetü't-Tevârih, Mustafa El-Fârisî Çevirisi 214b/9-215b/7

Allah'ın, peygamberlerin yardımı; geçmiş erenlerin, bilginlerin, erdemlilerin himmeti ve İbrahim Paşa'nın iltifatı ile tercümeye başladığını anlatmıştır. [27]

Mustafa El-Fârisî tercümeye başladığı tarihin 20 muharrem 937 (13 eylül 1530) Çarşamba günü olduğunu kaydediyor. Bunu metnin aslından şu cümlelerle izleyebiliriz: "Buña binā'en işbu faḳīr, ḥaḳīr, keşīrü't-taḳṣīr, a'nī Muṣṭafā-yıḥaḳīḳat-peẕīr ol efṣāḥü'l-büleġā ve eblaġü'l-fuṣaḥā Şükru'llah Şahābü'd-dīn bin Zeynü'd-dīn-i Ẕekī'nüñ ṭābe Allahu şerā hümā Fārsī dilinde müdevven olan "Behcetü't-Tevārīḫ" adlu kitāb-ı müstetāb-ı rūşen ḫitābını kim mānend-i āfitāb-ı 'ālem-tāb, çeşm-i ḳulūb-ı aṣḥāba nūr ve miṣāl-i ḫūrşīd-i berḳ-şitāb, żamīr-i ahbaba sürūr-baḫş olup ibtihāc u behcet ve irtiyāc u meserret feyż ider. Şol mübārek vaḳtda müteyemmen sā'atda kim "Tārīḫ-i Hicret-i Nebeviyye" ('aleyhi ve's-sellem) ṭoḳuz yüz otuz yedisine duḫūl iden muḥarremü'l-ḥarāmuñ yigirminci güni, eşrefü'l-eyyām ve es'edü'l-evḳāt, mübārek çehārşenbe gününde idi.[28]"

1.1.3.3. Nüsha Özellikleri

Üzerinde çalışılan bu tez, Beyazıd Veliyüddin Efendi numara 2342'de kayıtlı olan nüshadır. Nüsha, 270x180mm. boyutlarında olup toplamda 511 yapraktır. Güzel nesih hattı ile kaleme alınan eser altın şemseli ve mikrepli meşin ciltli olup cetvelleri yaldızlı, başlıkları müzeyyen ve müzehhep, söz başları kırmızıdır. Eserde Veliyüddin Efendinin vakıf mührü bulunmaktadır.

Aşağıda sıraladığımız nüshalar Behcetü't-Tevârih'in ne kadar çok okunan bir eser olduğunun da göstergesidir.

1. Beyazıd Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No. 2342-2343,

2. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Koleksiyonu, No. 4202,

3. Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi Koleksiyonu, No. 222,

4. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe yazmalar, No. 881,

[27] Hüseyin Nihal Atsız a.g.e. s. 20
[28] Şükrullah El-Amasyavî'nin Kitâbu Behcetü't-Tevârih'inin Mustafa El-Fârisî Çevirisi Beyazıd Nüshası Varak 6a.

5. İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, No. 2381,

6. İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, No. 670,

7. Mehmediye, No. 4202/3,

8. Topkapı/Revan Köşkü Kütüphanesi, No. 1096,

9. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 2213,

10. Süleymaniye Kütüphanesi, İzmir Kolleksiyonu, No. 445,

11. Berlin Devlet Kütüphanesi, No. 2-3349

2. İMLA VE DİL ÖZELLİKLERİ

2.1. İmla özellikleri

Türkçenin Oğuz diyalektine dayanan yazı dilinin imlası 13. Yy'da oluşturulduğu için biz bu dönemin yazı diline Eski Türkiye Türkçesi adını vermekteyiz. Eski Türkiye Türkçesinin imlası Osmanlı döneminde de hatta 20. Yy'a kadar yazıda kendisini hissettirdiği bilinen bir hususiyettir.

Metnimiz 16. Yüzyılda yazılmış olduğu için yer yer Eski Türkiye Türkçesi özellikleri gösterir. Bazı eklerin yuvarlaklığı, akuzatif ekinin bazı durumlarda hemze ile gösterilmesi, -vUz, -Uz eklerinin nadir de olsa kullanımı bizi Eski Türkiye Türkçesine yönlendirmekteyse de dönemin diğer önemli hususiyetlerinden birçoğu metnimizde bulunmamaktadır. Bununla birlikte Osmanlı Türkçesi imlasının birçok özelliği karşımıza çıktığı için metnin Osmanlı Türkçesi özellikleri gösterdiğini söyleyebiliriz. Bildirme eki geniş zaman II. tekil şahıs ekinin damaksı n ile yazılmaya başlanması, metin harekeli dahi olsa Eski Türkiye Türkçesinin özelliklerinden biri olan Türkçe kökenli kelimeleri de Kur'an imlası ile yazma eğiliminin azalıp sesli harflerin de kullanılması özelliği bunlardan bazılarıdır.

Türkçe kökenli kelimelerde müstensihin zaman zaman dönemin söyleyiş özelliklerini metne yansıttığı görülmekle beraber metinde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde orijinal imlaya sadık kalındığı tespit edilmiştir.

2.1.1. Harekeleme

Metin tamamen harekeli olarak yazılmıştır.

2.1.2. Şeddenin kullanımı

Metnimizde şedde işareti esas olarak Arapça kökenli kelimelerde kullanılmakla beraber bazen bu işaret Türkçe kökenli kelimelerde de imlayı korurken bir yandan da telaffuzu vermek amacıyla karşımıza çıkmaktadır.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
Eytdim	اَیتدّمِ	236a/3

2.1.3. Ünlülerin yazılışı

2.1.3.1. a ünlüsü

2.1.3.1.1. İlk hecede

İlk hecede kelime başında üstünlü elif harfi ile gösterilen a sesi, ünsüzlerden sonra sıklıkla yalnız hareke, nadiren de elif harfiyle ifade edilmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
aldı	اَلْدی	222b/8
adı	آدی	212b/11
say-	سَی	230b/14
ṭaşra	طَشرَه	223a/3
ḳatı	قاَتیِ	238a/10

2.1.3.1.2. Orta hecede

Orta hecede a sesi elif ile bazen de güzel he gösterilmektedir. Söz konusu ünlünün herhangi bir harfle gösterilmediği yalnızca hareke ile ifade edildiği de olur.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
ṣaymazlar	صَیمَزلَر	230b/14
ulaşdılar	اوُلَشدِیلَر	237b/12
bağışlamamış	بَاغِشلمەمش	211b/10

2.1.3.1.3. Son hecede

Son hecede a sesi sıklıkla güzel he ile yazılır. Elif harfi ile yazıldığı da gözlemlenmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
ṣonra	صُكرَه	212a/6
ṭaşra	طَشرَه	223a/3
ṭudaş	طوُداش	237b/14
baña	بَكا	235a/1

2.1.3.2. e ünlüsü

2.1.3.2.1. İlk hecede

İlk hecede kelime başında e sesi üstünlü elif ile gösterilmektedir. Sessiz harften sonra geldiğinde ise yalnız üstün ile gösterilmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
egüp	اَكوُب	220b/4
eyitdi	اَيتدى	220b/7
geldi	كَلدِى	234b/15

2.1.3.2.2. Orta hecede

Orta hecede e ünlüsü üstün ile gösterilmektedir. Nadiren güzel he ile de gösterilmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
eylemekde	اَيلَمَكدَه	223b/5
eyesi	اَيَه‌سِى	232b/9
ögredeyim	اُوكرَه‌دَه‌يِم	220b/12

2.1.3.2.3 Son hecede e sesi yalnızca güzel he ile gösterilmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
eylemekde	اَيلَمَكدَه	223b/5
gine	كِينَه	212b/14

Kelime sonunda e sesi veren güzel he harflerinin üstüne hemen her defasında aslî şekliyle bir güzel he (ه) daha yazılmıştır. Yaklaşma eki alacak olan ve “e” sesiyle biten bazı Arapça kelimelerde kelime sonundaki köke ait “e” sesi yalnız bir üstünle gösterilmiştir ve araya bir “-y-“ yardımcı sesi alınmıştır. Aynı kelime aslî şekliyle eksiz yazıldığında ise sondaki “e” sesi güzel he ile yazılmaktadır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
Ḥabeşe	حَبَشَه	212b/3
Ḥabeşeye	حَبَشَيَه	212b/2
Mekkeye	مَكَّيه	212b/2

2.1.3.3. ı, i ünlüleri

2.1.3.3.1. İlk hecede

İlk hece durumundaki ı, i sesleri kelime başında Elif ye, ünsüz sonrasında ise yalnız ye veya esre ile gösterilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
ıraḳ	اِيراق	216b/9
içerü	اِيچَرُو	235a/1
ile	اِيلَه	212a/14
dirler	دِيرلَر	236b/8
dimişler	دمِشلَر	235b/4
ḳıldı	قِلدى	216a/1

2.1.3.3.2. Orta hecede

Orta hecede i sesleri yalnız ye veya esre ile gösterilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
irişdi	اِيرِشدِي	236b/8
işiticek	اِيشِديجَك	220b/14
itdiler	اِيتديلَر	229b/12
ḳıyında	قِيندَه	234b/12

2.1.3.3.3. Son hecede

Son hece ı , i sesi yalnız ye harfiyle gösterilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
iki	اِيكِي	213b/7
kıldı	قِلدى	216a/1

Farsça tamlamalar söz konusu olduğunda güzel he ile biten kelimelerden sonra gelen izafet kesresi "i" sesi hemze altında esre ile; diğer seslerle biten kelimelerde yalnız esre ile gösterilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
Ḥażret_i risālet	حَضَتِ رِسَالَت	231b/1
ʿaşere-i mübeşşere	عَشَرَءِ مُبَشَّرَ	231b/7

2.1.3.4. o, ö, u, ü ünlüleri

2.1.3.4.1. İlk hecede

O, ö, u, ü sesleri ilk hecede kelime başında elif vav, sessiz harf sonrasında ise yalnız vav ya da ötre ile gösterilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
ḳodılar	قُودِيلَر	229b/8
ḳulı	قُولِى	217a/2
yuya	يُويَه	236b/10
ṭoḳuz	طُقُوز	213b/13
ḳoyun	قُيُون	229b/5
oḳuyup	اُوقُيُوب	236a/1

2.1.3.4.2. Orta hecede

O, ö, u, ü sesleri orta hecede sadece vav ya da ötre ile gösterilmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
ḳoyuvirüp	قُويُووِيرُوب	224a/10
küçügi	كُوچُكى	227b/14

oḳuyup	اوُقيُوب	236a/1

2.1.3.4.3. Son hecede

O, ö, u, ü sesleri son hecede vav gösterilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki görünüş	Metindeki yeri
ḳoyun	قُيُون	229b/5
yatsu	يَتسُو	236b/8
ulu	اوُلوُ	223b/12

2.1.4. Ünsüzlerin yazılışı

2.1.4.1. ç ünsüzü

Ön, iç ve son ses olarak "ç" sesi çim harfiyle karşılanmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
çoḳ	چُوق	222a/15
üç	اُوچ	230a/8
küçük	كُوچُك	227b/14

2.1.4.2. g, k, ve ñ ünsüzleri

Her üç sesi de karşılamak için kef harfi kullanılmıştır. ñ sesi için genel olarak kef; nadiren üç noktalı kef ڭ kullanılmıştır. Üç noktalı kef bazı kelimelerde g sesi için de kullanılmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
geldi	كَلدى	234b/15
kişi	كِشِى	212b/13

ķarındaşınuñ	Üç noktalı kef قَرِنداشِنُك	212a/13
meyl eglemiş	Üç noktalı kef مَيل اكلَمِش	216b/4
gil	Üç noktalı kef كل	232a/3

2.1.4.3. ġ, ķ ünsüzleri

ġ" sesi gayın ile, "ķ" sesi kaf ile yazılmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
aġlayup	اَغلَيُوب	215a/6
ķulı	قُولى	217a/2

2.1.4.4. ḫ ünsüzü

Bu ses metnimizdeki Türkçe kökenli kelimelerden yalnızca daḫı kelimesinde geçmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
daḫı	داٴخى	212a/9

2.1.4.5. p ünsüzü

Metinde kökte p sesi bulunan ve پ harfi ile yazılan tek kelime Ķapu (220b/7) olmakla beraber özellikle –up, üp zarf-fiil eki be (ب) ile yazılmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ķapuda	قَپُودَه	220b/7
ṭurup	طُورُوب	236a/6

2.1.4.6. t ve ṭ ünsüzleri

Metnimizde Türkçe kökenli kelimelerde ط tı sesi kelime başında bulunmakla beraber kelime içinde ve sonunda hiç kullanılmamıştır. t sesi ise kalın ince ayrımı yapmadan tercih edilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ṭul	طُول	212b/4
ṭurup	طُورُوب	236a/6
ṭoḳuz	طُقُوز	213b/13
eyitdi	اَيِتدِى	220b/7
ḳatında	قاَتِندَه	231b/12
ḳatı	قاَتِي	238a/10
ḳurtılup	قُورتِيلُوب	231b/5
otuz	اُوتُوز	225a/10
altmış	اَلتمِش	236b/5
atası	آتَه‌سى	214b/11

2.1.4.7. s, ṣ ünsüzleri

s ve ṣ ünsüzünün yazılışı kalın seslerde sad, ince seslerde sin kullanımı ile karşımıza çıkmaktadır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ṣaçın	صَاچِن	229b/5
ṣaḳladılar	صَقلَدِيلَر	238a/12
sen	سَن	238a/10

sekiz	سَکِز	217b/3

2.1.5. Edatların yazımı

Sıklıkla kullanılan “içün” ve “çün” kelimeleri hep ayrı olarak yazılmış, kendinden önceki kelimeye hiç bitiştirilmemiştir. Bununla birlikte üç yerde “çünkim” şekli de karşımıza çıkar.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
içün	اِیچوُن	216b/3
çün	چُون	215b/11
çünkim	چُونکِم	212b/3

Metinde “ile” edatının ayrı ve bitişik yazımları görülmektedir

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ile	اِیلَه	212a/14
vāsıṭasıyla	وَاسطَه‌سِیلَه	229a/15
şerifleriyle	شَرِیفلَرِیلَه	237a/13

“ki” edatı (که) şeklinde ve her zaman ayrı yazılmış olmasına rağmen esre ile “ki” okunması sağlanmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ki	کِه	211b/4

Metinde “kim” edatı kelimeden ayrı; “çünkim” şeklinde veya kelimeye bitişik durumda izlenmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
kim	کم	224b/7

çünkim	چُونکِم	212b/3
vardıkim	واردِکِم	238a/3

“Eger” edatı ise egerçi şekliyle de karşımıza çıkar.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
eger	اَکر	214b/9
egerçi	اَکَرچِه	229a/7

“daḫı” edatı metnin tamamında elif harfi kullanılarak yazılmıştır. Metnin yalnız bir yerinde “de” şeklinde karşımıza çıkar.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
daḫı	داٰخِی	233b/1
de	دهَ	232b/3

2.1.6. Yazımı farklı veya imlada ikili şekilde karşılaşılan kelimelere örnekler

Metinde Arapça kökenli kelimelerde hemze işaretinin kullanımı dikkat çekicidir. Kelimenin Arapça aslında iç seste “i” sesini karşılamak için hemze kullanılmıştır. Fakat metnimizde “hemze” işareti yerine “ye” tercih edilmektedir.

Metnimizde tekrarlama yapmayan kelime farklılıklarında müstensih hatası söz konusu olabileceği gibi, kelimenin günümüz Türkçesine yakınlaşmaya başladığı da düşünülebilir.

Transkripsiyon	Metindeki Yazımı	Metindeki Yeri	Açıklama
kāyināt	کَاینات	211b/7	Kelimenin orijinal yazımı kāʾināt şeklinde hemze iledir.

ḳabāyil	قبَايل	212b/13	Kelimenin orijinal yazımı ḳabāʾil şeklinde hemze iledir.
cāyiz	جايِز	235a/13	Kelimenin orijinal yazımı cāʾiz şeklinde hemze iledir.
sāyir	سايِر	218b/15	Kelimenin orijinal yazımı sāʾir şeklinde hemze iledir.
eyimme	اَيِمّهَ	222b/11	Kelimenin orijinal yazımı eʾimme şeklinde hemze iledir.
belki	بَلكهِ	216a/15	Kelime orijinal imlasıyla yazılmış fakat okuma sıkıntısı olmaması için güzel he altına esre koyulmuştur.
degil	دَكِل	214b/12	Bu kelime metnin diğer yerlerinde "degül" olarak görünür. Yalnız bir yerde esre ile yazılmıştır. İmla hatası gibi yorumlanabileceği gibi geçişin başlangıcı olabilir.
anaları anadandur	آنهلَرى اَنَادَندُر	222b/4 231a/10	"Anne" anlamındaki bu kelime metnin 11 yerinde güzel he ile, 14 farklı yerinde ise elif harfiyle karşımıza çıkmaktadır. Bu kelimenin yazımında da imla birliğine varılamadığını görüyoruz.
benim/benüm seniñ/senüñ	بنِم سَنِك	234b/15	Hemen hemen aynı sayıda kelimede bu ikili kullanıma rastlamaktayız. Bu örnekler bu ekte düzleşmenin başlangıcı olarak değerlendirilebilir.
eytdim			Eytdim kelimesinde dal harfinin üzerinde şedde bulunmaktadır. İmlayı korurken söyleyiş özelliklerini de gösterme isteği bu kelimenin yazımında etkili olmuş olabilir
Büheyre	بُهيره	224a/13	Metinde iki kez "Büheyre" şeklinde yazılmıştır fakat başka muteber kaynaklarda bu isim Hübeyre olarak görünmektedir. İmla hatasından ziyade Metatez olarak değerlendirilebilir.
dirler - dimişler	دِيرلَر - دِمِشلَر	236b/8 235b/4	di- fiili iki çeşit imla ile karşımıza çıkmaktadır
baʿżı - baʿż	بعضى-بعض	211b/3 217a/13	baʿżı kelimesi son harfi ye'li ve ye'siz olarak iki şekilde karşımıza çıkar.

eyle- egle-	اَیلَه- اَکلَه	216b/4 236a/3	eyle- fiili metinde egle- şeklinde de karşımıza çıkar.

2.2. Dil özellikleri

2.2.1. Ses hadiseleri

2.2.1.1. Kalınlık-incelik uyumu

Metnimizde kalınlık incelik uyumuna riayet edilir fakat günümüz Türkçesinde de uyum dışı olan zarf fiil eki "–iken" yine uyuma aykırı olarak kullanılmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
başlarını	بَاشلَرِينِي	236b/12
elümi	اَلُومی	234b/15
ḳodılar	قُودیلَر	236b/13
dururken	دُورُرکَن	236a/15

2.2.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Metnimizde ekler düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmeden tek şekilli olarak yazılmıştır. Nadir örneklerde uyum görülür

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ḫalḳuñ	خلقُك	221a/1
yerüñe	یَرُوکه	235b/5
elümi	اَلُومی	234b/15

2.2.1.3. Ünsüz değişmeleri

2.2.1.3.1 t->d- ses değişimi

Eski Türkçede ön sesteki kalın ve ince sıradan bazı sözcüklerde t-'lerin d-'ye dönüştüğünü görüyoruz.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
daḫı	داخی	211b/6
dutaydum	دُوتَيدُم	234b/6
degin	دَكِين	212a/1

2.2.1.3.2 Ünsüz Yumuşaması

Metinde ünsüz yumuşamasının en sık karşılaşılan örneği "yok" kelimesidir. Söz konusu kelimeye - dur eki geldiğinde k sesinde bir değişme olmazken -ıdı ekinde kelime yoğıdı şeklini almaktadır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
yoġıdı	يُوغِيدِى	211b/2
eydiñiz	اَيدِكِز	235b/3
ögredeyim	اُوكرَەدَەيِم	220b/12

2.2.1.4. Ünlü değişmeleri

2.2.1.4.1 Ünlü düşmesi

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
n'olaydı	نُولَيدِى	235a/3
oġlıdur	اوُغليدُر	230b/9

2.2.2. Çekim ekleri

2.2.2.1. İsim çekim ekleri

2.2.2.1.1. Çokluk eki

Metinde çokluk ekleri +lar/+ler genelde lam-re harfleriyle karşılanmıştır. Bazı kelimelerde lamelif- re şeklinde yazıldığı da görülür.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
Başlarını	بَاشلَرِينِي	236a/6
ẖatunlara	خَاتُونلَره	238a/10
düşmenleri	دُشمَنلَرى	238a/13
bunlaruñ	Elifle بُونلارُك	225a/8
bunlar	Elifle بُونلار	226b/8
bunlar	بُونلَر	227a/10

2.2.2.1.2. İyelik ekleri

Metinde ikinci çoğul şahıs hariç bütün iyelik eklerini izlemekteyiz.

1.Tekil Şahış İyelik Eki

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
elümi	اَلُومى	234b/15
ḳarındaşum	قَرِنداشُم	225a/1

2. Tekil Şahış İyelik Eki

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri

yerüñe	يَرُوكَه	235b/5
bahāñı	بَهاكى	220b/13

3. Tekil Şahış İyelik Eki

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
vefātı	وَفَاتى	211b/13
atası	آتەسى	214b/12
ḳapusında	قَپُوسِندَه	215a/7
yüzi ṣuyına	يُوزِى صُوينهَ	231b/5
irtifāʿına	اِرتاعِنَه	237b/9

1.Çoğul Şahış İyelik Eki

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
serverümüzdür	سَروَرُمُزدُر	235a/7
ʿazīzimüzdür	عَزِيزمِزدُر	235a/8

3 .Çoğul Şahış İyelik Eki

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
cāmeleri	جَامَەلَرى	224a/9
düşmenleri	دُشمَنلرى	238a/13

2.2.2.1.3. Hâl ekleri

2.2.2.1.3.1. İlgi hâli (genitif)

İlgi eki hem yuvarlak hem de düz şekliyle yazılmaktadır. Nazal n sesi veren Kef harfi düzensiz şekilde bazen üç noktalı olarak karşımıza çıkar.

Bununla birlikte müstensihin dönemin söyleyiş özelliklerini metne yansıtmaya çalıştığını bazı ilgi eki örnekleriyle de izleyebiliriz. Mesela “benim” kelimesi 4 yerde “benüm”, 3 yerde “benim” şekliyle görülmektedir. Bu özellik düzlük-yuvarlaklık uyumunun başladığının habercisi olabilir.

Metnin bir yerinde “ḳarındaşum ḳızı” şeklindeki tamlama ilgi eki kullanılmadan yapılmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ḳarındaşınuñ oġlı	قَرندَشنوك	212a/13
seniñ bahāñı	سَنِك بَهَاكى	220b/13
ḫalḳuñ ḳulaġına	خلقُك قولاغِينَه	221a/1
idenlerüñ evvelidür	اِيدَنلَرُك اوّليدُر	214b/11
iki kişinüñ	اِيكِي كِشِنُك	237b/9
bunlaruñ	بُونلارُك	218a/14
benim	بنِم	234b/15
benüm	بَنُملهَ	238a/10
ḳarındaşum ḳızıdur	قَرِنداشُم قِزِيدُر	225a/1

2.2.2.1.3.2. Yükleme hâli (akuzatif).

+I şeklindeki akuzatif eki metnimizde bazı kelimelerde üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra +n şeklinde de görünmektedir. Güzel he ile biten kelimelerde ise akuzatif eki esreli bir hemze işaretiyle (ﺀِ) gösterilmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
yüzin	يُوزِن	235b/8
başlarını	بَاشلَرِينِى	236b/12
Sevdeyi	سَوده	212b/14
Ḥafṣayı	حَفصَهءِ	216b/5
ʿĀyişeyi	عَايِشَهءِ	214b/5
namāzın	نَمَازن	236b/10
kendülerini	كَندُولَرِينِى	238a/12

2.2.2.1.3.3. Yaklaşma hâli (datif)

Yaklaşma hâli +A biçimindedir. Ünlüyle biten sözcüğe eklendiğinde araya -y- ve -n- sesleri girer. “e” sesi veren güzel he harfinin üstüne bir de baştaki yazımıyla güzel he harfi çizilmesi metinde sık görülen bir özelliktir.

Yaklaşma eki alacak olan ve “e” sesiyle biten bazı Arapça kökenli kelimelerde kelime sonundaki köke ait “e” sesi yalnız bir üstünle gösterilmiştir ve araya bir “-y-“ yardımcı sesi alınmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
üzerine	اُوزَينَه	211b/5

görmege	كُورمَكَه	218b/9
aşaġa	اَشَغَه	218b/9
Mekkeye	مَكَّيه	212b/2
Ḥabeşeye	حَبَشَيَه	212b/2

2.2.2.1.3.4. Bulunma hâli (lokatif)

Bulunma hâli +dA biçimindedir. Dal ve güzel he ile yazılır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
güninde	كُونِندهَ	226a/7
ʿarabda	عَرَبَده	232b/13

2.2.2.1.3.5. Ayrılma hâli (ablatif)

Ayrılma hâli +dAn şeklindedir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
senden	سندن	223b/11
tevārīḫden	تَوَارِخدن	225a/6
kirāmlarından	كِراملَرِندَن	226a/12

2.2.2.1.3.6. Vasıta hâli (instrumantel)

Vasıta hâli +lA ve +n şeklindedir. Ünlü ile biten kelimelere eklenirken +ylA biçiminde; +n vasıta hali sadece “ol vaḳtın” kelimesinde görülmektedir. Söz konusu kelime 20’den fazla yerde geçmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ol vaḳtın	اُول وَقتِن	227a/13
yatsuyla	يَتسوُيله	236b/8
vāsıṭasıyla	وَاسِطَه‌سِيلَه	229a/15
şerīfleriyle	شَرِيفلَرِيلَه	237a/13
ṭarīḳiyle	طَرِيقِيلَه	215a/14

2.2.2.1.3.7. Eşitlik hâli (ekvatif)

Eşitlik hâli +cA şeklinde karşımıza çıkar. İmlası جه şeklinde tek şekillidir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
taḳdīrce	تَقدِيرجه	225a/9
ziyādece	زِيَادَه‌جه	228a/2
ḫilāfınca	خِلَافِنجه	228a/12

2.2.2.1.3.8. Yön hâli (direktif)

Yön hâli +rA, +ArU biçimindedir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ilerü	اِيلَرُو	223a/1
içerü	اِيچَرُوُ	235a/1
ṣoñra	صُكرَه	216a/4
ṭaşra	طَشرَه	236a/6

2.2.2.2. Fiil çekim ekleri

2.2.2.2.1. Şahıs ekleri

2.2.2.2.1.1. Birinci tip şahıs ekleri

Şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman, geçmiş zaman ve gereklilik kiplerine gelir

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ṣığınuram	صِغِينُورَم	223b/11
eydürüz	اَيدُرُوز	234a/14
diyevüz	دِيِيَه‌وُز	214b/7
alursuñuz	اَلوُرسُكُزْ	238a/14
dimişler	دِيمِشلَر	237b/5

2.2.2.2.1.2. İkinci tip şahıs ekleri

Şart kipinde, istek kipi birinci şahısta ve görülen geçmiş zamanda kullanılır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
göreydüm	كوُرَيدُم	235a/4
isteyem	اِستَيَم	220b/10
ögredeyim	اُوكرَدَيِم	220b/12
eyitdüm	اَيِتدُم	218b/9

2.2.2.2.1.3. Üçüncü tip şahıs ekleri emir şahıs ekleridir.

Emir kipinde kullanılır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
itsünler	اِيتسوُنلَر	229b/14
itsün	اِيتسُون	235b/6
idelüm	اِيدهَلُم	229a/14

2.2.2.2.2. Bildirme kipleri

2.2.2.2.2.1. Görülen geçmiş zaman

Görülen (bilinen) geçmiş zaman eki hem yuvarlak hem de düz şekliyle karşımıza çıkar

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
buyurdılar	بُيُوردِيلَر	238a/9
gördiler	كُوردِيلَر	224a/9
itdiler	اِيتدِيلَر	222b/10
oldılar	اوُلدِيلَر	218b/13
eytdim	اَيتدّمِ	236a/3
eyitdüm	اَيِتدُم	218b/9
olımadum	اُولِيمَدُم	218b/9
ṭutardum	طُوتَردُم	234b/7

2.2.2.2.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman

Metinde öğrenilen geçmiş zaman eki yalnızca -mIş şeklinde yer almaktadır. En çok kullanılan gramer yapısıdır. -mIş ekindeki I sesi bazen ye harfi bazen de yalnız esre harekesiyle gösterilmiştir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
dimişler	دِيمشِلَر	237b/5
bağışlamamış	بَاغِشلَمَه‌مِيشِدی	211b/10
vücūda gelmiş	وُجُودَه كَلمِيشدِی	211b/12

2.2.2.2.2.3. Geniş zaman

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
dilerem	دِيلَرَم	238a/8
dirüz	دِيرُوز	234b/12
alursuñuz	اَلوُرسكُز	238a/14
itmezem	اِتمَزَم	216a/15

2.2.2.2.3. Tasarlama kipleri

2.2.2.2.3.1. Emir kipi

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
yörüñüz	يُوروكُوز	235b/6
yöri	يُورى	218b/6
eydiñiz	اَيدِكِز	235b/3
varıñız	وَاركِز	235b/3

2.2.2.2.3.2. İstek kipi

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
bilem	بِيلم	238a/9
eyleye	اَيلَيَه	215a/13
oluna	اُولُنَه	216a/7
cüdā ola	اُولَه	216b/9
ıraḳ düşe	دُوشَه	216b/9
olmaya	اُولمَيهَ	236b/1
girmeye	كِرمَيه	235a/5
diyevüz	دِييَه‌وُز	214b/7
āşinā olayüz	اَشِنا اُولَه‌يُوز	229b/1

2.2.2.2.3.3 Gereklilik kipi

Gereklilik kipi metnimizde “-mAK gerek” ve “-sA gerek” yapısıyla verilmektedir.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
girseler gerek	كِرسَلر كَرَك	**235a/2**
olsa gerekdür	اوُلسه كَرَكدُر	**216b/10**
alsa gerekdür	اَلسه كَرَكدُر	**221a/2**
itmek gerek idi	اِتمَك كَرَك اِيدى	234a/14

2.2.2.2.4. Birleşik kipler

2.2.2.2.4.1. Hikaye

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
söyleşürlerdi	سُویلَه‌شُورلَردی	238a/11
dirler idi	دِیرلَر اِیدی	237a/15
göreydim	کُورَیدُم	235a/4
olaydum	اُولَیدُم	235a/3

2.2.2.2.4.2. Şart

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
olınursa	اُولینُورسَه	214b/9

2.2.2.2.4.3. Rivayet

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
iderlermiş	اِیدَرلَرمِش	218b/7

2.2.2.2.5. Bildirme ekleri ve cevheri fiil (Ek-eylem)

2.2.2.2.5.1. Geniş zaman

Geniş zamanın teklik 3. kişisi eksizdir. Ara sıra “durur-“ fiilinin ekleşmiş biçimi olan “dur/-dür” ile kullanıma girer.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
göñüllüsüñ	کُوکُللوسُك	238a/15
ġażūbsın	غضوبسِن	238a/15

ṣaḥīḥdür	صَحِيحدُر	236b/8
seyyidesidür	سيّدَه‌سِدُر	215a/3
vardur	وَاردُر	223b/2
yoḳdur	يُوقدُر	223b/1
ḳulısın	قوُليسِن	232b/8

2.2.2.2.5.2. Görülen geçmiş zaman

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
vardı	واردِی	238a/3
yoġıdı	يُوغِدِی	232b/11
gerek idi	كَرَك اِيدی	234a/14
bikr idi	بِكر اِيدی	224b/15

2.2.2.2.5.3. Cevherî fiilin(Ek-eylem) olumsuzu

Ek-eylemin olumsuzu “degül” sözcüğü ile yapılır. Bir örnekte “degil” kullanılmıştır.

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
cāyiz degüldür	جايِز دَكُلدُر	235a/13
ṣulbünden degüller	صُلبِندَن دَكُللَر	229a/8
ḫōd degil	خُود دَكِل	214b/12

2.2.2.2.6. Partisipler (Sıfat-Filler)

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
tebessüm itdügüñüzi	تَبَسّم اِيتدُوكُوكُزى	238a/9
idenlerüñ	اِيدَنلَرُك	214b/11
gelmezden	كَلمَزدَن	224a/12
gelen	كَلَن	215a/3
olan	اوُلَان	223a/7
ʿaḳd itdikleri	عَقد اِيتدُكلَرِى	222a/7

2.2.2.2.7. Gerundiumlar (Zarf-Fiiller)

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
selām viricek	سَلام وِيرِجَك	238a/7
girüp	كِروب	238a/6
gelmezden	كَلمَزدَن اَوّل	238a/10
gelmeyüp	كَلمَيوُب	237b/13
olınıcaḳ	اُولِنيجَق	222b/6
diyü	دِيُو	236a/7

2.2.2.2.8. Fiillerde olumsuzluk

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
dur-ma	دُورمَه	220b/7
gör-medüm	كوُرمَدُم	236a/2
ol-mazdan	اُولمَزدَن	237b/5
ol-mayup	اُولمَيوُب	225a/1
ol-mamış	اُولمَه‌مِيشِدى	226b/11
gel-ememiş	كَلَمه‌مِيشِدِى	227b/6

2.2.3. Birleşik fiiller

2.2.3.1. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller

Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller it-, eyle-, ol-, kıl yardımcı fiilleriyle kurulur. Metnimizde yardımcı fiil olmayan bazı eylemler de isimlerle anlamca kaynaşıp deyimleşmiş birleşik yapı oluştururlar

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
maẓhar ḳılup	مَظهر قِلُوب	215a/13
namāzın ḳılmışlar	نَمازِن قِلمِشلَر اِيدى	222a/9
ḫaber eyle	خَبَر اَيلَه	223a/5
ʿarż eylemekde	عَرض اَيلَمكدَه	223b/5
ḫalvet oldılar	خَلوَت اُولديلَر	224a/8
ṭaleb itmişler	طَلب اِتمِشلَر	224b/1

nikāḥ itmişler	نِكاح اِتمِشلَر	226a/14
cevāb virdiler	جَوَاب وِيردِلَر	225a/2
revā görmediler	رَوَا كوُرمَدِيلَر	225a/3
vücūda gelmiş	وُجُوده كَلميش	225b/4
īmān getürdi	اِيمَان كَتوردی	226b/3
żaʿīf düşmişdi	ضعيِف دُوشميشِدی	235b/2

2.2.3.2. İki unsuru da fiil olan birleşik fiiller

Transkripsiyon	Metindeki yazım	Metindeki yeri
ḳılı virdiler	قِليوِيردِيلَر	218a/2
ḳoyu virüp	قُويُوويرُوب	224a/10

III. METİN

[211-b] (1) taḫt-ı nikāḥına dāḫil olmışlar ıdı. Ol vaḳtın ḥażret-i Ḫadīce ḳırḳ (2) yaşında idiler. Ziyāde daḫı dimişlerdür ammā ḳırḳ birinde yoḫ-ıdı dimişler (3) ve ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu aleyhi ve sellem yirmi biş yaşında idi. Baʿżı ʿulemā (4) yirmi birinde idi dimişler ammā ṣıḥḥate irişdürmemişlerdür. Mādām ki ḥażret-i (5) Ḫadīce Server-i Kāyinātuñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem taḫt-ı nikāḥında iken üzerine (6) bir ḫatun-ı āḫar daḫı nikāḥ itmemişlerdi ve ser-pūşīdelerden evvel ḫatun-kim (7) Server-i Kāyināt ʿaleyhi's-selām īmān getürmiş-idi ümmü'l-müʾminīn ḥażret-i (8) Ḫadīce idi rażıya'llāhu ʿanhā ve ḥażret-i Ḫadīceden muḳaddem hiçbir ḫatun (9) ḥażret-i risālet-penāha ʿaleyhi's-selām mālını nefsini ʿarż itmemiş-idi (10) ve baḫşlamamış-ıdı. Rażıya'llāhu ʿanhā ve İbrāhīm ḥażretlerinden ġayrı (11) ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafānuñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem cemīʿ-i evlād-ı kirāmı onlardan (12) vücūda gelmiş-idi inşāʾa'llāh maḥalline tafṣīl ideyüz ve ḥażret-i (13) Ḫadīcenüñ vefātı Mekke-i Muḳaddesede olmışdur. Hicretden evvel (14) üç yıl dört ayda ziyāde daḫı dimişlerdür lākin ṣıḥḥate irişdür (15) memişlerdür. Ḫażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām evvel-i nübüvvetinden ḥażret-i **[212-a]** (1) Ḫadīcenüñ vefātı vaḳtına degin on yıla ḳarīb müddetdür ve ḥażret-i (2) Resūl ile yirmi biş yıl oldılar ve vefātları vaḳtında altmış biş (3) yaşında idiler. Mekke-i Muḳaddesede Ḫacūn nām bir maḳāmda defn itdiler. (4) Ḫacūn bir yerdür. Mekke-i Muḳaddese içinde ḥażret-i risāletle ʿaleyhi's-selām (5) emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿAlīnüñ kerrema'llāhu vechehü mevlūd-i şerīfleri (6) mā-beynidür. Bunlardan ṣoñra ikinci menkūḥa-ı muḥaṣṣane-i mestūreleri (7) ümmü'l-müʾminīn seyyidetü'n-nisāʾi fi'l-ʿālemīn ḥażret-i Sevde bint-i Zemʿat bint-i (8) ḳays bin ʿAbdişems bin ʿAbdivedd bin Naṣr bin Mālik bin Ḫanbel bin ʿāmir bin Lüveydür. (9) Rażıya'llāhu ʿanhā bunlarıñ daḫı neseb-i şerīfleri ḥażret-i risālet-penāhuñ (10) ʿaleyhi's-selām neseb-i şerīfleriyle Lüvey bin ġālibde mütteḥid olurlar ve analarınuñ (11) adı Şümūs bint-i ḳays bin Zeyd bin ʿAmr bin Lebīd bin ḫıdāş bin ʿāmir bin (12) Ġanem bin Lebīd bin Neccārdur. Evvel īmān getürüp beyʿat itmişler idi. (13) Babası ḳarındaşınuñ oġlı Sekrān bin ʿAmr bin Şems bin ʿAbdivedd bin (14) Naṣr bin Mālikiüñ taḫt-ı nikāḥında idi ve Sekrān Sehl bin ʿAmr ile (15) ḳarındaşı olmışlar ıdı. Ol vaḳitde Sekrān ve Sevde ikisi bile **[212-b]** (1) müslümān oldılar ve evvelki hicretde ḥażret-i risālet-penāhla ʿaleyhi's-selām (2) Mekkeye hicret itmişler idi ve ikinci hicretde daḫı

Ḥabeşeye hicret itmişler idi. (3) ḥażret-i risālet-penāhla ʿaleyhi’s-selām çünkim Ḥabeşe seferinden Mekkeye (4) irişdiler. Sekrān vefāt itdi ve Sevde ḥażretleri ṭul ḳaldı. (5) Baʿżılar Sekrān Ḥabeşede vefāt itdi dimişler. ʿalā eyyi ḥālin (6) ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām Sevde ḥażretlerin nikāḥ itdiler. (7) Ḫadīce ḥażretlerinüñ vefātından muʾaḫḫar ve ḥażret-i ʿĀyişenüñ raẕıya’llāhu (8) ʿanhumā nikāḥından muḳaddem ve Mekke-i Muḳaddesede Sevdeye duḫūl (9) itdiler ve daḫı Sevde ḥażretleri Server-i Kāyinātla ʿaleyhi’s-selām (10) Mekkeden Medīneye hicret itdiler. Ḳaddesehuma’llāh üçünci hicretde baʿde eẕān (11) ṭalāḳ virdiler. Sekiz yıl ḥażret-i risālet-penāhuñ ʿaleyhi’s-selām (12) taḥt-ı nikāḥından dāḫil olmışlar ıdı. Bedr ġazāsında Sevdenüñ (13) ḳavm ü ḳabāyilinden çoḳ kişi ḳatl olunmış-ıdı. Onları yād idüp (14) çoḳ feryād u fiġān iderdi. Āḫirü’l-emr gine ḥażret-i Sevdeyi (15) Resūlu’llāhdan ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem şefāʿat itdiler ve hem Sevde **[213-a]** (1) kendü nevbetini ḥażret-i ʿĀyişe raẕıya’llāhu ʿanhāya baġışlamış-ıdı. (2) Pes ḥażret-i risālet daḫı ʿaleyhi’s-selām gine rucūʿ idüp (3) ḥażret-i Sevdeye kābīn ḳıydılar. Ḥażret-i risāletden ṣoñra ʿaleyhi’s-selām (4) Muʿāviyeniñ ḫilāfeti zamānında Medīne-i Muḳaddesede vefāt itdiler. (5) Üçünci menkūḥa-ı muḥāṣṣāne-i mestūreleri ümmü’l-müʾminīn seyyidetü (6) ‘n-nisāʾi fi’l-ʿālemīn faḳīhe vü ʿālime vü ṣāliḥa vü ʿārife vü faṣīḥa ṣadr-ı (7) aṣḥābü’ş-şerīʿa ve’l-fuḳahāʾi ve’l-muḥaddiṯīn aʿnī ḥażret-i ʿĀyişe bint-i (8) Ebī Bekrdür. Raẕıya’llāhu ʿanhumā ḥażret-i Ebū Bekrüñ raẕıya’llāhu ʿanh neseb-i (9) şerīfleri tertībi inşāʾa’llāhu ʿAşere-i Mübeşşere bābında tafṣīl oluna (10) ve analarınıñ ism-i şerīfeleri Rūmān bint-i ʿāmir bin ʿUveymir bin (11) ʿAbdişems bin ʿAbdivedd bin Naẕr bin Mālikdür. Baʿżılar ḥażret-i (12) ʿĀyişe raẕıya’llāhu ʿanhā Rūmān bint-i ʿUveymir bin ʿāmir bin Ḥāriṯ (13) ḳızıdur{dur} dimişler. Eṣaḥḥ-ı ḳavl-i evveldür ve ḥażret-i risālet ʿaleyhi (14) ‘s-selām ʿālem-i ruʾyāda ḥażret-i ʿĀyişeyi görüp bu kimdür diyü (15) suʾāl itdiler. Cevāb virdiler-kim dünyāda vü āḫiretde sizüñ **[213-b]** (1) menkūḥa-ı muḥaṣṣane-i mestūreñizdür. Bunuñ üzerine çoḳ (2) geçmedi ḥażret-i ʿĀyişeyi nikāḥ itdiler. Mekke-i Muḳaddesede (3) mübārek Şevvāl ayında nübüvvetleri zamānından on yıl ṣoñra ve hicretden üç yıl (4) muḳaddem Ebū ʿAbdu’llāh ḥażret-i Muḥammed Buḫārī raḥmetu’llāhi ʿaleyhi eydür ḥażret-i (5) ʿĀyişe raẕıya’llāhu ʿanhā ḥażret-i risālete ʿaleyhi’s-selām ʿaḳd itdükleri (6) zamānda altı yaşında idi. Medīne-i Münevverede mübārek Şevvālde (7) ʿarūs itdiler. Hicretden iki yıl geçmiş-idi. Andan ṣoñra iki yıl (8) ve bir ḳaç ay geçicek ḫalvet itdiler. Ḥażret-i ʿĀyişe ol vaḳtın (9) ṭoḳuz yaşına varmışlar

ıdı. Bu taḳrīr üzerine ʿaḳd ile (10) ḫalvet mā-beyini biş yıl ve bir ḳaç ay miḳdārı zamān olur va'llāhu aʿlem (11) baʿżılar eydür ḥażret-i ʿĀyişe geldükden ṣoñra yedi ay geçdi. Andan ṣoñra (12) ḫalvet itdi ammā ḳāvl-i evvel muʿteberdür ve ḥażret-i ʿĀyişe rażıya'llāhu (13) ʿanhā ḥażret-i risālet ile ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ṭoḳuz yıl ve biş ay (14) oldılar. Andan ṣoñra ḥażret-i risālete ʿaleyhi's-selām dünyādan (15) āḫirete naḳl itdiler. Andan ṣoñra ḥażret-i ʿĀyişe rażıya'llāhu ʿanhā **[214-a]** (1) hīç bir aḥaduñ taḥt-ı nikāḥına dāḫil olmadılar. Ḥażret-i risāletüñ (2) ʿaleyhi's-selām naḳli vaḳtında on sekiz yaşında idiler ve biş ay (3) daḫı ziyāde ve menkūḥalarında ondan ʿālime ve ṣāliḥa ve faḳīhe (4) ve ʿābide ve zāhide ve ʿārife ve şāʿire yoḫ-ıdı ve ḥażret-i risāletden (5) ʿaleyhi's-selām biñ iki yüz on ḥadīṯ rivāyet itmişdür. Bu cümleden (6) yüz yetmiş dört ḥadīṯde Ebū ʿAbdu'llāh ḥażret-i Muḥammed bin İsmāʿīl (7) Buḫārī Ebu'l-Ḥüseyn ḥażret-i Müslim bin El-Ḥaccāc El-Ḳuşīrī-y-ile raḥimehuma'llāh (8) müttefiḳlerdür ve ḥażret-i Şeyḫ Buḫārī tenhā elli dört ḥadīṯ (9) rivāyet itmişdür ve ḥażret-i Şeyḫ Müslim tenhā altmış sekiz ḥadīṯ (10) rivāyet itmişdür bāḳīsi sāyir cevāmiʿdedür ve bunlardan ġayrı (11) ḥażret-i ʿĀyişeden rażıya'llāhu ʿanhā ṣaḥābe ve tābiʿīnden rivāyet rıḍvānu'llāhi (12) ʿaleyhim ecmaʿīn iki yüz nefer miḳdārı kimesne ehādīṯ-i ṣaḥīḥa (13) rivāyet itmişlerdür. Ebū Mūsā Eşʿarī eydür raḥimehu'llāh aṣḥābuñ (14) her müşkili kim olaydı gelürlerdi. Ḥażret-i ʿĀyişeden ṣorarlardı (15) ol daḫı cevāb-ı ṣaḥīḥ virürdi. Ḥāṣıl-i kelām Ehl-i İslāmuñ **[214-b] (1)** ittifāḳı bunuñ üzerinedür ki ser-pūşīdelerde ḥażret-i ʿĀyişe (2) ve ḥażret-i Ḫadīceden ʿazīze vü şerīfe vü kerīme bir ḫatun yoḳdur. (3) Ḥattā baʿżılar ḥażret-i ʿĀyişe ile ḥażret-i Ḫadīce mā-beyninde iḫtilāf (4) itmişlerdür. İbn-i Aʿrābī[1] ve şol cemāʿat-kim oña tābiʿdür ḥażret-i Ḫadīceyi (5) efḍal ṭutarlar ammā ekṣer-i ṭavāyif ḥażret-i ʿĀyişeyi ḥażret-i Ḫadīce (6) üzerine tercīḥ idüp efḍal ṭutarlar. Ammā bize lāyık olan (7) budur-kim diyevüz ikisi daḫı ʿazīze vü şerīfe vü muḥtereme vü (8) mükerremedür ve ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām ṣohbet ü[2] ḫāṣṣ u (9) şerīfinde çoḳ olmışlardur eger suʾāl olınursa ḥażret-i (10) Fāṭımatü'z-Zehrā-kim Server-i Kāyinātüñ ʿaleyhi's-selām öz ṣulb (11) ḳızıdur ve atası ḥażret-i risāletden ṣoñra vefāt idenlerüñ (12) evvelidür. Zīrā atası firāḳına doyamamışdur. Bu ḫōd degil (13) illā kemāl-i muḥabbetdendür. Pes bu takdīrce ḥażret-i ʿĀyişe ile (14) ḥażret-i Ḫadīce

[1] Söz konusu ismin Muhyiddin İbni el-ʿArabī olması gerekmektedir. Müstensih hatası düşünülebilir
[2] Anlam bütünlüğü açısından "Ṣohbet-i ḫāṣṣ u şerīf" olması daha uygundur. Metnin aslına müdahale edilmemiştir.

raẓıya’llāhu ʿanhümā bundan efḍal olmaḳ lāzım gelür. (15) Bu ḫōd ḥaṭāy-ı maḥżdur zīrā cemīʿ ʿulemā vü fuḳahā vü müfessirīnüñ **[215-a]** (1) ittifāḳı bunuñ üzerinedür-kim nitekim Server-i Kāyināt ʿaleyhi’s-selām (2) evvelīn ü āḫirīnüñ seyyid ve serveridür. Ḥażret-i Fāṭıma daḫı keẕālik (3) dünyāya gelen cemīʿ dişiler cinsinüñ seyyidesidür. Bu delīl ile kim (4) ḥażret-i Ādem ʿaleyhi’s-selām ol vaḳtın-kim buyruḳ ṣıyup cennetden (5) yer yüzine inmiş-idi ve ḥażret-i Havvādan cüdā olup ve nice yıllar (6) zārızār aġlayup mecrūḥ u dil-fikār olmış-ıdı ve cennet (7) ḳapusında-kim ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām ism-i şerīfini ve (8) çehār-yār-ı bā-ṣafānuñ ism-i şerīflerini ve Ḥasan ü Ḥüseyin ḥażretlerinüñ (9) daḫı ism-i şerīflerini ve ḥażret-i Fāṭımatü’z-Zehrānuñ ism-i şerīfe (10) lerini görüp oḳumış-ıdı ve ṣafḥa-i ḫāṭırında ke’n-naḳşi (11) fi’l-ḥacer ḳalmış-ıdı. Çün ḥażret-i Ḥaḳḳ celle ve ʿalānuñ irādet-i (12) ezeliyyesi bunuñ üzerine müccerr olmış-ıdı kim ādemüñ tevbesi (13) bir vāsıṭaya maẓhar ḳılup ḳabul eyleye. Pes işbu ẕikr itdügümüz (14) esāmī sāmīleri göñlüne ilhām ṭarīḳiyle ilḳā itdi tā ḥażret-i (15) Ādem ʿaleyhi’s-selām bu esāmīleri ḫāṭırına īrād idüb **[215-b]** (1) bunlarıñ ṭufeyline āsitāne-i ḥażret-i ʿizzetden ʿazzet esmāʾuhu istişfāʿ (2) itdi tā kim tīr-i murādı hedef-i icābete irişüp tevbesi ḳabūl (3) oldı. Andan soñra ḥażret-i Ḥavvā ile cemʿ oldılar pes delālet (4) itdi-kim ḥażret-i Fāṭımatü’z-Zehrā raẓıya’llāhu ʿanhā cemīʿ müʾmine vü (5) müslimelerüñ seyyidesidür. Bunlardan ṣoñra ḥażret-i ʿĀyişe (6) ve ḥażret-i Ḫadīcedür raẓıya’llāhu ʿanhumā andan ṣoñra sāʾir menkūḥa-ı (7) muḥaṣṣaneleridür. Andan ṣoñra ḥażret-i Meryemdür andan ṣoñra Firʿavn (8) ḫatunı ḥażret-i Āsiye andan ṣoñra ḥażret-i Sādedür andan ṣoñra (9) ḥażret-i Hācerdür daḫı ḥażret-i Züleyḫādur daḫı ḥażret-i Rābiʿa (10) ḫatundur. Bu ẕikr itdügümüz ḫatunlar cemīʿ-i ḫatunlaruñ sulṭānıdur. (11) Rıḍvāna’llāhu teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn çün ḥażret-i ʿĀyişe raẓıya’llāhu (12) ʿanhā vefāt itdiler. Cism-i pākīzelerini Baḳīʿ Gūristānında defn (13) itdiler. Medīne-i Münevverede hicret-i nebeviyyenüñ elli yedinci yılında (14) Se-şenbe güninde mübārek Māh-ı Ramażānuñ on yedinci güninde (15) ʿömr-i şerīfleri elli biş yıla irişmiş-idi. Taḳrīben rivāyet olınur-kim **[216-a]** (1) gice ile defn itdiler ve namāzın ḥażret-i Ebū Hüreyre ḳıldı. Ol (2) vaḳtın ḥażret-i Ebū Hüreyre raẓıya’llāhu ʿanh erler cānibinden ehl-i islāma (3) ḫalīfe olmış-ıdı. Muʿāviye zamānında rıḍvānu’llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn (4) bunlardan ṣoñra dördünci menkūḥa-ı muḥaṣṣane-i mestūreleri (5) ümmü’l-müʾminīn seyyidetü’n-nisāʾi fi’l-ʿālemīn ḥażret-i Ḥafṣa bint-i ʿÖmerdür. (6) Raẓıya’llāhu ʿanhumā bunlarıñ daḫı neseb-i şerīfleri ʿAşere-i Mübeşşere (7) bābında tafṣīl oluna

inşāʾa’llāhu ve anası Zeyneb bint-i Maẓʿūn bin (8) Veheb bin Ḫüẕāfet bin Cumaʿdur. Bundan muḳaddem Ḫuneys bin Ḫuẕāfe bin (9) Ays bin ʿAdiyyi Sehmīnüñ nikāḥı taḥtında idi. Pes Ḫuneys Medīneye (10) hicret idüp ḥażret-i Ḥafṣayı bile alup gitmiş-idi ve Medīnede (11) vefāt itmişler idi. Bedr Ġazāsından ṣoñra baʿżılar Uḥud Ġazāsından (12) ṣoñra dimişler ammā ḳāvl-i evvel muʿteberdür. Andan ṣoñra emīrü’l-müʾminīn (13) ḥażret-i ʿÖmer rażıya’llāhu ʿanh ḳızı Ḥafṣayı evvel emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i (14) ʿOṯmāna ʿarż itmiş-idi. Ḥażret-i ʿOṯmāñ cevāb-ı şāfī virmeyüp (15) belki bu eyyāmda ben kimseyi nikāḥ itmezem deyü buyurmışlar ıdı. **[216-b]** (1) Andan ṣoñra emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i Ebū Bekri’ṣ-Ṣıddīḳa ʿarż itmişler idi. (2) ḥażret-i Ebū Bekir daḫı ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām ḫāṭırını (3) riʿāyet itmek içün ḳabūl itmemiş-idi. Zīrā Server-i Kāyinātdan ʿaleyhi’s-selām (4) ḥażret-i Ḥafṣaya fi’l-cümle meyl eglemiş-idi. Oña bināʾen aḫirü’l-emr ḥażret-i (5) risālet ʿaleyhi’s-selām ḥażret-i Ḥafṣayı nikāḥ itdi. Üçünci yılda (6) baʿżılar ikinci yılda dimişler ḳavl-i evvel dürüstdür. Andan ṣoñra ṭalāḳ (7) virmişler idi. Bir ṭalāḳ-ıla ammā ḥażret-i Ḥafṣa ziyāde ṣāliḥa vü (8) ʿābide vü zāhide-idi. Ḥażret-i Ḥaḳḳ celle ve ʿalā revā görmedi-kim ḥażret-i (9) risāletden ʿaleyhi’s-selām cüdā ola ve ıraḳ düşe. Pes vaḥy (10) gönderdi-kim Ḥafṣa cennetde senüñle bile olsa gerekdür. Ḥażret-i risālet (11) ʿaleyhi’s-selām daḫı vaḥy sebebiyle rucūʿ idüp gine ḥażret-i (12) Ḥafṣaya kābīn ḳıydılar ve saʿādet ḫānesine getürdiler. Ḥażret-i (13) Ḥafṣanuñ ṣalāḥiyyeti ʿalāmetleri bī-ḥadd ü bī-nihāyetdür ve ḥadīṯ (14) rivāyet itmekde ḥażret-i ʿĀyişeye ḳarībdür. Saḥābe vü tābiʿīnden (15) cemāʿat-i keṯīre ḥażret-i Ḥafṣadan ḥadīṯ rivāyet itmişlerdür. **[217-a]** (1) Ḳarındaşı ʿAbdu’llāh bin ʿÖmer gibi ve ʿAbdu’llāh bin Ṣafvān gibi ve Muṭṭalib bin Ebī Vedāʿa gibi (2) ve ḥażret-i ʿÖmeriñ Nāfiʿ nām bir ḳulı işbu ẕikr olan cemāʿat ḥażret-i (3) Ḥafṣadan ḥadīṯ rivāyet itmişlerdür. Rıḍvānu’llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn (4) bunlar daḫı hicretüñ ḳırḳ bişinci yılında mübārek Şaʿbān ayında vefāt (5) itdiler. Baʿżılar hicretüñ ḳırḳ birinde dimişler ve baʿżılar daḫı (6) emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿOṯmānuñ rażıya’llāhu ʿanh ḫilāfeti zamānında (7) dimişler. Ammā ḳavl-i evvel muʿavveldür bunlardan ṣoñra bişinci menkūḥa-ı (8) muḥaṣṣana-i mestūreleri ümmü’l-müʾminīn seyyidetü’n-nisā fi’l-ʿālemīn (9) Zeyneb bint-i Ḫuzeymete bin Ḥāriṯ bin ʿAbdu’llāh bin ʿÖmer bin ʿAbdimenāf bin (10) Hilāl bin ʿāmir bin Ṣaʿṣaʿa-i Hilālī ʿāmirīdür. Ve ḥażret-i Zeynebe (11) rażıya’llāhu ʿanhā zamān-ı cāhiliyyetde ümmü’l-mesākīn dirlerdi. Yaʿnī (12) miskīnler anası dimek olur. Dāyim fuḳarā vü mesākīne ṭaʿām virürdi. (13) ve evvel ʿAbdu’llāh

bin Caḥaşuñ nikāḥı taḥtında idiler. Baʿżı ʿAbdu’llāh bin (14) Ḥāriṯ bin ʿAbbās bin ʿAbdimenāfuñ nikāḥi taḥtında idi dimişler (15) ve ʿAbdu’llāh Uḥud Ġazāsında şehīd olıcaḳ ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām [217- b] (1) kendüler içün nikāḥ itmişler idi. Hicretüñ üçünci yılında ammā (2) ḥażret-i risālet ile ʿaleyhi’s-selām azacıḳ zamān olmışlar ıdı. (3) Baʿżılar sekiz ay ve baʿżılar üç ay ve baʿżılar iki ay dimişler. (4) Āḫir māh-ı mübārek Rebīʿu’l-āḫirde vefāt itdiler. Hicretüñ dördünci (5) yılında Medīne-i Münevverede Baḳīʿ Gūristānında defn itdiler. Bunlardan (6) ṣoñra altıncı menkūḥa-ı muḥaṣṣane-i mestūreleri ümmü’l-müʾminīn seyyidetü (7) ‘n-nisāʾi fi’l-ʿālemīn Ümmü Seleme Hind bint-i Ebī Ümeyye bin Sehīl bin Muġīre bin (8) ʿAbdu’llāh bin ʿAmr bin Maḫzūmdur ve anası ʿĀtike bint-i ʿāmir bin Rebīʿat bin (9) Mālik bin Ḫuzeymet bin ʿalḳamet bin Ferāsdur. Ḥażret-i risāletden muḳaddem (10) ʿaleyhi’s-selām Ebū Selemet bin ʿAbdu’l-Esedüñ taḥt-ı nikāḥında idiler ḥażret-i (11) Hind Ebī Seleme ile evvel Ḥabeşeye hicret itmişler idi baʿżılar evvel (12) Medīneye hicret itdiler dimişler. Ḳavl-i evvel dürüstdür ve Ḥabeşede (13) Hindden dört veled vücūda gelmiş-idi. Evvel Zeyneb andan ṣoñra (14) Seleme andan ṣoñra ʿÖmer andan ṣoñra Redde andan ṣoñra Ebū Seleme vefāt (15) itdi. Hicretüñ dördünci yılında baʿżılar üçünci yılında dimişler. [218-a] (1) Andan ṣoñra ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām kendülerine nikāḥ itdiler. (2) Çün vefāt itdiler namazın Ebū Hüreyre ḳılıvirdiler. Baʿżılar Saʿīd bin (3) Zeyd ḳılıvirdi dimişler. Andan ṣoñra Bakīʿ Gūristānında defn itdiler. (4) Hicretüñ elli ṭoḳuz yılında baʿżılar altmış ikinci yılında dimişler. Ḳavl-i evvel (5) ṯābitdür ve ʿömr-i şerīfleri seksen dört yıla irişmiş-idi. Bunlar (6) daḫı ʿālime vü faḳīha vü ṣāliḥa vü ʿābide vü zāhide idi ve ḫāṭırlarında (7) çoḳ ḥadīṯ-i nebevī ḥıfẓ itmişler idi. İbn-i ʿAbbās ve ḥażret-i ʿĀyişe (8) ve ḥażret-i Zeyneb ve Zeynebüñ ḳızı ve ferzend-i ercümendleri ʿÖmer ve ḥażret-i (9) Saʿd bin Müseyyeb ve ṣaḥābī kirāmdan ḫaylī cemāʿat ḥażret-i (10) Ümmü Selemeden rażıya’llāhu ʿanhā ḥadīṯ rivāyet itmişlerdür. Bunlardan (11) ṣoñra yedinci menkūḥa-ı muḥaṣṣane-i mestūreleri ümmü’l-müʾminīn (12) seyyidetü’n-nisāʾi fi’l-ʿālemīn ḥażret-i Zeyneb bint-i Caḥaş bin Riyāb bin (13) Yaʿmur bin Ṣuberte bin Mürrete bin Keṯīr bin Ġanem bin vedūd bin Esed bin Ḫuzeymedür. (14) Bunlaruñ babaları ecdād-ı ḥażret-i Resūl ile ʿaleyhi’s-selām Ḫuzeyme bin (15) Müdrikede mütteḥid olur ve […]sı Ümeyme bint-i ʿAbdul-muṭṭalibdür-kim [218-b] (1) ḥażret-i Resūlüñ ʿaleyhi’s-selām babası ḳarındaşınuñ ḳızıdur. Evvel Zeyd bin (2) Ḥāriṯenüñ nikāḥında idi. Ṭalāḳ virdiler. Ebū ʿAbdu’llāh Muḥammed bin İsmāʿīl (3) Buḫārī ve Ebū

ʿAbdu’r-raḥmān Aḥmed bin Şuʿayb-i Nesāʾī raḥimehumu’llāh rivāyet (4) iderler. Enes ḥażretlerinden kim onlar buyururlar çün Zeyneb bint-i (5) Caḥaşuñ ʿiddeti tamām oldı. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām Zeyd bin Ḥārişe (6) ḥażret-i Zeynebe gönderdi-kim yöri benden ötüri iste. Zeyd gitdi-kim (7) Zeynebi getüre meger Zeyneb ḥażretleri ḫamīr iderlermiş Zeyd (8) eydür. Çün Zeynebi gördüm, derūnumdan bir ḥālet peydā oldı-kim (9) Zeynebi görmege ḳādir olımadum. Āḫirü’l-emr başum aşaġa itdüm ve eyütdüm ki (10) ḥażret-i Muḥammed ʿaleyhi’s-selām beni gönderdi-kim seni ondan ötüri (11) dileyem. Ḥażret-i Zeyneb cevāb virdi-kim benüm elümden ne gelür buyruḳ (12) ve fermān bārī teʿālānıñdur celle ve ʿalā. Böyle didükden ṣoñra namāzgāha (13) müteveccih oldılar ol vaḳtın bu āyet-i kerīme nāzil oldı-kim fe-lemmā ḳażā (14) zeydün minhā vaṭaran {e} zevvecnā kehā ilā āḫirihi dāyim ḥażret-i Zeyd bu āyet-i (15) kerīme ile sāyir menkūḥalar üzerine tefāḫur iderdi-kim beni **[219-a]** (1) Ḥaḳ teʿālā ḥabībi ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafāya ʿaleyhi’s-selām bi’ẕ-ẕāt kendüsi (2) nikāḥ itmişdür. Bu nikāḥ daḫı hicretüñ bişinci yılında olmışdur ve nām-ı (3) şerīfleri evvel Bere-idi ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām Zeyneb ḳoymış-ıdı. (4) sāyir menkūḥalarından evvel bunlar vefāt itdi ve menkūḥalarında (5) ḥażret-i Zeynebden ḫayırlu bir ḫatunı daḫı yoġ-ıdı. Din perverlikde (6) ve perhīzkārlıkda ve rāst-gūylıkda nihāyet mertebede-idi ve ġāyet (7) müşfiḳa ve ṣıla-i raḥm idici ve ṣadaḳa-i artuḳ vericiydi. (8) Medīne-i Münevverede vefāt itdiler. Hicretüñ yirminci yılında yirmi (9) birinde daḫı dimişler ʿömr-i şerīfleri elli üç yıla irişmiş-idi. (10) ve namāzın ḥażret-i ʿÖmer bin El-Ḫaṭṭāb ḳıldılar ve andan ṣoñra cenāzesine (11) taḫta idüp götürdiler. Rivāyet olınur-kim bundan evvel cenāzeye[3] (12) ḥażret-i ʿĀyişe ve Ümmü Ḥabībe ve ḥażret-i Enes ve ṣaḥābī kirāmdan (13) cemāʿat-i keşīre ḥażret-i Zeynebden ḥadīṯ rivāyet itmişlerdür. (14) Bunlardan ṣoñra sekizinci menkūḥa-i muḥaṣṣane-i mestūreleri (15) ümmü’l-müʾminīn seyyidetü’n-nisāʾi fi’l-ʿālemīn ḥażret-i Ümmü Ḥabībe **[219-b]** (1) Remle bint-i Ebī Süfyān Saḫr bin Ḥarb bin Ümeyye bin ʿAbdi’ş-şemsdür ve anası (2) Ṣafiyye bint-i Ebi’l-ʿĀṣdur-kim ḥażret-i ʿOṯmān bin ʿAffānuñ razıya’llāhu ʿanh (3) ʿammesidür. Yaʿnī babasınuñ ḳız ḳarındaşıdur. Evvel ʿUbeydu’llāh bin (4) Caḥşıñ nikāḥı taḥtında idi ve Ebū ʿUbeydu’llāhuñ ondan Ḥabībe (5) adlu bir ḳızı vücūda gelmiş-idi. Andan ṣoñra ʿUbedu’llāh ile Ḥabeşeye (6) hicret itmiş-idi. İkinci hicret ile andan ṣoñra ʿUbedu’llāh

[3] Derkenar: “ taḥta eylemezlerdi”

naṣrānī (7) olup Dīn-i İslāmdan mürtedd olmış-ıdı ve hem Ḥabeşede (8) vefāt itmiş-idi. Ve ḥażret-i Ümmü Ḥabībe razıya'llāhu ʿanhā İslām üzerine (9) ṣābit ve muḳarrer olmış-ıdı. Andan ṣoñra ḥażret-i Necāşī razıya'llāhu ʿanh (10) Ümmü Ḥabībeyi ḥażret-i risālet'den ötüri ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve selem (11) isteyüp hicretüñ altıncı yılında Ḥabeşede ʿaḳd itimiş-idi ve kābinini (12) dört yüz filori üzerine yāḫūd dört biñ aḳçe üzerine (13) muḳarrer itmiş-idi. Andan ṣoñra ḥażret-i risālete ʿaleyhi's-selām (14) Ādem göndürüp ʿarż itmiş idi. Ḥażret-i risālet daḫı ʿaleyhi's-selām (15) ḳabūl itmiş-idi andan ṣoñra Necāşī ḥażretleri Şeruḥabīl[4] bin Ḥasene ile **[220-a]** (1) Medīneye göndermişler idi ve ḫalvet Medīnede olmış-ıdı. (2) baʿzılar Medīnede ʿaḳd oldı dimişler emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i (3) ʿOṣmān bin ʿAffān elinden razıya'llāhu ʿanh baʿżılar daḫı eydür ḫālid bin (4) Saʿīd bin ʿĀṣı Ümmü Ḥabībe kendü cānibinden vekīl itmiş-idi ve ʿaḳd (5) Medīnede olmış-ıdı. bunların daḫı ʿömr-i şerīfleri ḳırḳ dört (6) yıla yāḫūd ḳırḳ üç yıla bir rivāyetde veya ḳırḳ iki yıla (7) bir rivāyetde irişicek Medīne-i Muḳaddesede vefāt itdiler ḳarındaşı (8) Muʿāviye ve ʿAnbese ve daḫı Enes bin Mālik ve Zeyneb bint-i Ebī Seleme (9) Ümmü Ḥabībeden ḥadīṣ rivāyet itmişlerdür ve ṣaḥābī kirāmdan (10) daḫı ḫaylī nefer rıḍvānu'llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn bunlardan ṣoñra (11) ṭoḳuzuncı menkūḥa-ı muḥaṣṣane mestūreleri Ümmü'l-Müʾminīn (12) seyyidetü'n-nisāʾi fi'l-ʿālemīn ḥażret-i Cüveyriye bint-i Ḥāriṣ bin (13) Ebī Żırār bin Ḥabīb bin ʿāyiẕ bin Mālik bin Ḫuẕeymetü'l-Muṣṭaliḳīdür (14) Benī Muṣṭalıḳ Ġazāsında esīr olup Ṣābit bin Ḳays bin Şemmāsuñ (15) sehmine yaʿnī ḥiṣṣesine düşmiş-idi. Baʿżılar eydürler **[220-b]** (1) İbn-i ʿÖmer ḥażretleriniñ ḥiṣṣesine düşüp mükāteb itmişler-idi. (2) Pes aḳça tevaḳḳuʿ idübeni ḥażret-i risālet-penāhuñ ṣalla'llāhu ʿaleyhi (3) ve sellem āsitāne-i saʿādetine müteveccih olmış-ıdı. Ve varup (4) risāleti işiginde ġanīler öñinde faḳīr ü miskīnler boynın egüp (5) durduġı gibi durmış-ıdı. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām (6) Cüveyriyi göricek naẕar-ı şerīflerini bir aḫar yire ṣarf idüp (7) ḳapuda durma diyü buyurmışlar-ıdı. Bu daḫı eytdi-kim (8) yā resūla'llāh ben Ḥabībe ḳızı Cüveyriye Em Ṣābit bin Ḳaysuñ (9) ḥiṣṣesine düşüp beni mükāteb itdiler geldüm-kim sizden (10) dīnār u direm isteyem ve esīrlikden ḫalāṣ olam. Resūlu'llāh (11) ʿaleyhi's-selām buyurdılar-kim yā Cüveyre ben saña bundan daḫı yeg (12) bir nesne ögredeyim. Cüveyriye didi-kim buyuruñ. Ḥażret-i risālet (13) ʿaleyhi's-selām didiler-kim seniñ bahāñı tamām

[4] Muteber kaynaklarda Şurahbil ismiyle geçer. Müstensih hatası olarak değerlendirilebilir.

vireyim ve hem seni (14) kendüme nikāḥ ideyim. Cüveyriye bunı işidicek cān u dilden (15) rāżī olup ḳabūl itdi. Ümmü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿĀyişe [221-a] (1) raẕıya'llāhu ʿanhā eydür çün ḫalḳuñ ḳulaġına düşdi-kim ḥażret-i (2) risālet ʿaleyhi's-selām Cüveyreyi nikāḥ idüp alsa gerekdür. Pes (3) her kişi ḳādir olduġuna Ṣābit bin Ḳaysa nesne virüp Cüveyriyeyi (4) āzād itdiler ve ḥażret-i risālet içün ʿaleyhi's-selām ʿaḳd itdiler. (5) Rivāyet iderler-kim ser-pūşīdelerde ḳavmi ḥaḳḳında Cüveyriyeden (6) bereketlü kimse yoġ-ıdı. Yaʿnī ḳademi mübārek ve uġurlı ve müteyemmen kimse (7) yoġ-ıdı. Zīrā bunuñ ṭufeyline Benī Muṣṭalıḳdan yüz gişi āzād olmışlar (8) idi. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām nikāḥları eyyāmı hicretüñ (9) altıncı yılı idi. Baʿżılar bişinci yılı idi dimişler bu rivāyet (10) ṣaḥīḥdür ve ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām ʿaḳdinden evvel Nāfiʿ bin (11) Ṣafvān-ı Muṣṭalıḳīnüñ nikāḥı taḥtında idi. Baʿżılar Ṣafvān bin (12) Mālikiñ nikāḥı taḥtında idi dimişler ve Cüveyrenüñ evvel adı Bere (13) idi. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām Cüveyriye ḳomışlar ıdı. (14) Sitte ve ḫamsīn tārīḫinde vefāt itdiler. ʿömürleri daḫı sitte (15) ve ḫamsīn irmiş-idi. Ḥażret-i İbn-i ʿAbbās ve ḥażret-i İbn-i ʿÖmer [221-b] (1) raẕıya'llāhu ʿanhümā bunlardan ḥadīṯ rivāyet itmişlerdür. Bunlardan ṣoñra (2) onuncı menkūha-i muḥaṣṣane-i mestūreleri ümmü'l-müʾminīn seyyidetü'n-nisāʾi (3) fi'l-ʿālemīn ḥażret-i Reyḥāne bint-i Zeyd bin ʿAmrdur. Beni'n-Nużayrdandur. (4) Baʿżılar Benī Kurayżadandur dimişler. Ḥażret-i risālete esīr olmışlar ıdı. (5) Āḫirü'l-emr ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām āzād idüp kendülerine (6) nikāḥ itmişler idi. Hicretüñ altıncı yılında ve ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām (7) Ḥiccetü'l-Vedāʿdan girü göndükleri vaḳtın vefāt itmişler idi. Bakīʿ (8) Gūristānında defn itdiler baʿżılar eydür ḥażret-i risālet vefāt itdükden ṣoñra (9) vefāt itdi hicretüñ on altı yılında namāzını ḥażret-i ʿÖmer ḳılmış-ıdı raẕıya'llāhu (10) ʿanh ammā. Ḳavl-i evvel muʿavveldür bunlardan ṣoñra on birinci menkūḥa-ı muḥaṣṣane-i (11) mestūreleri ümmü'l-müʾminīn seyyidetü'n-nisāʾi fi'l-ʿālemīn ḥażret-i Meymūne (12) bint-i Ḥāriṯ bin Ḥazn bin Buḥayr bin Hüzūm bin Rudeybe bin ʿAbdu'llāh bin ʿāmir bin (13) Ṣaʿṣaʿa-i Hilālī ʿāmirīdür ve anası Hind bint-i ʿAvf bin Züheyr bin (14) Ḥariṯdür kim beni Ḥumayrdandur. Baʿżılar Benī Kinānedendür dimişler. Evvel (15) nām-ı şerīfeleri Bere idi. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām Meymūne ḳomışlardur. [222-a] (1) Cāhiliyyet zamānında Mesʿūd bin ʿAmru Ṣeḳfīnüñ nikāḥı taḥtında idi. (2) Mābeynlerine cüdālıḳ düşüp andan ṣoñra Ebū Ruhum bin ʿAbdü'l-ʿuzzānuñ (3) nikāḥı taḥtına dāḫil olmışlar ıdı. Ol daḫı vefāt idicek (4) Server-i Kāyināt ʿaleyhi's-selām kendüler içün nikāḥ

itmişler idi. Hicretüñ (5) yedinci yılında ḳażā-i ʿömre itdükleri vaḳtın Serifeden-kim on mīllik (6) menzildür. Mekke-i Şerīfeden ḳaddese'llāh rivāyet olınur-kim hem ol menzilde (7) vefāt itdiler. Yaʿnī ʿaḳd itdikleri menzilde-kim Serifedür altmış bir yaşına (8) irmişler idi. Altmış üçde dimişler lākin ḳavl-i evvel dürüstdür namāzın (9) ḥażret-i İbn-i ʿAbbās ḳılmışlar ıdı. raẕıya'llāhu ʿanhā Ebū Bekr ḥażretlerinüñ (10) menkūḥalarınuñ anası ḳız ḳarındaşıdur. İbn-i ʿAbbās menkūḥasınuñ (11) ḳız ḳarındaşı idi daḫı dimişler. Meymūneden ṣoñra ḥażret-i risālet (12) ʿaleyhi's-selām daḫı bir ḫatunı ʿaḳd itmediler. Ḥażret-i risāletiñ ʿaleyhi (13) 's-selām āḫir nikāḥlarıdur. Ḥażret-i İbn-i ʿAbbās ve Yezīd bin Aṣam ve ʿAbdu'llāh bin (14) Şeddād bin Hādī ve Küryeb[5] ve ʿAṭā bin Yesār ve ṣaḥābī kirāmdan ve tābiʿīn-i (15) ʿiẕāmdan çoḳ kişiler ḥażret-i Meymūneden ḥadīṯ rivāyet itmişlerdür. [222-b] (1) On ikinci menkūḥa-ı muḥaṣṣane-i mestūreleri ümmü'l-müʾminīn seyyidetü (2) 'n-nisāʾi fi'l-ʿālemīn ḥażret-i Ṣafiyye bint-i Ḥuyya bin Aḫṭab bin Ṣaʿbet bin (3) Ṣaʿlebet bin ʿUbeyd bin Kaʿb bin Ḥazrec bin Ebī Ḥabīb bin Nużayrdur. Benī İsrāʾīlden (4) Hārūn bin ʿİmrān ʿaleyhi's-selām evlādındandur ve anaları Żarra bint-i (5) Şemʿāndur. Evvel Künānetü bin Ebi'l-Ḥuḳayḳuñ nikāḥı taḥtında idi. Şevheri (6) yaʿnī eri ḫayber güninde māh-ı Muḥarremde ḳatl olınıcaḳ. Ḥażret-i Ṣafiye raẕıya'llāhu (7) ʿanhā Diḥyetü bin ḫalīfe-i Kelbīnüñ ḥiṣṣesine düşmiş-idi. Ḥażret-i risālet (8) ʿaleyhi's-selām Diḥyeye yedi baş esīr virüp Ṣafiyyeyi ṣatun aldı. (9) Andan ṣoñra müslümān itdi ve āzād itdi ve daḫı nikāḥ itdiler (10) ve kābīnini āzādlıġın itdiler. Ḥażret-i Buḫārī ve ḥażret-i Müslim (11) ve ḥażret-i Ebū Dāvūd ve ḥażret-i Nisāʾī[6] işbu dört eʾimme-i eḥādīṯ (12) rıḍvānu'llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn Enes bin Mālik ḥażretlerinden rivāyet (13) iderler. raẕıya'llāhu ʿanh ḥażret-i Enes buyururlar-kim ḥażret-i risālet (14) ʿaleyhi's-selām Ṣafiyyenüñ cemāli vaṣfını işitmişler idi. Ol vaḳtın-kim (15) Ḳalʿa-i Ḫayber fetḥ oldı. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām bir miḳdār [223-a] (1) ilerü yüriyüp Ṣafiyyenüñ erini maḳtūl görmiş-idi. Ol vaḳtın Ṣafiyye (2) henüz yeñi gelin olmış-ıdı. Pes kendü nefsleri içün iḫtiyār idüp (3) Ṣafiyyeyi Ḫayberden ṭaşra çıḳarmışlar ıdı. Andan ṣoñra leşker-i İslām (4) manṣūr ü muẓaffer girü dönüp şedü'r-revḥaya irişicek Ṣafiyye (5) içün ʿarūs itmege başladılar ve baña buyurdılar kim yā Enes ḫaber eyle (6) şol cemāʿate-kim senüñ ṭolayu yanıñdadur yaʿnī seniñ eṭrāfıñda ve çün (7) yanıñda olan cemāʿate-kim Ṣafiyye içün ʿarūs iderüz.

[5] Muteber kaynaklarda Küreyb olarak geçmektedir.
[6] Muteber kaynaklarda "Nesâî" olarak geçmektedir.

El-ḳıṣṣa (8) āḫir Ṣafiyye ḥażretleri daḫı elli bişine irişicek vefāt itdiler. (9) Baʿżılar elli iki yaşında dimişler. Cism-i şerīfelerini Baḳīʿ Gūristānında (10) defn itdiler. Ḥażret-i Enes ve İbn-i ʿÖmer ve Müslim bin Ṣafvān ḥażret-i (11) Ṣafiyyeden çoḳ eḥādīṯ rivāyet itmişlerdür. Rıḍvānu'llāhi teʿālā (12) ʿaleyhim ecmaʿīn işbu ẕikr olan on iki ḫavātīn-i muḥaṣṣanāt (13) bī-nizāʿ ü ḫilāf ḥażret-i risālet-penāhuñ ʿaleyhi's-selām menkūḥalarıdur (14) ve bunlaruñ cemīʿisiyle ḫalvet olmışlardur. Ḥāṣıl-ı kelām ehl-i tevārīḫ (15) ve ehl-i siyer ve bāḳī ʿulemā vü meşāyiḫuñ rıḍvānu'llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn [223-b] (1) bu ẕikr itdigümiz tafṣīlde ḳatʿa ḫilāf u nizāʿları yoḳdur. Ammā (2) bunlardan ġayrı ser-pūşīdeler daḫı vardur-kim ol bābda ʿulemā (3) çoḳ iḫtilāf itmişlerdür. Evvelā onlaruñ ḥażret-i risālet içün (4) ʿaleyhi's-selām ʿaḳd u nikāḥlarında ve onlar kendü nefslerini (5) ḥażret-i risālete ʿaleyhi's-selām ʿarż eylemekde pes ol cümleden (6) birisi Esmā bint-i Nuʿmāndur-kim anası adı Cevndür. Ḥażret-i ʿĀyişe (7) raẓıya'llāhu ʿanhā rivāyet ider eydür ol vaḳtın-kim Esmāya kābīn (8) ḳıydılar ve ḥażret-i risālet içün ʿaleyhi's-selām ḫalvet itdiler. Hemāndem (9) ḥażret-i risāleti gördi eʿūẕü bi'llāhi minke didi. Ḥażret-i risālet (10) daḫı ʿaleyhi's-selām derḥāl muḳābelesinde leḳad ʿuẕtü bi-ʿaẓīm elḥıḳī (11) bi-ehlike didiler. Yaʿnī Esmā eytdi ben senden Ḫudāya ṣıġınuram. (12) ḥażret-i risālet daḫı ʿaleyhi's-selām muḳābelesinde ulu pādişāh (13) ṣıġınduñ pes ehliñe lāḥiḳ ol diyü cevāb virdiler. Ve birisi daḫı (14) Ḳatīle bin Ḳaysdur. Birisi daḫı Fāṭıma bint-i Ḍaḥḥāk Ṭāʾīyedür. Birisi (15) daḫı ʿAmre bint-i Muʿāviyedür. Bunları nikāḥ itdiler ammā ḳable'd-duḫūl [224-a] (1) ṭalāḳ virdiler. Baʿżılar ʿAmre bint-i Zeyddür dimişler. Ḳavl-i evvel eṣaḥḥdur. (2) birisi daḫı Leylī bint-i ʿAẕīmdür. Birisi daḫı Esmā bint-i Ṣaltı Sülemīdür. Evvel (3) nām-ı şerīfleri Senā idi. Birisi daḫı Ümmü Şerīkdür. İsmi Ġuzeyyedür-kim (4) bint-i Cābirdür. Şeyḫ Nesāʾī eydür raḥimehu'llāh Ümmü Şerīk kendü nefsini (5) ḥażret-i risālete ʿarż eyleyenlerdendür. Birisi daḫı Ḫavle bint-i Hüẕeyldür. (6) Birisi daḫı Şerāf bint-i ḫalīfe-i Kelbīdür-kim Dıḥye-i Kelbī ḥażretlerinüñ (7) ḳız ḳarındaşıdur. Birisi daḫı Cend-i ʿAsīrdür-kim bint-i Cendeb bin Żamra-i (8) Ġıfārīdür. Çün ḫalvet oldılar. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām (9) cāmelerine el urdılar. Nāgāh Baraṣ eṣerin gördiler. Hemān ol laḥẕada (10) ḳoyuvirüp elḥıḳī bi-ehliki didiler. Birisi daḫı Ümmü Hānīdür. Aṣıl (11) adı Fāḫitedür-kim Ebū Ṭālib ḳızıdur. Ḥażret-i ʿAliyy-i bin Ebī Ṭālibüñ ḳız ḳarındaşıdur. (12) ḥażret-i risālete nübüvvet gelmezden evvel anası Ebū Ṭālib Büheyreye virmiş-idi. (13) Ve Büheyreden iki ḳızı olmışidi. Birinüñ adı Caʿde birinüñ adı Nümeyre. (14) Āḫirü'l-emr Ümmü Hānī

müslümān olup Buṣayradan cüdā olmış-ıdı ve Medīneye (15) gelmiş idi. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām bir ādem gönderüp kendüler içün [224-b] (1) ṭaleb itmişler idi. Onlar daḫı ʿözr dileyüp nikāḥ itmemişler idi. (2) Bu tafṣīlde hīç ḫilāf yoḳdur. Birisi daḫı Ṣubāʿa bint-i ʿāmir bin (3) Ḳurṭ bin Selemedür. Birisi daḫı Ümeyye bint-i Şurḥabīldür. Ḥażret-i risālet (4) ʿaleyhi's-selām bunları nikāḥ itdiler ammā ḫalvet olmazdan muḳaddem ṭalāḳ (5) virdiler. Ammā Mūṣılī ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān Cemʿi'ṣ-Ṣaḥīḥaynda (6) rivāyet ider. Ḥażret-i ʿĀyişe rażıya'llāhu ʿanhā ki ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām (7) ol vaḳtın-kim Ümeyye bint-i Şurḥabīl ile ḫalvet itdiler. Mübārek ellerin (8) Ümeyye cānibine iletdiler. Gūyā-kim ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām ṭabīʿatlarına (9) nā-muvāfıḳ bir ḥareket itdiler. Pes ol ḥālde Esīde[7] buyurdılar kim (10) Ümeyyeye iki ḳaftān geydür ve ehline ilḥāḳ it. Birisi daḫı Ṣafiyye bint-i (11) Üsāmete bin Naẓledür. Birisi daḫı Ḫamure bint-i Ḥāriṣ bin ʿAvf-ı Mezenīdür. (12) Birisi daḫı Sevde-i Ḳarşiyyedür. Birisi daḫı Ḫavle bint-i Ḥakīm bin Ümeyyedür. (13) Bunlarıñ daḫı künyetleri Ümmü Şerīkdür. Birisi daḫı Emāme bint-i Ḥamza bin (14) ʿAbdu'l-muṭṭalibdür-kim ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām babası ḳarındaşınun (15) ḳızıdur. Ümāme bint-i Ḥamza henüz evde bikr idi. Ḥażret-i risālete ʿaleyhi's-selām [225-a] (1) ʿarż itdiler rāżī olmayup ḳabūl itmediler ve rażāʿdan benüm ḳarındaşum ḳızıdur (2) diyü cevāb virdiler. Birisi daḫı Ġarre bint-i Ebī Süfyān bin Ḥarbdür. Bunı daḫı (3) ḥażret-i risālete ʿarż itdiler revā görmediler ve baña şimden girü (4) ḳızlar ve ṭul ʿavratlar ʿarż itmeñüz diyü buyurdılar. Bundan ṣoñra (5) bir nikāḥ daḫı itdiler. Ammā onuñ adını aḫbār u āṯārda yazmamışlar. (6) Ġālibā ġayr-i vākiʿdür. Zīrā eger vākiʿ olaydı tevārīḫden olan (7) muṭavvelātda yazarlardı. Ḥāṣıl-ı kelām bunlar on sekiz ser-pūşīdelerdür-kim (8) ʿulemā bunlarıñ nikāḥında ḫalvet olmalarında ve kendü nefslerin ḥażret-i (9) risālete ʿaleyhi's-selām ʿarż eylemelerinde iḫtilāf itmişlerdür. Bu taḳdīrce (10) otuz ser-pūşīdelerdür-kim ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām nikāḥı taḥtına (11) dāḫil olmışlardur. Nihāyet on ikisi müttefeḳun ʿaleyh ve on sekizi (12) muḫtelefün fīhdür ve daḫı bundan ṣoñra maʿlūm ola-kim ḥażret-i risāletüñ (13) ʿaleyhi's-selām dört seriyyesi yaʿnī dört cāriyesi var ıdı. (14) Birisi Māriye bint-i Şemʿūndur. işbu Māriye Ḳıbṭiyyedür. Mışr u (15) İskenderiyye begi Muḳavḳıs bağışlamış ıdı. Sīrīn nām ḳız ḳarındaşı ile [225-b] (1) ve Meʾbūr nām bir ḫādim ile ḥażret-i risālet daḫı ʿaleyhi's-

[7] Muteber kaynaklarda Üseyd olarak geçen sahabe adı. Metinde Esīd olarak geçmektedir.

selām Sīrīni (2) Ḥassān bin ṣābite iḥsān itmişler idi. Ve ḳız ḳarındaşı Māriyeyi kendüler (3) ḳabūl itmiş-idi ve Māriyeden İbrāhīm adlu bir ferzend-i ercümendleri vücūda (4) gelmiş-idi. Āḫir ḥażret-i Māriye rażıya'llāhu ʿanhā emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmer (5) bin el-Ḫaṭṭāb rażıya'llāhu ʿanh ḫilāfeti zamānında vefāt itdiler. Cism-i şerīfelerini (6) Baḳīʿ Gūristānında defn itdiler. İkinci seriyyeleri yaʿnī cāriyeleri Reyḥāne (7) bint-i Şemʿūndur. Baʿżılar Reyḥāne bint-i Zeyddür dimişler. Bunuñ tafṣīl (8) menkūḥalar tafṣīlinde geçmişdür. Üçünci seriyyeleri oldur-kim kendü menkūḥaları (9) Zeyneb bint-i Caḥaş bağışlamış-ıdı. Dördinci seriyyeleri oldur-kim ġazāda ele (10) getürmişlerdür. Bu iki cāriyelerüñ nām-ı şerīfeleri peydā olmayup (11) maʿlūm olduġundan ötüri yazmaduḳ daḫı bundan ṣoñra maʿlūm ola. (12) Evlād-ı pāk-i Resūl ʿaleyhi's-selām yedidür. Üçi erkek ve dördi ḳız pes evvelki (13) ferzend-i ercümend-i saʿādet-mend ü devlet-mendleri Ḳāsımdur künyet-i şerīfleri bunuñla (14) olmışidür. Yaʿnī ḥażret-i risālete ʿaleyhi's-selām Ebu'l-Ḳāsım dirler iki yaşına (15) irişüp risālet gelmezden evvel vefāt itdiler. Mekke-i Şerīfeden şerrefe-ha'llāh [226-a] (1) ḥażret-i Ḫadīceden ṭoġmış ıdı. Rażıya'llāhu ʿanhumā ikinci ferzend-i (2) ercümend-i saʿādet-mend ü devlet-mendleri ḥażret-i ʿAbdu'llāhdur daḫı ṭāhir ve hem ṭayyīb (3) dirlerdi. Taʿẓīm yöninden bunlar daḫı ḥażret-i Ḫadīceden ṭoġmışlar ıdı. (4) Vaḥyden ṣoñra üçünci ferzend-i ercümend-i saʿādet-mend ü devlet-mendleri ḥażret-i (5) İbrāhīmdür Māriyeden ṭoġmışlar ıdı. Mekke-i Şerīfede vaḥyiñ (6) sekizinci yılında mübārek māh-ı ẕi'l-ḥicce'de āḫir-i vaḥyüñ onuncı yılında yevmü (7) 'ṣülüṣāda Māh-ı Muḥarremüñ sekizinci güninde vefāt itdiler. Bir yıllıḳ ve üç aylıḳ (8) ve yirmi günlük idiler. Cism-i şerīflerini Baḳīʿ Gūristānında defn itdiler ve evvel-i (9) duḫter-i bülend aḫterleri ḥażret-i Zeynebdür-kim zamān-ı cāhiliyyetde ḥażret-i (10) Ḫadīce'den mütevellid olmış-ıdı. Fīlüñ üçünci yılında ol vaḳt ḥażret-i (11) risālet ʿaleyhi's-selām otuz yaşında idiler. Cemīʿi ḳızlarından büyügi (12) bunlardur ve ferzendān-ı kirāmlarından daḫı büyük idi dimişler. Baʿżılar (13) ḳavl-i evvel eṣaḥdur ve ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām ḳızı ḥażret-i Zeynebi (14) Ebu'l-ʿāṣ bin Muḳsim bin Rebīʿa nikāḥ itmişler idi. Ḥażret-i Ḫadīcenüñ (15) ḫālesi ḳızıdur ve ondan bir ḳız ile bir oġlı vücūda gelmiş-idi. [226-b] (1) Ḳızıñ adı Māha erkegüñ adı ʿAlī idi. Aḫir Ebu'l-ʿĀṣ esīr olup (2) ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām ḳızı Zeynebi Mekkeye getürmişidi. Çünkim (3) Ebu'l-ʿĀṣ ḫāṣ ḫalāṣ oldı ve imān getürdi. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi (4) 's-selām tecdīd-i nikāḥ idüp ḳızı Zeynebi gine ʿāṣa virdi. Baʿżılar (5) evvelki nikāḥ ile virdi tecdīd itmedi dimişler. Āḫir hicretüñ sekizinci (6)

yılında vefāt itdiler. Medīne-i Şerīfe'de ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām (7) kendü mübārek elleriyle defn itdiler. Gūristān'da ikinci duḫter-i bülend- (8) aḫterleri ḥażret-i Ruḳayyedür-kim bunlar daḫı ḥażret-i Ḫadīce'den (9) mütevellid olmışlar ıdı. Tārīḫ-i Fīlüñ otuz üçünci yılında Zeyneb'den ṣoñra (10) evvel ʿAtabe bin Ebī Leheb'üñ nikāḥı taḥtında idi. Henüz ḫalvet (11) olmamış-ıdı kim Sūre-i Tebbet yedā Ebī Leheb nāzil olmış-ıdı. Hemān (12) ol sāʿat birbirinden cüdā itdiler ve ḥażret-i ʿOṯmān bin ʿAffāna (13) virdiler. Mekke-i Şerīfe içinde ve ḥażret-i ʿOṯmān ile razıya'llāhu ʿanh (14) hicret-i ūlā ile Ḥabeşeye bile hicret itmiş-idi ve Ḥabeşede bir oġlı (15) vücūda gelür. Adını ʿAbdu'llāh ḳomışlar ıdı. Ḥattā ḥażret-i ʿOṯmānuñ [227-a] (1) razıya'llāhu ʿanh künyet-i şerīfleri Ebū ʿAbdu'llāh dimekle ondan ötüri (2) olmışdur. Baʿżılar eydür zamān-ı cāhiliyyetde ḥażret-i ʿOṯmānuñ (3) razıya'llāhu ʿanh künyetleri Ebū ʿUbeydu'llāh idi. Ondan ötüri (4) oġlınuñ adını ʿUbeydu'llāh ḳomışlar ıdı. Andan ṣoñra ḥażret-i Ruḳayye (5) ikinci hicretde ḥażret-i ʿOṯmān ile razıya'llāhu ʿanh Medīneye gelmişler idi (6) ve onda vefāt itmişler idi. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām ol vaḳtın (7) Bedir Ġazāsında idi. Ḥażret-i ʿOṯmān daḫı razıya'llāhu ʿanh Ruḳayye (8) ḥażretlerinüñ razıya'llāhu ʿanhā ḫasteligini işidicek Server-i Kāyinātdan (9) icāzet alup ġazādan girü dönmişler idi. Bunlardan ṣoñra (10) üçünci duḫter-i bülend aḫterleri ḥażret-i Ümm-i Gülṯūmdür-kim bunlar (11) daḫı ḥażret-i Ḫadīce razıya'llāhu ʿanhādan vücūda gelmişler idi. (12) Bu daḫı evvel ʿAtabete bin Ebī Lehebüñ nikāḥı taḥtında idi. Bunuñla daḫı (13) ḫalvet olmamışidi. Ol vaḳtın-kim Ruḳayyeye ḳız ḳarındaşından (14) yaʿnī Ümmü Gülṯūmden Ebī Leheb oġlına bundan daḫı ayrılmaḳ içün (15) icāzet virmiş-idi. Andan ṣoñra hīç kimsenüñ nikāḥı taḥtına [227-b] (1) dāḫil olmamış-ıdı. Ḳız ḳarındaşı Ruḳayye vefāt idicek bunı (2) daḫı ḥażret-i ʿOṯmāna nikāḥ itmişler idi. Medīne-i Şerīfe içinde (3) Ruḳayyenüñ vefātından üç yıl geçdikden ṣoñra bunlar daḫı ṭoḳuz yıl (4) tamām emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿOṯmān razıya'llāhu ʿanh ṣoḥbet-i ẕi'l-ḳadri (5) ve'l-iḥtirāmında olup andan ṣoñra vefāt itmişler idi. Bunlardan (6) hīç veled vücūda gelememiş-idi. Ḥażret-i Enes razıya'llāhu ʿanh böyle (7) rivāyet ider. Bundan ṣoñra dördünci ol ṣadef-i ʿiṣmet ü ʿizzetde (8) mānend-i dürr-i ezher duḫter-i bülend-aḫterleri ümmü'l-müʾminīn seyyidetü'l-ḫavātīn (9) dürretü tīcānı'n-nisāʾi fi'l-ʿālemīn ḥażret-i Fāṭımatü'z-Zehrādur kim bunlar (10) daḫı ḥażret-i Ḫadīceden vücūda gelmişler idi razıya'llāhu ʿanhā. (11) Nübüvvet gelmezden evvel biş yıla ḳarīb müddetde baʿżılar Fīl Yılınuñ (12) ḳırḳ birinde dimişler ve baʿżılar daḫı eydürler-kim ḥażret-i Fāṭımatü (13) 'z-Zehrā

raẕıya’llāhu ʿanha ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām ḳızlarınuñ (14) küçügidür ve dünyāda olan ser-pūşīdelerüñ büyügidür. Lāyıḳda (15) budur-kim böyle ola emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿAlī bin Ebī Ṭālibe [228-a] (1) nikāḥ itdiler. Hicretüñ ikinci yılında mübārek Māh-ı Ramażānda ve ḫalvet (2) itdiler mübārek Māh-ı ẕi’l-ḥiccede mābeyinde iki aydan ziyādece (3) geçmiş-idi. Ḥażret-i Fāṭımatü’z-Zehrānuñ nikāḥı bābında ʿulemānuñ çoḳ (4) iḫtilāfı vardur. Baʿżılar mübārek Māh-ı Recebde dimişler ve baʿżılar (5) Māh-ı Ṣaferde ve baʿżılar Uḥud Ġazāsından ṣoñra dimişler. Ammā bunlardan (6) hīç birisi ṯābit degüldür. El-ḳıṣṣa ḥażret-i Ḥasan ḥażret-i Ḥüseyn (7) ve ḥażret-i Muḥsin ve ḥażret-i Zeyneb ve ḥażret-i Ümmü Gülṯūm ve ḥażret-i Ruḳayye (8) işbu altı evlād şerīfe ve pākīze emīrü’l-müʾminīn[8] ḥażret-i ʿAlīnüñ (9) evlādıdur-kim ḥażret-i Fāṭımatü’z-Zehrādan vücūda gelmişler idi. (10) Āḫir ḥażret-i Fāṭımatü’z-Zehrā raẕıya’llāhu ʿanhā Medīne-i Şerīfede vefāt (11) itdiler. Anası ḥażret-i Resūlüñ ʿaleyhi’s-selām vefātından ṣoñra (12) altı ayda baʿżılar bunuñ ḫilāfınca rivāyet itmişler ve baʿżılar daḫı (13) üçünci ayda ve baʿżılar daḫı yetmiş bişinci günde ḥażret-i (14) Fāṭıma anasından ṣoñra ʿaleyhi’s-selām vefāt itdiler. Ammā (15) bu eḳāvīl-i muḫtelifeden ḳavl-i evvel muʿavveldür vefātları vaḳtında [228-b] (1) on yedi yaşında idi.Baʿżılar on sekiz dimişler ammā ṣıḥḥate (2) irişmemişlerdür. Ümmü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿĀyişeden raẕıya’llāhu (3) ʿanhā rivāyet iderler-kim eydür ḥażret-i risāletüñ vefātı günini ve ḥażret-i (4) Fāṭımanuñ vefātı günini müverriḫīn taḥḳīḳine irişdürmemişlerdür. (5) Emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿAlī ibn-i Ebī Ṭālib mübārek eliyle yuyup namāzın (6) daḫı onlar ḳıldılar ve dervāze-i Medīneyle Baḳīʿ mā-beyninde (7) defn itdiler. Baʿżılar ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām yanına defn (8) itdiler dimişler ve ḥażret-i Fāṭımadan raẕıya’llāhu ʿanhā oġlı emīre (9) ‘l-müʾminīn Ḥasan ve Ḥüseyn raẕıya’llāhu ʿanhumā ve ḥażret-i İbn-i ʿAbbās ve ḥażret-i (10) İbn-i Mesʿūd ve ḥażret-i ʿĀyişe ve ḥażret-i Ümmü Seleme ve ḥażret-i Esmā bint-i (11) ʿUmeys eḥādīṯ-i ṣaḥīḥa rivāyet itmişlerdür. Faṣl der-beyān-ı tertīb-i (12) evlād-ı Resūl bu faṣl ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām evlād-ı pāki (13) tertībinüñ beyānında maḫfī ve pūşīde olmaya-kim evlād-ı şerīf-i ḥażret-i (14) risālet ʿaleyhi’s-selām bu tertīb üzerine vücūda gelmişlerdür-kim (15) tafṣīl olınur Ḳāsım ve Zeyneb ve Ruḳayye ve Ümmü Gülṯūm ve Fāṭıma ve İbrāhīm. [229-a] (1) Ammā baʿzılar eydür evvel Zeynebdür andan ṣoñra Ḳāsım ve Ümmü

[8] Metnin bu satırında “emīrü’l-müʾminīn” tamlaması üstünlü olarak “emīre’l-müʾminīn” şeklinde yazılmıştır. Müstensih hatası olduğu düşünülebilir.

Gülşūm ve Fāṭıma (2) ve Ruḳayye ve ʿAbdu’llāh ve İbrāhīmdür. Ḥattā ʿAbdü’l-ber bu ḳavli iḫtiyār itmişlerdür (3) ve ḥażret-i Muḥammed bin İsḥāḳ eydür Evlād-ı Resūl ʿaleyhi’s-selām ḥażret-i Ḫadīce (4) bint-i Ḫuveyledīden yedidür. Zeyneb ve Ruḳayye ve Ümmü Gülşūm ve Fāṭıma ve ḳāsım (5) ve ṭāhir ve ṭayyibdür. Bunlaruñ daḫı erkekleri vaḥyden evvel fevt (6) oldılar ammā duḫter-i nīk-aḫterleri islāma irişdiler ve hicret itdiler. (7) Ve emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i Ḥasan ve ḥażret-i Ḥüseyn razıya’llāhu ʿanhumā egerçi kim (8) ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām kendü öz ṣulbünden degüller idi ammā (9) öz ṣulbünden vücūda gelen evlādından daḫı ziyāde ol ṣadef-i risālet (10) işbu dürreyn-i ezhereyni gūşivār-ı ʿarşa raġbet idüp ḥadden aşırı (11) severdi. Zīrā ol iki merdüm-i insān ü melek ḳurretü ʿaynī diyüp tefāḫur (12) iderlerdi. Pes bu vāsıṭa ile bu iki āfitāb-ı sipihr-i vilāyeti ol (13) aṣḥābī ke’n-nücūmi bi-eyyihim iḳtedeytüm ihtedeytüm ṣāḥibinüñ necm ü tābān u (14) dıraḫşānları silkinde münselik ve muntaẓım idüp yād u īrād idelüm. (15) Ola-kim bu iki sezāverān-ı dīnüñ vāsıṭasıyla raḥmet-i ḥażret-i ḥaḳdan [229-b] (1) celle ve ʿalā yād olmayup rūz-i maḥşerde bunlaruñ ile āşinā olayüz. (2) Āmīn yā erḥame’r-raḥimīn ve yerḥami’llāhu li-men ḳāle āmīn pes ḥażret-i Ḥasan bin ʿAlī (3) razıya’llāhu ʿanhumā evāsıṭ-ı Ramażānda hicretüñ üçünci yılında vücūda geldiler (4) ve ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām bunlaruñ içün mihmānlıḳ idüp (5) bir ḳoyun ḳurbān itdiler ve ḥażret-i Ḥasanıñ mübārek başı ṣaçın tırāş (6) idüp onuñ veznince mesākīn ü fuḳarāya taṣadduḳ itdiler ve ḥażret-i (7) Cibrīl ʿaleyhi’s-selām ol demde cānib-i cenāb-ı Ḥaḳdan celle ve ʿalā irişüp (8) ism-i şerīfini Ḥasan ḳodılar ve ḥażret-i Ḥasanıñ mübārek başı sīne sīne (9) varıncaya degin tamām ḥażret-i Resūle beñzerdi. ʿaleyhi’s-selām (10) mübārek Māh-ı Rebīʿu’l-evvelde iḥdā ve erbaʿīn yılında ḥażret-i Muʿāviye ile (11) ṣulḥ itdiler ve tisʿa ve erbaʿīn yılında zehr virüp ol sulṭān-ı (12) şühedāyı şehīd itdiler. Zehr içdüklerinden ṣoñra ḳırḳıncı günde dār-ı ġurūrdan (13) serāy-ı sürūra intiḳāl ü […] buyurdılar zehr ḳıṣṣası meşhūr ḳıṣṣadur (14) Ṭālib ü rāġıb olanlar muṭavvelāta naẓar itsünler. Bunuñ gibi muḫtaṣarāt (15) ziyāde tafṣīle müteḥammil degildür. Cism-i şerīflerini Bakīʿ Gūristānında [230-a] (1) defn itdiler. Mervān çeken ḳomadı-kim ḥażret-i risāletüñ Ravża-i (2) Münevverelerinde defn ideler ve ḥażret-i Ḥüseyn bin ʿAlī razıya’llāhu ʿanhumā hicretüñ (3) dördünci yılında vücūda gelüp ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām bunlardan (4) ötüri daḫı ḳarındaşına itdükleri gibi mihmānlıḳdan ve ḳurbānlıḳdan (5) ve ṣadaḳadan itmişler idi ve ḥażret-i Ḥüseyn daḫı mübārek (6) sīnesinden ayaġına degin ḥażret-i risālete beñzerdi. ʿaleyhi’s-selām (7) āḫir

Muḥarrem ayınuñ onuncı gününde iḥdā ve sittīn yılında ʿIrāḳ vilāyetinde (8) deşt-i Kerbelāda şehīd oldılar. Üç oġulları var ıdı. Ḥażret-i (9) Zeyne'l-ʿābidīn ve ḥażret-i ʿAliyy-i Aṣġar ve ḥażret-i ʿAbdu'llāh. Ḥażret-i ʿAliyy-i Aṣġarla (10) ḥażret-i ʿAbdu'llāh ol maʿrekede şehīd olmışlar ıdı. Ḥażret-i Zeyne'l-ʿābidīn (11) bāḳī ḳalmışıdı ve anaları rinüñ adı Şehripānūdur. Zeyne'l-ʿābidīn ḥażretlerini (12) Mekke-i Şerīfede vücūda getürmişler idi. Cemāẕiye'l-ūlānuñ (13) on bişinde ʿömr-i şerīfleri elli yedi yıla irişmiş-idi ve ḥażret-i (14) Zeyne'l-ʿābidīnüñ daḫı on dört oġlı var ıdı. Evvel İmām-ı Muḥammed Bāḳırī (15) ve ḥażret-i İmām Mehdī ve Nāṣır ve ḥażret-i İmām Caʿfer ve İbrāhīm [**230-b]** (1) ve Ḥasan ve Ḥüseyn ve Muḥsin ve ʿAlī ve Ṭāhir ve Muṭhir[9] ve Müslim ve Bāyezīd (2) eşrāf ve sādāt bi'l-külliye bunlardandur. Faṣl der-beyān-ı aʿmām-ı (3) ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selām bu faṣl ḥażret-i Resūlüñ ʿaleyhi's-selām (4) aʿmāmı yaʿnī amucaları beyānındadur yaʿnī babası ʿAbdu'llāhuñ ḳarındaşları (5) beyānındadur. Onlar daḫı on iki kişidür. Eṣaḥḥ-ı rivāyet üzerine (6) evvel Ḥāriṣ ve Ebū Ṭālib ve Zübeyr ve Ḥamza ve Ebū Leheb ve Ġaydāḳ ve Muḳavvim (7) ve Żırār ve ʿAbbās ve ḳaṣem[10] ve ʿAbdu'l-kaʿbe ve Ḥacel buña Muġīre dirler idi. (8) İşte bu ẕikr olan on iki kişi ʿAbdü'l-muṭṭalib oġullarıdur ve ḥażret-i (9) ʿAbdu'llāh kim ḥażret-i Resūlüñ anasıdır ve ʿAbdü'l-muṭṭalibüñ oġlıdur. Bunlarıñla (10) on üç olur. Baʿżılar eydür Resūl'ullāhuñ babası ḳarındaşları (11) on birdür. Baʿżılar eydür ṭoḳuzdur. Pes on birdür diyenler ʿAbdu'l-kaʿbeyi (12) ḥisāba getürmezler ve eydürler-kim ʿAbdu'l-kaʿbe Muḳavvimdür ve daḫı Ġaydāḳla (13) Ḥacli[11] bir kişinüñ adıdur dirler ve onlar-kim toḳuzdur dirler. Ḳıṣemi[12] (14) ʿAbdu'l-muṭṭalib evlādından ṣaymazlar ammā eṣaḥ ḳavl-i evveldür faṣl-ı çehārom (15) der-beyān-ı ʿammetihā-i Resūl ʿaleyhi's-selām bu faṣl ḥażret-i risāletüñ [**231-a]** (1) ʿaleyhi's-selām ʿammeleri beyānındadur. Yaʿnī babası ḳız ḳarındaşları beyānındadur. (2) Bunlar daḫı altıdur. Evvelkisi Ümmü Ḥakemdür-kim Beyżā dirlerdi ve Berre (3) ve ʿĀtike ve Ṣafiyye ve Ervā ve Ümeyyedür ʿAbdu'llāh ve Ebū Ṭālib ve Zübeyr (4) ve ʿAbdu'l-kaʿbe ve Ümmü Ḥakem ve Ümeyye ve Ervā ve Berre ve ʿĀtike işbu ṭoḳuz (5) evlād-ı şerīf erkekden ḳızdan bir anadandur ve anaları Fāṭıma bint-i (6) ʿAmr bin ʿābid bin ʿİmrān bin Maḫzūmdur ve ḥażret-i Ḥamza ve

[9] Muteber kaynaklarda Mutahhar olarak geçer
[10] Muteber kaynaklarda Kusem olarak geçer
[11] Metnin diğer satırlarında ve muteber kaynaklarda Hz. Muhammed'in bu amcasının adı "Hacel" olarak geçer.
[12] Muteber kaynaklarda Kusem olarak geçer

Ṣafiyye (7) ve Muḳavvim ve Ḥacel bu dört nefer veled daḫı üçi erkek biri dişi (8) biri anadandur ve bunlaruñ anaları Hāle bint-i Vehīb bin ʿAbd-i Menāf bin (9) Zühredür ve ḥażret-i ʿAbbās ve Żırār ve Ḳaṣm[13] bu üç evlād pāk (10) bir anadandur. Bunlaruñ anaları Nüṣeyle bint-i Ḥabāb bin Kelb bin Nemür bin (11) Ḳāsıṭdur ve tenḥā Hāriṣ Ṣafiyye bint-i Cündüb bin benī ʿāmir bin Ṣaʿṣaʿdur (12) ve Ebū Leheb Lebnā bint-i Hācer ḫuzāʿīdendür ve bunlardan iki kimse (13) īmāna gelüp müslümān olmışlar. Birisi emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i Ḥamza (14) ve birisi emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿAbbāsdur. Rażıya'llāhu ʿanhumā ve bunlardan (15) ġayrıları İslām zamānına yetişdiler ammā īmāna gelmediler. [231-b] (1) Ve daḫı ḥażret-i risāletüñ ʿammelerinden yaʿnī babasunuñ ḳız ḳarındaşlarından (2) Ṣafiyye ḥażretlerinden ġayrı kimse müslümān olmadı. Rażıya'llāhu ʿanhā (3) bunlar müslümān olup bile hicret itdiler baʿżılar daḫı eydür-kim (4) ḥażret-i ʿĀtike ile ḥażret-i Ervā daḫı ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi (5) 's-selām yüzi ṣuyına cehhennem odundan ḳurtılup ḫalāṣ oldılar. (6) Yaʿnī imāna gelüp müslümān oldılar. Bāb-ı şişum ender-tafṣīl-i tafḍīl-i (7) ʿAşere-i Mübeşşere-i ve der-beyān-ı neseb-i müddet-i ʿömrhāy-ı īşān rıḍvānu'llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn (8) yaʿnī altıncı bāb ʿAşere-i Mübeşşerenüñ tafḍīl ve tafṣīlindedür ḥaseb ü (9) nesebleri beyānıyla ve müddet-i ʿömrleri taḳrīrile erbāb-ı ʿaḳla ve aṣḥāb-ı (10) faẓl u naḳle maḫfī ve pūşīde olmaya kim ol ʿinda'llāhi ve'n-nās maḳbūl-i (11) ʿām u ḫāṣ olan ṣaḥābī kirāmdan ve ümenāʾ-i ʿiẓāmdan ḥażret-i (12) Bārī teʿālā ḳatında celle ve ʿalā ol emīrü'l-müʾminīn seyyid-i aṣḥāb-i (13) seyyidi'l-mürselīn ḥabīb-i ḥabīb-i Allāh enīs-i Resūlu'llāh menbaʿ-ı maʿārif-i ilāhī (14) maʿden-i leṭāyif-i nā-mütenāhī rāzdār-ı esrār-ı Aḥmedī ḫazīnedār-ı (15) gencīne-i Muḥammedī mecmaʿ-ı maḥāsin-i şemāyil mecmūʿa-i mekārim-i ḫaṣāyil [232-a] (1) mühbiṭ-i envār-ı subḥānī, müteḫalliḳ-i aḫlāḳ-ı raḥmānī, maḫzen-i sırr-ı ḥażret-i (2) nebevi, ʿāşıḳ-ı nūr-ı rūy-ı Muṣṭafāvī, maşrıḳ-i āfitāb-ı ṣıdḳ, dili (3) eṣer-i luṭf-i īzid, āb u gili ḳāfile-sālār-ı erbāb-ı hidayet, pīş-rev-i (4) reh-revān-ı aṣḥāb-ı ṭarīḳat, ser-ḫalḳa-i cemīʿ-i muhācirīn ü enṣār, (5) maḫṣūṣ-ı naṣṣ-ı iẕ hümā fi'l-ġār, evvel-i ḳad eflaḥa medḥ-i ẕātı āḫir-i ve'l-leyl (6) āyet-i ṣıfātı ol maḥrem-i rāz-ı asumānī ol muḥrim-i kaʿbe-i emānī ol (7) hem-dem-i ḫāṣ-ı ṣānī işneyn ol ḫᵛāce-i çār-sūy-ı kevneyn ṣıddīḳ-i (8) ṭarīḳ-i istiḳāmet sālūk-i maʿāric-i kerāmet ṣāḥib-i ḳadem-i maḳām-ı tecrīd (9) ser-defter-i cümle ehl-i tevḥīd ol evvel-i müʾminān-ı ümmet ol ṣadr-ı

[13] Muteber kaynaklarda Kusem olarak geçer

(10) ḫalīfehāy-ı millet, ḳātili'l-mürtedīn, ḳāmiʿi'l-fecereti ve'l-mütemerridīn ʿatīḳ-i nār (11) yār-ı ġār Ebū Bekr künyet Ṣıddīḳ laḳab emīrü'l-müʾminīn aʿnī ḥażret-i (12) Ebū Bekr ʿAbdu'llāh bin ʿOs̱mān bin Ebī Ḳuḥāfe bin ʿāmir bin ʿAmr bin Kaʿb bin (13) Saʿd bin Teym bin Mürre-i Teymī-yi Ḳureyşīden eʿazz ü ekrem ve efḍal ü eşref (14) kimse yoḳdur. Cedd-i şerīf-i nāmdārları ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi (15) 's-selām cedd-i büzürgvārları ile Mürretü bin Kaʿb bin Lüveyyede mütteḥid olur-kim [232-b] (1) ḥażret-i Ebū Bekrüñ rażıya'llāhu ʿanh yedinci ceddidür. Müslümān olmazdan (2) evvel ism-i şerīflerine ʿAbd-i rabbi'l-kaʿbe dirlerdi çün müslümān (3) oldılar. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām adını ʿAbdu'llāh ḳodılar. ʿAtīḳ de (4) dirlerdi. Cāmiʿ-i Tirmidīde eydür raḥimehu'llāh bir gün ḥażret-i Ebū Bekr (5) rażıya'llāhu ʿanh ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām ḫiz̲met-i şerīflerine (6) geldiler. Ḥażret-i Ebū Bekri göricek ebşir fe-ente ʿatīḳu'llāhi mine'n-nār (7) diyü muştuladılar. Yaʿnī şād ol-kim Allāhuñ āteşden āzād olmış (8) ḳulısın. Leyṣ bin Saʿd eydür rażıya'llāhu ʿanhu ḥażret-i Ebū Bekr rażıya'llāhu (9) ʿanh ġāyet mertebede ḥüsn ü cemāl eyesi idi. Ondan ötüri (10) ʿAtīḳ laḳab itmişler idi. Muṣʿab bin Zübeyr eydür ḥażret-i Ebū Bekrüñ (11) rażıya'llāhu ʿanh neseb-i şerīflerinde ʿuyūbdan bir nesne yoġıdı-kim (12) onuñla daḫl idelerdi. Lā-cerem ondan ötüri ʿAtīḳ (13) dimişler idi. Iṣṭılāh-ı ʿArabda ḫod ʿAtīḳ bī-ʿayba dirlerdi. (14) Oña bināʾen ʿAtīḳ didiler çün īmān getürdiler ve cehhennem odundan (15) āzād oldılar. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām ʿAtīḳ diyü ad virdiler. [233-a] (1) Baʿżılar anası atası ḳomış-ıdı dimişler ammā bu ḳavl ṣaḥīḥ degüldür. (2) Ve analarınuñ adı Selmādur ve künyetleri Ümmü'l-ḫayrdur ve analarınuñ nesebi (3) budur-kim z̲ikr olınur yaʿnī Selmā bint-i Ṣaḫr bin ʿāmir bin ʿAmr bin Kaʿb bin (4) Saʿd bin Teym bin Mürredür. Bu tafṣīlde ḳaṭʿa iḫtilāf yoḳdur ammā (5) iḫtilāf bundadur kim evvel īmān getüren ḥażret-i Ebū Bekr midür (6) ya ġayrı kimse midür? Emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿAbbās ve ʿAmr bin (7) ʿAbese ve ḥażret-i Ḥassān bin S̱ābit ve tābiʿīnden cemāʿat-i keş̱īre (8) rıḍvānu'llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn rivāyet iderler-kim evvel ḥażret-i (9) Ebū Bekr müslümān oldı ve ḥażret-i Zeyd bin Erḳam ve ḥażret-i Ebū Z̲err (10) ve ḥażret-i Miḳdād eydürler rıḍvānu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn evvel ḥażret-i (11) ʿAlī īmān getürdi. Baʿżılar daḫı eydür-kim evvel Zeyd bin Ḥāriṣe (12) müslümān oldılar ve ḥażret-i Ḳatāde ve ḥażret-i Zehrī[14] ve ḥażret-i (13) İbn-i ʿAbbās ve ḥażret-i Muḥammed bin İsḥāḳ eydürler

[14] Metinde Zehrī olarak geçen isim muteber kaynaklarda İbn Şihab Zuhrî olarak anılmaktadır.

rıḍvānu’llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn (14) evvel īmān getüren ümmü’l-müʾminīn ḥażret-i Ḫadīcedür razıya’llāhu (15) ʿanhā. Tefsīr-i Ṣaḳlebīde daḫı ʿulemā bunuñ üzerine ittifāḳ itmişlerdür. [233-b] (1) Ve ʿulemādan baʿżılarınuñ daḫı iḫtilāfı bunuñ üzerinedür-kim (2) ḥażret-i Ḫadīceden ṣoñra müslümān kim oldı? Egerçi-kim çoḳ (3) iḫtilāf itmişlerdür ammā hiç kimse ḥaḳīḳatine vāḳıf olmamışdur. (4) Lākin Ebū ʿÖmer ve Şehrizūrī Evraʿ eydür raḥimehu’llāh ḥurru’l-aṣıllardan (5) evvel ḥażret-i Ebū Bekir īmān getürdi ve eṭfālden ḥażret-i ʿAlī (6) razıya’llāhu ʿanhumā ve ser-pūşīdelerden ḥażret-i Ḫadīce ve ḫudāvendlerden (7) Zeyd ve bendelerden ḥażret-i Bilāl ve ḥażret-i Ebū Bekr razıya’llāhu ʿanh (8) cemīʿ-i yerlerde yaʿnī ḥażarlarda ve seferlerde ḥażret-i risāletden (9) ʿaleyhi’s-selām bir laḥẓa ve bir ān cüdā vü münfekk olmamış-ıdı. (10) Ḥaṣıl-ı kelām ḳable’n-nübüvvet ve baʿde’n-nübüvvet ḥażret-i risāletden ʿaleyhi (11) ‘s-selām ayrılmamış-ıdı ve daḫı cemāʿat-i keşīre ḥażret-i Ebū Bekrüñ (12) razıya’llāhu ʿanh mübārek elin dutup īmān getürmişler idi. (13) Bunlaruñ daḫı bişi ʿAşere-i Mübeşşeredendür yaʿnī ḥażret-i ʿOşmān (14) bin ʿAffān ve ḥażret-i Ṭalḥa bin ʿUbeydu’llāh ve ḥażret-i Zübeyr bin ʿAvām (15) ve ḥażret-i Saʿd bin Ebī Vaḳḳāṣ ve ḥażret-i ʿAbdu’r-raḥmān bin ʿAvf [234-a] (1) ve kendülerinüñ babası ve anası ve oġlı ve ḳızı oġlı ki ol (2) ʿAbdu’llāh bin Esmā bint-i Ebī Bekrdür rıḍvānu’llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn. (3) Muḥammed bin Saʿd eydür raḥimehu’llāh ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām Tebūk (4) güninde ḥażret-i Ebū Bekr razıya’llāhu ʿanh bir siyāh ʿalem virdi.Yaʿnī (5) ol daḫı başḳa islām leşkerini çekmek içün bu daḫı ḥażret-i (6) Ebū Bekrüñ ṣaḥābī kirām ortasında ululuġuna delālet ider ḥażret-i (7) risāletden ʿaleyhi’s-selām yüz ḳırk iki ḥadīṯ rivāyet itmişdür. (8) ḥażret-i Şeyḫ Buḫārī ve ḥażret-i Şeyḫ Müslim raḫimehuma’llāh altı (9) ḥadīṯinde ittifāḳ itmişlerdür ve ḥażret-i Şeyḫ Buḫārī tenhā on bir (10) ḥadīṯ yazmışdur ve ḥażret-i Şeyḫ Müslim tenhā bir ḥadīṯ (11) yazmışdur ancaḳ bāḳī yüz yirmi dört ḥadīṯ sāyir cevāmiʿdedür. (12) Eger suʾāl iderlerse kim ḥażret-i Ebū Bekrden evvel ve ziyāde kimse (13) ḥażret-i risālet ile ʿaleyhi’s-selām iḫtilāf itmemişdür. Pes (14) bu taḳdīrce ziyāde ḥadīṯ rivāyet itmek gerek idi. Biz eydürüz-kim (15) belī gerçek ammā eḥādīṯ āşikār olmazdan evvel dünyādan naḳl itdiler. [234-b] (1) Şol eḥādīṯ-i ṣaḥīḥayı-kim üç imām-ı kirām ve tābiʿīn-i ʿiẓām rivāyet (2) itmişlerdür. Ekṯer ḥażret-i risālet-penāhuñ vefātından ṣoñra rivāyet (3) itmişlerdür. Buña bināʾen ḥażret-i Ebā Bekr razıya’llāhu ʿanh çoḳ ḥadīṯ (4) rivāyet itmemüşdür. Ḥażret-i Şeyḫ Buḫārī raḥımehu’llāh Cāmiʿinde ḥażret-i (5) Ebī Saʿīd Ḫudrīden razıya’llāhu ʿanh rivāyet iderler-kim ḥażret-i

risālet (6) ʿaleyhi’s-selām buyurmışlardur. Eger ben ümmetümden dost dutaydım ḥażret-i (7) Ebū Bekri ṭutardum. Lākin İslām arasında uḫuvvet cemīʿ-i ümmetde bulınur (8) ve andan ṣoñra şeyḫān-i ʿazīzān yaʿnī Müslim ile Tirmidī ḥażretleri (9) raḥimehuma’llāh İbn-i Mesʿūd ḥażretlerinden razıya’llāhu ʿanh rivāyet iderler kim (10) ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām buyurur kim Ebū Bekr benüm ḳarındaşumdur ve mūnisimdür. (11) Ve emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmer ile oġlı razıya’llāhu ʿanhumā eytdiler kim (12) biz dirüz ḥażret-i Ebū Bekr raż. Resūlu’llāh ḳıy[ıs]ında ʿaleyhi’s-selām cemīʿi (13) ümmetden yegrekdür ve ʿazīz-i rekdür ve şerīf-i rekdür ve ḥażret-i Şeyḫ Ebū Dāvūd (14) raḥimehu’llāh ḥażret-i Ebū Hüreyreden razıya’llāhu ʿanh rivāyet ider kim Resūl (15) ʿaleyhi’s-selām buyurmışdur kim Cibrīl ʿaleyhi’s-selām geldi ve benim elümi dutdi [235-a] (1) ve sekiz cenneti baña gösterdi ve ol ḳapuyıkim benim ümmetüm ondan içerü (2) girseler gerek onı daḫı baña gösterdi bunı istimāʿ idicek (3) ḥażret-i Ebū Bekr eytdi razıya’llāhu ʿanh yā resūla’llāh n’olaydı-ki ben bile olaydum (4) tā ol ḳapuyı göreydüm. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām buyurdı kim yā Ebā Bekr (5) benim ümmetümden senden evvel cennete kimse girmeye hem öyle olsa gerekdür. Gine (6) ḥażret-i Tirmidī raḥimehu’llāh emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmerden razıya’llāhu ʿanh (7) rivāyet ider kim ḥażret-i ʿÖmer eydür Ebū Bekr bizim seyyidimüzdür ve serverümüzdür (8) ve ulumuzdur ve ʿazīzimüzdür. Ḥażret-i risālet onları bizden ziyāde (9) severdi ve ziyāde ḥurmet iderdi. El-ḳıṣṣa eḥādīṯ ve aḫbār (10) ḥażret-i Ebū Bekrüñ razıya’llāhu ʿanh şānında çoḳ vāḳiʿ olmışdur ammā ehl-i (11) iʿtiḳāda bu ḳadar kifāyet ider ve ḥażret-i risāletden ṣoñra el-Ḥaḳ ḫalīfe-i (12) muṭlaḳ ve ber-ḥaḳdur. Bu bābda kimse bunlarda daḫl itmek ve daḳ dutmaḳ (13) ḳaṭʿā cāyiz degüldür. ʿinād u muḫālefet idenler kāfirlerdür, mülḥidlerdür, Rāfiżīlerdür, (14) Yezīdlerdür, pelīdlerdür Laʿanehumu’llāh. Ve bundan ġayrı ḥażret-i Şeyḫ Buḫārī (15) ve ḥażret-i Şeyḫ Müslim raḥimehuma’llāh ḥażret-i Ebū Mūsā-i Eşʿarīden raḥimehu’llāh [235-b] (1) rivāyet iderler kim onlar buyururlar ol vaḳtın kim ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām (2) ḫaste olmışidi ve ġāyet żaʿīf düşmiş-idi. Vaḳt-i namāz olıcaḳ buyurmışdı kim (3) varıñız Ebū Bekre eydiñiz kim cemāʿate imāmet itsün. Ḥaż. Yaʿnī (5) yumşaḳ göñüllidür. Ṭāḳat getürimez ki senüñ yerüñe imāmet ide girü buyurmışlardı kim (6) yürüñüz ve Ebū Bekre eydiñiz kim cemāʿate imāmet itsün. Gine ḥażret-i ʿĀyişe (7) razıya’llāhu ʿanhā hemān bu cevāb-ı evveli virmişidi. Ol vaḳtın ḥażret-i risālet (8) ʿaleyhi’s-selām ḥażret-i ʿĀyişe razıya’llāhu ʿanhā bir miḳdār melāle yüzin gösterüp (9) siz Yūsufuñ

muṣāḥibisiñiz diyü buyurmışlar ıdı. Pes andan ṣoñra (10) ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām ʿācizāne bi’ẕ-ẕāt ḳalḳup ve cemāʿate (11) geldiler ve ḥażret-i Ebī Bekre imāmet itmeklik buyurdılar. Cāmiʿ-i Ebū Dāvūdda (12) raḥimehu’llāh rivāyet ider. ʿAbdu’llāh bin Zemʿa ḥażretlerinden-kim buyururlar. (13) Çün kim ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām ḫasteligi ziyāde oldı (14) ve żaʿfı ġālib oldı. Ben ʿizz-i ḥużūrlarında idüm ki bir cemāʿat gelüp (15) ḥālini ṣordılar. Andan ṣoñra ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām ḥażret-i Bilāli [236-a] (1) öñlerine oḳuyup ve ḥażret-i Ebū Bekr içün imāmet itsün diyü buyurdılar. (2) Ben ṭaşra çıḳdım ve ḥażret-i Ebī Bekri görmedüm. Ammā ḥażret-i ʿÖmer ḥāżır idi. (3) Ve eytdim. Yā ʿÖmer imāmet eyle. Ḥażret-i ʿÖmer daḫı raẓıya’llāhu ʿanh ilerü geçüp (4) tekbīr itdiler. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām ḥażret-i ʿÖmerüñ raẓıya’llāhu ʿanh (5) āvāzın işidicek bildiler ve suʾāl itdiler-kim Ebū Bekr ḳandadur? Andan ṣoñra (6) örü ṭurup ve mübārek başlarını ḥucreden ṭaşra çıḳardılar ve ḫışım-nāk (7) üç kerre lā lā lā diyüp imāmeti Ebū Ḳuḥāfe oġlı itmek gerekdür diyü (8) buyurdılar ve hemān ol sāʿat ādem gönderüp ḥażret-i Ebū Bekri (9) getürdiler ve ol vaḳtuñ namāzını ḥażret-i Ebī Bekre buyurdılar (10) ve kendüler bile iḳtidā itdiler. Ḥażret-i Ebī Bekrüñ faẓīlet ü efḍaliyyetinde (11) vāḳiʿ ve vārid olan eḥādīṯ ü aḫbāruñ nihāyeti yoḳdur. Çünkim (12) ḥażret-i risāletden ṣoñra ʿaleyhi’s-selām ümmet içinde ve ṣaḥābī kirām (13) ortasında ondan eşref ve eʿazz u efḍal ü ekrem kimesne yoġ-ıdı. (14) Pes lā-cerem ḥażretden ṣoñra imāmet ü ḫilāfet onlara muḫtaṣ olup (15) onlaruñ varlıġıyla yaʿnī onlar dururken ġayrı kimseye imāmet ü [236-b] (1) ḫilāfet itmek revā olmaya. Ḫilāfetleri daḫı ḥażret-i risālet ʿaleyhi (2) ‘s-selām vefātından iki gün geçicek se-şenbe güninde mübārek Māh-ı (3) Rebīʿu’l-evvelüñ üçünde hicretüñ on birinci yılında vāḳiʿ oldı (4) ve velādetleri Fīl Yılından ṣoñra iki yıl ve dört ay ve bir ḳaç günde (5) vāḳiʿ olmış-ıdı ve müddet-i ʿömrleri altmış yıla irişüp se-şenbe gicesi (6) Cemāẕiye’l-āḫirüñ yirmi ikinci güninde hicretüñ on üçünci yılında (7) Medīne-i Münevverede civār-ı Ḥaḳḳa ulaşmışlar ıdı. Baʿżılar altmış (8) biş yaşına irişdi dirler. Ammā ḳavl-i evvel ṣaḥīḥdür. Yatsuyla (9) aḳşam mā-beyninde vefāt itdiler ve vaṣiyyet itmişlerdi-kim (10) menkūḥaları Esmā bint-i ʿUmays yuya hem onlar yudılar ve namāzın (11) emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmer ḳıldılar ve Ravża-i Şerīfe içinde defn itdiler (12) mübārek başlarını ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi’s-selām mübārek omuzları (13) berāberinde ḳodılar. Müddet-i ḫilāfetleri iki yıl ve dört ay ve ṭoḳuz gün (14) oldı. Andan ṣoñra serīr-i ḫilāfet ʿAşere-i Mübeşşerenüñ ikincisi (15) ol emīrü’l-müʾminīn, ḫalīfet-i

{ḫalīfet-i} Resūl-i rabbi'l-ʿālemīn, maʿādini'l-islām [237-a] (1) ẓahīrü'l-müslimīn, muʿlin-i maʿālim-i millet, rāfiʿ-i aʿlām-ı ümmet, bānī-i mebānī-i celālet, (2) miʿmār-ı maḳṣūre-i ʿadālet, kāsir-ı kisrā ve ġālib-i ḳayṣer, fātiḥ-i Mıṣr u (3) gāzī-i baḥr u ber, feth-künende-i memālik-i islām, iḥkām-künende-i şerāyiʿ u (4) ahkâm, küşāyende-i medāyin, yaġma-künende-i ḫazāyin, ʿāmir-i diyār-ı ehl-i īmān, (5) hādim-i bünyād-ı şirk ü ṭuġyān, müteḳannin-i ḳavānīni'l-ġazvi ve'l-ictihād, (6) mümehhid-i ḥavāyidi'l-ʿadāleti fi'l-bilād, vāżıʿ-ı ḳavāʿidi'l-iḥtisāb, muʿaddil-i (7) mīzānı'l-ʿadli ve'l-ḥisāb, mükemmelü'l-ʿilm ü ve'l-ʿamel, münādī-i yā Üsāmete el-cebel, (8) naẓm pīşvā-yı milk ü millet muḳtedā-yı ʿaḳl u dīn, muẓhir-i faźl u kemāl ve maʿden-i ʿilm-i yaḳīn, (9) server-i serverān-ı dīn sipehsālār-ı tācdārān-ı memālik-i yaḳīn, aʿnī (10) ḥażret-i ʿÖmer bin El-Ḫaṭṭāb bin ʿAbdü'l-ʿuzzā bin Rebāḥ bin ʿAbdu'llāh bin (11) Rezāḥ bin ʿAdī bin Kaʿb bin Lüvve ile müşerref ve müstesʿad oldı. (12) Ḳureyşī aşıldur ve künyetleri Ebū Ḥafṣdur ve neseb-i şerīfleri (13) ḥażret-i risāletüñ ʿaleyhi's-selām neseb-i şerīfleriyle Kaʿb bin Lüvvede (14) mütteḥid olur ve anaları Ḫanteme bint-i Hāşim bin Muġīre bin ʿAbdu'llāh bin (15) ʿÖmer bin Maḫdūmdur Hāşim bin Muġīreye ẕü'r-rumḥayn dirler idi. [237-b] (1) Emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmer razıya'llāhu ʿanh nübüvvetüñ bişinci yılında müslümān (2) oldılar. Baʿżılar altıncı yılında dimişler. Ol vaḳıtda ḳırḳ er ve on bir (3) ʿavrat müslümān oldılar. Baʿżılar ol zamānda īmāna gelen otuz (4) ṭoḳuz erdür dirler. Emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmer razıya'llāhu ʿanh ḳırḳ idi (5) dimişler ve emīrü'l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmer razıya'llāhu ʿanh müslümān olmazdan (6) evvel ʿazīz ü şerīf idiler çün müslümān oldılar. Bārī teʿālā ʿazze ismuhu (7) evvelkiden daḫı ʿazīz-i rek şerīf-i rek itdiler. Ḫażret-i İbn-i ʿAbbās (8) razıya'llāhu ʿanh rivāyet ider-kim dāyim ḥażret-i risālet ʿaleyhi's-selām (9) İslāmuñ irtifāʿına ḥażret-i Ḫaḳ celle ve ʿalādan iki kişinüñ mededíyle (10) istimdād iderdi. Birisi ḥażret-i ʿÖmer bin El-Ḫaṭṭāb ve birisi ʿÖmer bin (11) el-Hişām-kim Ebū Cehldür āḫir ḥażret-i ʿÖmer razıya'llāhu ʿanh īmāna gelüp (12) müslümān oldılar ve devlet-i ebed-peyvende ulaşdılar ve Ebū Cehl īmāna (13) gelmeyüp günden güne küfr üzrine muşırr oldı. ʿāḳıbet meşeḳḳat u (14) ʿaẕāb-i ebed-peyvende ṭudaş oldı. Ḫażret-i Şeyḫ Buḫārī raḥimehu'llāh (15) ḥażret-i İbn-i Mesʿūddan razıya'llāhu ʿanh rivāyet ider-kim [238-a] (1) ḥażret-i ʿÖmer bin El-ḫaṭṭāb razıya'llāhu ʿanh icāzet diledi-kim ḥażret-i risāletüñ (2) ʿaleyhi's-selām ḫalvet-i ḫāṣṣına duḫūl ideler. Ol vaḳtın ḥażret-i risālet (3) ḥużūrunda ʿaleyhi's-selām ḳureyş ḳabīlesinden bir ḳaç ḫatunlar vardı-kim (4) ḳatı ḳatı söyleşürlerdi. Çün ḥażret-i

ʿÖmerüñ rażıya’llāhu ʿanh (5) içerü girmesinden ḫaberdār oldılar. Kendülerini ḥażret-i ʿÖmerden (6) pinhān itdiler emīrü’l-müʾminīn ḥażret-i ʿÖmer rażıya’llāhu ʿanh içerü girüp (7) selām viricek ḥażret-i risāleti ʿaleyhi’s-selām gül gibi tebessümde gördiler (8) ve duʿā itdiler kim hemīşe şād u ḫandān ol yā resūla’llāh ammā dilerem-kim (9) niye tebessüm itdügüñüzi bilem. Ḥażret-i risālet ʿaleyhi’s-selām buyurdılar-kim (10) yā ʿÖmer işbu ḫatunlara taʿaccub iderem-kim sen gelmezden evvel benümle ḳatı (11) ḳatı söyleşürlerdi. Senüñ āvāzuñ işidicek senden ḫavf idüp (12) kendülerini senden ṣaḳladılar. Ḥażret-i ʿÖmer rażıya’llāhu ʿanh ol ḫatunlara (13) eytdi-kim iy kendü nefseleri düşmenleri ḥażret-i risāletden heybet almayup (14) benden mi heybet alursuñuz didi. Eytdiler-kim yā ʿÖmer sen saḫt dilsiñ (15) yaʿnī ḳatı göñüllüsüñ ve ġażūbsın ḥażret-i Mūsā ʿaleyhi’s-selām gibi

IV. DİZİN

āb Far. Su.

ā. 232a/3

ʿAbbās Hz. Muhammed'in amcası.

ʿA. 230b/7
ḥażret-i ʿA. 231a/9, 233a/6
ḥażret-i ʿA.+ dur 231a/14

ʿAbd-i rabbi'l-kaʿbe Hz. Ebu Bekir'in Müslüman olmadan önceki ismi.

ʿA. 232b/2

ʿAbdu'l-kaʿbe Hz. Muhammed'in amcası.

ʿA. 230b/7, 231a/4
ʿA.+ i 230b/11

ʿAbdu'l-kaʿbe Muḳavvim Hz. Muhammed'in amcası.

ʿA.+ dür 230b/12

ʿAbdu'l-muṭṭalib Hz. Muhammed'in dedesi.

ʿA. 230b/14, 230b/8
ʿA.+ üñ 230b/9

ʿAbdu'llāh 1. Hz. Muhammed'in halasının oğlu. İslama davet birliklerinin ilk kumandanı. Bk. ʿAbdu'llāh bin Caḥaş.
2. Hz. Osman ile Hz. Muhammed'in kızı Rukiyye'nin oğulları.

ʿA. 217a/15, 226b/15, 229a/2, 231a/3, 232b/3
ḥażret-i ʿA. 230a/10, 230a/9, 230b/9
ḥażret-i ʿA.+ dur 226a/2
ʿA.+ uñ 230b/4

ʿAbdu'llāh bin Caḥaş Hz. Muhammed'in halasının oğlu. İslama davet birliklerinin ilk kumandanı. Hz. Muhammed'in beşinci eşi Zeyneb binti Huzeyme'nin peygamberden önceki kocası.

ʿA.+ uñ 217a/13

ʿAbdu'llāh bin Esmā binti Ebī Bekr Hz. Ebubekir'in kızı Esma'nın'nın oğlu.

ʿA.+ dür 234a/2

ʿAbdu'llāh bin Ḥāriş bin ʿAbbās bin ʿAbdimenāf Hz. Muhammed'in beşinci eşi Zeyneb binti Huzeyme'nin peygamberden önceki kocası olduğu rivayet edilir.

ʿA.+ uñ 217a/13

ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer Hz. Ömer'in oğlu.

ʿA. 217a/1

ʿAbdu'llāh bin Ṣafvān Tâbiîn'den bir hadis râvîi.

ʿA. 217a/1

ʿAbdu'llāh bin Şeddād bin Hādī İbni Hâdî'nin torunu, Sülme binti Üveys'in oğlu, hadis râvî.

ʿA. 222a/13

ʿAbdu'llāh bin Zemʿa Kureyş'ın eşrafından olan Abdullah bin Zem'a, Mekke doğumlu muhacir.

ʿA. ḥażretlerinden 235b/12

ʿAbdu'r-raḥmān bin ʿAvf Ashâb-ı Kirâmın büyüklerinden ve Cennetle müjdelenen on kişiden biri.

ḥażret-i ʿA. 233b/15

ʿAbdü'l-ber Abdülber El-Nemevî ismiyle bilinen Endülüslü muhaddis, münekkit, edip, tarihçi ve Mâlikî fakihi.

ʿA. 229a/2

ʿābide Ar. İbadet eden.

ʿā. 214a/4, 216b/8, 218a/6

ʿācizāne Fars Âciz olana yakışır şekilde.

ʿā. 235b/10

ad İsim.

a.+ ı 212a/11, 221a/12, 223b/6, 224a/11, 224a/13, 226b/1, 230a/11, 233a/2
a.+ ıdur 230b/13
a.+ ını 225a/5, 226b/15, 227a/4, 232b/3
a.+ lu 219b/5, 225b/3
a. virdiler 232b/15

ʿadālet Ar. Hak ve hukuka uyma.

miʿmār-ı maḳṣūre-i ʿa. 237a/2

ādem Ar. İnsan, kişi.

ā. 219b/14, 224a/15, 236a/8
ā.+ üñ 215a/12

Ādem Ar. İlk yaratılan insan ve ilk peygamber.

ḥażret-i Ā. 215a/15, 215a/4

āfitāb Fars. Güneş.

müşriḳ-i ā.-ı ṣıdḳ 232a/2
ā.-ı sipihr-i vilāyeti 229a/12

aġla - Göz yaşı dökmek.

a.- yup 215a/6

aḥad Ar. Kişi, kimse.

a.+ uñ 214a/1

āḫar Ar. Başka, diğer.

ā. 211b/6, 220b/6

aḫbār Ar. Haber'in çoğul şekli.

a. 225a/5, 235a/9
a.+ uñ 236a/11

āḫir Ar. Son, sonuncu.

ā. 217b/4, 222a/13, 223a/8, 225b/4, 226b/1,226b/,228a/10,230a/7, 237b/11
ā.-i vaḥyüñ 226a/6

āḫiri ve'l-leyl Ar. İbare. Gecenin sonu.

ā. 232a/5

āḫiret Ar. Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya.

ā.+ de 213a/15
ā.+ e 213b/15

āḫirīn Ar Sonrakiler.

ā.+ üñ 215a/2

āḫirü'l-emr Ar. İşin sonunda, akıbet, nihayet.

ā. 216b/4, 218b/9, 221b/5, 224a/14

aḥkām Ar. Hükümler.

a. 237a/4

aḫlāḳ Ar. İnsandaki iyi ve kötü huylar .

müteḫalliḳ-i a.-ı raḥmānī 232a/1

Aḥmedī Ar. Hz. Muhammed'e âit.

rāz-dār-ı esrār-ı A. 231b/14

aḳçe Para.

a. 219b/12, 220b/2

ʿaḳd Ar. Evlenme muamelesi, nikah kıyma .

ʿa. 213b/9, 220a/4, 223b/4
ʿa.+ inden 221a/10
ʿa. itdikleri 222a/7
ʿa. itdiler 221a/4
ʿa. itdükleri 213b/5
ʿa. itmediler 222a/12
ʿa. itmiş idi 219b/11
ʿa. oldı 220a/2

ʿāḳıbet Ar. Son, nihayet.

ʿā. 237b/13

ʿaḳl Ar. Düşünme, anlama, kavrama.

muḳtedā-yı ʿa. 237a/8
erbāb-ı ʿa.+ a 231b/9

aḳşam Güneşin batma zamanı.

a. 236b/9

al - eline geçirmek.

ṣatun a.- dı 222b/8
heybet a.- mayup 238a/13
a.- sa 221a/2
a.- up 216a/10
icāzet a.- up 22 a/9
heybet a.- ursuñuz 238a/14

ʿalāeyyiḥālin Ar. Herhalde, mutlaka.

ʿa. 212b/5

aʿlām Ar. İleri gelenler, reisler.

rāfiʿ-i a.-ı ümmet 237a/1

ʿalāmet Ar. İşaret, belirti.

ʿa.+ leri 216b/13

ʿalem Ar. Sancak, bayrak.

ʿa. 234a/4

ʿālem Ar. Dünya.

ʿā.-i ruʾyāda 213a/14

ʿaleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān Ar. İbare. "Allah'ın rahmeti ve affı üzerine olsun."

ʿa. 224b/5

ʿaleyhi's-selām Ar. İbare. Selam onun üzerine olsun.

ʿa. 211b/15, 211b/7, 211b/9, 212a/10, 212a/4, 212b/1, 212b/11, 212b/3, 212b/6, 212b/9, 213a/13, 213a/2, 213a/3, 213b/14, 213b/5, 214a/2, 214a/5, 214b/10, 214b/8, 215a/1, 215a/15, 215a/4, 215a/7, 216b/11, 216b/2, 216b/3, 216b/5, 216b/9, 217a/15, 217b/10, 217b/2, 218a/1, 218a/14, 218b/1, 218b/10, 218b/5, 219a/1, 219a/3, 219b/13, 219b/14, 220b/11, 220b/13, 220b/5, 221a/10, 221a/13, 221a/2, 221a/4, 221a/8, 221b/15, 221b/5, 221b/6, 222a/12, 222a/4, 222b/14, 222b/15, 222b/4, 222b/8, 223a/13, 223b/10, 223b/12, 223b/4, 223b/5, 223b/8, 224a/15, 224a/8, 224b/14, 224b/15, 224b/4, 224b/6, 224b/8, 225a/10, 225a/13, 225a/9, 225b/1, 225b/12, 225b/14, 226a/11, 226a/13, 226b/2, 226b/3,

226b/6, 227a/6, 227b/13, 228a/11, 228a/14, 228b/12, 228b/14, 228b/7, 229a/3, 229a/8, 229b/4, 229b/7, 229b/9, 230a/3, 230a/6, 230b/15, 230b/3, 231a/1, 231b/4, 232a/14, 232b/15, 232b/3, 232b/5, 233b/10, 233b/9, 234a/13, 234a/3, 234a/7, 234b/10, 234b/12, 234b/15, 234b/6, 235a/4, 235b/1, 235b/10, 235b/13, 235b/15, 235b/8, 236a/12, 236a/4, 236b/1, 236b/12, 237a/13, 237b/8, 238a/15, 238a/2, 238a/3, 238a/7, 238a/9

ʿAlī Ali bin Ebu Talib, İslam Devleti'nin 656-661 yılları arasındaki halifesi.

ʿA. 230b/1
ḥażret-i ʿA. 233a/11, 233b/5
ʿA. idi 226b/1
ḥażret-i ʿA.+ nüñ 212a/5

ʿAlī bin Ebī Ṭālib Bk. ʿAlī.

ḥażret-i ʿA. 228b/5
ḥażret-i ʿA.+ e 227b/15
ḥażret-i ʿA.+ üñ 224a/11

ʿālime Ar. İlim sahibi olan kimse.

ʿā. 213a/6, 214a/3, 218a/6

ʿAliyy-i Aṣġar Abdullah Ali Asgar, İmam Hüseyin'in en küçük oğlu.

ḥażret-i ʿA. 230a/9
ḥażret-i ʿA.+ la 230a/9

Allāh Ar. Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.

ḥabīb-i ḥabīb-i A. 231b/13
A.+ uñ 232b/7

altı Sıralamada beşten sonra gelen sayı.

a. 213b/6, 228a/12, 228a/8, 234a/8
on a. 221b/9
a.+ dur 231a/2
a.+ ncı 217b/6, 219b/11, 221a/9, 221b/6, 231b/8, 237b/2

altmış Sıralamada elli dokuzdan sonra gelen sayı.

a. 236b/5
a. bir 222a/7
a. biş 212a/2, 236b/7
a. ikinci 218a/4
a. sekiz 214a/9
A. üçde 222a/8

ʿām Ar. Halk tabakası, herkes.

maḳbūl-i ʿā. 231b/11

aʿmām Ar.Amca'nın çoğul şekli.

der-beyān-ı a.-ı ḥażret-i Resūl 230b/2
a.+ ı 230b/4

Āmīn Ar. Dualardan sonra söylenen "Allah kabul etsin" anlamındaki söz.

ā. 229b/2

ʿāmir Ar. Yanında çalışanların başı durumunda olan ve emretme yetkisi bulunan kimse.

ʿā.-i diyār-ı ehl-i īmān 237a/4
ʿā.+ īdür 217a/10

ammā Ar. Bağlaç. Ancak, fakat, lakin.

a. 211b/2, 211b/4, 213b/12, 214b/5, 214b/6, 216a/12, 216b/7, 217a/7, 221b/10, 223b/1, 223b/15, 224b/4, 224b/5, 225a/5, 228a/5 228a/14, 228b/1, 229a/1, 229a/6, 229a/8, 230b/14, 231a/15, 233a/1, 233a/4, 233b/3, 234a/15, 235a/10, 236a/2 238a/8, 236b/8

ʿamme Ar. Hala, babanın kız kardeşi.

ʿa.+ leri 231a/1
ʿa.+ lerinden 231b/1
ʿa.+ sidür 219b/3

ʿammetihā Fars. halalar.

der-beyān-ı ʿa.-i Resūl 230b/15

ʿAmr bin ʿAbese İslâmiyet'i ilk kabul eden sahâbîlerden. Süleym kabilesinin Becîle boyuna mensuptur.

ʿA. 233a/6

ʿAmre binti Muʿāviye Muaviye'nin kızı, Hz. Muhammed'in eşlerinden biri.

ʿA.+ dür 223b/15

ʿAmre binti Zeyd Rivayetlere göre Hz. Muhammed'in eşlerinden biri.

ʿA.+ dür 224a/1

amuca Eski Türkçede aba eçesi, amca.

a.+ ları 230b/4

ān Ar. Zamanın bölünemeyecek kadar kısa parçası.

ā. 233b/9

ana Yavru sahibi olan kişi, anne.

a.+ dandur 231a/10, 231a/5, 231a/8
a.+ ları 222b/4, 231a/5, 231a/8, 231a/10, 237a/14
a.+ larınuñ 212a/10, 213a/10, 230a/11, 233a/2
a.+ sı 216a/7, 217a/12, 221b/13, 222a/10217b/8, 219b/1, 223b/6, 224a/12, 233a/1, 234a/1
a.+ sından 228a/14
a.+ sıdır. 230b/9

ʿAnbese Hz. Muhammed'in sekizinci eşi Ümmü Habibe'nin kardeşi.

ʿA. 220a/8

ancaḳ Yalnız, sadece.

a. 234a/11

andan O zamirinin ablatif hali. Ondan.

a. 213b/11, 213b/14, 213b/15, 213b/7, 215b/3, 215b/6, 215b/7, 215b/8, 216a/12, 216b/1, 216b/6, 217b/13, 217b/14, 218a/1, 218a/3, 219a/10219b/13, 219b/5, 219b/6, 219b/9, 222a/2, 222b/9, 223a/3, 227a/15, 227a/4, 227b/5, 229a/1, 234b/8, 235b/15, 236a/5, 236b/14

aʿnī Ar. Bağlaç. "Demek istiyorum ki" anlamındaki kelime.

a .213a/7, 232a/11, 237a/9

ara İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık.

a.+ sında 234b/7

ʿArab Ar. Arap dili.

ışṭılāh-ı ʿA.+ da 232b/13

ʿārife Ar. İrfan sahibi olan kimse.

ʿā. 213a/6, 214a/4

ʿarş Ar. İslam inancına göre göğün en yüksek katı.

gūşivār-ı ʿa.+ a 229a/10

artuḳ Eski Türkçe ve halk ağzında "fazla".

ṣadaḳa-i a. 219a/7

ʿarūs Ar. Gelin.

ʿa. iderüz 223a/7
ʿa. itdiler 213b/7
ʿa. itmege 223a/5

ʿarż Ar. Sunma.

ʿa. eylemekde 223b/5
ʿa. eylemelerinde 225a/9
ʿa. eyleyenlerdendür 224a/5
ʿa. itdiler 225a/1, 225a/3
ʿa. itmemiş idi 211b/9
ʿa. itmeñüz 225a/4
ʿa. itmiş idi 216a/14, 219b/14
ʿa. itmişler idi 216b/1

ʿĀş Hz. Hatice'nin kız kardeşinin oğlu.

ʿĀ.+ a 226b/4

āṣār Ar. Asırlar.

ā.+ da 225a/5

aṣḥāb Ar. Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine erişmiş kimseler.

a.-ı faẓl naḳle 231b/9
pīşrev-i reh revān-ı a.-ı ṭarīḳat 232a/4
seyyid-i a.-i seyyidi'l-mürselīn231b/12
a.+ uñ 214a/13

aṣḥābī ke'n-nücūmi bi-eyyihim iḳtedeytüm ihtedeytüm Ar. İbare. "Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayete erersiniz".

a. 229a/13

aṣḥābü'ş-şerīʿa ve'l-fuḳahā'i ve'l muḥaddiṣīn Ar. İbare. "muhaddislerin, fakihlerin ve şeriat âlimleri".

ṣadr-ı a. 213a/7

aṣıl Ar. Gerçek, hakiki.

a. 224a/10
a.+ dur 237a/12

āsitāne Fars. Eşik.

ā.-i ḥażret-i ʿizzetden 215b/1
ā.-i saʿādetine 220b/3

Āsiye Ar. Firavun'un eşi. Musa peygamberi bebekken evlat edinen kişi.

ḥażret-i Ā. 215b/8

āsumānī Ar. Asumani. Göğe mensup.

maḥrem-i rāz-ı ā. 232a/6

aşaġa Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı.

a. itdüm 218b/9

ʿAşere-i Mübeşşere Ar. Hz. Peygamber tarafından cennetle müjdelenmiş olan on büyük sahâbî: Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman, Hazreti Ali, Hazreti Talha b. Ubeydullah, Hazreti Zübeyr b. Avvâm, Hazreti Abdurrahman b. Avf, Hazreti Sa'd b. Ebû Vakkās, Hazreti Ebû Ubeyde b. Cerrâh ve Hazreti Saîd b. Zeyd.

ʿA. 213a/9, 216a/6, 231b/7
ʿA.+ dendür 233b/13
ʿA.+ nüñ 231b/8, 236b/14

ʿāşıḳ Ar. Birine karşı aşırı sevgi duyan kimse.

ʿā.-ı nūr-ı rūy-ı Muṣṭafāvī 232a/2

aşırı Haddinden fazla.

a. 229a/10

āşikār Fars. Açık, meydanda.

ā. olmazdan 234a/15

āşinā Fars. Bildik, yakın.

ā. olayüz 229b/1

ata Baba.

a.+ sı 214b/11, 214b/12, 228a/11, 233a/1
a.+ sından 228a/14

ʿAtabe bin Ebī Leheb Hz. Muhammed'in kızı Ümmü Gülsüm ile evli olan damadı.

ʿA.+ üñ 226b/10

ʿAtabete bin Ebī Leheb Bk. ʿAtabe bin Ebī Leheb.

ʿA.+ üñ 227a/12

āteş Fars. Odun kömür gibi maddelerin yandıktan sonraki sıcak ve kırmızı durumu. Metinde mecaz olarak "cehennemi" temsil eder.

ā.+ den 232b/7

ʿatīḳ Ar. Azat edilmiş olan .

ʿa. 232b/10, 232b/12, 232b/13, 232b/14, 232b/15, 232b/3
ʿa.-i nār 232a/10

ʿĀtike Aşere-i mübeşşereden Saîd ibni Zeyd'in kız kardeşi Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdullah'ın hanımı.

ʿā. 231a/3, 231a/4
ḥażret-i ʿā. 231b/4

ʿĀtike binti ʿāmir bin Rebīʿat bin Mālik bin Ḫuzeymet bin ʿalḳamet bin Ferās Hz. Muhammed'in hanımı Ümmü Seleme'nin annesi.

ʿā.+ dur 217b/8

ʿAṭā bin Yesār Tabiîn devrinde Medine'de yetişen alimlerden. Hz. Muhammed'in hanımı Meymûne'nin kölesi.

ʿA. 222a/14

āvāz Fars. Ses, seda.

ā.+ ın 236a/5
ā.+ uñ 238a/11

ʿavrat Ar. Kadın, zevce.

ʿa. 237b/3
ṭul ʿa.+ lar 225a/4

ay Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.

a. 213b/10, 213b/11, 213b/13, 213b/8, 214a/2, 217b/3, 236b/13, 236b/4
a.+ da 211b/14, 228a/12, 228a/13
a.+ dan 228a/2
a.+ ında 213b/3, 217a/4
a.+ ınuñ 230a/7
a.+ lıḳ 226a/7

ayak Vücudun yürümeye yarayan organı.

a.+ ına 230a/6

āyet Ar. Kuran-ı kerim'deki surelerden her biri.

ā.-i kerīme 218b/13, 218b/14
ā.-i şıfātı 232a/6

ʿĀyişe Hz. Muhammed'in üçüncü eşi. Hz. Ebû Bekir'in kızı. Âişe-i Sıddîka diye tanındı.

ḥażret-i ʿā. 213a/1, 213a/12, 213b/11, 213b/12, 213b/15, 213b/5, 213b/8, 214b/1, 214b/13, 214b/3, 215b/11, 215b/5, 218a/7, 219a/12, 220b/15, 223b/6, 224b/6, 228b/10, 235b/3, 235b/6, 235b/8
ḥażret-i ʿā.+ den 214a/11, 214a/14, 228b/2
ḥażret-i ʿā.+ i 213a/14, 213b/2, 214b/5
ḥażret-i ʿā.+ nüñ 212b/7
ḥażret-i ʿā.+ ye 216b/14

ʿĀyişe binti Ebī Bekr Bk. ʿĀyişe.

ḥażret-i ʿā.+ dür 213a/7

ayrıl - Evlilik bağını koparmak, boşanmak.

a.- maḳ 227a/14
a.- mamış ıdı 233b/11

ʿaẕāb Ar. Iztırap, acı.

ʿa.-i ebed-peyvende 237b/14

azacıḳ Pek az.

a. 217b/2

āzād Fars. Serbest, salıverilmiş.

ā. idüp 221b/5
ā. itdi 222b/9
ā. itdiler 221a/4
ā.+ lıġın 222b/10
ā. oldılar 232b/15
ā. olmış 232b/7
ā. olmışlar ıdı 221a/7

ʿazīz Ar. Yüce, kıymetli.

ʿa. 237b/6
ʿa.-i rek 237b/7
ʿa.-i rekdür 234b/13
ʿa.+ imüzdür 235a/8

ʿazīzān Fars. Maddi manevi hayatı insanlığa örnek olabilecek, keramet sahibi veliler.

şeyḫ-i ʿa. 234b/8

ʿazīze Ar. Ermiş kadın.

ʿa. 214b/2, 214b/7

ʿazzetesmāʾuhu Ar. İbare. "İsmi aziz olsun."

ʿa. 215b/1

bāb Ar. Bir kitabın bölümlerinden her biri.

b. 231b/8
b.-ı şişum 231b/6
b.+ da 223b/2, 235a/12
b.+ ında 213a/9, 216a/7, 228a/3

Baba Çocuk sahibi adam.

b.+ ları 218a/14
b.+ m 235b/4
b.+ sı 212a/13, 218b/1, 224b/14, 230b/10, 230b/4, 231a/1, 234a/1
b.+ sınuñ 219b/3
b.+ sunuñ 231b/1

baʿde'n-nübüvvet Ar. İbare. "Nübüvvetten sonra".

b. 233b/10

baʿde eẕān Ar. İbare. "Ezandan sonra".

b. 212b/10

bağışla - Bir şeyi karşılıksız olarak vermek, bahşetmek.

b.- mamış ıdı 211b/10
b.- mış ıdı 213a/1, 225b/9
b.- mış idi 225a/15

bahā Fars. Değer, kıymet, fiyat.

b.+ ñı 220b/13

baḥr Ar. Deniz, nehir, göl.

gāzī-i b. 237a/3

Bakīʿ Müslümanların Medine'deki ilk ve en eski mezarlığı. Sahabe ve tâbiinden çok sayıda kişi burada toprağa verilmiştir.

B. 215b/12, 217b/5, 218a/3, 221b/7, 223a/9, 225b/6, 226a/8, 228b/6, 229b/15

bāḳī Ar. Kalan kısım.

b. 223a/15, 234a/11
b. ḳalmış ıdı 230a/11
b.+ si 214a/10

baña Ben zamirinin datif şekli.

b. 223a/5, 225a/3, 235a/1, 235a/2

bānī Ar. Kuran, tesis eden.

b.-i mebānī-i celālet 237a/1

baraṣ Vücutta yer yer lekeler şeklinde görülen hastalık, abraşlık, alaca hastalığı.

b. 224a/9

Bārī Ar. Yaratan. Allahın isimlerinden.

B. 218b/12
ḥażret-i B. 231b/12

Bārī teʿālā ʿazze ismuhu Ar. İbare. "Yüce Yaratıcı Onun ismi aziz olsun".

B. 237b/6

bāṣafā Fars. Safa ile
çehār yār-ı b.+ nuñ 215a/8

baş İnsan vücudunun en üst kısmı.

b. 222b/8
b.+ ı 229b/5, 229b/8
b.+ larını 236a/6, 236b/12
b.+ um 218b/9

başka Sıf. Bilinenden farklı, diğer.

b. 234a/5

başla - Bir işi yapmak üzere harekete geçmek

b.- dılar 223a/5.

Bāyezīd On iki imamdan Zeynel Âbidin'in oğullarından biri.

B. 230b/1

baʿżı Ar. Sıf. Bir takım, bir kısım.

b. 211b/3, 217a/13

baʿżı Ar. Zamir. Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı.

b.+ lar 212b/5, 213a/11, 213b/11, 214b/3, 216a/11, 216b/6, 217a/5, 217a/5, 217b/11, 217b/15, 217b/3, 217b/3, 218a/2, 218a/4, 220a/15, 220a/2, 220a/3, 221a/11, 221a/9, 221b/14, 221b/4, 221b/8, 223a/9, 224a/1, 225b/7, 226a/12, 226b/4, 227a/2, 227b/11, 227b/12, 228a/12, 228a/13, 228a/4, 228a/4, 228a/5, 228b/1, 228b/7, 229a/1, 230b/10, 230b/11, 231b/3, 233a/1, 233a/11, 236b/7, 237b/2, 237b/3
b.+ larınuñ 233b/1

Bedir Müslümanlar ve Kureyşli müşrikler arasında 13 Mart 624 tarihinde yapılmış olan ilk savaş.

B. 216a/11
B. ġazāsında idi 227a/7
B. ġazāsında 212b/12

beg Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse.

b.+ i 225a/15

belī Fars. Evet.

b. 234a/15

belki Zarf. Olabilir, mümkün.

b. 216a/15

ben Tekil birinci şahıs.

b. 216a/15, 220b/11, 220b/8, 223b/11, 234b/6, 235a/3, 235b/14, 236a/2
b.+ den 218b/6
b.+ denmi 238a/14
b.+ i 218b/10, 218b/15, 220b/9
b.+ im 234b/15, 235a/1, 235a/5
b.+ üm 218b/11, 225a/1, 234b/10
b.+ ümle 238a/10

bende Fars. Kul, esir, köle.

b.+ lerden 233b/7

Beni'n Nużayr Hz.Muhamme dönemindeki Arap kabilelerden biri.

B.+ dandur 221b/3

Benī Ḥumayr Hz.Muhamme dönemindeki Arap kabilelerden biri.

B.+ dandur 221b/14

Benī İsrā'īl Tevrat ve Kur'an'da Hz. Ya'kūb'un çocuklarına ve onların soyundan gelenlere verilen ad.

B.+ den 222b/3

Benī Kināne Hz. Muhammed dönemindeki Arap kabilelerden biri.

B.+ dendür 221b/14

Benī Kurayża Beni Kurayza, İslam'ın doğuşunda Medine'de bulunan üç Yahudi kabilesinden biri.

B.+ dandur 221b/4

Benī Muṣṭalıḳ Huzae kabilesinin kollarının biri. Bu kabilenin soyu Sa'd b. Amr b. Rebia'nın oğlu Cezime'ye dayanır.

B.+ dan 221a/7
B. ġazāsında 220a/14

beñze- İki kimse veya şey arasında ortak taraflar bulunmak.

b.- rdi 229b/9, 230a/6

ber Farsça ön ek. Kelimelerin başına gelerek sıfat ve zarflar yapar. Türkçedeki "–de eki", "üzeri, üzerine" nin karşılığı.

b. 237a/3

ber-ḥaḳ Ar. hak ve Fars. ber- ön ekinin birleşmesinden oluşan kalıplaşmış sıfat

b.+ dur 235a/12

beraber Fars. Birlikte.

b.+ inde 236b/13

Bere Zeyneb Bintu Ebî Seleme'nin Hz. Muhammed değiştirmeden önceki

ismi. Günümüzde Berre şeklinde söylenir.

B. idi 219a/3, 221a/12, 221b/15

bereket Ar. Bolluk, feyz, uğur.

b.+ lü 221a/6

Berre Hz. Muhammed'in halalarından birinin ismi.

B. 231a/2, 231a/4

beyān Ar. Açıklama.

b.+ ında 228b/13
b.+ ındadur 230b/4, 230b/5, 231a/1
b.+ ıyla 231b/9

beyʿat Ar. Bir kimsenin hüküm sahibi olduğunu tasdik edip, ona tabi olmayı kabul etme.

b. itmişler idi 212a/12evvel

Beyżā Hz. Muhammed'in halalarından birinin ismi.

B. 231a/2

bi'l-külliye Ar. Tamamen, büsbütün.

b. 230b/2

bi'ẕ-ẕāt Ar. Şahsen.

b. 219a/1, 235b/10

bī-ʿayb Fars. Ayıpsız, kusursuz.

b. +a 232b/13

bī-ḥadd Ar. Sınırsız.

b. 216b/13

bī-nihāyet Ar. Sonsuz

b.+ dür 216b/13

bī-nizāʿ Fars. Tartışmasız.

b. 223a/13

bikr Ar. Bâkir, bekar.
b. idi 224b/15

bil - Bir şey hakkında malumatı olmak.

b.- diler 236a/5
b.- em 238a/9

Bilāl Hz. Muhammed'in ilk müezzini olan sahabi.

ḥażret-i B. 233b/7
ḥażret-i B.+ i 235b/15

bile Bağlaç. dahi, de.

b. 212a/15, 216a/10, 226b/14, 231b/3, 235a/3, 236a/10

bile Zarf. Birlikte

b.216b/10

biñ Sıralamada dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı.

dört b. 219b/12
b. iki yüz on 214a/5

binā'en Ar. Dayanarak, -den ötürü.

b. 216b/4, 232b/14, 234b/3

binti Cābir Ümmü Şerik adıyla da bilinen kadın sahabi. Hz. Muhammed'e evlenme teklif etmiştir.

b.+ dür 224a/4

binti Cendeb bin Żamra-i Ġıfārī Cendeb bin Zamra-i Gıfari'nin Cend-i Asir isimli kızı. Hz. Muhammed'e evlenme teklif etmiştir.

b.+ dür 224a/7

bir 1. Sayı 2. Belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi gösterir.

b. 211b/6, 212a/3, 212a/4, 214a/1, 214b/2, 215a/13, 216b/7, 217a/2, 218b/8, 219a/5, 219b/5, 220a/6, 220a/7, 220b/12, 220b/6, 222a/12, 222b/15, 224a/15, 224b/9, 225a/5, 225b/1, 225b/3, 226a/7, 226a/15, 226b/14, 229b/5, 230b/13, 231a/10, 231a/5, 232b/11, 232b/4, 233b/9, 234a/10, 234a/4, 235b/14, 235b/8,
altmış b. 222a/7
on b. 234a/9, 237b/2
on b.+ dür 230b/11
b.+ i 231a/7, 231a/8
on b.+ inci 221b/10, 236b/3
ḳırḳ b.+ inde 211b/2, 217a/5, 227b/12
yigirmi b.+ inde 219a/9
yigirmi b.+ inde idi 211b/4

birbiri İki veya daha fazla şeyin yerini tutar.

b.+ nden 226b/12

biri Bir kimse, herhangi bir şahıs.

b.+ nüñ 224a/13
b.+ si 223b/13, 223b/14, 223b/6, 224a/10, 224a/2, 224a/3, 224a/5, 224a/6, 224a/7, 224b/10, 224b/11, 224b/12, 224b/13, 224b/2, 224b/3, 225a/14, 225a/2, 231a/13, 231a/14, 237b/10

birkaç Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyler için kullanılan birleşik sıfat.

b. 213b/10, 213b/8, 236b/4, 238a/3

biş Sıralamada dörtten sonra gelen sayı.

b. 213b/10, 213b/13, 214a/2, 227b/11
altmış b. 212a/2, 236b/8
elli b. 215b/15
yigirmi b. 211b/3, 212a/2
b.+ i 233b/13
b.+ inci 217a/7, 219a/2, 221a/9, 237b/1
yetmiş b.+ inci 228a/13
on b.+ inde 230a/13
elli b.+ ine 223a/8

bişinci Beş sayısının sıra sıfatı.

ḳırḳ b. 217a/4

biz Çoğul birinci şahıs zamiri.

b. 234a/14, 234b/12
b.+ den 235a/8
b.+ e 214b/6
b.+ im 235a/7

boyun Vücudun baş ve omuz arasında kalan kısmı.

b.+ ın 220b/4

böyle Sıf. Bu+ile bunun gibi olan.

b. 218b/12, 227b/15, 227b/6

bu 1. Sıf. En yakında olan şeyi işaret yoluyla belirtir. 2. İşaret zamiri olarak yerini tuttuğu en yakındaki kimseyi veya şeyi belirtir.

b. 213b/9, 213a/14, 214a/5, 214b/12, 214b/13, 214b/15, 215a/3, 215a/15, 215b/10, 216a/15, 218b/13, 218b/14, 219a/2, 220b/7 221a/9, 223b/1, 224b/2, 225a/9, 225b/10, 227a/12, 228a/15, 228b/12, 228b/14, 229a/12, 229a/15, 229a/2, 230b/15, 230b/3, 230b/8, 231a/7, 231a/9, 233a/1,

233a/4, 234a/14, 234a/5, 235a/11, 235a/12, 235b/7
b.+ dur 214b/7, 227b/15, 233a/3
b.+ ña 230b/7, 234b/3
b.+ ndadur 233a/5
b.+ ndan 214b/14, 216a/8, 219a/11, 220b/11, 225a/4, 225a/12, 225b/11, 227a/14, 227b/7, 235a/14
b.+ nı 220b/14, 225a/2, 227b/1, 235a/2
b.+ nuñ 213b/1, 214b/1, 215a/1, 215a/12, 221a/7, 225b/7, 228a/12, 229b/14, 233a/15, 233b/1
b.+ nuñla 225b/13, 227a/12

Buḫārī Bk. Şeyḫ Buḫārī.
ḥażret-i B. 222b/10

bulın - Var olmak, mevcut olmak.

b.- ur 234b/7

bunlar En yakındaki bir çokluğu ifade eden işaret zamiri.

b. 217a/4, 218a/5, 219a/4, 225a/7, 226a/3, 226b/8, 227a/10, 227b/3, 227b/9, 231a/2, 231b/3
b.+ da 235a/12
b.+ dan 212a/6, 214a/10, 215b/5, 216a/4, 217a/7, 217b/5, 218a/10, 219a/14, 220a/10, 221b/1, 221b/10 223b/2, 227a/9, 227b/5, 228a/5, 230a/3, 231a/12, 231a/14
b.+ dandur 230b/2
b.+ dur 226a/12
b.+ ı 223b/15, 224b/4
b.+ ıñ 212a/9, 215b/, 216a/6, 220a/5, 224b/13, 225a/8,
b.+ ıñla 230b/9
b.+ uñ 218a/14, 223a/14, 229a/5, 229b/1, 229b/4, 231a/8, 231a/10 233b/13

Buṣayra Bügünkü Ürdün sınırlarında bir bölge.

B.+ dan 224a/14

buyruḳ Emredilen şey.

b. 215a/4, 218b/11

buyur - Emretmek.

b.- dı 234b/10, 235a/4
b.- dılar 220b/11, 223a/5, 224b/9, 225a/4, 229b/13, 235b/11, 236a/1, 236a/8, 236a/9,
238a/9
b.- mışdı 235b/2
b.- mışdur 234b/15
b.- mışlar 220b/7
b.- mışlar ıdı 216a/15, 235b/9
girü b.- mışlardı 235b/5
b.- mışlardur 234b/6
b.- uñ 220b/12
b.-urlar 218b/4, 222b/13, 235b/1, 235b/12

Büheyre Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani'nin kocası. Metinde Büheyre yazılmıştır, fakat başka muteber kaynaklarda bu isim Hübeyre olarak görünmektedir.

B. + e 224a/13
B. + den 224a/13

bülend-aḫter Fars. birl. Sıf. Yıldızı yüksek olan, talihli.

duḫter-i b.+ leri 226b/7, 227a/10, 227b/8
evvel-i duḫter-i b.+ leri 226a/9

bünyād Fars. Esas, temel.

hādim-i b.-ı şirk 237a/5

büyük Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, uzun veya iri olan, kebir.

b.+ i 226a/11

b. idi 226a/12
b.+ idür 227b/14

büzürgvār Fars. Saygıdeğer.

cedd-i b.+ ları 232a/15

Caʿde Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani'nin kızının ismi.

C. 224a/13

cāhiliyyet Ar. Araplar'ın İslamiyetten önceki dönemine verilen isim.

c. 222a/1
zamān-ı c.+ de 217a/11, 226a/9, 227a/2

cāme Fars. Elbise.

c.+ lerine 224a/9

Cāmiʿ Ar. Hadislerin toplandığı kitap.

C.-i Ebū Dāvūd+ da 235b/11
C.-i Tirmidīde 232b/4
C.+ inde 234b/4

cān Fars. Gönül, iç alem.

c. 220b/14

cānib Ar. Taraf, yön.

c.-i cenāb-ı Ḥaḳḳdan 229b/7
c.+ inden 216a/2, 220a/4
c.+ ine 224b/8

cāriye Ar. Para ile alınıp satılan, üzerinde sahibinin her türlü hakka sahip olduğu kız, halayık.

c.+ leri 225b/6
c.+ lerüñ 225b/10
c.+ si 225a/13

cāyiz Ar. Din ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında bir sakınca bulunmayan izin verilmiş sayılan şey.

c. degüldür 235a/13

cedd Ar. Ata.

c.-i büzürgvārları 232a/15
c.-i şerīf-i nām-dārları 232a/14
c.+ idür 232b/1

cehennem Ar. Günahkarların öldükten sonra ahirette azap çekecekleri yer.

c. 231b/5, 232b/14

celālet Ar. Yücelik, büyüklük, ululuk

bānī-i mebānī-i c. 237a/1

celle ve ʿalā Ar. İbare. Allah "büyüktür ve yücedir".

c. 218b/12, 229b/1, 229b/7, 231b/12

cemʿ Ar. Toplanma.

c. oldılar 215b/3

cemāʿat Ar. Bir yerde toplanmış insan kalabalığı.

c. 214b/4, 217a/2, 218a/9, 235b/14
c.-i keşīre 216b/15, 219a/13, 233a/7, 233b/11
c.+ e 223a/6, 223a/7, 235b/10, 235b/3, 235b/6

cemal Ar. Yüz güzelliği

c. 232b/9
c.+ i 222b/14

Cemāẕiye'l-āḫir Ar. Arabî ayların cemaziyelevvel ile recep arasında kalan altıncısı.

C.+ üñ 236b/6

Cemāẕiye'l-ūlā Ar. Arabî ayların rebiulahir ile cemaziyelahir arasında kalan beşincisi.

C.+ nuñ 230a/12

cemīʿ Ar. Bütün.

c. 214b/15, 215a/3, 215b/4, 226a/11
c. 234b,
c.-i evlād-ı kirāmı 211b/11
c.-i ḫatunlaruñ 215b/10
ser-ḫalḳa-i c.-i muhācirīn 232a/4
c.-i ümmetde 234b/7
c.-i yerlerde 233b/8
c.+ isiyle 223a/14

Cemʿi'ṣ-Ṣaḥīḥayn Ar. Muhaddis ve Hanefî fakihi Mevsılî'ye ait tam adı "el-Cemʿ beyne'ṣ-Sahihayn maʿa Hazfi's-senedi ve'l-mükerrer mine'l-beyn" olan hadis kitabı.

C.+ da 224b/5

cenāb Ar. Allah, peygamber ve bazı tarikat büyüklerine ait isim ve sıfatların başına getirilen saygı sözü.

cānib-i c.-ı Ḥaḳḳdan 229b/7

cenāze Ar. Gömülmek üzere hazırlanmış ceset.

c.+ sine 219a/10
c.+ ye 219a/11

Cend-i ʿAsīr Bk. binti Cendeb bin Żamra-i Ġıfārī. Hz. Muhammed'e evlenme teklif eden kadın sahabeden biri.

C.+ dür 224a/7

cennet Ar. İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükafat olarak koyulacağı, güzelliklerle dolu ebedi yaşam yeri.

c. 215a/6
c.+ de 216b/10
c.+ den 215a/4
c.+ e 235a/5
c.+ i 235a/1

Cevāb Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yolu ile verilen yanıt.

c.-ı evveli 235b/7
c.-ı ṣaḥīḥ 214a/15
c.-ı şāfī 216a/14
c. virdi 218b/11
c. virdiler 213a/15, 223b/13, 225a/2

cevāmiʿ Ar. Cami'nin çoğul şekli.

c.+ dedür 214a/10, 234a/11

Cevn Hz. Muhammed ile evlenmek isteyen hanımlardan biri olan Esma binti Numan'ın annesi.

C.+ dür 223b/6

Cibrīl Ar. Melek Cebrail.

C. 234b/15
ḥażret-i C. 229b/7

cins Ar. Başlıca nitelikleri aynı olan nesne.

c.+ inüñ 215a/3

cism Ar. Beden, vücut.

c.-i pākīzelerini 215b/12
c.-i şerīfelerini 223a/9, 225b/5
c.-i şerīflerini 226a/8, 229b/15

civār Ar. Yakın yer.

c.-ı Ḥaḳḳa 236b/7

cüdā Fars. Ayrı düşmüş

c. 233b/9
c. itdiler 226b/12
c.+ lıḳ 222a/2
c. ola 216b/9
c. olmış ıdı 224a/14
c. olup 215a/5

cümle Ar. Bütün, hep.

ser-defter-i c. 232a/9
c.+ den 214a/5, 223b/5

Cüveyre Bk. Cüveyriye

C. 220b/11
C.+ nüñ 221a/12
C.+ yi 221a/2

Cüveyriye Cüveyriye binti Haris. Hz. Muhammed'in dokuzuncu eşi. Hz. Muhammed ile evlenmeden önce adı Berre idi. Muhammed tarafından kendisine "küçük kadın, kızcağız" anlamlarına gelen Cüveyriye adı verildi.

C. 220b/12, 220b/14, 221a/13
C.+ den 221a/5
C.+ yi 220b/6, 221a/3

Cüveyriye binti'Ḥāriş'bin Ebī Żırār bin Ḥabīb bin ʿāyiẕ bin Mālik bin Ḫuẕeymetü'l-Muṣṭaliḳī Bk. Cüveyriye

ḥażret-i C.+ dür 220a/12

Cüveyriye Em Ṣābit bin Ḳays Bk. Cüveyriye.

C.+ uñ 220b/8

çār sūy Fars. Dört taraf.

ḫˇāce-i ç.-ı kevneyn 232a/7

çek - Kendine doğru getirmek.

ç.- mek 234a/5

çıḳ - Bulunduğu yerden dışarı varmak.

ç.- dım 236a/2

çıḳar - Dışarı çıkmasını sağlamak.

ç.- dılar 236a/6
ç.- mışlar ıdı 223a/3

çehār yār Fars. Dört dost. Hz Muhammed'den sonra halife olan dört isim.

ç.-ı bāṣafānuñ 215a/8

çehārom Fars. Dördüncü.

faṣl-ı ç. 230b/14

çoḳ Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan.

ç. 212b/13, 212b/14, 213b/1, 214b/9, 218a/7, 222a/15, 223a/11, 223b/3, 228a/3, 233b/2, 235a/10

Çün Fars. Çünkü, mademki.

ç. 215a/11, 215b/11, 218a/2, 218b/4, 218b/8, 221a/1, 223a/6, 224a/8, 232b/14, 232b/2, 234b/3, 235b/13, 237b/6, 238a/4

çünkim Fars. "çün" ve Türkçe "kim" ile çünkü.

ç. 212b/3, 226b/2, 236a/11

daḫı Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de anlamlarında söz.

d. 211b/14, 211b/2, 211b/6, 212a/9, 212b/2, 212b/9, 213a/2, 214a/15, 214a/3, 214b/7, 215a/2, 215a/9, 215b/9, 216a/6, 216b/11, 216b/2, 217a/4, 217a/5, 218a/6, 219a/2, 219a/5, 219a/9, 219b/14, 220a/10, 220a/3, 220a/5, 220a/8, 220b/11, 220b/7, 221a/14, 222a/11, 222a/12, 222a/3, 222b/9, 223a/8, 223b/10, 223b/12, 223b/13, 223b/14, 223b/15, 223b/2, 224a/10, 224a/2, 224a/3, 224a/5, 224a/6, 224a/7, 224b/1, 224b/10, 224b/11, 224b/12, 224b/13, 224b/2, 224b/3, 225a/12, 225a/2, 225a/5, 225b/1, 225b/11, 226a/12, 226a/2, 226a/3, 226b/8, 227a/11, 227a/12, 227a/14, 227a/7, 227b/10, 227b/12, 227b/2, 227b/3, 228a/12, 228a/13, 228b/6, 229a/5, 229a/9, 230a/14, 230a/4, 230a/5, 230b/12, 230b/5, 231a/2, 231a/7, 231b/1, 231b/3, 231b/4, 233a/11, 233a/15, 233b/1, 233b/11, 233b/13, 234a/5, 235a/2, 235b/3, 236a/3, 236b/1, 237b/7

dāḫıl Ar. İçinde bulunan kimse veya şey.

d. olmadılar 214a/1
d. olmamış ıdı 227b/1
d. olmışlar ıdı 211b/1, 212b/12
d. olmışlar 222a/3
d. olmışlardur 225a/11

daḫl Ar. Karışma, müdahale etme.

d. idelerdi 232b/12
d. itmek 235a/12

daḳ Ar. vurma.

d. dutmaḳ 235a/12

dār Ar. Dünya. Dār-ı ġurūr şeklinde kullanıldığında aldanma yeri anlamına gelir.

d.-ı ġurūrdan 229b/12

Dāyim Ar. Dâima, devamlı, her zaman.

d. 217a/12, 218b/14, 237b/8

de Dahi anlamındaki bağlaç.
d. 232b/3

defn Ar. Gömmek.

d. ideler 230a/2
d. itdiler 212a/3, 215b/12, 216a/1, 217b/5, 218a/3, 221b/8, 223a/10, 225b/6, 226a/8, 226b/7, 228b/7, 230a/1, 236b/11

degil Bk. degül.

d. 214b/12

degin Bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar.

d. 212a/1, 229b/9, 230a/6

degül Cümlenin anlamını olumsuz hale getiren kelime.

d.+ dür 228a/6, 229b/15, 233a/1
cāyiz d.+ dür 235a/13
d.+ ler 229a/8

delālet Ar. Delil olma.

d. ider 234a/6
d. itdi 215b/3

delīl Ar. Bir şeyin aslını ispatlamaya yarayan şey.

d. 215a/3

dem Fars. Zaman, an.

d.+ de 229b/7

der-beyān Fars. Der- ön eki ile "beyanında".

d. 231b/7
d.-ı aʿmām-ı ḥażret-i Resūl 230b/2
d.-ı ʿammetihāʾ-i Resūl 230b/15
d.-ı tertīb-i evlād-ı Resūl 228b/11

derḥāl Fars. "der-" ön eki ve Ar. "ḥāl" birleşimi. O anda, hiç vakit kaybetmeden.

d. 223b/10

derūn Fars. İç.

d.+ umdan 218b/8

dervāze Fars. Kale veya şehirlerin büyük kapısı.

d.-i Medīneyle 228b/6

deşt Fars. Bozkır, sahra, çöl.

d.-i Kerbelāda 230a/8

devlet Ar. Belli bir toprakta bir hükumet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız siyasi topluluk.

d.-i ebed-peyvende 237b/12

devlet-mend Fars. Devletli.

d.+ leri 225b/13, 226a/2, 226a/4

Dıḥye-i Kelbī Hz. Peygamber'in Herakleios'a elçi olarak gönderdiği sahâbî.

D. 224a/6

dıraḫşān Fars. Parlayan.

d.+ ları 229a/14

di - Eski Türk. Bir duyguyu ve düşünceyi sözle anlatmak.

d.- di 220b/12, 223b/9, 238a/14
d.- diler 220b/13, 223b/11, 224a/10, 232b/14
d.- dükden 218b/12
d.- mek 217a/12
d.- mekle 227a/1
d.- mişler 211b/2, 211b/4, 212b/5, 213a/13, 216a/12, 216b/6, 217a/14, 217a/5, 217a/7, 217b/12, 217b/15, 217b/3, 218a/3, 218a/4, 219a/9, 220a/2, 221a/12, 221a/9, 221b/14, 221b/4, 222a/11, 222a/8, 223a/9, 224a/1, 225b/7, 226a/12, 226b/5, 227b/12, 228a/4, 228a/5, 228b/1, 228b/8, 233a/1, 237b/2, 237b/5
d.- mişler idi 232b/13
d.- mişlerdi 235b/4
d.- mişlerdür 211b/14, 211b/2
d.- rler 225b/14, 230b/13, 236b/8, 237b/4
d.- rler idi 230b/7, 237a/15
d.- rlerdi 217a/11, 226a/3, 231a/2, 232b/13, 232b/2, 232b/4
d.- rüz 234b/12
d.- yenler 230b/11
d.- yevüz 214b/7
d.- yü 213a/14, 220b/7, 223b/13, 225a/2, 225a/4, 235b/9, 236a/1, 236a/7
d.- yüp 229a/11, 236a/7

Dıḥye Bk. Dıḥye-i Kelbī.

D.+ ye 222b/8

Diḥyetü bin ḫalīfe-i Kelbīn Bk. Dıḥye-i Kelbī.

D.+ üñ 222b/7

dil Fars. Gönül.

d.+ den 220b/14
d.+ i 232a/2
saḫt d.+ siñ 238a/14

dil-fikār Fars. Gönlü yaralı.

d. 215a/6

dile - Bir şeyin olmasını istemek, ummak.

icāzet d.- di 238a/1
d.- rem 238a/8
d.- yem 218b/11
ʿözür d.- yüp 224b/1

dīn Ar. İman, inanç.

d. 237a/8
server-i serverān-ı d. 237a/9
d.-i İslāmdan 219b/7
sezāverān-ı d.+ üñ 229a/15

dīn-perver Fars. Dine hizmet eden kimse.

d.+ likde 219a/5

dīnār Ar. Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para.

d. 220b/10

direm Fars. Gümüş para, dirhem.

d. 220b/10

dişi Kadın.

d. 231a/7
d.+ ler 215a/3

diyār Ar. Dār "ev" kelimesinin çoğulu. Memleket, ülke.

ʿāmir-i d.-ı ehl-i īmān 237a/4

diyü Zarf. Diyerek, deyip.

d. 216a/15, 232b/15, 232b/7

dost Fars. Arkadaş.

d. dutaydum 234b/6

doy - İhtiyâcı yeterince karşılanmış olmak, arzu ve istekleri giderilmiş olmak, kanmak.

d.- amamışdur 214b/12

dön - geri gitmek.

girü d.- dükleri 221b/7
girü d.- mişler idi 227a/9
d.- üp 223a/4

dört Üçten sonra gelen sayı.

d. 211b/14, 217b/13, 222b/11, 225a/13, 231a/7, 236b/13, 236b/4
elli d. 214a/8
ḳırḳ d. 220a/5
on d. 230a/14
seksen d. 218a/5
yüz yetmiş d. 214a/6
yüz yigirmi d. 234a/11
d. biñ 219b/12
d.+ i 225b/12
d.+ inci 225b/9
d.+ ünci 216a/4, 217b/15, 217b/4, 227b/7, 230a/3
d. yüz 219b/12

duʿā Ar. Allah'a yalvarma.

d. itdiler 238a/8

duḫter Fars. Kız çocuk.

d.-i bülend-aḫterleri 226b/7, 227a/10, 227b/8
evvel-i d.-i bülend-aḫterleri 226a/9
d.-i nīk-aḫterleri 229a/6

duḫūl Ar. İçeri girme.

d. ideler 238a/2
d. itdiler 212b/8

dur - Bir durumda bulunmak.

d.- duġı 220b/5
d.- ma 220b/7
d.- mış ıdı 220b/5
d.- urken 236a/15

dut - 1. Elle kavramak 2. Benimsemek.

dost d.- aydum 234b/6
d.- di 234b/15
daḳ d.- maḳ 235a/12
d.- up 233b/12

dünyā Ar. İslam dinine göre insanların Allah'ın rızasını kazanmak ve asıl alem olan ahiret alemindeki ebedi hayata erişebilmek için gönderildikleri imtihan alemi.

d.+ da 213a/15, 227b/14
d.+ dan 213b/14, 234a/15
d.+ ya 215a/3

dürr Ar. İnci.

mānend-i d.-i ezher 227b/8

dürretü tīcānı'n-nisā'i fi'l-ʿālemīn Metinde Hz. Fatıma için kullanılan ve "Dünyadaki hanımların taçlarının incisi" anlamına gelen ibare.

d. 227b/9

dürreyn Ar. Tesniye çokluk şekli ile iki inci.

d.-i ezhereyni 229a/10

dürüst Fars. Doğruluktan ayrılmayan.

d.+ dür 216b/6, 217b/12, 222a/8

düş - 1.Aşağı doğru inmek. 2. Aksetmek, yansımak.

d.- di 221a/1
ıraḳ d.- e 216b/9
d.- miş 222b/7
d.- miş idi 220a/15
żaʿīf d.- miş idi 235b/2
d.- üp 220b/1, 220b/9, 222a/2

düşmen Fars. Birine karşı iyi duygular beslemeyen.

d.+ leri 238a/13

eʿazz Ar. Çok aziz

e. 232a/13, 236a/13

Ebā Bekr Bk. Ebū Bekr.

E. 235a/4

ebed-peyvend Fars. Sonsuza ulaşan.

devlet-i e.+ e 237b/12
ʿaẕāb-i e.+ e 237b/14

Ebī Bekr Bk. Ebū Bekr.

ḥażret-i E.+ e 235b/11, 236a/9
ḥażret-i E.+ i 236a/2
ḥażret-i E.+ üñ 236a/10

Ebī Leheb Yaşamında İslama çok şiddetli muhalif bir tavır alan; Hz. Muhammed'in amcalarından biri.

E. 227a/14

Ebī Saʿīd Ḫudrī Medine'nin yerlilerinden Ensari ve Hz. Muhammed'in en genç sahabeden biri.

ḥażret-i E.+ den 234b/5

ebşir fe-ente ʿatīḳu'llāhi mine'n-nār Ar. İbare. "Müjdele ki sen Allah'ın ateşten azad ettiği kişisin" anlamında bir hadis.

e. 232b/6

Ebu'l-ʿāṣ Bk. ʿĀṣ

E. 226b/1, 226b/3

Ebu'l-ʿāṣ bin Muḳsim bin Rebīʿ Bk. ʿĀṣ

E.+ a 226a/14

Ebu'l-Ḳāsım Oğlu Ḳāsım 17 aylıkken vefat edince Hz.Muhammed'e verilen lakaplardan biri.

E. 225b/14

Ebū ʿAbdu'llāh Oğlu Abdullah bir yaşına gelmeden vefat edince Hz. Muhammed'e verilen lakaplarından biri.

E. 227a/1

Ebū ʿAbdu'llāh ḥażret-i Muḥammed bin İsmāʿīl Buḫārī Ebu'l-Ḥüseyn Bk. Şeyḫ Buḫārī

E. 214a/6

Ebū ʿAbdu'llāh ḥażret-i Muḥḥammed Buḫārī.

Bk. Şeyḫ Buḫārī
E. 213b/4

Ebū ʿAbdu'llāh Muḥammed bin İsmāʿīl Buḫārī Bk. Şeyḫ Buḫārī

E. 218b/2

Ebū ʿAbdu'r-raḥmān Aḥmed bin Şuʿayb-i Nesāʾī Bk. Şeyh Nesāʾī.

E. 218b/3

Ebû Amr Şehrizūdī Evraʿ Ebû Amr Takıyyüddîn Osmân b. Salâhiddîn Abdirrahmân b. Mûsâ eş-Şehrezûrî. Hadis âlimi ve fakih.

E. 233b/4

Ebū Bekr Ebi Kuhafe bin Kaab et-Teymi el-Kureyşi veya kısa adıyla Ebu Bekir olarak anılan sahabi. Hz. Muhammed'in kayınpederi.

E. 222a/9, 232a/11, 234b/10, 235a/7, 236a/5
ḥażret-i E. 216b/2, 232b/4, 232b/8, 233a/9, 233b/5, 233b/7, 234a/4, 234b/12, 234b/3,
235a/3, 236a/1
ḥażret-i E.+ den 234a/12
E.+ e 235b/3, 235b/6
ḥażret-i E.+ i 232b/6, 234b/7, 236a/8
ḥażret-i E.+ midür 233a/5
ḥażret- E.+ üñ 233b/11
ḥażret-i E.+ üñ 213a/8, 232b/1, 232b/10, 234a/6, 235a/10

Ebū Bekr ʿAbdu'llāh bin ʿOṯmān bin Ebī Ḳuḥāfe bin ʿāmir bin ʿAmr bin Kaʿb bin Saʿd bin Teym bin Mürrei Temīmī Ḳureyşī Bk. Ebū Bekr

ḥażret-i E.+ den 232a/12

Ebū Bekri'ṣ-Ṣıddīḳ Bk. Ebū Bekr.

ḥażret-i E.+ a 216b/1

Ebū Cehl Müslümanlara karşıt olan davranışları dolayısıyla tanınan, Amr bin Hişam isimli, Mekke'nin eski liderlerinden biri.

E. 237b/12
E.+ dür 237b/11

Ebū Dāvūd Ebu Davud es-Sicistâni, Kütüb-i sitte'den biri olan ve Sünen-i Ebu Davud olarak anılan eserin müellifi, muhaddis.

ḥażret-i E. 222b/11
Cāmiʿ-i E.+ da 235b/11

Ebū Ḥafṣ Bk. ʿÖmer.

E.+ dur 237a/12

Ebū Hüreyre Ebû Hüreyre Abdurrahmân b. Sahr ed-Devsî (ö. 58/678) Çok hadis rivayet etmesiyle tanınan sahâbî.

E. 218a/2
ḥażret-i E. 216a/1, 216a/2
ḥażret-i E.+ den 234b/14

Ebū Ḳuḥāfe Hz. Ebu Bekir'in babası.

E. 236a/7

Ebū Leheb Abduluzza bin Abdülmuttalib. Yaşamında İslama çok şiddetli muhalif bir tavır alan, Hz. Muhammed'in amcalarından biri.

E. 230b/6, 231a/12

Ebū Mūsā-i Eşʿarī Hz. Ali ile Muâviye arasındaki savaşta meşhur "hakem olayı"nda hakemlik yapan sahabi.

E. 214a/13
ḥażret-i E.+ den 235a/15

Ebū ʿÖmer Ebû Ömer Muhammed b. Yûsuf b. Ya'kūb el-Ezdî el-Bağdâdî. Maliki fakihi ve muhaddis.

E. 233b/4

Ebū Ruhum bin ʿAbdü'l-ʿuzzā Hz. Muhammed'in eşi Meymûne'nin peygamberden önceki kocası.

E.+ nuñ 222a/2

Ebū Seleme Hz. Muhammed'in halasının oğlu ve eşi Ümmü Seleme'nin önceki kocası.

E. 217b/14

Ebū Selemet bin ʿAbdu'l-Esed Bk. Ebū Seleme.

E.+ üñ 217b/10

Ebū Ṭālib Hz. Muhammed'in amcalarından biri.

E. 224a/11, 230b/6, 231a/3

Ebū ʿUbeydu'llāh Hz. Osman'ın künyesi. krş. ʿUbeydu'llāh

E. idi 227a/3

Ebū ʿUbeydu'llāh Bk. ʿUbeydu'llāh bin Caḥş. krş. ʿUbeydu'llāh.

E.+ uñ 219b/4

Ebū Ẕerr Ebu Zer el-Gıfârî. İslamı ilk kabul eden sahabilerden.

ḥażret-i E. 233a/9

ecdād Ar. Cedler, atalar.

e.-ı ḥażret-i Resūl 218a/14

efḍal Ar. Daha faziletli, çok üstün.

e. 214b/14, 214b/5, 232a/13, 236a/13

efḍaliyyet Ar. Efdal olma, daha üstün olma durumu.

e.+ inde 236a/10

eg - Düz duran bir şeyi biraz öne ya da yana doğru meylettirmek.

e.- üp 220b/4

eger Fars. Şart anlamı veren edat.

e. 214b/9, 225a/6, 234a/12, 234b/6

egerçi Fars. Edat. Her ne kadar.

e. 229a/7, 233b/2

egle- Bk. eyle-

meyl e.- miş idi 216b/4

eḥādīṯ Ar. Hadis kelimesinin çoğul şekli, hadisler.

e. 223a/11, 234a/15, 235a/9, 236a/11
eʾimme-i e. 222b/11
e.-i ṣaḥīḥa 214a/12, 228b/11
e.-i ṣaḥīḥaı 234b/1

ehl Ar. 1. Sahip 2. Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar

ʿāmir-i diyār-ı e.-i īmān 237a/4
e.-i iʿtiḳāda 235a/10
e.-i islāma 216a/2
e.-i İslāmuñ 214a/15
e.-i siyer 223a/15
e.-i tevārīḫ 223a/14
e.-i tevḥīd 232a/9
e.+ ine 224b/10
e.+ iñe 223b/13

eimme Ar. İmam'ın çoğul şekli. İmamlar.

e.-i eḥādīṯ 222b/11

eḳāvīl Ar. Kavl kelimesinin çoğulu, kavlller, sözler.

e.-i muḫtelifeden 228a/15

ekrem Ar. Çok cömert, çok kerim.

e. 232a/13, 236a/13

ekṯer Ar. Çok fazla.

e. 234b/2
e.-i ṭavāyif 214b/5

el 1. Kolun iş görmeye yarayan kısmı
2. İyelik ekleriyle kullanıldığında sahiplik mülkiyet ifade eder. 3. Kudret, tasarruf.

e.+ e getürmişlerdür 225b/9
e.+ in 233b/12
e.+ inden 220a/3
e.+ iyle 228b/5
e.+ lerin 224b/7
e.+ leriyle 226b/7
e. urdılar 224a/9
e.+ ümden 218b/11
e.+ ümi 234b/15

el-Ḥaḳ Ar. Zarf. Doğrusu, gerçekten.

e. 235a/11

El-ḳıṣṣa Ar. Zarf. Kısaca, hülasa

E. 223a/7, 228a/6, 235a/9

elli Sıralamada kırk dokuzdan sonra gelen sayı

e. biş 215b/15
e. bişine 223a/8
e. dört 214a/8
e. iki 223a/9
e. ṭoḳuz 218a/4
e. üç 219a/9
e. yedi 230a/13
e. yedinci 215b/13

Emāme binti Ḥamza bin ʿAbdu'l-muṭṭaliba Bk. Ümāme binti Ḥamza.

E.+ dür 224b/13

emānī Ar. Umniyye'nin çoğul şekli. İstekler, arzular.

muḥrim-i kaʿbe-i e. 232a/6

emīrü'l-müʾminīn Ar.İbare. "Müminlerin başı" anlamında halifeler için kullanılan unvan.

e. 212a/5, 216a/12, 216a/13, 216b/1, 217a/6, 220a/2, 225b/4, 227b/15, 227b/4, 228a/8, 228b/5, 228b/8, 229a/7, 231a/13, 231a/14, 231b/12, 232a/11, 233a/6, 234b/11, 235a/6, 236b/11, 236b/15, 237b/1, 237b/4, 237b/5, 238a/6

ender Ar. En nadir.

e. 231b/6

Enes Ebû Abdullâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî. Mâlikî mezhebinin imamı, müctehid ve muhaddis.

E. 218b/4, 223a/5
ḥażret-i E. 219a/12, 222b/13, 223a/10, 227b/6

Enes bin Mālik Bk. Enes.

E. 220a/8, 222b/12

enīs Ar. Dost, yar.

e.-i Resūlu'llāh 231b/13

enṣār Ar. Yardımcılar, koruyucular anlamına gelen ve İslamiyeti kabul ederek Hz. Muhammed'i ve Mekke'li müslümanları Medine'ye davet eden ve hicret ettikleri zaman onları koruyan Medineli müslümanlardan bahsedilirken kullanılan kelime.

e. 232a/4

envār Ar. Nur'un çoğul şekli. Nurlar.

mühbiṭ-i e.-ı subḥānī 232a/1

er Erkek

e. 237b/2
e.+ dür 237b/4
e.+ i 222b/6
e.+ ini 223a/1
e.+ ler 216a/2

erbāb Ar. Bir işten anlayanlar.

ḳāfile-sālār-ı e.-ı hidāyet 232a/3
e.-ı ʿaḳla 231b/9

erbaʿīn Ar. Kırk sayısı.

e. 229b/10, 229b/11

ercümend Fars. Şerefli, itibarlı.

ferzend-i e.-i saʿādet-mend 225b/13, 226a/2, 226a/4
ferzend-i e.+ leri 218a/8, 225b/3

erkek Dişinin karşıtı, er.

e. 225b/12, 231a/7
e.+ den 231a/5
e.+ leri 229a/5
e.+ üñ 226b/1

Ervā Hz. Muhammed'in halalarından birinin adı.

E. 231a/3, 231a/4
ḥażret-i E. 231b/4

eṣaḥḥ Ar. Çok doğru, çok sahih.

e.-ı ḳavl-i evveldür 213a/13
e.-ı rivāyet 230b/5
e.+ dur 224a/1, 226a/13

esāmī Ar. İsimler.

e. 215a/14
e.+ leri 215a/15

eşer Ar. Yetenek, gayret ve emek ürünü şey, yapıt.

e.-i luṭf-i īzid 232a/3
e.+ in 224a/9

Esīd Muteber kaynaklarda adı Üseyd olarak geçen sahabe.

E.+ e 224b/9

esīr Ar. Savaşta para ile alınıp satılan kimse. Tutsak. Köle.

e. 222b/8
e.+ likden 220b/10
e. olmışlar ıdı 221b/4
e. olup 220a/14, 226b/1

Esmā Arap kabilelerinden Kindiler'e mensup, Numan bin Ebilcevn'in kızı. Hz. Muhammed'in Gerdek öncesinde boşandığı eşi.

E. 223b/11
E.+ ya 223b/7

Esmā binti Nuʿmān. Bk. Esmā.

E.+ dur 223b/6

Esmā binti Şaltı Sülemī Hz. Muhammed'in Benî Haram kabilesinin Beni Süleym batnından olan eşi.

E.+ dür 224a/2

Esmā binti ʿUmeys Önce Hz. Ebu Bekir'le; o vefat edince Hz. Ali ile evlenmiş olan Hasam kabilesine mensup hanım sahabi.

E. 236b/10
ḥażret-i E. 228b/10

esrār Ar. Sırlar.

rāz-dār-ı e.-ı Aḥmedī 231b/14

eşrāf Ar. Şerefliler.

e. 230b/2

eşref Ar. En şerefli.

e. 232a/13, 236a/13

eṭfāl Ar. Tıfıllar, çocuklar.

e.+ den 233b/5

eṭrāf Ar. Taraflar, Bir yer veya şeyi kuşatan yerler.

e.+ ıñda 223a/6

eʿūẕü bi'llāhi minke Ar. İbare. "Senden Allah'a sığınırım."

e. 223b/9

ev Bir ailenin birlikte oturması için yapılmış yapı.

e.+ de 224b/15

evāsıṭ Ar. Arabi ayların onu ile yirmisi arasındaki günlerine verilen isim.

e.-ı Ramażānda 229b/3

evlād Ar. Veletler, çocuklar.

e. 231a/9
cemīʿ-i e.-ı kirāmı 211b/11
e.-ı pāk-i Resūl 225b/12
e.-ı pāki 228b/12
e.-ı Resūl 229a/3

der-beyān-ı tertīb-i e.-ı Resūl 228b/12
e.-ı şerīf 231a/5
e.-ı şerīf-i ḥażret-i risālet 228b/13
e.-ı şerīfe 228a/8
ḥażret-i ʿAlīnüñ e.+ ıdur 228a/9
e.+ ından 229a/9, 230b/14
e.+ ındandur 222b/4

evvel Ar. Edat. Karşılaştırma yolu ile bir yer, zaman veya oluşun bahsedile yer zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatan söz.

e. 211b/13, 211b/6, 216a/13, 217a/13, 217b/11, 217b/13, 218b/1, 219a/11, 219a/3, 219a/4, 219b/3, 221a/10, 221a/12, 221b/14, 222b/5, 224a/2, 224a/12, 225b/15, 226b/10, 227a/12, 227b/11, 229a/1, 229a/5, 230b/6, 232b/2, 233a/10, 230a/14, 233a/11, 233a/14, 233a/5, 233a/8, 233b/5, 234a/12, 234a/15, 235a/5, 237b/6, 238a/10
ḳavl-i e. 213b/12, 216a/12, 216b/6, 217a/7, 217b/12, 218a/4, 221b/10, 222a/8, 224a/1, 226a/13, 228a/15, 236b/8
e.-i duḫter-i bülend-aḫterleri 226a/8
e.-i ḳad 232a/5
e.-i müʾminān-ı ümmet 232a/9
e.-i nübüvvetinden 211b/15
eṣaḥḥ-ı ḳavl-i e.+ dür 213a/13
ḳavl-i e.+ dür 230b/14
cevāb-ı e.+ i 235b/7
e.+ idür 214b/12
e.+ ki 212b/1, 225b/12, 226b/5
e.+ kiden 237b/7
e.+ kisi 231a/2

evvelā Ar. Evvel kelimesinin tenvinli şekli. İlk olarak, ilk önce

e. 223b/3

evvelīn Ar. Evvel zaman insanları

e. 215a/2

eye Sâhip, mâlik, iye.

e.+ si idi 232b/9

eyit - Söylemek.

e.- di 220b/7, 223b/11, 235a/3, 238a/13
e.- diler 234b/11, 238a/14
e.- dim 236a/3
e.- düm 218b/9
e.- iñiz 235b/3, 235b/6
e.- ür 213b/11, 213b/4, 214a/13, 218b/8, 220a/3, 221a/1, 221b/8, 223b/7, 224a/4, 227a/2, 228b/3, 229a/1, 229a/3, 230b/10, 230b/11, 231b/3, 232b/10, 232b/4, 232b/8, 233a/11, 233b/4, 234a/3, 235a/7
e.- ürler 220a/15, 227b/12, 230b/12, 233a/10, 233a/13
e.- ürüz 234a/14

eyle - Etmek, yapmak anlamında yardımcı fiil.

ḫaber e. 223a/5
imāmet e. 236a/3
ʿarż e.- mekde 223b/5
ʿarż e.- melerinde 225a/9
ḳabūl e.- ye 215a/13
ʿarż e.- yenlerdendür 224a/5

eyyām Ar. Yevmler, günler .

e.+ da 216a/15
e.+ ı 221a/8

ezeliyye Ar. Ezeli olma durumu. Başlangıcı bulunmama.

irādet-i e.+ si 215a/12

ezher Ar. Çok beyaz, parlak.

mānend-i dürr-i e. 227b/8

ezhereyn Ar. Parlaklık tesniye çokluk hali.

dürreyn-i e.+ i 229a/10

Fāḥite Hz. Muhammed'in amcası Ebu Talib'in kızı. Nübüvvetinden önce onunla evlenmek istemiş fakat amcası uygun görmemiştir.

F.+ dür 224a/11

faḳīha Ar. İslam dinin, ictimai, medeni, hukuki ve siyasi bütün ameli hükümlerini şer'i delilleriyle birlikte bilen ve bu alanda söz sahibi olan kimse.

f. 213a/6, 214a/3, 218a/6

faḳīr Ar. Yoksul, muhtaç.

f. 220b/4

faṣīḥa Ar. Güzel, ahenkli, yanlışsız ve açık anlaşılır şekilde düzgün söz söyleyen.

f. 213a/6

Faṣl Ar. Bölüm, kısım.

f. 228b/11 228b/12, 230b/2, 230b/3, 230b/15,
f.-ı çihārom 230b/14

fātiḥ Ar. Fetheden.

f.-i Mışr 237a/2

Fāṭıma Bk. Fāṭımatü'z-Zehrā.

F. 228b/15, 229a/1, 229a/4
ḥażret-i F. 215a/2, 228a/14
ḥażret-i F.+ dan 228b/8
ḥażret-i F.+ nuñ 228b/4

Fāṭıma binti Ḍaḥḥāk Ṭā'īye Hz. Peygamberle nikâhlandığı, fakat onunla birleşmeden boşandığı rivayet edilen kadın sahâbî.

F.+ dür 223b/14

Fāṭıma binti ʿAmr bin ʿābid bin ʿİmrān bin Maḫzūm Hz. Muhammed'in büyükannesi.

F.+ dur 231a/5

Fāṭımatü'z-Zehrā Hz. Muhammed'in ilk eşi Hatice'den olan kızı. Hz. Ali'nin eşi ve Hz. Ömer'in kayınvalidesi.

ḥażret-i F. 214b/10, 215b/4, 227b/12, 228a/10
ḥażret-i F.+ dan 228a/9
ḥażret-i F.+ dur 227b/9
ḥażret-i F.+ nuñ 215a/9, 228a/3

faẓīlet Ar. Dürüstlük, iffet, merhamet ve bunun gibi ahlaki meziyetlerin hepsine birden verilen isim.

f. 236a/10

faẓl Ar. İyilik, lütuf, kerem.

muẓhir-i f. 237a/8

faẓl naḳl Ar. İyilik nakleden.

aṣḥāb-ı f.+ e 231b/10

fe-lemmā ḳażā zeydün minhā vaṭaran zevvecnā-kehā Ahzab suresi 37. Ayet. Hz. Muhammed'in önce kölesi sonra evlatlığı olan Zeyd'in, hanımı Zeyneb ile boşandıktan sonra peygamberin bu hanımla evlenmesi konusunda inmiş bir ayet. Meali: "Sonra Zeyd o kadından ilişiğini kestiği zaman, biz onu sana eş yaptık ki, oğulluklarının ilişkilerini kestikleri hanımlarını

nikâhlamada müminlere bir darlık olmasın. Allah'ın emri de yerine getirilmiştir.”

f. 218b/13

fermān Fars. Emir, buyruk.

f. 218b/12

feryād Fars. Yüksek sesle bağırma.

f. 212b/14

ferzend Fars. Oğul, erkek çocuk.

f.-i ercümend-i saʿādet-mend 225b/13, 226a/1, 226a/4
f.-i ercümendleri 218a/8, 225b/3

ferzendān Fars. Erkek çocuklar, oğullar.

f.-ı kirāmlarından 226a/12

feṯḥ Ar. Bir memleketi savaşla düşman elinden alma.

f. oldı 222b/15

feṯḥ-künende Fars. Fetheden.

f.-i memālik-i islām 237a/3

fevt Ar. Ölüm.

f. oldılar 229a/5

fi’l-cümle Ar. Zarf. Sonunda, velhasıl.

f. 216b/4

fi’l-ġār Ar. Mağaranın içinde.

f. 232a/5

fiġān Fars. Acı ile bağırma.

f. iderdi 212b/14

Fīl Ar. İslam tarihinde, yaklaşık olarak miladi 570 yılında yaşandığı rivayet edilen bir olaydan dolayı tarih belirtirken kullanılan bir kelime. Hz. Muhammed bu olaydan az bir zaman sonra 571 yılında doğmuştur.

F. 236b/4
F.+ üñ 226a/10
tārīḫ-i F.+ üñ 226b/9
F. yılınuñ 227b/11

filori İtal. İlk olarak Floransa’da basılan, sonradan Avrupa’da ve Osmanlı ülkesinde kullanılan, üzeri zambak çiçekli altın par.a

f. 219b/12

firāḳ Ar. Ayrılık.

f.+ ına 214b/12

Firʿavn Ar. Eski Mısır hükümdarlarına verilen ad.

F. 215b/7

fuḳahā Ar. Fakihler.

f. 214b/15

fuḳarā Ar. Fakirler.

f. 217a/12
f.+ ya 229b/6

ġālib Ar. Üstün gelen, yenen, üstün.

ġ.-i ḳayṣer 237a/2
ġ. oldı 235b/14

ġālibā Ar. Zarf. Öyle görünüyor ki, sanırım.

Ġ. 225a/6

ġanī Ar. Zengin.

ġ.+ ler 220b/4

ġār Ar. Mağara.

yār-ı ġ. 232a/11

Ġarre binti Ebī Süfyān bin Ḥarb Hz. Muhammed'e evlenmesi arz edilen hanımlardan biri.

Ġ.+ dür 225a/2

Ġaydāḳ Hz. Muhammed'in amcalarından biri

Ġ. 230b/6
Ġ.+ la 230b/12

ġāyet Ar. Çok, pek çok.

ġ. 219a/6, 232b/9, 235b/2, 235b/4

ġayrı Ar. Edat. –den başka.

ġ. 211b/10, 214a/10, 223b/2, 225a/6, 231b/2, 233a/6, 235a/14, 236a/15
ġ.+ ları 231a/15

ġazā Ar. İslam dini uğruna yapılan savaş.

ġ.+ da 225b/9
ġ.+ dan 227a/9
ġ.+ sında 217a/15
Bedir ġ.+ sında 212b/12
Benī Muṣṭalıḳ Ġ.+ sında 220a/14
Bedir ġ.+ sında idi 227a/7
ġ.+ sından 216a/11, 228a/5

ġāzī Ar. Gaza eden.

g.-i baḥr 237a/3

ġażūb Ar. Gazaplı, öfkeli, kızgın.

ġ.+ sın 238a/15

ġazve Ar. Hz. Muhammed'in kumandan olarak bizzat katıldığı savaş.

Ġ.+ sinden 228a/5

geç - 1. Bir hizayı geride bırakmak 2. Belli bir zamanı geride bırakmak.

g.- di 213b/11
g.- dikden 227b/3
g.- icek 213b/8, 236b/2
g.- medi 213b/2
g.- miş idi 213b/7, 228a/3
g.- mişdür 225b/8
g.- üp 236a/3

gel - Konuşana göre bir yerden daha yakın bir yere yol almak.

g.- di 234b/15
g.- diler 232b/6, 235b/11
vücūda g.- diler 229b/3
g.- dükden 213b/11
g.- düm 220b/9
vücūda g.- ememiş idi 227b/6
g.- en 215a/3
īmāna g.- en 237b/3
vücūda g.- en 229a/9
g.- mediler 231a/15
īmāna g.- meyüp 237b/13
g.- mezden 224a/12, 225b/15, 227b/11, 238a/10
g.- miş idi 219b/5, 224a/15, 225b/4, 226a/15
vücūda g.- miş idi 211b/12, 217b/13
g.- mişler idi 227a/11, 227a/5
vücūda g.- mişler idi 227b/10, 228a/9
vücūda g.- mişlerdür 228b/14
g.- üp 231a/13, 235b/14
īmāna g.- üp 231b/6, 237b/11
vücūda g.- üp 230a/3
g.- ür 218b/11, 226b/15
lāzım g.- ür 214b/14
g.- ürlerdi 214a/14

gelin Evlenmek üzere hazırlanmış genç kız ya da yeni evlenmiş kadın.

g. 223a/2

gencine Fars. Hazine.

ḫazīnedār-ı g.-i Muḥammedī 231b/15

gerçek İnkar edilemeyecek şekilde var olan.

g. 234a/15

gerek Bir şeyin yapılabilmesi için şart olan şey.

g. 235a/2
g.+ dür 216b/10, 221a/2, 235a/5, 236a/7
rivāyet itmek g. idi 234a/14

getür - Bir yere bir şeyle beraber gelmek.

īmān g.- di 226b/3, 233a/11, 233b/5
g.- diler 216b/12, 236a/9
īmān g.- diler 232b/14
g.- e 218b/7
īmān g.- en 233a/14, 233a/5
Ṭāḳat g.- imez 235b/5
ḥisāba g.- mezler 230b/12
g.- miş idi 226b/2
īmān g.- mişidi 211b/7
g.- mişler idi 230a/12
īmān g.- mişler idi 233b/12
ele g.- mişlerdür 225b/10
īmān g.- üp 212a/12

geydür Giyimli duruma getirmek.

g. 224b/10

gibi Benzerlik bildiren edat.

g. 217a/1, 220b/5, 229b/14, 230a/4, 238a/15, 238a/7

gice Güneş battıktan sonra başlayan zaman.

g. 216a/1
g.+ si 236b/5

gīl Fars. Kil. Çanak çömlek yapımında kullanılan, ıslanınca kolay şekil verilebilen, yeşilimtrak, yağlı ve yumuşak toprak.

g. 232a/3

gine Yine, tekrar.

g. 212b/14, 213a/2, 216b/11, 226b/4
g. 235a/5, 235b/6

gir - İçeri varmak.

g.- mesinden 238a/5
g.- meye 235a/5
g.- seler 235a/2
g.- üp 238a/6

girü Bir şeyin arka tarafı.

g. 221b/7, 223a/4, 225a/3
g. buyurmışlardı 235b/5
g. döndükleri 221b/7
g. dönmişler idi 227a/9

git - Konuşana göre yakın bir yerden uzak bir yere doğru hareket etmek.

g.- di 218b/6
g.- miş idi 216a/10

gönder - Gitmesini sağlamak.

g.- di 216b/10, 218b/10, 218b/6
g.- mişler idi 220a/1
g.- üp 224a/15, 236a/8

göndür - Bk. gönder-

g.- üp 219b/14

göñül Kalbin manevi yönü.

g.+ lidür 235b/5
g.+ lüsüñ 238a/15
g.+ üne 215a/14

gör - Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, şahit olmak.

g.- di 223b/9
g.- diler 224a/9, 238a/7
g.- düm, 218b/8
g.- eydüm 235a/4
g.- icek 220b/6, 232b/6
revā g.- medi 216b/8
revā g.- mediler 225a/3
g.- medüm 236a/2
g.- mege 218b/9
g.- miş idi 223a/1
g.- üp 213a/14, 215a/10

göster - Görülmesini sağlamak.

g.- di 235a/1, 235a/2
g.- üp 235b/8

götür - Taşımak, ulaştırmak.

g.- diler 219a/11

Gūristān Fars. Mezarlık.

g.+ da 226b/7
g.+ ında 215b/12, 217b/5, 218a/3, 221b/8, 223a/9, 225b/6, 226a/8, 229b/15

ġurūr Ar. Kendini beğenme, iftihar, övünç.

dār-ı ġ.+ dan 229b/12

gūşivār Fars. Küpe.

g.-ı ʿarşa 229a/10

gūyā Fars. Zarf. Sözde, sanki.

g. 224b/8

Ġuzeyye Bk. binti Cābir. Bir hanım sahabe.

Ġ.+ dür 224a/3

gül Farsça. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

g. 238a/7

gün Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saalik parça.

g. 232b/4, 236b/13, 236b/2
g.+ de 228a/13, 229b/12, 236b/4
g.+ den 237b/13
g.+ e 237b/13
g.+ inde 215b/14, 222b/6, 226a/7, 234a/4, 236b/2, 236b/6
g.+ ini 228b/3, 228b/4
g.+ lük idiler 226a/8
g.+ ünde 230a/7

ḫˇāce Fars. Hoca, efendi, sahip.

ḫ.-i çār sūy-ı kevneyn 232a/7

ḫaber Ar. Olmuş ya da olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi.

ḫ. eyle 223a/5

ḫaber-dār Fars. Haberli olan.

ḫ. oldılar 238a/5

Ḥabeşe Habeşistan. Bugünkü Etiyopya.

Ḥ. 212b/3
Ḥ.+ de 212b/5, 217b/12, 219b/11, 219b/7, 226b/14
Ḥ.+ ye 212b/2, 217b/11, 219b/5, 226b/14

ḥabīb Ar. Sevilen, sevgili, dost.

ḥabīb-i ḥ.-i Allāh 231b/13
ḥ.-i ḥabīb-i Allāh 231b/13
ḥ.+ i 219a/1

Ḥabībe Hz. Muhammed'in sekizinci eşi.

Ḥ. 219b/4, 220b/8

Ḥacel Hz. Muhammed'in amcası Gaydak'ın bazı kaynaklarda geçen diğer adı.

Ḥ. 230b/7, 231a/7

Hācer Hz. İbrahim'in eşi.

ḥażret-i H.+ dür 215b/9

Ḥacli Bk. Ḥacel.

Ḥ. 230b/13

Ḥacūn Mekke'de bir mezarlık.

Ḥ. 212a/3, 212a/4

ḥad Ar. Sınır.

ḥ.+ den 229a/10

Ḫadīce Hatice binti Hüveylid veya Haticetü'l- Kübra, İslâm peygamberi Muhammed bin Abdullah'ın ilk eşi.

Ḫ. 212b/7
ḥażret-i Ḫ. 211b/1, 211b/5, 214b/14, 214b/3, 214b/5, 227a/11, 233b/6
ḥażret-i Ḫ.+ den 211b/8, 214b/2, 226a/1, 226a/10, 226a/3, 226b/8, 227b/10, 233b/2
ḥażret-i Ḫ.+ dür 215b/6, 233a/14
ḥażret-i Ḫ.+ i 214b/4
ḥażret-i Ḫ. idi 211b/8
ḥażret-i Ḫ.+ nüñ 211b/13, 212a/1, 226a/14

Ḫadīce binti Ḫuveyledī Bk. Ḫadīce

ḥażret-i Ḫ.+ den 229a/3

hādim Ar. Yıkan, yıkıcı.

h.-i bünyād-ı şirk 237a/5

ḫādim Ar. Hizmet eden.

ḫ. 225b/1

ḥadīṣ Ar. Hz. Muhammed'in sözleri ve davranışları.

ḥ. 214a/5, 214a/8, 214a/9, 216b/13, 216b/15, 217a/3, 218a/10, 219a/13, 220a/9, 221b/1, 222a/15, 234a/10, 234a/11, 234a/14, 234a/7, 234b/3
ḥ.-i nebevī 218a/7
ḥ.+ de 214a/6
ḥ.+ inde 234a/9

Ḥafṣa Hafsa binti Ömer b. el-Hattâb el-Adeviyye, Hz. Ömer'in kızı ve Hz. Peygamber'in dördüncü eşi.

Ḥ. 216b/10
ḥażret-i Ḥ. 216b/12, 216b/7
ḥażret-i Ḥ.+ dan 216b/15, 217a/3
Ḥ.+ ı 216a/13
ḥażret-i Ḥ.+ ı 216a/10, 216b/5
ḥażret-i Ḥ.+ nuñ 216b/13
ḥażret-i Ḥ.+ ya 216b/4

Ḥafṣa binti ʿÖmer Bk. Ḥafṣa

ḥażret-i Ḥ.+ dür 216a/5

Ḥaḳ celle ve ʿalā Ar. İbare. "Allah ulu ve yücedir."

ḥażret-i Ḥ. 216b/8
ḥażret-i Ḥ.+ dan 237b/9
ḥażret-i Ḥ.+ nuñ 215a/11

ḥaḳīḳat Ar. Asıl, gerçek.

ḥ.+ ine 233b/3

Ḥaḳḳ Ar. Allah.

Ḥ. 219a/1
civār-ı Ḥ.+ a 236b/7
cānib-i cenāb-ı Ḥ.+ dan 229b/7
raḥmet-i ḥażret-i Ḥ.+ dan 229a/15

Ḥaḳḳ Üzerine, için, husûsunda, dâir, müteallik.

ḥ.+ ında 221a/5

ḥāl Ar. Bir şeyin içinde bulunduğu şartlar ve niteliklerin bütünü.

ḥ.+ de 224b/9
ḥ.+ ini 235b/15

ḫalāṣ Ar. Kurtulma, kurtuluş.

ḫ. olam 220b/10
ḫ. oldı 226b/3
ḫ. oldılar 231b/5

ḫāle Ar. Annenin kız kardeşi. Son dönemde hala şekline girmiş ve babanın kız kardeşi anlamında kullanılır.

ḫ.+ si 226a/15

Hāle binti Vehīb bin ʿAbd-i Menāf bin Zühre Hz. Muhammed'in amcaları Hamza, Mukavvim ve Hacel ile halası Safiyye'nin annesi. Hale binti Vüheyb olarak da anılır.

H.+ dür 231a/8

ḥālet Ar. Hal, nitelik

ḥ. 218b/8

ḫālid bin Saʿīd bin ʿāṣ İslamiyeti ilk kabul edenlerden.

ḫ.+ ı 220a/3

ḫalīfe Ar. Hz. Muhammet'ten sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi.

ḫ.-i muṭlaḳ 235a/11
ḫ. olmış ıdı 216a/3
ḫ.-i ḫalīfet-i Resūl-i rabbi'l-ʿālemīn 236b/15

ḫalīfehā Fars. Halifeler.

ṣadr-ı ḫ.-ı millet 232a/10

ḫalḳ Ar. Bir milleti meydana getiren insanlar.

ḫ.+ uñ 221a/1

ḫalvet Ar. Gözlerden uzak bir şekilde biriyle başbaşa kalma.

ḫ. 213b/10, 220a/1
ḫ.-i ḫāṣṣına 238a/2
ḫ. itdi 213b/12
ḫ. itdiler 213b/8, 223b/8, 224b/7, 228a/1
ḫ. oldılar 224a/8
ḫ. olmalarında 225a/8
ḫ. olmamış ıdı 226b/10
ḫ. olmamış idi 227a/13
ḫ. olmazdan 224b/4
ḫ. olmışlardur 223a/14

ḫamīr Ar. Hamur, maya.

ḫ. iderlermiş 218b/7

Ḫamure binti Ḥāriṣ bin ʿAvf-ı Mezenī Hz. Muhammed'in nişanlandığı fakat evlenmediği hanım.

Ḫ.+ dür 224b/11

Ḥamza Seyyidüşşühedâ Esedullāh Ebû Umâre (Ebû Ya'lâ) Hamza b. Abdilmuttalib b. Hâşim b. Abdimenâf el-Kureşî el-Hâşimî (ö. 3/625) Hz. Peygamber'in amcası, Uhud şehidlerinden.

Ḥ. 230b/6
ḥażret-i Ḥ. 231a/13, 231a/6

ḫandān Fars. Gülen, neşeli.

ḫ. 238a/8

ḫāne Fars. Ev

ḫ.+ sine 216b/12

Ḫanteme binti Hāşim bin Muġīre bin ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer bin Maḫdūm Hz. Ömer'in annesi.

Ḫ.+ dur 237a/14

ḥareket Ar. Bir şeyin, bir nesnenin yerini, konumunu ya da durumunu değiştirmesi, kımıldama.

ḥ. itdiler 224b/9

Ḥāriṣ Hz. Muhammed'in amcalarından biri

Ḥ. 230b/6, 231a/11

Hārūn bin ʿİmrān Hz. Musa'nın kardeşi. Hz. Muhammed'in eşi Safiye'nin soyu Harun bin İmran'a dayanır.

H. 222b/4

ḫāṣ Ar. husûsî, özel.

ḫ. 226b/3, 231b/11
hem-dem-i ḫ.-ı ṣānī işneyn 232a/7

Ḥasan Hasan bin Ali bin Ebu Talib ya da İmam Hasan el-Müctebâ, Ali bin Ebu Talib ve Fatıma Zehra'nın büyük oğulları ve Muhammed'in ilk torunudur.

Ḥ. 215a/8, 228b/9, 229b/8, 230b/1
ḥażret-i Ḥ. 228a/6, 229a/7
ḥażret-i Ḥ.+ ıñ 229b/5, 229b/8

Ḥasan bin ʿAlī Bk. Ḥasan

ḥażret-i Ḥ. 229b/2

ḫaṣāyil Ar. Güzel huylar, hasletler.

mecmūʿa-i mekārim-i ḫ. 231b/15

ḥaseb Kişinin kendine mahsus olan ve kendi hasletlerinden doğan değeri

ḥ. 231b/8

ḥāṣıl Ar. Ortaya çıkan netice.

Ḥ.-ı kelām 214a/15, 223a/14, 225a/7, 233b/10

ḫāṣṣ Ar. Herkese ait olmayan, özel.

ḫ. 214b/8
ḫalvet-i ḫ.+ ına 238a/2

Ḥassān bin ṯābit Hz. Muhammed'in eşi Mariye'nin kız kardeşi Sirin ile evlenen, ensârdan ve Ashab-ı kiramdan olan meşhur şair.

ḥażret-i Ḥ. 233a/7
Ḥ.+ e 225b/2

Ḫaste Fars. Sıhati yerinde olmayan kimse.

ḫ.+ ligi 235b/13
ḫ.+ ligini 227a/8
ḫ. olmış idi 235b/2

Hāşim bin Muġīre Hz. Ömer'in annesi Hanteme'nin babası.

H.+ ye 237a/15

Ḫattā Ar. Bağlaç. Bile, dahi, üstelik.

Ḫ. 214b/3, 226b/15, 229a/2

Ḫatun Fars. Kadın, eş.

ḫ. 211b/6, 211b/8, 214b/2
ḫ.+ dur 215b/10
ḫ.+ ı 211b/6, 215b/8, 219a/5, 222a/12
ḫ.+ lar 215b/10, 238a/3
ḫ.+ lara 238a/10, 238a/12
cemīʿ-i ḫ.+ laruñ 215b/10

ḫaṭā Ar. Makbul olmayan, kusurlu şey, yanlışlık.

ḫ.-ı maḥżdur 214b/15

ḫāṭır Ar. Düşünme ve akılda tutma yeteneği.

ḫ.+ ına 215a/15
ṣafḥa-i ḫ.+ ında 215a/10
ḫ.+ ını 216b/2
ḫ.+ larında 218a/6

ḫavātīn Farsça "Hatun" kelimesinin Ar. Çoğul şekli. Hatunlar.

ḫ.-i muḫaṣṣanāt 223a/12

ḫavāyidi'l-ʿadāleti fi'l-bilād Ar. İbare. "Memleketlerin adalet işlerindeki bozuklukları düzelten"

mümehhid-i ḫ. 237a/6

ḫavf Ar. Korku.

ḫ. idüp 238a/11

Ḫavle binti Ḥakīm bin Ümeyye Ümmü Şerîk Havle binti Hakîm b. Ümeyye es-Sülemiyye Kadın sahâbî. Eşi vefat edince Hz. Muhammed'e evlenme teklif etmiştir. Hz. Peygamber'in Havle ile evlendiği, fakat hanımlarından dilediğini bırakabileceğine dair âyet gelince (el-Ahzâb 33/51) kendisini bıraktığı da rivayet edilmiştir.

Ḫ.+ dür 224b/12

Ḫavle binti Hüẕeyl Hz. Muhammed ile evlenmek isteyen, evlendikten hemen sonra Hz. Muhammed'in boşadığı hanım.

Ḫ.+ dür 224a/5

Ḫavvā Hz. Havva; ilk insan ve ilk peygamber olduğuna inanılan Hz. Adem'in eşi.

ḥażret-i Ḫ. 215b/3
ḥażret-i Ḫ.+ dan 215a/5

Ḫayber Medine'nin 184 km kuzeyinde yedi kaleden oluşan bölge.

Ḫ. 222b/6
Ḳalʿa-i Ḫ. 222b/15
Ḫ.+ den 223a/3

ḫayır Ar. Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal.

ḫ.+ lu 219a/5

ḫaylī Fars. Çok.

ḫ. 218a/9, 220a/10

ḥażar Ar. Savaş olmaması, barış hali.

ḥ.+ larda 233b/8

ḫazāyin Ar. Hazineler.

yaġma-künende-i ḫ. 237a/4

ḥāżır Ar. Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.

ḥ. idi 236a/2

ḫazīnedār Fars. Hazineyi koruyan kişi.

ḫ.-ı gencīne-i Muḥammedī 231b/14

ḥażret Ar. Şahıs ya da kutsal sayılan varıkların başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır.

Ḥ.- Ebū Bekrüñ 233b/11
Ḥ.-i Ādem 215a/14, 215a/4
Ḥ.-i Āsiye 215b/8
Ḥ.-i Bārī 231b/11
Ḥ.-i Bilāl 233b/7
Ḥ.-i Bilāli 235b/15
Ḥ.-i Buḫārī 222b/10
Ḥ.-i Cibrīl 229b/6
Ḥ.-i Cüveyriye binti'Ḥāriṣ'bin Ebī Żırār bin Ḫabīb bin ʿāyiẕ bin Mālik bin Ḫuẕeymetü'l-Muṣṭaliḳīdür 220a/12
Ḥ.-i Ebī Bekre 235b/11, 236a/9
Ḥ.-i Ebī Bekri 236a/2
Ḥ.-i Ebī Bekrüñ 236a/10
Ḥ.-i Ebī Saʿīd Ḫudrīden 234b/4
Ḥ.-i Ebū Bekr 216b/2, 232b/4, 232b/8, 233a/8, 233b/5, 233b/7, 234a/4, 234b/12, 234b/3,
235a/3, 236a/1
Ḥ.-i Ebū Bekr ʿAbdu'llāh bin ʿOṣmān bin Ebī Ḳuḥāfe bin ʿāmir bin ʿAmr bin Kaʿb bin Saʿd bin Teym bin Mürrei Temīmī Ḳureyşīden 232a/11
Ḥ.-i Ebū Bekrden 234a/12
Ḥ.-i Ebū Bekri 232b/6, 234b/6, 236a/8
Ḥ.-i Ebū Bekri'ṣ-Ṣıddīḳa 216b/1
Ḥ.-i Ebū Bekrmidür 233a/5
Ḥ.-i Ebū Bekrüñ 213a/8, 232b/1, 232b/10, 234a/5, 235a/10
Ḥ.-i Ebū Dāvūd 222b/11
Ḥ.-i Ebū Hüreyre 216a/1, 216a/2
Ḥ.-i Ebū Hüreyreden 234b/14
Ḥ.-i Ebū Mūsā-i Eşʿarīden 235a/15
Ḥ.-i Ebū Ẕerr 233a/9
Ḥ.-i Enes 219a/12, 222b/13, 223a/10, 227b/6
Ḥ.-i Ervā 231b/4
Ḥ.-i Esmā binti ʿUmeys 228b/10
Ḥ.-i Fāṭıma 215a/2, 228a/13
Ḥ.-i Fāṭımadan 228b/8
Ḥ.-i Fāṭımanuñ 228b/3
Ḥ.-i Fāṭımatü'z-Zehrā 214b/9, 215b/4, 227b/12, 228a/10
Ḥ.-i Fāṭımatü'z-Zehrādan 228a/9
Ḥ.-i Fāṭımatü'z-Zehrādur 227b/9
Ḥ.-i Fāṭımatü'z-Zehrānuñ 215a/9, 228a/3
Ḥ.-i Hācerdür 215b/9
Ḥ.-i Ḫadīce idi 211b/7
Ḥ.-i Ḫadīce 211b/1, 211b/4, 214b/14, 214b/3, 214b/5, 227a/11, 233b/6
Ḥ.-i Ḫadīce binti Ḫuveyledīden 229a/3
Ḥ.-i Ḫadīceden 211b/8, 214b/2, 226a/1, 226a/3, 226a/9, 226b/8, 227b/10, 233b/2
Ḥ.-i Ḫadīcedür 215b/6, 233a/14
Ḥ.-i Ḫadīcei 214b/4
Ḥ.-i Ḫadīcenüñ 211b/12, 211b/15, 226a/14
Ḥ.-i Ḥafṣa 216b/11, 216b/7
Ḥ.-i Ḥafṣa binti ʿÖmerdür 216a/5
Ḥ.-i Ḥafṣadan 216b/15, 217a/2
Ḥ.-i Ḥafṣaı 216a/10, 216b/5
Ḥ.-i Ḥafṣanuñ 216b/12
Ḥ.-i Ḥafṣaya 216b/4
Ḥ.-i Ḥaḳ celle ve ʿalā 216b/8
Ḥ.-i Ḥaḳ celle ve ʿalādan 237b/9
Ḥ.-i Ḥaḳ celle ve ʿalānuñ 215a/11
raḥmet-i Ḥ.-i ḥaḳḳdan 229a/15
Ḥ.-i Ḥamza 231a/13, 231a/6
Ḥ.-i Ḥasan 228a/6, 229a/7
Ḥ.-i Ḥasan bin ʿAlī 229b/2
Ḥ.-i Ḥasanıñ 229b/5, 229b/8
Ḥ.-i Ḥassān bin Ṣābit 233a/7
Ḥ.-i Ḥavvā 215b/3
Ḥ.-i Ḥavvādan 215a/5
Ḥ.-i Hind Ebī Seleme 217b/10
Ḥ.-i Ḥüseyn 228a/6, 229a/7, 230a/5
Ḥ.-i Ḥüseyn bin ʿAlī 230a/2
Ḥ.-i İbn'i ʿÖmer 221a/15
Ḥ.-i İbni Mesʿūd 228b/9

Ḥ.-i İbni Mesʿūddan 237b/15
Ḥ.-i İbni ʿAbbās 221a/15, 222a/13, 222a/9, 228b/9, 233a/12, 237b/7
Ḥ.-i İbrāhīmdür 226a/4
Ḥ.-i İmām 230a/15
Ḥ.-i İmām Mehdī 230a/15
Ḥ.-i Ḳatāde 233a/12
Ḥ.-i Māriye 225b/4
Ḥ.-i Meryemdür 215b/7
Ḥ.-i Meymūne binti Ḥāriṣ bin Ḥazn bin Buḥayr bin Hüzūm bin Rudeybe bin ʿAbdu'llāh bin ʿāmir bin Ṣaʿṣaʿa-i Hilālī ʿāmirīdür 221b/11
Ḥ.-i Meymūneden 222a/15
Ḥ.-i Miḳdād 233a/10
Ḥ.-i Muḥammed 218b/10
Ḥ.-i Muḥammed bin İsḥāḳ 229a/3, 233a/13
Ḥ.-i Muḥammed Muṣṭafānuñ 211b/11
Ḥ.-i Muḥammed Muṣṭafāya 219a/1
Ḥ.-i Muḥsin 228a/7
Ḥ.-i Muʿāviye 229b/10
Ḥ.-i Mūsā 238a/15
Ḥ.-i Müslim 222b/10
Ḥ.-i Müslim bin El-Ḥaccāc El-Ḳuşīrīyile 214a/7
maḫzen-i sırr-ı Ḥ.-i nebevī 232a/1
Ḥ.-i Necāşī 219b/9
Ḥ.-i Nisā'ī 222b/11
Ḥ.-i ʿAbbās 231a/9, 233a/6
Ḥ.-i ʿAbbāsdur 231a/14
Ḥ.-i ʿAbdu'llāh 230a/10, 230a/9, 230b/8
Ḥ.-i ʿAbdu'llāhdur 226a/2
Ḥ.-i ʿAbdu'r-raḥmān bin ʿAvf 233b/15
Ḥ.-i ʿAlī 233a/10, 233b/5
Ḥ.-i ʿAlī bin Ebī Ṭālibe 227b/15
Ḥ.-i ʿAlī bin Ebī Ṭālibüñ 224a/11
Ḥ.-i ʿAlī bin-i Ebī Ṭālib 228b/5
Ḥ.-i ʿAlīnüñ 212a/5
Ḥ.-i ʿAliyy-i Aṣġar 230a/9
Ḥ.-i ʿAliyy-i Aṣġarla 230a/9
Ḥ.-i ʿātike 231b/4
Ḥ.-i ʿāyişe 213a/1, 213a/11, 213b/11, 213b/12, 213b/15, 213b/4, 213b/8, 214b/1, 214b/13, 214b/3, 215b/11, 215b/5, 218a/7, 219a/12, 220b/15, 223b/6, 224b/6, 228b/10, 235b/3, 235b/6, 235b/8
Ḥ.-i ʿāyişe binti Ebī Bekrdür 213a/7
Ḥ.-i ʿāyişeden 214a/11, 214a/14, 228b/2
Ḥ.-i ʿāyişei 213a/14, 213b/2, 214b/5
Ḥ.-i ʿāyişenüñ 212b/7
Ḥ.-i ʿāyişeye 216b/14
āsitāne-i Ḥ.-i ʿizzetden 215b/1
Ḥ.-i ʿOṯmān 216a/14, 226b/13, 227a/5, 227a/7, 227b/4
Ḥ.-i ʿOṯmān bin ʿAffān 220a/2, 233b/13
Ḥ.-i ʿOṯmān bin ʿAffāna 226b/12
Ḥ.-i ʿOṯmān bin ʿAffānuñ 219b/2
Ḥ.-i ʿOṯmāna 216a/13, 227b/2
Ḥ.-i ʿOṯmānuñ 217a/6, 226b/15, 227a/2
Ḥ.-i ʿÖmer 216a/13, 221b/9, 234b/11, 235a/7, 236a/2, 236a/3, 236b/11, 237b/1, 237b/11, 237b/4, 237b/5, 238a/12, 238a/6
Ḥ.-i ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb 225b/4
Ḥ.-i ʿÖmer bin El-Ḫaṭṭāb 219a/10, 237b/10, 238a/1
Ḥ.-i ʿÖmer bin El-Ḫaṭṭāb bin ʿAbdü'l-ʿuzzā bin Rebāḥ bin ʿAbdu'llāh bin Rezāḥ bin ʿAdī bin Kaʿb bin Lüvve 237a/10
Ḥ.-i ʿÖmerden 235a/6, 238a/5
Ḥ.-i ʿÖmeriñ 217a/2
Ḥ.-i ʿÖmerüñ 236a/4, 238a/4
Ḥ.-i Rābiʿa 215b/9
Ḥ.-i Resūl 212a/1
der-beyān-ı aʿmām-ı Ḥ.-i Resūl 230b/3
ecdād-ı Ḥ.-i Resūl 218a/14
Ḥ.-i Resūle 229b/9
Ḥ.-i Resūlüñ 218b/1, 228a/11, 230b/3, 230b/9
Ḥ.-i Reyḥāne binti Eyd bin ʿAmrdur 221b/3
Ḥ.-i risālet 211b/3, 212b/6, 213a/13, 213a/2, 213b/13, 216b/10, 216b/4, 217a/15, 217b/2,

218a/1, 218b/5, 219a/3, 219b/14, 220b/12, 220b/5, 221a/1, 221a/13, 221a/4, 221a/8,
221b/15, 221b/5, 221b/6, 221b/8, 222a/11, 222b/13, 222b/15, 222b/7, 223b/12, 223b/3,
223b/8, 223b/9, 224a/15, 224a/8, 224b/3, 224b/6, 225b/1, 226a/10, 226a/13, 226b/2,
226b/3, 226b/6, 227a/6, 229b/4, 230a/3, 232b/15, 232b/3, 234a/13, 234a/3, 234b/10,
234b/5, 235a/4, 235a/8, 235b/1, 235b/10, 235b/15, 235b/7, 236a/4, 236b/1, 237b/8,
238a/2, 238a/9
evlād-ı şerīf-i Ḥ.-i risālet 228b/13
Ḥ.-i risālet-penāha 211b/9
Ḥ.-i risālet-penāhla 212b/1, 212b/3
Ḥ.-i risālet-penāhuñ 212a/9, 212b/11, 220b/2, 223a/13, 234b/2
Ḥ.-i risāletden 213a/3, 214a/4, 214b/11, 216b/8, 217b/9, 219b/10, 233b/10, 233b/8, 234a/6,
235a/11, 236a/12, 238a/13
Ḥ.-i risālete 213b/14, 213b/5, 219b/13, 221b/4, 223b/5, 224a/12, 224a/5, 224b/15, 225a/3,
225a/8, 225b/14, 230a/6
Ḥ.-i risāleti 223b/9, 238a/7
Ḥ.-i risāletiñ 222a/12
Ḥ.-i risāletle 212a/4
Ḥ.-i risāletüñ 211b/15, 214a/1, 214b/8, 215a/7, 216b/2, 221a/10, 224b/14, 224b/8, 225a/10,
225a/12, 227b/13, 228b/12, 228b/3, 228b/7, 229a/8, 230a/1, 230b/15, 231b/1, 231b/4,
232a/14, 232b/5, 235b/13, 236b/12, 237a/13, 238a/1
Ḥ.-i Ruḳayye 227a/4, 228a/7
Ḥ.-i Ruḳayyedür 226b/8
Ḥ.-i Sādedür 215b/8
Ḥ.-i Ṣafiyye 222b/6
Ḥ.-i Ṣafiyye binti Ḥuyya bin Ṣaʿbet bin Ṣaʿlebet bin ʿUbeyd bin Kaʿb bin Ḥazrec bin Ebī Ḥabīb bin Nużayrdur 222b/2
Ḥ.-i Ṣafiyyeden 223a/10
Ḥ.-i Saʿd bin Ebī Vaḳḳāṣ 233b/15
Ḥ.-i Saʿd bin Müseyyeb 218a/8
Ḥ.-i Sevde binti Zemʿat binti ḳays bin ʿAbdişems bin ʿAbdivedd bin Naṣr bin ālik bin Ḥanbel bin ʿāmir bin Lüveydür 212a/7
Ḥ.-i Sevdei 212b/14
Ḥ.-i Sevdeye 213a/3
Ḥ.-i Şeyḫ Buḫārī 214a/8, 234a/8, 234a/9, 234b/4, 235a/14, 237b/14
Ḥ.-i Şeyḫ Ebū Dāvūd 234b/13
Ḥ.-i Şeyḫ Müslim 214a/9, 234a/10, 234a/8, 235a/15
Ḥ.-i Tirmidī 235a/6
Ḥ.-i Ṭalḥa bin ʿUbeydu'llāh 233b/14
Ḥ.-i Ümmü Gülṣūm 228a/7
Ḥ.-i Ümmü Gülṣūmdür 227a/10
Ḥ.-i Ümmü Ḥabībe 219b/8
Ḥ.-i Ümmü Ḥabībe Remle binti Ebī Süfyān Saḫr bin Ḥarb bin Ümeyye bin ʿAbdi'ş-şemsdür 219a/15
Ḥ.-i Ümmü Seleme 228b/10
Ḥ.-i Ümmü Selemeden 218a/9
Ḥ.-i Zehrī 233a/12
Ḥ.-i Zeyd 218b/14
Ḥ.-i Zeyd bin Erḳam 233a/9
Ḥ.-i Zeyne'l-ʿābidīn 230a/10, 230a/8
Ḥ.-i Zeyneb 218a/8, 218b/11, 228a/7
Ḥ.-i Zeyneb binti Caḥaş bin Riyāb bin Yaʿmur bin Ṣuberte bin Mürrete bin Keşīr bin Ġanem bin vedūd bin Esed bin Ḫuzeymedür 218a/12
Ḥ.-i Zeynebden 219a/13, 219a/5
Ḥ.-i Zeynebdür 226a/9
Ḥ.-i Zeynebe 217a/10, 218b/6
Ḥ.-i Zeynebi 226a/13
Ḥ.-i Zeynel-ʿābidīnüñ 230a/13
Ḥ.-i Zübeyr bin ʿAvām 233b/14
Ḥ.-i Züleyḫādur 215b/9
Ḥ.-i ʿAlīnüñ evlādıdur 228a/8
Ḥ.+ den 236a/14
Ḥ.+ leri 218b/7, 219b/15, 223a/8, 234b/8
Sevde Ḥ.+ leri 212b/4, 212b/9

Ḥ.+ lerin 212b/6
Ḥ.+ lerinden 218b/4, 222b/12, 231b/2
İbni Mesʿūd Ḥ.+ lerinden 234b/9
İbrāhīm Ḥ.+ lerinden 211b/10
ʿAbdu'llāh bin Zemʿa Ḥ.+ lerinden 235b/12
Ḥ.+ lerini 230a/11
Ḥ.+ leriniñ 220b/1
Ḥ.+ lerinüñ 212b/7, 222a/9, 224a/6, 227a/8
Ḥüseyn Ḥ.+ lerinüñ 215a/8

hedef Ar. 1. Nişan alınan yer 2. Amaç, maksat.

h.-i icābete 215b/2

hem Fars. Zarf. Üstelik, zaten, şu da var ki.

h. 212b/15, 219b/7, 220b/13, 222a/6, 226a/2, 235a/5, 236b/10

hem-dem Fars. Arkadaş, dost.

h.-i ḫāṣ-ı ṣānī işneyn 232a/7

hemān Fars. Zarf. Hemen, derhal.

h. 235b/7, 236a/8
h. 224a/9, 226b/11

hemān-dem Fars. Zarf. Derhal, hemen.

H. 223b/8

hemīşe Fars. Zarf. Daima, her zaman

h. 238a/8

henüz Fars. Zarf. Daha şimdi, yeni

h. 223a/2, 224b/15
h. 226b/10

her Fars. Sıfat. Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir.

h. 214a/14, 221a/3

heybet Ar. İnsanda korku ve saygı uyandıran etkili görünüş. Ululuk, azamet.

h. almayup 238a/13
h. alursuñuz 238a/14

ḥıfẓ Ar. Koruma, saklama.

ḥ. itmişler idi 218a/7

ḫışım-nāk Fars. Öfkeli, kızgın.

ḫ. 236a/6

Ḥiccetü'l-Vedāʿ Ar. Veda haccı. Hz. Muhammed'in vefatından bir yıl önce yaptığı son hac

Ḥ.+ dan 221b/7

hicret Ar. Miladi 622 tarihinde Hz. Muhammed'in Mekke'den Medîne'ye göçü.

h. 219b/6
h.-i nebeviyyenüñ 215b/13
h.-i ūlā 226b/14
h.+ de 212b/1, 212b/10, 212b/2, 227a/5
h.+ den 213b/3
h.+ den 211b/13, 213b/7
h. idüp 216a/10
h. itdiler 212b/10, 217b/12, 229a/6, 231b/3
h. itmiş idi 219b/6, 226b/14
h. itmişler idi 212b/2, 217b/11
h.+ üñ 217a/4, 217a/5, 219a/2, 219b/11, 221a/8, 221b/9, 226b/5, 229b/3, 230a/2,
236b/3, 236b/6
h.+ üñ 217b/15, 217b/4, 218a/4, 219a/8, 221b/6, 222a/4, 228a/1

hīç Fars. Zarf. Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendiren sözcük. Katiyen, asla.

h. 214a/1, 224b/2, 227a/15, 227b/6, 233b/3

hīçbir Fars+Türkçe. Birl. Sıf. Olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını bu hükmün o şeyin bütününe ait olduğunu anlatır.

h. 211b/8
h.+ isi 228a/6

hidāyet Ar. Doğru yolu gösterme, doğru yol.

ḳāfile-sālār-ı erbāb-ı h. 232a/3

ḫilāf Ar. 1. Ters aykırı.

ḫ. 223a/13, 223b/1, 224b/2
ḫ.+ ınca 228a/12

ḫilāfet Ar. Halifelik olma durumu.

ḫ. 236a/14
serīr-i ḫ. 236b/14
ḫ.+ i 213a/4, 217a/6, 225b/5
ḫ. itmek 236b/1
Ḫ.+ leri 236b/1
Müddet-i ḫ.+ leri 236b/13

Hind Bk. Ümmü Seleme.

H.+ den 217b/13

Hind binti ʿAvf bin Züheyr bin Ḥariş Hz. Muhammed'in eşi Meymune binti Haris'in annesi.

H.+ dür 221b/13

Hind Ebī Seleme Bk. Ebū Seleme.

ḥażret-i H. 217b/11

ḥisāb Ar. hesap
ḥ.+ a getürmezler 230b/12

ḥişşe Ar. Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen pay.

ḥ.+ sine 220a/15, 220b/1, 220b/9, 222b/7

ḫizmet Ar. Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.

ḫ.-i şerīflerine 232b/5

ḫōd Fars. Zamir. Kendi, bizzat.

ḫ. 214b/12, 214b/15, 232b/13

ḥücre Ar. Küçük odacık.

ḥ.+ den 236a/6

Ḫudā Fars. Allah, Tanrı.

Ḫ.+ ya 223b/11

ḫudāvend Fars. Efendi, hükümdar.

ḫ.+ lerden 233b/6

Ḫuneys Hz. Muhammed'in eşi Hafza binti Ömer'in ilk kocası.

Ḫ. 216a/9

Ḫuneys bin Ḫuẕāfe bin Ays bin ʿAdiyyi Sehmī Bk. Ḫuneys

Ḫ.+ nüñ 216a/8

ḥurmet Ar. Saygı.

ḥ. iderdi 235a/9

ḥurru'l-aṣıl Ar. Hür kişi.

ḥ.+ lardan 233b/4

Ḫuzeyme bin Müdrike Hz. Muhammed ile halasının kızı Zeyneb binti Caḥaş'ın büyük dedesi.

Ḫ.+ de 218a/14

ḥużūr Ar. Hazır bulunma, bir kimsenin önü, katı.

ʿizz-i ḥ.+ larında idüm 235b/14
ḥ.+ unda 238a/3

Ḥüseyn Hz.Muhammed'in torunu,

Ḥ. 228b/9, 230b/1
ḥażret-i Ḥ. 228a/6, 229a/7, 230a/5
Ḥ. ḥażretlerinüñ 215a/8

Ḥüseyn bin ʿAlī Bk. Ḥüseyn

ḥażret-i Ḥ. 230a/2

ḥüsn Ar. Güzellik.

ḥ. 232b/9

ırak̟ Uzak.

ı. düşe 216b/9

ʿIrāk̟ Ar. Doğuda İran, güneydoğuda Kuveyt, güneyde Suudi Arabistan, güneybatıda Ürdün, batıda ise Suriye ile sınır komşusu olan bölge.

ʿI. 230a/7

Iṣṭılāh Ar. Terim.

I.-ı ʿArabda 232b/13

i - Cevheri fiil. imek Basit zamanlı fiilleri, birleşik zamanlı yapar.

ʿak̟d itmiş i.- di 219b/11
ʿarż itmemiş i.- di 211b/9
ʿarż itmiş i.- di 216a/14, 219b/14
ʿarż itmişler i.- di 216b/1
ayrılmamış ı.- dı 233b/11
āzād olmışlar ı- dı 221a/8
baġışlamış i.- di 213a/1, 225b/9, 225a/15
baġışlamamış ı.- dı 211b/10
bāk̟ī k̟almış ı.- dı 230a/11
beyʿat itmişler i.- di 212a/12
bikr i.- di 224b/15
buyurmışlar ı.- di 216a/15, 235b/9
cüdā olmış ı.- dı 224a/14
çık̟armışlar ı.- di 223a/3
dāḫıl olmışlar ı.- di 211b/1, 212b/12, 222a/3
dāḫıl olmamış ı.- dı 227b/1
dimiş i.- di 235b/4
dimişler i.- di 220b/7,232b/13,
dirler i.- di 230b/7, 237a/15
durmış ı.- dı 220b/5
düşmiş i.- di 220a/15, 222b/7
esīr olmışlar ı.- di 221b/4
geçmiş i.- di 213b/7, 228a/3
gelmiş i.- di 219b/5, 224a/15, 225b/4, 226a/15
gelmişler i.- di 227a/11, 227a/5
getürmiş i.- di 226b/2
getürmişler i.- di 230a/12
girü dönmişler i.- di 227a/9
gitmiş i.- di 216a/10
göndermişler i.- di 220a/1
görmiş i.- di 223a/1
ḫalīfe olmış ı.- dı 216a/3
ḫalvet olmamış ı.- dı 226b/11, 227a/13
ḫaste olmış i.- di 235b/2
ḥıfẓ itmişler i.- di 218a/7
hicret itmiş i.- di 219b/6, 226b/14
hicret itmişler i.- di 212b/2, 217b/11
icāzet virmiş i.- di 227a/15
iḥsān itmişler i.- di 225b/2
īmān getürmişler i.- di 233b/12
inmiş i.- di 215a/5
irişmiş i.- di 215b/15, 218a/5, 219a/9, 230a/13
irmiş i.- di 221a/15
irmişler i.-di 222a/8

işitmişler i.-di 222b/14
itmişler i.- di 230a/5, 232b/10
ḳabūl itmemiş i.- di 216b/3
ḳabūl itmiş i.- di 219b/15, 225b/3
ḳalmış ı.- dı 215a/11
ḳatl olunmış ı.- dı 212b/13
ḳılmışlar ı.- dı 222a/9
ḳılmış ı.- dı 221b/9
ḳomışlar ı.- dı 221a/13, 226b/15, 227a/4
ḳomış ı.- dı 233a/1
ḳoymış ı.- dı 219a/3
meyl eglemiş i.- di 216b/4
muḳarrer itmiş i.- di 219b/13
muḳarrer olmış ı.- dı 219b/9
mücerr olmış ı.- dı 215a/12
mükāteb itmişler i.- di 220b/1
mürtedd olmış ı.- dı 219b/7
mütevellid olmışlar ı.- dı 226b/9
müteveccih olmış ı.- dı 220b/3
nāzil olmış ı.- dı 226b/11
oḳumış ı.- dı 215a/10
olmamış ı.- dı 233b/9
olmış ı.- dı 215a/6, 223a/2, 226a/10
vāḳiʿ olmış ı.- dı 236b/5
nikāḥ itmişler i.- di 217b/1, 221b/6, 222a/4, 226a/14, 227b/2
nikāḥ itmemişler i.- di 224b/1
olmış ı.- dı. 220a/1, 220a/5
olmışlar ı.- dı 212a/15, 217b/2
rivāyet itmek gerek i.- di 234a/14
şehīd olmışlar ı.- dı 230a/10
ṭalāḳ virmişler i.- di 216b/7
ṭaleb itmişler i.- di 224b/1
ṭoġmış ı.- dı 226a/1
ṭoġmışlar ı.- dı 226a/3, 226a/5
ulaşmışlar ı.- dı 236b/7
varmışlar ı.- dı 213b/9
vefāt itmiş i.- di 219b/8
vefāt itmişler i.- di 216a/11, 221b/7, 227a/6, 227b/5
vekīl itmiş i.- di 220a/4
virmiş i.- di 224a/12, 235b/7
vücūda gelememiş i.- di 227b/6
vücūda gelmiş i.- di 211b/12, 217b/13
vücūda gelmişler i.- di 227b/10, 228a/9
żaʿīf düşmiş i.- di 235b/2

i - İsimleri ve isim soylu sözcükleri yüklem yapan ek fiil.

ʿAlī i.- di 226b/1
Bedir Ġazāsında i.- di 227a/7
Bere i.- di 219a/3, 221a/13, 221b/15
büyük i.- di 226a/12
degüller i.-di 229a/8
Ebū ʿUbeydullāh i.- di 227a/3
eyesi i.- di 232b/9
ḥāżır i.- di 236a/2
ḥażret-i Ḫadīce i.- di 211b/8
ḳırḳ i.- di 237b/4
ḳız ḳarındaşı i.- di 222a/11
mertebede i.- di 219a/6
nikāḥında i.- di 218b/2
Senā i.- di 224a/3
taḥt-ı nikāḥında i.- di 212a/14
taḥtında i.- di 216a/9, 217a/14, 219b/4, 221a/11, 221a/12, 222a/1, 222b/5, 226b/10, 227a/12
var ı.- dı 225a/13, 230a/14, 230a/8
yaşında i.- di 211b/3, 213b/6, 228b/1
yılı ı.- dı 221a/9
yigirmi birinde i.- di 211b/4
yoġ ı.- dı 211b/2, 214a/4, 219a/5, 221a/6, 221a/7, 232b/11, 236a/13
zāhide i.- di 216b/8, 218a/6
günlük i.- diler 226a/8
şerīf i.- diler 237b/6
taḥt-ı nikāḥında i.- diler 217b/10
taḥtında i.- diler 217a/13
yaşında i.- diler 211b/2, 212a/3, 214a/2, 226a/11
ʿizz-i ḥużūrlarında i.- düm 235b/14
i- ken 211b/5

İbni ʿAbbās Hz. Muhammed'in tefsir ve fıkıh alanlarında otorite kabul edilen ve çok sayıda hadis rivayet edenler arasında yer alan sahabesi.

İ. 218a/7, 222a/10
ḥażret-i İ. 221a/15, 222a/13, 222a/9, 228b/9, 233a/13, 237b/7

İbni Aʿrābī Muhyiddin İbnü'l-Arabî ya da tam adıyla Muhyiddin Muhammed bin Ali bin Muhammed el-Arabî et-Tâî el-Hâtimî, ünlü İslam düşünürü, mutasavvıf, yazar ve şair. Şeyhü'l Ekber unvanı ile de bilinir.

İ. 214b/4

İbni Mesʿūd Abdullah İbni Mesud İlk müslümanlardan ve aşere-i mübeşşereden biri, Kûfe tefsir ve fıkıh mekteplerinin kurucusu .

ḥażret-i İ. 228b/10
ḥażret-i İ.+ dan 237b/15
İ. ḥażretlerinden 234b/9

İbni ʿÖmer Hz. Ömer'in oğlu, en çok hadis rivayet eden, en çok fetva veren yedi sâhâbîden.

İ. 220b/1, 221a/15, 223a/10

İbrāhīm Hz. Muhammed'in eşi Mariye'den olan ve bir buçuk yaşında vefat eden oğlu
İ. 225b/3, 228b/15,
İ.+ dür 229a/2
ḥażret-i İ.+ dür 226a/5
İ. ḥażretlerinden 211b/10

İbrāhīm Zeynel Abidin'in on dört oğlundan biri.

İ. 230a/15

icābet Ar. Kabul etme, uyma.

hedef-i i.+ e 215b/2

icāzet Ar. İzin, müsâade.

i. alup 227a/9
i. diledi 238a/1
i. virmiş idi 227a/15

iç Bir şeyin kendi sınırlarında kalan kısmı.

i.+ inde 212a/4, 226b/13, 227b/2, 236a/12, 236b/11

iç - Bir sıvıyı yutmak, içine çekmek.

i.- düklerinden 229b/12

içerü İçte kalan taraf.

i. 235a/1, 238a/5, 238a/6

içün Edat. Sebep bildirir, -den ötürü.

i. 216b/3, 221a/4, 222a/4, 223a/2, 223a/5, 223a/7, 223b/3, 223b/8, 224a/15, 227a/14, 229b/4, 234a/5, 236a/1

ʿiddet Ar. Boşanma veya ölüm yolu ile kocasından ayrılan kadının tekrar evlenebilmesi için beklemesi gereken süre.

ʿi.+ i 218b/5

iḥdā Ar. Bir sayısı yani ehad kelimesinin müennesi.

i. 229b/10, 230a/7

iḥkām-künende Farsça. "hüküm veren"

i.-i şerāyiʿ 237a/3

iḥsān Ar. Bağışlama, bağışta bulunma.

i. itmişler idi 225b/2

iḫtilāf Ar. Anlaşmazlık, uyuşmazlık.

i. 233a/4, 233a/5
i.+ ı 228a/4, 233b/1
i. itmemişdür 234a/13

i. itmişlerdür 214b/3, 223b/3, 225a/9, 233b/3

iḫtiyār Ar. Seçme, tercih etme.

i. idüp 223a/2
i. itmişlerdür 229a/2

iki Sıralamada birden sonra gelen sayı.

i. 213b/7, 217b/3, 224a/13, 224b/10, 225b/10, 225b/14, 228a/2, 229a/11, 229a/12,
229a/15, 231a/12, 236b/13, 236b/2, 236b/4, 237b/9
elli i. 223a/9
ḳırḳ i. 220a/6
on i. 223a/12, 230b/5, 230b/8
yüz ḳırḳ i. 234a/7
i.+ nci 212a/6, 212b/2, 216b/6, 226a/1, 226b/7, 227a/5, 228a/1
İ.+ nci 219b/6, 225b/6
altmış i.+ nci 218a/4
On i.+ nci 222b/1
yigirmi i.+ nci 236b/6
i.+ ncisi 236b/14
i.+ si 212a/15, 214b/7
on i.+ si 225a/11
biñ i. yüz on 214a/5
i. yüz 214a/12

iḳtidā Ar. Birine tâbî olma, örnek alma.

i. itdiler 236a/10

ilā āḫirihi Ar. İbare. “Sonuna kadar”.

i. 218b/14

ilāhī Ar. Allah ile ilgili.

menbaʿ-ı maʿārif-i i. 231b/13

ile 1. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar 2. İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, refakat, vasıta anlamlarında zarflar yapar.

i. 212a/14, 212a/2, 213b/13, 213b/9, 214b/13, 214b/3, 215a/3, 215b/3, 216a/1, 217b/11, 217b/2, 218a/14, 218b/15, 219b/15, 219b/5, 219b/6, 224b/7, 225a/15, 225b/1, 226a/15, 226b/13, 226b/14, 226b/5, 227a/5, 229a/12, 229b/1, 229b/10, 231b/4, 232a/15, 234a/13, 234b/11, 234b/8, 237a/11

ilerü Bir yerin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf.

i. 223a/1, 236a/3

ilet - Götürmek veya getirmek.

i.- diler 224b/8

ilḥāḳ Ar. Bir yere katma, ekleme.

i. it 224b/10

ilhām Ar. Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku.

i. 215a/14

ilḳa Ar. İlham etme, kalbe yerleştirme.

i. itdi 215a/14

illā Ar. Zarf. Ne olursa olsun.

i. 214b/13

ʿilm Ar. Bilme, biliş.

maʿden-i ʿi.-i yaḳīn 237a/8

İmām Ar. Cemaatle kılınan namazlarda en önde duran ve namaz kılınırken kendisine uyulan kimse 2. İslam dininde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş kimse.

i. 234b/1
ḥażret-i İ. 230a/15
İ.-ı Muḥammed Bāḳırī 230a/14

İmām Caʿfer İmam Cafer-i Sadık (699-765), Hz Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in oğlu olan Hz. Zeynel Abidin'in torunu.

İ. 230a/15

İmām Mehdī İmam Hasan Askeri'nin tek oğludur ve 12 İmam'ın sonuncusudur.

ḥażret-i İ. 230a/15

imāmet Ar. Din ve maneviyat önderliği.

i. 236a/14, 236a/15
i. eyle 236a/3
i.+ i 236a/7
i. ide 235b/5
i. itmeklik 235b/11
i. itsün 235b/3, 235b/6, 236a/1

īmān Ar. Allah'a inanma.

ʿāmir-i diyār-ı ehl-i ī. 237a/4
ī.+ a 231a/13, 231a/15
ī.+ a gelen 237b/3
ī.+ a gelmeyüp 237b/12
ī.+ a gelüp 231b/6, 237b/11
ī. getürdi 226b/3, 233a/11, 233b/5
ī. getürdiler 232b/14
ī. getüren 233a/14, 233a/5
ī. getürmişidi 211b/7
ī. getürmişler idi 233b/12
ī. getürüp 212a/12evvel

in - Ar. Aşağı doğru gelmek.

i.- miş idi 215a/5

ʿinād Ar. Dediğinden vazgeçmeme, direnme

ʿi. 235a/13

ʿinda'llāhi ve'n-nās Ar. İbare. "Allah'ın ve insanların katında"

ʿi. 231b/10

insān Ar. İki ayaklı konuşma yeteneği olan memeli canlı.

merdüm-i i. 229a/11

inşā'allāh Ar. İbare. "Eğer Allah isterse" krş. inşāʾallāhu.

i. 211b/12

inşāʾallāhu Ar. İbare. "Eğer Allah isterse"

i. 213a/9, 216a/7

intiḳāl Ar. Bir yerden başka bir yeregeçme.

i. 229b/13

ir - Ermek.

i.- miş idi 221a/15
i.- mişler 222a/8

īrād Ar. Söyleme.

ī. idüb 215a/15
yād u ī. idelüm 229a/14

irādet Ar. Gönle hakim olan istek.

i.-i ezeliyyesi 215a/11

iriş - Yetişmek, ulaşmak

i.- di 236b/8
i.- diler 212b/4, 229a/6
i.- icek 220a/7, 223a/4, 223a/8
ṣıḥḥate i.- memişlerdür 228b/2
i.- miş idi 215b/15, 218a/5, 219a/9, 230a/13
i.- üp 215b/2, 225b/15, 229b/7, 236b/5

irişdür - Yetiştirmek, ulaştırmak.

i.- memişlerdür 228b/4
ṣıḥḥate i.- memişlerdür 211b/14, 211b/4

irtifāʿ Ar. Yükseklik.

i.+ ına 237b/9

İskenderiyye Mısır'ın Akdeniz kıyısında bulunan bir şehri.

İ. 225a/14

İslām Allah'ın Kuran ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din.

i. 234a/5
i. 219b/8, 231a/15, 234b/7
feṭḥ-künende-i memālik-i i. 237a/3
leşker-i i. 223a/3
i.+ a 229a/6
ehl-i i.+ a 216a/2
dīn-i i.+ dan 219b/7
i.+ uñ 237b/9
ehl-i i.+ uñ 214a/15

ism Ad.

i.-i şerīfeleri 213a/10
i.-i şerīfelerini 215a/9
i.-i şerīfini 215a/7, 229b/8
i.-i şerīflerine 232b/2
i.-i şerīflerini 215a/8, 215a/9
i.+ i 224a/3

ʿişmet Ar. Namuslu olma.

ṣadef-i ʿi. ü ʿizzetde 227b/7

iste - Bir şeye karşı istek duymak, arzu etmek.

i. 218b/6
i.- yem 220b/10
i.- yüp 219b/11

istiḳāmet Ar. Yön, cihet.

ṣıddīḳ-i ṭarīḳ-i i. 232a/8

istimāʿ Ar. Kulak vermek, dinleme.

i. idicek 235a/2

istimdād Ar. Yardım isteme.

i. iderdi 237b/10

istişfāʿ Ar. Şefaat isteme.

i. itdi 215b/1

īşān Fars. Zamir. Onlar.

ī. 231b/7

işbu Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli.

i. 215a/13, 217a/2, 222b/11, 223a/12, 225a/14, 228a/8, 229a/10, 231a/4, 238a/10

işik Eşik, döşemede kapı boşluunun alt tarafına gelen, soğuktan ve dış etkilerden korunmak için konantaş veya tahtadan yüksekliği çok az çıkıntı.

i.+ inde 220b/4

işit - Duymak.

i.- icek 220b/14, 227a/8, 236a/5, 238a/11
i.- mişler 222b/14

işte Ünlem. Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır.

i. 230b/8

it - etmek yardımcı fiili.

ilḥāḳ i. 224b/10
āzād i.- di 222b/9
delālet i.- di 215b/4
ḫalvet i.- di 213b/12
ilḳa i.- di 215a/14
istişfāʿ i.- di 215b/2
ḳabūl i.- di 220b/15
müslümān i.- di 222b/9
nikāḥ i.- di 216b/5
vefāt i.- di 212b/4, 212b/5, 217b/15, 219a/4, 221b/9
ẕikr i.- dügümüz 223b/1
ʿaḳd i.- dikleri 222a/7
i.- diler 222b/10, 225a/5
āzād i.- diler 221a/4
cüdā i.- diler 226b/12
defn i.- diler 212a/3, 215b/12, 216a/1, 217b/5, 218a/3, 221b/8, 223a/10, 225b/6, 226a/8, 226b/7, 228b/7, 228b/8, 230a/1, 236b/11
duḫūl i.- diler 212b/9
duʿā i.- diler 238a/8
ḫalvet i.- diler 213b/8, 224b/7, 228a/2
ḫareket i.- diler 224b/9
hicret i.- diler 212b/10, 217b/12, 229a/6, 231b/3
iḫtidā i.- diler 236a/10
ḳurbān i.- diler 229b/5
mükāteb i.- diler 220b/9
naḳl i.- diler 213b/15, 234a/15
nikāḥ i.- diler 212b/6, 213b/2, 218a/1, 222b/9, 223b/15, 224b/4, 228a/1
ʿaḳd i.- diler 221a/4
ʿarūs i.- diler 213b/7
ʿarż i.- diler 225a/1, 225a/3
pinhān i.- diler 238a/6
ṣulḥ i.- diler 229b/11
suʾāl i.- diler 213a/15, 236a/5
şefāʿat i.- diler 212b/15
şehīd i.- diler 229b/12
şerīf-i rek i.- diler 237b/7
taṣadduḳ i.- diler 229b/6
tekbīr i.- diler 236a/4
vefāt i.- diler 213a/4, 215b/12, 217a/5, 217b/4, 218a/2, 219a/8, 220a/7, 221a/14, 222a/7, 223a/8, 225b/15, 225b/5, 226a/7, 226b/6, 228a/11, 228a/14, 236b/9
ḫalvet i.- diler. 223b/8
ẕikr i.- dügümüz 215a/13, 215b/10, 223b/1
tebessüm i.- dügüñüzi 238a/9
vefāt i.- dükden 221b/8
i.- dükleri 222a/5, 230a/4
ʿaḳd i.- dükleri 213b/5
aşaġa i.- düm 218b/9
imāmet i.- e 235b/5
defn i.- eler 230a/2
duḫūl i.- eler 238a/2
daḫl i.- elerdi 232b/12
yād u īrād i.- elüm 229a/14
muḫālefet i.- enler 235a/13
vefāt i.- enlerüñ 214b/11
delālet i.- er 234a/6
kifāyet i.- er 235a/11
rivāyet i.- er 223b/7, 224b/6, 227b/7, 234b/14, 235a/7, 235b/12, 237b/15, 237b/8
fiġān i.- erdi 212b/14
ḥurmet i.- erdi 235a/9
istimdād i.- erdi 237b/10
tefāḫur i.- erdi 218b/15
taʿaccub i.- erem 238a/10
i.- erler 221a/5
rivāyet i.- erler 218b/4, 222b/13, 228b/3, 233a/8, 234b/5, 234b/9, 235b/1
tefāḫur i.- erlerdi 229a/12
ḫamīr i.- erlermiş 218b/7
suʾāl i.- erlerse 234a/12
ʿarūs i.- erüz 223a/7
nikāḥ i.- eyim 220b/14
tafṣīl i.- eyüz 211b/12
istimāʿ i.- icek 235a/2
vefāt i.- icek 222a/3, 227b/1
ṣıla-i raḥm i.- ici 219a/7
tecdīd i.- medi 226b/5
ḳabūl i.- mediler 225a/1
ʿaḳd i.- mediler 222a/12
ʿarūs i.- mege 223a/5

i.- mek 236a/7
daḫl i.- mek 235a/12
ḫilāfet i.- mek 236b/1
riʿāyet i.- mek 216b/3
rivāyet i.- mek gerek idi 234a/14
rivāyet i.- mekde 216b/14
imāmet i.- meklik 235b/11
ḳabūl i.- memiş idi 216b/3
ʿarż i.- memiş idi 211b/9
iḫtilāf i.- memişdür 234a/13
nikāḥ i.- memişler idi 224b/1, 211b/6
rivāyet i.- memüşdür 234b/4
ʿarż i.- meñüz 225a/4
nikāḥ i.- mezem 216a/15
hicret i.- miş idi 219b/6, 226b/14
ḳabūl i.- miş idi 219b/15, 225b/3
muḳarrer i.- miş idi 219b/13
ʿaḳd i.- miş idi 219b/11
ʿarż i.- miş idi 216a/14, 219b/14
vefāt i.- miş idi 219b/8
vekīl i.- miş idi 220a/4
nikāḥ i.- mişdür 219a/2
rivāyet i.- mişdür 214a/10, 214a/5, 214a/9, 234a/7
nikāḥ i.- mişler 222a/4
rivāyet i.- mişler 228a/12
i.- mişler idi 230a/5, 232b/10
beyʿat i.- mişler idi 212a/12evvel
ḥıfẓ i.- mişler idi 218a/7
hicret i.- mişler idi 212b/2, 217b/11
iḥsān i.- mişler idi 225b/2
mükāteb i.- mişler idi 220b/1
nikāḥ i.- mişler idi "/1, 221b/6, 226a/14, 227b/2
ʿarż i.- mişler idi 216b/1
ṭaleb i.- mişler idi 224b/1
vefāt i.- mişler idi 216a/11, 221b/7, 227a/6, 227b/5
vaṣiyyet i.- mişlerdi 236b/9
iḫtilāf i.- mişlerdür 214b/4, 223b/3, 225a/9, 233b/3
iḫtiyār i.- mişlerdür 229a/2
ittifāḳ i.- mişlerdür 233a/15, 234a/9
rivāyet i.- mişlerdür 214a/13, 216b/15, 217a/3, 218a/10, 219a/13, 220a/9, 221b/1, 222a/15, 223a/11, 228b/11, 234b/2, 234b/3
imāmet i.- sün 235b/3, 235b/6, 236a/1
naẓar i.- sünler 229b/14
īrād i.- üb 215a/15
tevaḳḳuʿ i.- übeni 220b/2
i.- üp 221a/2, 229b/4
āzād i.- üp 221b/5
ḫavf i.- üp 238a/11
hicret i.- üp 216a/10
iḫtiyār i.- üp 223a/2
muntaẓım i.- üp 229a/14
raġbet i.- üp 229a/10
rucūʿ i.- üp 213a/2, 216b/11
ṣarf i.- üp 220b/6
taḫta i.- üp 219a/11
tecdīd-i nikāḥ i.- üp 226b/4
tercīḥ i.- üp 214b/6
tırāş i.- üp 229b/6
yād i.- üp 212b/13

iʿtiḳād Ar. İnanma, inanç.

ehl-i i.+ a 235a/11

ittifāḳ Ar. Fikir birliğine varma.

i.+ ı 214b/1, 215a/1
i. itmişlerdür 233a/15, 234a/9

iy Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılan söz.

i. 238a/13

iẕ hümā fi'l-ġār Ar. İbare. Tevbe Suresi 40. ayet'e atıf yapmak için kullanılır. "İkisi mağarada iken arkadaşına şöyle demişti: Mahzun olma! Muhakkak ki; Allah, bizimle beraber."

i . 232a/5

ʿiẓām Ar. Büyükler, ulular, seçkin kimseler.

tābiʿīn-i ʿi. 234b/1
tābiʿīn-i ʿi.+ dan 222a/15
ümenāʾ-i ʿi.+ dan 231b/11

īzid Fars. İslâmiyetten sonra İranlılar'ın Allah anlamında kullandıkları kelime.

eṣer-i luṭf-i ī. 232a/3

ʿizz Ar. Yücelik, ululuk.

ʿi.-i ḥużūrlarında idüm 235b/14

ʿizzet Ar. Kıymet, itibar, büyüklük.

ṣadef-i ʿişmet ü ʿi.+ de 227b/7
āsitāne-i ḥażret-i ʿi.+ den 215b/1

Kaʿb bin Lüey Hz. Muhammed'in büyük büyük dedesi.

K. +de 237a/13

ḳabāyil Ar. Kabileler.

ḳ.+ inden 212b/13

kaʿbe Bütün müslümanların kıblesi, Mekke şehrindeki mukaddes bina.

muḥrim-i k.-i emānī 232a/6

ḳabīle Ar. Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk.

ḳ.+ sinden 238a/3

kābīn Fars. Nikahta güvey tarafından geline verilmesi taahhüt edilen para, ağırlık, mehr-i muaccel.

k. 216b/12, 223b/7
k.+ ini 219b/11, 222b/10
k. ḳıydılar 213a/3, 216b/12, 223b/8

ḳable'd-duḫūl Ar. İbare. "Girmeden önce."

ḳ. 223b/15

ḳable'n-nübüvvet Ar. İbare. "Nübüvvetten önce"

ḳ. 233b/10

ḳabūl Ar. Bir şeye isteyerek peki deme, razı olma.

ḳ. eyleye 215a/13
ḳ. itdi 220b/15
ḳ. itmediler 225a/1
ḳ. itmemiş idi 216b/3
ḳ. itmiş idi 219b/15, 225b/3
ḳ. oldı 215b/2

ḳad eflaḥa Ar. İbare. Şems Suresi 9. ayette ve A'lâ Suresi 14. ayette geçen "kurtuluşa eren" anlamındaki söz.

evvel-i ḳ. 232a/5

ḳadar Ar. Edat. Ölçüde, derecede.

ḳ. 235a/11

ḳaddese'llāh Ar. İbare. "Allah mübarek etsin"

ḳ. 222a/6

Ḳaddesehuma'llāh Ar. İbare. "Allah onları mübarek etsin."

Ḳ. 212b/10

ḳadem Ar. Ayak.

ṣāḥib-i ḳ.-i maḳām-ı tecrīd 232a/8
ḳ.+ i 221a/6

ḳādir Ar. Güç sahibi .

ḳ. olduġuna 221a/3
ḳ. olımadum 218b/9

ḳāfile-sālār Ar. Reis, önder.

ḳ.-ı erbāb-ı hidāyet 232a/3

kāfir Ar. Allah'ın varlığına birliğine ve Hz. Muhammed'in peygaberliğine inanmayan veya birini inkar eden kimse.

k.+ lerdür 235a/13

ḳaftān Fars. Genelde süslü, kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına kadar veya topuklara kadar inen, önden açık, bazısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız, hafif üst giyeceği.

ḳ. 224b/10

ḳal - 1. Olduğu yerde durmak 2. Sürüp gelmek.

ṭul ḳ.- dı 212b/4
ḳ.- mış ıdı 215a/11
bāḳī ḳ.- mış ıdı 230a/11

Ḳal'a Ar. Düşmana karşı koymak ve güvenliği sağlamak için savunulması gereken önemli noktalara yapılan yüksek, kalın duvarlı, burçlu, mazgallı, sağlam yapı.

Ḳ.-i Ḫayber 222b/15

ḳalḳ - Oturur ya da yatar durumdan çıkarak doğrulmak.

ḳ.- up 235b/10

ḳāmi' i'l-fecereti ve'l-mütemerridīn Ar. İbâre Kötülükte veya kötü yolda gitmekte ısrar edenleri kahreden.

ḳ. 232a/10

ḳanda Nerede.

ḳ.+ dur 236a/5

ḳapu Bir yere girip çıkılırken içinden geçilen yer.

ḳ.+ da 220b/7
ḳ.+ sında 215a/7
ḳ.+ yı 235a/1, 235a/4

ḳarındaş Aynı ana babadan doğmuş ya da doğmuşçasına yakın kimse.

ḳ.+ ı 212a/15, 220a/7
ḳ.+ ı 217a/1
ḳız ḳ.+ ı idi 222a/11
ḳ.+ ıdur 219b/3, 222a/10
ḳ.+ ına 230a/4
ḳ.+ ınuñ 212a/13, 218b/1, 224b/14
ḳ.+ ları 230b/10, 230b/4, 231a/1
ḳ.+ um 225a/1
ḳ.+ umdur 234b/10

ḳarīb Ar. Yakın.

ḳ. 212a/1, 227b/11
ḳ.+ dür 216b/14

Ḳaşm Hz. Muhammed'in amcalarından biri. Metinde Ḳaşm olarak yazılmıştır. Kaynaklarda Kusem olarak geçer.

Ḳ. 230b/7, 231a/9
Ḳ.+ i 230b/13

Ḳāsım Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den dünyaya gelen ve vefat eden oğullarından biri.

Ḳ. 229a/4
Ḳ. 228b/15, 229a/1
Ḳ.+ dur 225b/13

kāsir Ar. Kıran, kırıcı.

k.-ı kisrā 237a/2

ḳat huzur, yan, ön.

ḳ.+ ında 231b/12

Ḳatāde İlk Müslüman olan sahabeden ve Ensarın ileri gelenlerinden.

ḥażret-i Ḳ. 233a/12

ḳatı Sert, kırıcı, haşin.

ḳ. 238a/10, 238a/11, 238a/15, 238a/4

Ḳatīle bin Ḳays Hz. Muhammed ile evlenmek isteyen hanımlardan biri.

Ḳ.+ dur 223b/14

ḳātili'l-mürtedīn Ar. İbare. Mürtedlerin katili.

ḳ. 232a/10

ḳatl Ar. Öldürme.

ḳ. olınıcaḳ 222b/6
ḳ. olunmış ıdı 212b/13

ḳaṭʿā Ar. Asla, hiçbir zaman.

ḳ. 223b/1, 233a/4, 235a/13

ḳavāʿidi'l-iḥtisāb Ar. İbare. Sorgu kaideleri.

vāżıʿ-ı ḳ. 237a/6

ḳavl Ar. Söz.

ḳ. 233a/1
ḳ.-i evvel 213b/12, 216a/12, 216b/6, 217a/7, 217b/12, 218a/4, 221b/10, 222a/8, 224a/1, 226a/13, 228a/15, 236b/8
ḳ.-i evveldür 230b/14
Eṣaḥḥ-ı ḳ.-i evveldür 213a/13
ḳ.+ i 229a/2

ḳavm Ar. Aynı soydan gelen kültürleri ortak insan topluluğu.

ḳ. 212b/13
ḳ.+ i 221a/5

kāyināt Ar. Evren.

server-i k. 211b/7, 215a/1, 222a/4
server-i k.+ dan 216b/3, 227a/8
server-i k.+ la 212b/9
server-i k.+ uñ 211b/5
server-i k.+ üñ 214b/10

ḳayṣer Lat. Hükümdar.

ġālib-i ḳ. 237a/2

ḳażā Ar. Kaderin Allah tarafından ezelde tayin edilen şekilde gerçekleşmesi.

ḳ.-i ʿömre 222a/5

ke'n-naḳşi fi'l ḥacer Ar. İbare. Taş üzerine kazılan, sâbit kalan, zail olmayan şeyler için kullanılır.

k. 215a/10

kelām Ar. Söz.

ḥāṣıl-ı k. 223a/14, 225a/7, 233b/10
ḥāṣıl-i k. 214a/15

kemāl Ar. Olgun.

k. 237a/8
k.-i muḥabbetdendür 214b/13

kendü Zamir. Kişinin öz varlığı, zatı.

k. 213a/1, 220a/4, 223a/2, 223b/4, 224a/4, 225a/8, 225b/8, 226b/7, 229a/8, 238a/13
k.+ ler 222a/4, 224a/15, 225b/2, 236a/10
k.+ lerine 218a/1, 221b/5
k.+ lerini 238a/5, 238a/12
k.+ lerinüñ 234a/1
k.+ me 220b/14

k.+ si 219a/1

keramet Ar. Bir ermişin Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü.

sālūk-i maʿāric-i k. 232a/8

Kerbelā Bağdat civarında Hz. Hüseyin'in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yerin ismi olup mecazen "matem yeri" anlamına gelir.

deşt-i K.+ da 230a/8

kerīme Ar. Cömert hanım. Osmanlı Türkçesinde "kız evlat".

k. 214b/2
āyet-i k. 218b/13, 218b/15

kerre Ar. Defa, kez.
k. 236a/7

kerrema'llāhu vechehü Ar. İbare. "Allah yüzünü mübarek kılsın"

k. 212a/5

keşīre Ar. Sıf. Çok bol.

cemāʿat-i k. 216b/15, 219a/13, 233a/7, 233b/11

kevneyn Ar. İki alem. Dünya ve ahiret.

ḫˇāce-i çār sūy-ı k. 232a/7

keẕālik Ar. Zarf. Bu da öyle, yine öyle.

k. 215a/2

ḳıl - Etmek, eylemek, yapmak.

ḳ.- dı 216a/1
ḳ.- dılar 219a/10, 228b/6, 236b/11
ḳ.- ıvirdi 218a/3
ḳ.- ıvirdiler 218a/2
ḳ.- mış ıdı 221b/9
ḳ.- mışlar ıdı 222a/9
maẓhar ḳ.- up 215a/13

ḳırḳ Sıralamada otuz dokuzdan sonra gelen sayı.

ḳ. 211b/1, 237b/2
ḳ. birinde 211b/2, 217a/5, 227b/12
ḳ. bişinci 217a/4
ḳ. dört 220a/5
ḳ.+ ıncı 229b/12
ḳ. idi 237b/4
ḳ. iki 220a/6
yüz ḳ. iki 234a/7
ḳ. üç 220a/6

ḳıṣṣa Ar. Kısa hikaye, fıkra.

ḳ.+ dur 229b/13
ḳ.+ sı 229b/13

ḳıy - (Nikâh için) Yapmak, akdetmek.

kābīn ḳ.- dılar 213a/3, 216b/12, 223b/8

ḳıyı Yan. Metindeki "kıyında" şekli "kıyısında" yerine kullanılmıştır.

ḳ.+ sında 234b/12

ḳız Dişi cinsten olan evlat.

ḳ. 219b/3, 222a/10, 225b/12, 226a/15, 231a/1
ḳ.+ dan 231a/5
ḳ.+ ı 216a/13, 218a/8, 219b/5, 220b/8, 226a/13, 226b/2, 226b/4, 234a/1
ḳ.+ ı olmışidi 224a/13
ḳ.+ ıdur 214b/11, 218b/1, 224a/11, 224b/15, 225a/1, 226a/15
ḳ.+ ıdurdur 213a/13
ḳ.+ ıñ 226b/1
ḳ. ḳarındaşı idi 222a/11
ḳ.+ lar 225a/4
ḳ.+ larından 226a/11

ḳ.+ larınuñ 227b/13

ḳız ḳarındaş Bir kimsenin aynı anne babadan doğmuş dişi cinsten kardeşi.

ḳ.+ ı 225a/15, 225b/2, 227b/1
ḳ.+ ıdur 224a/11, 224a/7
ḳ.+ ından 227a/13
ḳ.+ larından 231b/1

ki Fars. Bağlaç. İki cümleyi sebep, sonuç vb çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle haline getirir.

k. 211b/4, 214b/1, 218b/9, 224b/6, 234a/1, 235a/3, 235b/14, 235b/5

kifāyet Ar. Yeter miktarda olma, yetişme.

k. ider 235a/11

kim Zamir. Hangi kimse sorusu.

k. 233b/2
k.+ dür 213a/14

kim ki edatı.

k. 211b/6, 213a/15, 214a/14, 214b/10, 214b/4, 214b/7, 215a/1, 215a/12, 215a/3, 215a/4, 215a/7, 215b/15, 215b/2, 215b/4, 216b/10, 216b/8, 218a/15, 218b/10, 218b/11, 218b/13, 218b/15, 218b/4, 218b/6, 218b/8, 219a/11, 219b/2, 220b/11, 220b/12, 220b/13, 220b/7, 220b/9, 221a/1, 221a/5, 221b/14, 222a/5, 222a/6, 222a/7, 222b/13, 222b/14, 223a/5, 223a/6, 223a/7, 223b/2, 223b/6, 223b/7, 224a/11, 224a/3, 224a/6, 224a/7, 224b/14, 224b/7, 224b/8, 224b/9, 225a/10, 225a/12, 225a/7, 225b/8, 225b/9, 226a/9, 226b/11, 226b/8, 227a/10, 227a/13, 227b/12, 227b/15, 227b/9, 228a/9, 228b/13, 228b/14, 228b/3, 229a/15, 229a/7, 230a/1, 230b/12, 230b/13, 230b/9, 231a/2, 231b/10, 231b/3, 232a/15, 232b/11, 232b/7, 233a/11, 233a/3, 233a/5, 233a/8, 233b/1, 233b/2, 234a/12, 234a/14, 234b/1, 234b/10, 234b/14, 234b/15, 234b/5, 234b/9, 235a/1, 235a/4, 235a/7, 235b/1, 235b/12, 235b/13, 235b/2, 235b/3, 235b/4, 235b/5, 235b/6, 236a/5, 236b/9, 237b/11, 237b/15, 237b/8, 238a/1, 238a/10, 238a/13, 238a/14, 238a/3, 238a/8, 238a/9

kimesne Kimse, herhangi bir kişi.

k. 214a/12, 236a/13

kimse Herhangi bir kişi.

k. 221a/6, 231a/12, 231b/2, 232a/14, 233b/3, 234a/12, 235a/12, 235a/5
k.+ i 216a/15
k.+ midür 233a/6
k.+ nüñ 227a/15
k.+ ye 236a/15

kirām Ar. Soyu temiz, şerefli.

k. 234a/6, 236a/12
k.+ dan 218a/9, 219a/12
ṣaḥābī k.+ dan 220a/9, 222a/14, 231b/11
cemīʿ -i evlād-ı k.+ ı 211b/11
ferzendān-ı k.+ larından 226a/12

kisrā Ar. Eski İran hükümdarları için kullanılan unvan sözü.

kāsir-ı k. 237a/2

kişi İnsan, kimse, şahıs.

k. 212b/13, 221a/3, 221a/7, 230b/8
k.+ dür 230b/5
k.+ ler 222a/15
k.+ nüñ 230b/13, 237b/9

ḳo - Bir yere yerleştirmek, koymak.

ḳ.- dılar 229b/8, 232b/3, 236b/13
ḳ.- madı 230a/1
ḳ.- mış ıdı 233a/1
ḳ.- mışlar ıdı 221a/13, 226b/15, 227a/4
ḳ.- mışlardur 221b/15

ḳoy - Bir yere yerleştirmek.

ḳ.- mış ıdı 219a/3
ḳ.- uvirüp 224a/10

ḳoyun Geviş getiren, eti, sütü ve yapağısından faydalanılan, buynuzlu, memeli hayvan.

ḳ. 229b/5

ḳul Allah tarafından yaratılmış olan insan.

ḳ.+ ı 217a/2
ḳ.+ ısın 232b/8

kulak Başın iki tarafındaki işitme organı.

k.+ ına 221a/1

ḳurbān Ar. Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan.

ḳ. itdiler 229b/5
ḳ.+ lıḳdan 230a/4

ḳureyş Arap kabilelerinden birinin adı.

Ḳ. 238a/3

Ḳureyşī Ar. Kureyş kabîlesinden olan. Kureyşli.

Ḳ. 237a/12

ḳurretü ʿaynī Ar. İbare. Göz nuru.

ḳ. 229a/11

ḳurtıl- Sıkıntılı bir durumdan sıyrılmak, uzaklaşmak.

ḳ.- up 231b/5

küçük Yaşı daha az olan.

k.+ idür 227b/14

küfr Ar. Allah'ın varlığını inkar etme.

k. 237b/13

Künānetü bin Ebi'l-Ḥuḳayḳ Hayber Yahudileri reislerinden Rebi' bin Hukayk'ın oğlu, Hz. Muhammed'in eşi Safiyye'nin ilk kocası.

K.+ uñ 222b/5

künye Ar. Bir kimseye oğluna, kızına, babasına ve annesine nisbetle verilen lakap.

k. 232a/11
k.-i şerīfleri 225b/13, 227a/1
k.+ leri 224b/13, 227a/3, 233a/2, 237a/12

Küryeb Muteber kaynaklarda Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ şeklinde geçen Kûfeli ünlü muhaddis.

K. 222a/14

Küşāyende Fars. Açan, açıcı.

k.-i medāyin 237a/4

lā Ar. Hayır.

l. 236a/7

lā-cerem Ar. Şüphesiz.

l. 232b/12, 236a/14

laʿanehumu'llāh Ar. İbare. "Allah'ın laneti üzerine olsun"

l. 235a/14

lāḥiḳ Ar. Ulaşan, yetişen, katılan.

l. ol- 223b/13

laḥẓa Ar. En kısa zaman parçası, an.

l. 233b/9
l.+ da 224a/9

laḳab Ar. Bir kimseye veya aileye herhangi bir münasebetle asıl adından başka sonradan takılan ad.

l. 232a/11, 232b/10

lakin Ar. Bağl. Ama, ancak, fakat.

l. 211b/14, 222a/8, 233b/4, 234b/7

lāyıḳ Ar. Uygun, yaraşır, münasip.

l.+ da 227b/14
l. olan 214b/6

lāzım Ar. Gerekli.

l. gelür 214b/14

Lebnā binti Hācer ḫuzāʿī Hz. Muhammed'in amcası Ebu Leheb'in annesi.

L.+ dendür 231a/12

leḳad ʿuẕtü bi-ʿaẕīm'el-ḥıḳībi-ehlike. Ar. İbare. "Bir yüce [varlığa] sığındın, tekrar ailene dön" anlamındaki cümle.

l. 223b/10

leşker Fars. Asker.

l.-i İslām 223a/3
l.+ ini 234a/5

leṭāyif Ar. Tasavvufî olarak insanda ilahi hakikatleri idrak ve müşahede eden kalp, ruh, sır vb manevi melekeler.

maʿdin-i l.-i nā-mütenāhī 231b/14

Leylī binti ʿAẕīm Hz. Muhammed ile evlenmek isteyen hanım sahabeden bir kişi.

L.+ dür 224a/2

Leyş bin Saʿd Ebü'l-Hâris el-Leys b. Sa'd b. Abdirrahmân el-Fehmî Müctehid, muhaddis.

L. 232b/8

luṭf Ar. İyi muamele, hoşluk.

eşer-i l.-i īzid 232a/3

Lüey bin ġālib Hz. Muhammed'in dedesi Abdülmuttalip'ten sonra yukarıya doğru sekizinci sıradaki atası Lüey b. Galip'tir. Eşi Sevde ile soyları bu dededе birleşmektedir.

L.+ de 212a/10

mā-beyn Ar. İki şeyin arası, ara

m.+ inde 228b/6, 236b/9

maʿādini'l-islām Ar. İbare. "İslamın kaynağı"

m. 236b/15

maʿāric Ar. Miraçlar, merdivenler.

sālūk-i m.-i kerāmet 232a/8

maʿārif Ar. İlahi sırlar üzerinde, varlıkların özü ve gerçeği hakkında tefekkür.

menbaʿ-ı m.-i ilāhī 231b/13

mābeyn Ar. İki şeyin arası, ara.

m.+ de 228a/2
m.+ i 213b/10
m.+ idür 212a/6
m.+ inde 214b/3
m.+ lerine 222a/2

mādām Ar. Bağl. Çünkü. Değil mi ki.

m. 211b/4

maʿden Ar. Kaynak.

m.-i ʿilm-i yaḳīn 237a/8
m.-i leṭāyif-i nā-mütenāhī 231b/14

māh Ar. Ay.

m.-ı Muḥarremde 222b/6
m.-ı Muḥarremüñ 226a/7
m.-ı mübārek 217b/4
m.-ı Rabīʿu'l-evvelde 229b/10
m.-ı Rabīʿu'l-evvelüñ 236b/2
m.-ı Ramażānda 228a/1
m.-ı Ramażānuñ 215b/14
m.-ı Recebde 228a/4
m.-ı Ṣaferde 228a/5
m.-ı Ẕi'l-ḥiccede 226a/6
m.-ı Ẕi'l-ḥiccede 228a/2

Māha Hz. Muhammed'in kızı Zeynep'in Ebu'l-As ile evliliğinden doğan kızı. Metinde "Māha" şeklinde geçen bu isim muteber islam tarihi kaynaklarında "Ümame" olarak anılır.

M. 226b/1

maḥall Ar. Yer, mekan.

m.- ine 211b/12

maḥāsin Ar. Göze hitap eden güzellikler.

mecmaʿ-ı m.-i şemāyil 231b/15

maḫfī Ar. Gizlenmiş, saklanmış.

m. 228b/13, 231b/10

mahrem Ar. Başkalarından saklanan, görülmesi, duyulması istenmeyen.

m.-i rāz-ı āsumānī 232a/6

maḫṣūṣ Ar. Yalnız bir kimse, bir nesne ya da yere ait olan, başkasında bulunmayan. "Mahsus-ı nass"şeklinde kullanıldığında "Husûsî bir ayette" anlamına gelir.

m.-ı naṣṣ 232a/5

maḥşer Ar. İnsanların Allah'ın huzurunda hesap vermek için tekrar dirilip toplanacakları yer.

rūz-i m.+ de 229b/1

maḫż Ar. Saf, sırf, halis.

ḫaṭāy-ı m.+ dur 214b/15

maḫzen Ar. Kıymetli şeylerin saklandığı yer, depo.

m.-i sırr-ı ḥażret-i nebevī 232a/1

maḳām Ar. Manevi rütbe.

ṣāḥib-i ḳadem-i m.-ı tecrīd 232a/8

m.+ da 212a/3

maḳbūl Ar. Kabul edilen, reddedilmeyen.

m.-i ʿām 231b/10

maḳṣūre Ar. Bir şey için ayrılmış, tahsis edilmiş.

miʿmār-ı m.-i ʿadālet 237a/2

maḳtūl Ar. Öldürülmüş olan.

m. 223a/1

māl Ar. Kar sağlamak maksadıyla alınıp satılan şeyler.

m.+ ını 211b/9

maʿlūm Ar. Bilinen.

m. ola 225a/12, 225b/11
m. olduġundan 225b/11

mānend Fars. Benzer, eş.

m.-i dürr-i ezher 227b/8

manṣūr Ar. Allah'ın yardımıyla galip gelen.

m. 223a/4

maʿreke Ar. Savaş alanı.

m.+ de 230a/10

Māriye Bk. Māriye binti Şemʿūn.

ḥażret-i M. 225b/4
M.+ den 225b/3, 226a/5
M.+ i 225b/2

Māriye binti Şemʿūn Hz. Muhammed'in cariyelerinden biri.

M.+ dur 225a/14

Māriye Ḳıbṭiyye Bk. Māriye binti Şemʿūn.

M.+ dür 225a/14

maẓhar Ar. Erişme.

m. ḳılup 215a/13

mebānī Ar. Binalar.

bānī-i m.-i celālet 237a/1

Me'būr Mısır mukavkısı olan Cüreyc b. Mina tarafından cariye Mâriye binti Şem'un ile birlikte Hz. Muhammed'e hediye edilen hizmetçinin adı.

M. 225b/1

mecmaʿ Ar. Toplanılan yer, kavuşma yeri.

m.-ı maḥāsin-i şemāyil 231b/15

mecmūʿa Ar. Toplanmış, biriktirilmiş

m.-i mekārim-i ḫaṣāyil 231b/15

mecrūḥ Ar. Yaralı.

m. 215a/6

medāyin Ar. Medineler, şehirler.

küşāyende-i m. 237a/4

meded Ar. Yardım.

m.+ iyle 237b/9

medḥ Ar. Övgü.

m.-i ẕātı 232a/5

Medīne Ar. Hz. Muhammed'in kabrinin de bulunduğu şehir.

M.-i Muḳaddesede 213a/4, 220a/7
M.-i Münevverede 213b/6, 215b/13, 217b/5, 219a/8, 236b/7
M.-i Şerīfe 227b/2
M.-i Şerīfede 226b/6, 228a/10

M.+ de 216a/10, 220a/1, 220a/2, 220a/5
M.+ ye 212b/10, 216a/9, 217b/12, 220a/1, 224a/14, 227a/5
dervāze-i M.+ yle 228b/6

meger Fars. Bağlaç, Halbuki.

m. 218b/7

mekārim Ar. Keremler.

mecmūʿa-i m.-i ḫaṣāyil 231b/15

Mekke Ar. Kabe'nin de içinde bulunduğu şehir.

M.-i Muḳaddese 212a/4
M.-i Muḳaddesede 211b/13, 212a/3, 212b/8, 213b/2
M.-i Şerīfe 226b/13
M.-i Şerīfede 226a/5, 230a/12
M.-i Şerīfeden 222a/6, 225b/15
M.+ den 212b/10
M.+ ye 212b/2, 212b/3, 226b/2

melāl Ar. Hüzün.

m.+ e 235b/8

melek Ar. Gözle görülüp elle tutulmayan, Allah'a itaat etmek üzere yaratılmış sayısız nurani varlıklardan her biri.

m. 229a/11

memalik Ar. Memleketler.

feṭḥ-künende-i m.-i islām 237a/3
sipeh-sālār-ı tāc-dārān-ı m.-i yāḳīn 237a/9

menbaʿ Ar. Kaynak, pınar.

m.-ı maʿārif-i ilāhī 231b/13

menkūḥa Ar. Nikahlı kadın.

m.-i muḥaṣṣane-i mestūreleri 212a/6, 213a/5, 216a/4, 217a/7, 217b/6, 218a/11, 219a/14, 220a/11, 221b/10, 221b/2, 222b/1
m.-i muḥaṣṣane-i mestūreñizdür 213b/1
m.-i muḥaṣṣaneleridür 215b/6
m.+ lar 218b/15, 225b/8
m.+ ları 225b/8, 236b/10
m.+ larıdur 223a/13
m.+ larında 214a/3, 219a/4
m.+ larından 219a/4
m.+ larınuñ 222a/10
m.+ sınuñ 222a/10

menzil Ar. Konaklama yeri, varılacak yer.

m.+ de 222a/6, 222a/7
m.+ dür 222a/6

merdüm Fars. Adam, insan.

m.-i insān 229a/11

mertebe Ar. Kademe, derece, basamak.

m.+ de 232b/9
m.+ de idi 219a/6

Mervān-ı ḥakem Emevî halifesi ve Mervânî kolunun kurucusu. Hz. Osman'ın amcası Hakem b. Ebü'l-Âs b. Ümeyye'nin oğludur.

M. 230a/1

Meryem İsa peygamber'in annesi.

ḥażret-i M.+ dür 215b/7

mesākīn Ar. Miskinler, yoksullar.

m. 229b/6
m.+ e 217a/12

mestūre Ar. Örtülmüş, iffetli kadın.

menkūḥa-i muḥaṣṣane-i m.+ leri 212a/6, 213a/5, 216a/4, 217a/8, 217b/6, 218a/11, 219a/14, 220a/11, 221b/11,
221b/2, 222b/1
menkūḥa-i muḥaṣṣane-i m.+ ñizdür 213b/1

Mesʿūd bin ʿAmru Şeḳfīn Hz. Muhammed'in eşi Meymune binti Haris'in ilk evliliğini yaptığı kocası.

M.+ üñ 222a/1

Meşāyiḫ Ar. Şeyhler.

m.+ uñ 223a/15

meşakkat Ar. Güçlük, zorluk.

m. 237b/13

meşhūr Ar. Şöhretli, ünlü.

m. 229b/13

mevlūd Ar. Halk arasında "mevlid"in söylenişi. Doğum yeri.

m.-i şerīfleri 212a/5

meyl Ar. Yönelme.

m. eglemiş idi 216b/4

Meymūne Hz. Muhammed'in on birinci eşi. Evlendikten sonra Hz. Muhammed, Berre olan adını Meymune olarak değiştirmiştir.

M. 221b/15
M.+ den 222a/11
ḥażret-i M.+ den 222a/15

Meymūne binti Ḥāriṣ bin Ḥazn bin Buḥayr bin Hüzūm bin Rudeybe bin ʿAbdu'llāh bin ʿāmir bin Ṣaʿṣaʿa-i Hilālī ʿāmir Bk. Meymūne.

ḥażret-i M.+ īdür 221b/11

Mışr Kuzey Afrika'da, Akdeniz'e kıyısı olan bir ülke.

M. 225a/14
fātiḥ-i M. 237a/2

mihman Fars. Misafir.

m.+ lıḳ 229b/4
m.+ lıḳdan 230a/4

Miḳdād Ebû Ma'bed el-Mikdâd b. Amr b. Sa'lebe el-Kindî el-Behrânî. Mekke'de İslâm'ı ilk kabul edenlerden.

ḥażret-i M. 233a/10

miḳdār Ar. Bir şeyin ölçüsü, nicelik.

m. 222b/15, 235b/8
m.+ ı 213b/10, 214a/12

mīl Ar. Bir uzaklık ölçüsü.

m.+ lik 222a/5

milk Ar. Bir hükümdarın idaresi altındaki topraklar.

pīşvā-yı m. 237a/8

millet Ar. Ulus.

m. 237a/8
muʿ lin-i maʿ lim-i m. 237a/1
ṣadr-ı ḫalīfehāy-ı m. 232a/10

miʿmār Ar. Mamur kılan, inşa eden.

m.-ı maḳṣūre-i ʿ adālet 237a/2

miskin Ar. Aciz, zavallı.

m.+ ler 217a/12, 220b/4

muʿaddil-i mīzānı'l-ʿadli ve'l-ḥisāb Osm. İbare. "Adalet ve hesap ölçüsünü düzelten" anlamına gelen ve metinde Hz. Ömer için kullanılan söz.

m. 237a/7

muʾaḫḫar Ar. Tehir edilmiş, geri bırakılmış.

m. 212b/7

Muʿāviye Mu'āviyye ibn Ebu-Sufyān. İslam Devleti'nin Ali'den sonraki halifesi ve Emevi Hanedanı'nın kurucusu.

M. 216a/3, 220a/8
ḥażret-i M. 229b/10
M.+ niñ 213a/4

muʿavvel Ar. Güvenilen.

m.+ dür 217a/7, 221b/10, 228a/15

Muġīre Hz. Muhammed'in diğer adı Hacel olan amcası.

M. 230b/7

muḥabbet Ar. sevgi.

kemāl-i m.+ dendür 214b/13

muhācirīn Ar. Hicret edenler

ser-ḫalḳa-i cemīʿ-i m. 232a/4

muḫālefet Ar. Karşı çıkma.

m. idenler 235a/13

Muḥammed Bk. Muḥammed Muṣṭafā.

ḥażret-i M. 218b/10

Muḥammed Bāḳırī Zeynel Âbidin'in oğlu.

İmām-ı M. 230a/14

Muḥammed bin İsḥāḳ . Bir hadis râvîi

ḥażret-i M. 229a/3, 233a/13

Muḥammed bin Saʿd Tabakat kitabıyla tanınan hadis, siyer, tarih ve ensâb âlimi

M. 234a/3

Muḥammed Muṣṭafā Künyesi Muhammed b. Abdullah b. Abdülmuttalib (Şeybe) b. Haşim b. Abdümenaf b. Kusay b. Kilab b. Mürre b. Ka'b b. Lüey b. Galib b. Fihr (Kureyş) b. Malik b. Nadr b. Kinane b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyas b. Mudar b. Nizar b. Mead b. Adnan olan İslam peygamberi.

ḥażret-i M.+ nuñ 211b/11
ḥażret-i M.+ ya 219a/1

Muḥammedī Muhammed'e ait. İslamiyetle ilgili.

ḫazīnedār-ı gencīne-i M. 231b/15

Muḥarrem Ar. Hicri senenin birinci ayı.

M. 230a/7
māh-ı M.+ de 222b/6
Māh-ı M.+ üñ 226a/7

muḥaṣṣanāt Ar. Muhasseneler krş. Muḥaṣṣane.

ḫavātīn-i m. 223a/12

muḥaṣṣane Ar. Evli erkek için kaleyi kuran anlamında "muhassan" kelimesi kullanılır. Evli kadın için de evlilik

süresince nefsini ve ahlakını korumak için bu kaleye sığınan manasında "muhassane" kelimesi tercih edilir.

menkūḥa-i m.-i mestūreleri 212a/6, 213a/5, 216a/4, 217a/8, 217b/6, 218a/11, 219a/14, 220a/11, 221b/10, 221b/2, 222b/1
menkūḥa-i m.-i mestūreñizdür 213b/1
menkūḥa-i m.+ leridür 215b/7

muḥrim Ar. İhrama bürünen.

m.-i kaʿbe-i emānī 232a/6

Muḥsin Hz. Muhammed'in kızı Fatıma'nın daha doğmadan karnında ölen bebeğinin adı.

ḥażret-i M. 228a/7

Muḥsin Zeynel Abidin'in çocuklarından biri.

M. 230b/1

muḫtaṣ Ar. Bir kimse veya şey için ayrılmış olan, hususi.

m. olup 236a/14

muḫtaṣarāt Ar. Kısaltılmış şeyler.

m. 229b/14

muḫtelefünfih Ar. İhtilaf konusu olan.

m.+ dür 225a/12

muḫtelife Ar. Çeşitli

eḳāvīl-i m.+ den 228a/15

muḥtereme Ar. Saygı gösterilen.

m. 214b/7

muḳābele Ar. Karşılık

m.+ sinde 223b/10, 223b/12

muḳaddem Ar. Önde olan, ileride bulunan.

m. 211b/8, 212b/8, 213b/4, 216a/8, 217b/9, 224b/4

Muḳaddese Ar. Kutsal.

Mekke-i M. 212a/4
Medīne-i M.+ de 213a/4, 220a/7
Mekke-i M.+ de 211b/13, 212a/3, 212b/8, 213b/2

muḳarrer Ar. Karar alınmış.

m. itmiş idi 219b/13
m. olmış ıdı 219b/9

Muḳavḳıs Mısır'ın fethi sırasındaki İskenderiye patriği ve Bizans'ın Mısır genel valisi.

M. 225a/15

Muḳavvim Hz.Muhammed'in amcalarından biri.

M. 230b/6, 231a/7

Muḳtedā Ar. Örnek alınan, lider.

m.-yı ʿaḳl 237a/8

muʿlin-i maʿālim.-i millet Ar. İbare. "Dinin şiarlarını eden"

m. 237a/1

mūnis Ar. Sıcakkanlı, cana yakın.

m.+ imdür 234b/10

muntaẓım Ar. Düzenli, ahenkli.

m. idüp 229a/14

murād Ar. Dilek

tīr-i m.+ ı 215b/2

Mūsā MÖ 13. yüzyılda halkını Mısır'daki esaretten kurtardığına inanılan Yahudi peygamber.

ḥażret-i M. 238a/15

Muṣʿab bin Zübeyr Abdullah bin Zübeyr, sahabelerden Zübeyr bin Avvam ile halifelerden ilki olan Ebu Bekir bin Kuhafe'in kızı Esma binti Ebu Bekir'in oğlu, Hz. Muhammed'in eşlerinden Ayşe binti Ebu Bekir'in yeğeni.

M. 232b/10

muṣāḥib Ar. Sohbet arkadaşı.

m.+ isiñiz 235b/9

Mūṣılī Ebû Hafs Ziyâüddîn Ömer b. Bedr b. Saîd el-Mevsılî, Muhaddis ve Hanefî fakihi.

M. 224b/5

muṣırr Ar. Israr eden.

m. oldı 237b/13

Muṣṭafāvī Ar. Hz. Muhammed'e ait, onunla ilgili.

ʿāşıḳ-ı nūr-ı rūy-ı M. 232a/2

muştu Ar. Müjde.

m.+ ladılar 232b/7

muʿteber Ar. İtibar edilen.

m.+ dür 213b/12, 216a/12

muṭavvelāt Ar. Uzun açıklamalarla dolu yazılar.

m.+ a 229b/14
m.+ da 225a/7

Muṭhir Zeynel Abidin'in oğullarından biri. Muteber kaynaklarda "Mutahhar" olarak geçer.

M. 230b/1

muṭlaḳ Ar. Kayıtsız şartsız, kesin.

ḫalīfe-i m. 235a/12

Muṭṭalib bin Ebī Vedāʿa Bir hadis râvîi.

M. 217a/1

Muzaffer Ar. Zafer kazanan.

m. 223a/4

muẓhir Ar. Görünür duruma getiren, aşikar eden.

m.-i faẓl 237a/8

mübarek Ar. Hayırlı, uğurlu, bereketli, mukaddes.

m. 213b/3, 213b/6, 215b/14, 217a/4, 221a/6, 224b/7, 226a/6, 226b/7, 228a/1, 228a/2, 228a/4,228b/5, 229b/10, 229b/5, 229b/8, 230a/5, 233b/12, 236a/6, 236b/12, 236b/2
māh-ı m. 217b/4

mücerr Ar. Kiraya verilen.

m. olmış ıdı 215a/12

müddet Ar. Süre.

m. 231b/7
m.-i ḫilāfetleri 236b/13
m.-i ʿömrleri 231b/9, 236b/5
m.+ de 227b/11
m.+ dür 212a/1

müfessirin Ar. Tefsir edenler, açıklayanlar.

m.+ üñ 214b/15

mühbiṭ Ar. İndiren

m.-i envār-ı subḥānī 232a/1

mükāteb Ar. Azad olma.

m. itdiler 220b/9
m. itmişler idi 220b/1

mükemmelü'l-ʿilm ü ve'l-ʿamel Ar. İbare. "ilim ve amelin mükemmeli"

m. 237a/7

mükerreme Ar. Saygı değer, aziz

m.+ dür 214b/8

mülḥid Ar. Allah'ı tanımayan, dinsiz.

m.+ lerdür 235a/13

mümehhid Ar. Düzelten, tertip eden

m.-i ḥavāyidi'l-ʿadāleti fi'l-bilād 237a/6

mü'minān Fars. İman edenler.

evvel-i m.-ı ümmet 232a/9

mü'mine Ar. İman eden.

m. 215b/4

münādī Ar. Bir haberi ilan eden kişi.

m.-i yā Üsamete 237a/7

münevvere Ar. Aydın, nurlu.

Medīne-i m.+ de 213b/6, 215b/13, 217b/5, 219a/8, 236b/7
Ravża-i m.+ lerinde 230a/2

Münfekk Ar. Ayrılmış, kopmuş.

m. 233b/9

münselik Ar. Yol, meslek, tarîkat vb.ne girmiş, o yolu tutmuş, sâlik olmuş.

m. 229a/14

Mürretü bin Kaʿb bin Lüveyye Hz. Muhammed'in büyük dedesi.

M. +de 232a/15

Mürtedd Ar. İslâm dîninden dönen, müslümanlıktan ayrılıp başka bir dîne giren, irtidat eden.

m. olmış ıdı 219b/7

Müslim Ar. Müslim bin Haccac, tam adı El-İmam el-Hâfız Huccetü'l-İslam Müslim İbnü'l-Haccac el-Kuşeyri en-Nişaburi. İslam tarihinin en büyük muhaddislerinden.

M. 230b/1, 234b/8
ḥażret-i M. 222b/10

Müslim bin El-Ḥaccāc El-Ḳuşīrī Bk. Müslim.

ḥażret-i M.+ yile 214a/7

Müslim bin Ṣafvān Özellikle Hz. Muhammed'in eşi Safiye'den bir çok hadis rivayet eden kişi.

M. 223a/10

müslime Ar. İslâm dîninden olan kadın.

m.+ lerüñ 215b/5

müslümān İslâm dîninden olan kimse.

m. 231a/13, 231b/2, 231b/3, 232b/1, 232b/2, 233b/2
m. itdi 222b/9
m. oldı 233a/9
m. oldılar 212b/1, 231b/6, 233a/12, 237b/1, 237b/12, 237b/3, 237b/6
m. olmazdan 237b/5
m. olup 224a/14

müstesʿad Ar. Mesud olma.

m. oldı 237a/11

müşerref Ar. Şeref kazanmış, şereflenmiş.

m. 237a/11

müşfiḳa Ar. Şefkat gösteren, şefkatli.

m. 219a/7

müşkil Ar. Zor, güç, çetin.

m.+ i 214a/14

maşrıḳ Ar. Güneşin doğduğu yer.

m.-i āfitāb-ı şıdḳ 232a/2

müteḫallikḳ Ar. Bir davranışı, bir niteliği huy edinmiş, huy olarak kazanmış, onunla ahlâklanmış.

m.-i aḫlāḳ-ı raḥmānī 232a/1

müteḫammil Ar. Tahammül eden, katlanan, dayanan, dayanıklı.

m. 229b/15

müteḳannin-i ḳavānīni'l-ġazvi ve'l -ictihād Ar. İbare. İctihad ve gazve kanunlarını vaz eden.

m.- 237a/5

müteveccih Ar. Bir yere gitmeye karar veren, o tarafa doğru yola çıkan.

m. oldılar 218b/13
m. olmış ıdı 220b/3

mütevellid Ar. –den doğmuş, ileri gelmiş.

m. 226a/10
m. olmışlar ıdı 226b/9

müteyemmen Ar. Uğurlu, kutlu, mübârek.

m. 221a/6

müttefeḳun ʿaleyh Ar. Üzerinde fikir birliği olan, ittifak edilen, ihtilâfsız.

m. 225a/11

müttefik Ar. Biriyle aynı fikirde olan kimse, hemfikir.

m.+ lerdür 214a/8

mütteḥid Ar. Birleşmiş, birlik olmuş, birleşik.

m. olur 218a/15, 232a/15, 237a/14
m. olurlar 212a/10

müverriḫīn Ar. Tarihçiler.

m. 228b/4

n'olaydı Ne olaydı.

n. 235a/3

nā-muvāfiḳ Ar. Uygun ve münasip olmayan.

n. 224b/9

nā-mütenāhī Fars. Sonsuz, sonu sınırı olmayan.

maʿdin-i leṭāyif-i n. 231b/14

Nāfiʿ Ebû Abdillâh Nâfiʿ b. Hürmüz (Sercis, Kâvus) el-Kureşî el-Adevî el-Medenî Abdullah b. Ömer'in âzatlı kölesi, tâbiî.

N. 217a/2

Nāfi bin Ṣafvān-ı Muṣṭalıḳī Cüveyriye binti Haris'in Hz. Muhammed'den önceki eşi.

N.+ nüñ 221a/10

Nāgāh Fars. Zarf. Ansızın, birdenbire, nâgehan.

N. 224a/9

naḳl Ar. Götürme, taşıma.

n.+ i 214a/2
n. itdiler 213b/15, 234a/15

nām Fars. İsim.

n. 212a/3, 217a/2, 225a/15, 225b/1
n.-ı şerīfeleri 221b/15, 225b/10
n.-ı şerīfleri 219a/2, 224a/3

nām-dār Fars. Namlı, ünlü, meşhur

cedd-i şerīf-i n.+ ları 232a/14

namāz Fars. İslâm dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet.

vaḳt-i n. 235b/2
n.+ ın 216a/1, 218a/2, 222a/8, 228b/5, 236b/10, 219a/10
n.+ ını 221b/9, 236a/9

namāzgāh Fars. Açık arâzide topluca namaz kılmak için hazırlanmış olan ve kıble yönünde mihrap yerine dikili bir taşı bulunan üstü açık meydan.

n.+ a 218b/12

nār Ar. Ateş.

ʿatīḳ-i n. 232a/10

Nāṣır Zeynel Abidin'in oğullarından biri.

N. 230a/15

naṣrānī Ar. Hıristiyan, Îsevî.

n. olup 219b/6

naṣṣ Ar. Herhangi bir konuda kesin ve açık hüküm içeren söz, açık ve kesin hüküm.

maḫṣūṣ-ı n. 232a/5

nazar Ar. Bakış.

n.-ı şerīflerini 220b/6
n. itsünler 229b/14

nāzil Ar. İnme.

n. oldı 218b/13
n. olmış ıdı 226b/11

naẓm Ar. şiir yazma; dizme, tertipleme.

n. 237a/8

ne Zamir. Hangi şey

n. 218b/11

nebevī Ar. Peygambere ait.

ḥadīṯ-i n. 218a/7
maḫzen-i sırr-ı ḥażret-i n. 232a/2

nebeviyye Ar. Peygamberlik.

hicret-i n.+ nüñ 215b/13

Necāşī Habeş Meliki olan "Eshame" nin lâkabı.

N. 219b/15
ḥażret-i N. 219b/9

necm Ar. Yıldız.

n. 229a/13

nefer Ar. Rütbesiz asker

n. 214a/12, 220a/10, 231a/7

nefs Ar. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

n.+ ini 211b/9, 224a/4
n.+ leri 223a/2, 238a/13
n.+ lerin 225a/8
n.+ lerini 223b/4

nerm-dil Fars. Yumuşak yürekli, merhametli.

n.+ dür 235b/4

neseb Ar. Soy.

n. 231b/7
n.-i şerīfleri 212a/9, 213a/8, 216a/6, 237a/12
n.-i şerīflerinde 232b/11
n.-i şerīfleriyle 212a/10, 237a/13
n.+ i 233a/2
n.+ leri 231b/9

nesne Ar. Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi.

n. 220b/12, 221a/3, 232b/11

nevbet Ar. Sıra ile yapılan görev.

n.+ ini 213a/1

nice Çok, pek çok, birçok anlamında sıfat.

n. 215a/5

nihayet Ar. Son.

n. 219a/6
n. 225a/11
n.+ i 236a/11

nīk-aḫter Fars. İyi talihli.

duḫter-i n.+ leri 229a/6

nikâh Ar. Bir kadınla bir erkeğin kānun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem.

n. 219a/2, 221a/2, 225a/5, 226b/5
n.+ ı 216a/9, 217a/13, 217a/14, 219b/4, 221a/11, 221a/12, 222a/1, 222a/3, 222b/5,
225a/10, 226b/10, 227a/12, 227a/15, 228a/3
taḥt-ı n.+ ına 211b/1, 214a/1
n.+ ında 225a/8
taḥt-ı n.+ ında 211b/5
n.+ ında idi 218b/2
taḥt-ı n.+ ında idi 212a/14
taḥt-ı n.+ ında idiler 217b/10
n.+ ından 212b/8
taḥt-ı n.+ ından 212b/12
n. ideyim 220b/14
tecdīd-i n. idüp 226b/4
n. itdi 216b/5

n. itdiler 212b/6, 213b/2, 218a/1, 222b/9, 223b/15, 224b/4, 228a/1
n. itmemişler idi 224b/1
n. itmemişlerdi 211b/6
n. itmezem 216a/15
n. itmişdür 219a/2
n. itmişler idi "/1, 221b/6, 226a/14, 227b/2
n. itmişler 222a/4
n.+ ları 221a/8
n.+ larıdur 222a/13
n.+ larında 223b/4

Nisāʾī Bk. Şeyḫ Nesāʾī

ḥażret-i N. 222b/11

nitekim Bağlaç. Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakîkaten, nasıl ki … olduğu gibi" anlamlarında kullanılır.

n. 215a/1

niye Zarf. Bir şeyin sebebini sormak için kullanılır; niçin

n. 238a/9

nizāʿ Ar. Çekişme, kavga, anlaşmazlık, ihtilâf.

n.+ ları 223b/1

nūr Ar. Işık.

ʿāşıḳ-ı n.-ı rūy-ı Muṣṭafāvī 232a/2

nübüvvet Ar. Peygamberlik, nebîlik.

n. 224a/12, 227b/11
evvel-i n.+ inden 211b/15
n.+ leri 213b/3
n.+ üñ 237b/1

Nümeyre Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani'nin kızının ismi.

N. 224a/13

Nüṣeyle binti Ḫabāb bin Kelb bin Nemür bin Ḳāsıṭ Hz. Muhammed'in amcaları ʿAbbās ve żırār ve Ḳaṣm'ın annesi.

N.+ dur 231a/10

o Zamir. Tekil üçüncü şahsı gösterir

o.+ ña 214b/4, 216b/4, 232b/14
o.+ nda 227a/6
o.+ ndan 214a/3, 218b/10, 219b/4, 226a/15, 227a/1, 227a/3, 232b/9 232b/12, 235a/1, 236a/13
o.+ nı 235a/2
o.+ nuñ 225a/5, 229b/6
o.+ nuñla 232b/12

od Ateş.

o.+ undan 232b/14
o.+ undun 231b/5

ögret - Bir konu hakkında bilgi sâhibi etmek, öğretmek.

ö.- eyim 220b/12

oġul Cinsiyeti erkek olan evlât.

o.+ ı 212a/13, 226a/15, 226b/14, 228b/8, 230a/14, 234a/1, 234b/11, 236a/7
o.+ ıdur 230b/9
o.+ ına 227a/14
o.+ ınuñ 227a/4
o.+ ları 230a/8
o.+ larıdur 230b/8

oḳu - Bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.

o.- mış ıdı 215a/10
o.- yup 236a/1

ol - 1. Meydana gelmek, vukū bulmak 2. Gerçekleşmek, tahakkuk etmek.

o. 238a/8
o.- a 227b/15, 229a/15
cüdā o.- a 216b/9
maʿlūm o.- a 225a/12, 225b/11
ḫalāṣ o.- am 220b/10
o.- an 223a/7, 225a/6, 227b/14, 230b/8, 231b/11
lāḥiḳ o-. 223b/13
lāyıḳ o.- an 214b/6
vārid o.- an 236a/11
ẕikr o.- an 217a/2, 223a/12
o.- anlar 229b/14
o.- aydı 214a/14
vāḳiʿ o.- aydı 225a/6
o.- aydum 235a/3
āşinā o.- ayüz 229b/1
o.- dı 233b/2, 236b/14
fetḥ o.- dı 222b/15
ġālib o.- dı 235b/14
ḫalāṣ o.- dı 226b/3
ḳabūl o.- dı 215b/3
muṣırr o.- dı 237b/13
müslümān o.- dı 233a/9
müsteʿad o.- dı 237a/11
nāzil o.- dı 218b/13
ʿaḳd o.- dı 220a/2
peydā o.- dı 218b/8
tamām o.- dı 218b/5
ṭudaş o.- dı 237b/14
vāḳiʿ o.- dı 236b/3
ziyāde o.- dı 235b/13
o.- dılar 213b/14, 232b/3
āzād o.- dılar 232b/15
cemʿ o.- dılar 215b/3
fevt o.- dılar 229a/6
ḫaber-dār o.- dılar 238a/5
ḫalāṣ o.- dılar 231b/5
ḫalvet o.- dılar 224a/8
müslümān o.- dılar 212b/1, 231b/6, 233a/12, 237b/12, 237b/2, 237b/3, 237b/6
müteveccih o.- dılar 218b/13
şehīd o.- dılar 230a/8
yıl o.- dılar 212a/2
ḳādir o.- duġuna 221a/3
maʿlūm o.- duġundan 225b/11
o.- ıcaḳ 235b/2
şehīd o.- ıcaḳ 217a/15
ḳādir o.- ımadum 218b/9
o.- madı 231b/2
o.- maya 231b/10
dāḫıl o.- madılar 214a/1
o.- maḳ 214b/14
ḫalvet o.- malarında 225a/8
o.- mamış ıdı 233b/9
dāḫıl o.- mamış ıdı 227b/1
ḫalvet o.- mamış ıdı 226b/11
ḫalvet o.- mamış idi 227a/13
vāḳıf o.- mamışdur 233b/3
o.- maya 228b/13
revā o.- maya 236b/1
peydā o.- mayup 225b/10
rāżī o.- mayup 225a/1
yād o.- mayup 229b/1
o.- mazdan 232b/1
āşikār o.- mazdan 234a/15
ḫalvet o.- mazdan 224b/4
müslümān o.- mazdan 237b/5
āzād o.- mış 232b/7
o.- mış ıdı 215a/6, 220a/1, 220a/5, 223a/2, 226a/10
cüdā o.- mış ıdı 224a/14
ḫalīfe o.- mış ıdı 216a/3
muḳarrer o.- mış ıdı 219b/9
mücerr o.- mış ıdı 215a/12
mürtedd o.- mış ıdı 219b/7
müteveccih o.- mış ıdı 220b/3
nāzil o.- mış ıdı 226b/11
vāḳiʿ o.- mış ıdı 236b/5
ḫaste o.- mış idi 235b/2
o.- mışdur 211b/13, 219a/2, 227a/2
vāḳiʿ o.- mışdur 235a/10
ḳızı o.- mışi-di 224a/13
o.- mışidür 225b/14
o.- mışlar 231a/13
dāḫıl o.- mışlar 222a/3
o.- mışlar ıdı 212a/15, 217b/2
āzād o.- mışlar ıdı 221a/7

dāḫıl o.- mışlar ıdı 211b/1, 212b/12
esīr o.- mışlar ıdı 221b/4
mütevellid o.- mışlar ıdı 226b/9
şehīd o.- mışlar ıdı 230a/10
o.- mışlardur 214b/9
dāḫıl o.- mışlardur 225a/11
ḫalvet o.- mışlardur 223a/14
o.- sa 216b/10, 235a/5
o.- up 227b/5, 231b/3
cüdā o.- up 215a/5
esīr o.- up 220a/14, 226b/1
muḫtaş o.- up 236a/14
müslümān o.- up 224a/14
naṣrānī o.- up 219b/7
rāżī o.- up 220b/15
o.- ur 213b/10, 217a/12, 230b/10
mütteḥid o.- ur 218a/15, 232a/15, 237a/14
mütteḥid o.- urlar 212a/10

Ol zamir Üçüncü tekil şahıs zamiri "o"nun eski şekli.

o. 211b/1, 214a/15, 223b/13, 222a/3, 224b/9, 232a/9, 232b/7, 234a/1, 234a/5, 236b/15
o.+ dur 225b/8, 225b/9

Ol sıfat işâret sıfatı, "o"nun eski şekli.

o. 212a/15, 213b/8, 215a/4, 216a/1, 218b/13, 222a/6, 222b/14, 223a/1, 223b/2, 223b/5, 223b/7, 224a/9, 224b/7, 226a/10, 226b/12, 227a/6, 227a/13, 227b/7, 229a/11, 229a/12, 229a/9, 229b/11, 229b/7, 230a/10, 231b/10, 231b/12, 232a/6, 232a/7, 232a/9, 235a/1, 235a/4, 235b/1, 235b/7, 236a/8, 236a/9, 237b/2, 237b/3, 238a/2, 238a/12

Olın- Etmek yardımcı fiiliyle yapılan birleşik fiilleri edilgen duruma getiren ve eskiden daha çok kullanılıp şimdi kullanılma alanı daralmış bulunan yardımcı fiil.

ḳatl o.- ıcaḳ 222b/6
rivāyet o.- ur 215b/15, 219a/11, 222a/6
tafṣīl o.- ur 228b/15
ẕikr o.- ur 233a/3 olın
su'āl o.- ursa 214b/9

olun- Bk.olın-

Tafṣīl o.a 213a/9, 216a/7
ḳatl o.- mış ıdı 212b/13

omuz Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım.

o.+ ları 236b/12

on Sıralamada dokuzdan sonra gelen sayı.

o. 212a/1, 213b/3, 222a/5
biñ iki yüz o. 214a/5
o. altı 221b/9
o. bir 234a/9, 237b/2
o. birdür 230b/11
o. birinci 221b/10, 236b/3
o. bişinde 230a/13
o. dört 230a/14
o. iki 223a/12, 230b/5, 230b/8
o. ikinci 222b/1
o. ikisi 225a/11
o. sekiz 214a/2, 225a/7, 228b/1
o. sekizi 225a/11
o.+ uncı 221b/2, 226a/6, 230a/7
o. üç 230b/10
o. üçünci 236b/6
o. yedi 228b/1
o. yedinci 215b/14

onlar Zamir. üçüncü çoğul şahıs.

o. 218b/4, 223b/4, 224b/1, 228b/6, 230b/5, 230b/13, 235b/1, 236a/15, 236b/10
o.+ a 236a/14
o.+ dan 211b/11
o.+ ı 212b/13, 235a/8
o.+ uñ 223b/3, 236a/15

orta Başlangıçla sondan veya etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer.

o.+ sında 234a/6, 236a/13

ʿOṣmān Dört büyük halifeden üçüncüsü.

ḥażret-i ʿO. 216a/14, 226b/13, 227a/5, 227a/7, 227b/4
ḥażret-i ʿO.+ a 216a/14, 227b/2
ḥażret-i ʿO.+ uñ 217a/6, 226b/15, 227a/2

ʿOṣmān bin ʿAffān Bk. ʿOṣmān

ḥażret-i ʿO. 220a/3, 233b/13
ḥażret-i ʿO.+ a 226b/12
ḥażret-i ʿO.+ uñ 219b/2

otuz Sıralamada yirmi dokuzdan sonra gelen sayı.

o. 225a/10, 226a/11, 226b/9
o. ṭoḳuz 237b/3

ʿÖmer Ebû Hafs Ömer b. el-Hattâb b. Nüfeyl b. Abdiluzzâ el-Kureşî el-Adevî (ö. 23/644) Hulefâ-yi Râşidîn'in ikincisi.

ʿÖ. 217b/14, 218a/8, 236a/3, 238a/10, 238a/14
ḥażret-i ʿÖ. 216a/13, 221b/9, 234b/11, 235a/7, 236a/2, 236a/3, 236b/11, 237b/1, 237b/11,
237b/4, 237b/5, 238a/12, 238a/6
ḥażret-i ʿÖ.+ den 235a/6, 238a/5
ḥażret-i ʿÖ.+ iñ 217a/2
ḥażret-i ʿÖ.+ üñ 236a/4, 238a/4

ʿÖmer bin El-Ḫaṭṭāb Bk. ʿÖmer.

ḥażret-i ʿÖ. 219a/10, 225b/4, 237b/10, 238a/1

ʿÖmer bin El-Ḫaṭṭāb bin ʿAbdü'l-ʿuzzā bin Rebāḥ bin ʿAbdu'llāh bin Rezāḥ bin ʿAdī bin Kaʿb bin Lüvve Bk. ʿÖmer
ḥażret-i ʿÖ. 237a/10

ʿÖmer bin el-Hişām Müslümanlarca bilinen adıyla Ebû Cehil, Mekke'nin eski liderlerinden biri. Müslümanlara karşıt olan davranışları dolayısıyla tanınır.

ʿÖ. 237b/10

ʿömr Ar. Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

ʿö.-i şerīfleri 215b/15, 218a/5, 219a/9, 220a/5, 230a/13
ḳażā-i ʿö.+ e 222a/5
ʿö.+ leri 221a/14
müddet-i ʿö.+ leri 231b/9, 236b/5

ʿömr-hā Fars. Ömürler.
ʿö.-i īşān 231b/7

öñ Görünen ileri taraf.

ö.+ inde 220b/4
ö.+ lerine 236a/1

örü Yukarı, dik.

ö. ṭurup 236a/6

ötüri -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle.

ö. 218b/10, 218b/6, 219b/10, 225b/11, 227a/1, 227a/3, 230a/4, 232b/12, 232b/9

öyle Ona benzer, onun gibi.

ö. 235a/5

öz Kan bağıyle bağlı olan, aralarında gerçek akrabâlık bağları bulunan.

ö. 214b/10, 229a/8, 229a/9

ʿözür Ar. Yanlış, hatâlı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret.

ʿö. dileyüp 224b/1

pādişāh Fars. Büyük hükümdar.

p. 223b/12

pāk Fars. Temiz.
p. 231a/9
evlād-ı p.-i Resūl 225b/12
evlād-ı p.+ i 228b/12

pākīze Fars. Temiz, pak.

p. 228a/8
cism-i p.+ lerini 215b/12

pelīd Fars. Pis, murdar, alçak kimse.

p.+ lerdür 235a/14

perhīz-kār Fars. Haram ve yasak olan şeylerden kaçınan, bunlara karşı kendini tutan, müttakî.

p.+ lıkda 219a/6

pes Fars. Şu halde, öyleyse, imdi

p. 213a/2, 214b/13, 215a/13, 215b/3, 216a/9, 216b/9, 220b/2, 221a/2, 223a/2, 223b/5, 223b/13, 224b/9, 225b/12, 229a/12, 229b/2, 230b/11, 234a/13, 235b/9, 236a/14

peydā Fars. Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir.

p. oldı 218b/8
p. olmayup 225b/10

pinhān Fars. Gizli.

p. itdiler 238a/6

pīşrev Fars. Önden giden, öncü.

p.-i reh revān-ı aṣḥāb-ı ṭarīḳat 232a/3

pīşvā Fars. Önder, lider.

p.-yı milk 237a/8

pūşīde Fars. Örtülü, örtünmüş.

p. 228b/13, 231b/10

rabbi'l-ʿālemīn Ar. İbare. "Alemlerin Rabbi"

ḫalīfet-i ḫalīfet-i Resūl-i r. 236b/15

Rābiʿa Adeviyye, Kaysiyye veya Ümmü'l-hayr nisbeleriyle de anılan ilk kadın velilerden biri.

ḥażret-i R. 215b/9

Rebīʿu'l-evvel Ar. Arabî ayların safer ile rebiyülâhir arasında kalan üçüncüsü

māh-ı R.+ de 229b/10
māh-ı R.+ üñ 236b/3

rāfiʿ Ar. Kaldıran, yükselten.

r.-i aʿlām-ı ümmet 237a/1

Rāfiżī Ar. Hz. Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın hilâfetlerini kabul etmeyip reddeden Şiî fırkası.

R.+ lerdür 235a/13

raġbet Ar. İstek, arzu, alâka, meyil, teveccüh.

r. idüp 229a/10

rāġıb Ar. İstekli, isteyen, rağbet eden.

r. 229b/14

raḥimehu'llāh Ar. İbare. "Allah ona rahmet etsin"

r. 214a/13, 224a/4, 232b/4, 233b/4, 234a/3, 234b/14, 234b/4, 235a/15, 235a/6, 235b/12, 237b/14

raḥimehuma'llāh Ar. İbare. "Allah onlara rahmet etsin"

r. 214a/7, 234a/8, 234b/9, 235a/15

raḥimehumu'llāh Ar. İbare. "Allah onlara rahmet etsin"

r. 218b/3

raḥm Ar. Akrabâ, hısım.

ṣıla-i r. idici 219a/7

raḥmānī Ar. Allah'a âit, Allah'la ilgili.

müteḫalliḳ-i aḫlāḳ-ı r. 232a/1

raḥmet Ar. Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r.-i ḥażret-i ḥaḳḳdan 229a/15

raḥmetu'llāhi ʿaleyhi Ar. İbare. "Allah'ın rahmeti üzerine olsun"

r. 213b/4

Ramażān Ar. Arabî ayların şâban ve şevval arasında kalan ve devâmı boyunca oruç tutulan dokuzuncu ayı.

evāsıṭ-ı R.+ da 229b/3
māh-ı R.+ da 228a/1
māh-ı R.+ uñ 215b/14

rāst-gūy Fars. Birleşik sıfat. Doğru söyleyen.

r.+ lıkda 219a/6

Ravża Ar. Cennet, Hz. Muhammed'in Medîne'deki kabri.

R.-i Münevverelerinde 230a/1
R.-i Şerīfe 236b/11

raż "rażıya'llāhu ʿanh" ibaresinin yerine yazılmış kısaltma.

r. 234b/12

rāz Fars. Sır, gizlenen şey.

maḥrem-i r.-ı āsumānī 232a/6

rāz-dār Fars. Sır tutan.

r.-ı esrār-ı Aḥmedī 231b/14

rażāʿ Süt emme.

r.+ dan 225a/1

rażıya'llāhu ʿanh Ar. İbare. "Allah ondan razı olsun" (eril)

r. 213a/8, 216a/13, 216a/2, 217a/6, 219b/2, 219b/9, 220a/3, 221b/9, 222b/13, 225b/5, 226b/13, 227a/1, 227a/3, 227a/5, 227a/7, 227b/4, 227b/6, 232b/1, 232b/11, 232b/5, 232b/8, 233b/12, 233b/7, 234b/14, 234b/3, 234b/5, 234b/9, 235a/10, 235a/3, 235a/6, 236a/3, 236a/4, 237b/1, 237b/11, 237b/15, 237b/4, 237b/5, 237b/8, 238a/1, 238a/12, 238a/4, 238a/6

rażıya'llāhu ʿanhā Ar. İbare. "Allah ondan razı olsun" (dişil)

r. 211b/10, 211b/8, 212a/9, 213a/12, 213b/12, 213b/15, 213b/5, 214a/11, 215b/11, 215b/4, 217a/11, 218a/10, 219b/8, 221a/1, 222a/9, 222b/6, 223b/7, 224b/6, 225b/4, 227a/8, 227b/10, 227b/13, 228a/10, 228b/2, 228b/8, 231b/2, 233a/14, 234a/4, 235b/4, 235b/7, 235b/8
r.+ dan 227a/11
r.+ ya 213a/1

razıya'llāhu ʿanhu Ar. İbare. "Allah ondan razı olsun" (eril)

r. 232b/8

razıya'llāhu ʿanhumā . İbare. "Allah o ikisinden razı olsun"

r. 212b/7, 213a/8, 214b/14, 215b/6, 216a/6, 221b/1, 226a/1, 228b/9, 229a/7, 229b/3, 230a/2, 231a/14, 233b/6, 234b/11

rāżī Ar. Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren.

r. olmayup 225a/1
r. olup 220b/15

Rebīʿu'l-āḫir Ar. Arabî ayların rebiyülevvel ile cemâziyelevvel arasında kalan dördüncüsü.

R.+ de 217b/4

Receb Ar. Arabî ayların cemâziyelâhir ile şâban arasında kalan yedincisi, üç ayların ilki.

māh-ı R.+ de 228a/4

Redde Hz. Muhammed'in eşi Ümmü Seleme'nin önceki kocası Ebu Seleme'den olan çocuklarından biri

R. 217b/14

reh revān Fars. Yolcular.

pīşrev-i r.-ı aṣḥāb-ı ṭarīḳat 232a/4

rek Fars. daha.

ʿazīz-i r. 237b/7
ʿazīz-i r.+ dür 234b/13
şerīf-i r.+ dür 234b/13
şerīf-i r. itdiler 237b/7

Resūl Ar. Peygamber.

R. 234b/14
der-beyān-ı aʿmām-ı ḥażret-i R. 230b/3
der-beyān-ı ʿammetihāʾ-i R. 230b/15
der-beyān-ı tertīb-i evlād-ı R. 228b/12
ecdād-ı ḥażret-i R. 218a/14
evlād-ı pāk-i R. 225b/12
evlād-ı R. 229a/3
ḥażret-i R. 212a/2
ḫalīfet-i ḫalīfet-i R.-i rabbi'l-ʿālemīn 236b/15
ḥażret-i R.+ e 229b/9
ḥażret-i R.+ üñ 218b/1, 228a/11, 230b/3, 230b/9

Resūla'llāh Bk. Resūlu'llāh.

R. 220b/8, 235a/3, 235b/4, 238a/8

Resūlu'llāh Ar. İbare. "Allah'ın resulü"

R. 220b/10, 234b/12
enīs-i R. 231b/13
R.+ dan 212b/15
R.+ uñ 230b/10

revā Fars. Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.

r. görmedi 216b/8
r. görmediler 225a/3
r. olmaya 236b/1

Reyḥāne binti Zeyd bin ʿAmr. Hz. Muhammed'in onuncu nikahlı eşi.

ḥażret-i R.+ dur 221b/3

Reyḥāne binti Şem Bk. Reyḥāne binti Zeyd bin ʿAmr.

R.+ ʿündur 225b/6

Reyḥāne binti Zeyd Bk. Reyḥāne binti Zeyd bin ʿAmr

R.+ dür 225b/7

rıḍvānu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn Ar.İbare. "Allah'ın rızası onların üzerine olsun"

r. 214a/11, 233a/10

rıḍvānu'llāhi teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn Ar. İbare. "Allahü Teala'nın rızası onların üzerine olsun"

r. 215b/11, 216a/3, 217a/3, 220a/10, 222b/12, 223a/11, 223a/15, 231b/7, 233a/13, 233a/8, 234a/2

riʿāyet Ar. Uyma, itâat etme.

r. itmek 216b/3

risālet Ar. İnsanları dîne dâvet etme işi, peygamberlik, resullük

r. 225b/15
evlād-ı şerīf-i ḥażret-i r. 228b/14
ḥażret-i r. 211b/3, 212b/6, 213a/13, 213a/2, 213b/13, 216b/10, 216b/5, 217a/15, 217b/2, 218a/1, 218b/5, 219a/3, 219b/14, 220b/12, 220b/5, 221a/13, 221a/2, 221a/4, 221a/8, 221b/15, 221b/5, 221b/6, 221b/8, 222a/11, 222b/13, 222b/15, 222b/7, 223b/12, 223b/3, 223b/8, 223b/9, 224a/15, 224a/8, 224b/3, 224b/6, 225b/1, 226a/11, 226a/13, 226b/2, 226b/3, 226b/6, 227a/6, 229b/4, 230a/3, 232b/15, 232b/3, 234a/13, 234a/3, 234b/10, 234b/5, 235a/4, 235a/8, 235b/1, 235b/10, 235b/15, 235b/7, 236a/4, 236b/1, 237b/8, 238a/2, 238a/9
ṣadef-i r. 229a/9
ḥażret-i r.+ den 213a/3, 214a/4, 214b/11, 216b/9, 217b/9, 219b/10, 233b/10, 233b/8, 234a/7, 235a/11, 236a/12, 238a/13
ḥażret-i r.+ e 213b/14, 213b/5, 219b/13, 221b/4, 223b/5, 224a/12, 224a/5, 224b/15, 225a/3, 225a/9, 225b/14, 230a/6
r.+ i 220b/4
ḥażret-i r.+ i 223b/9, 238a/7
ḥażret-i r.+ iñ 222a/12
ḥażret-i r.+ le 212a/4
ḥażret-i r.+ üñ 211b/15, 214a/1, 214b/8, 215a/7, 216b/2, 221a/10, 224b/14, 224b/8, 225a/10, 225a/12, 227b/13, 228b/12, 228b/3, 228b/7, 229a/8, 230a/1, 230b/15, 231b/1, 231b/4, 232a/14, 232b/5, 235b/13, 236b/12, 237a/13, 238a/1

risālet-penāh Fars. Sığınılacak resul. Hz. Muhammed.

ḥażret-i r.+ a 211b/9
ḥażret-i r.+ la 212b/1, 212b/3
ḥażret-i r.+ uñ 212a/9, 212b/11, 220b/2, 223a/13, 234b/2

rivāyet Ar. Hz. Peygamber'in hadislerinin vb. haberlerin senetli olarak bir sonraki nesle nakli, Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

r. 214a/11, 221a/5, 221a/9, 222a/6
eṣaḥḥ-ı r. 230b/5
r.+ de 220a/6, 220a/7
r. ider 223b/7, 224b/6, 227b/7, 234b/14, 235a/7, 235b/12, 237b/15, 237b/8

r. iderler 218b/3, 222b/12, 228b/3, 233a/8, 234b/5, 234b/9, 235b/1
r. itmek gerek idi 234a/14
r. itmekde 216b/14
r. itmemüşdür 234b/4
r. itmişdür 214a/10, 214a/5, 214a/9, 234a/7
r. itmişler 228a/12
r. itmişlerdür 214a/13, 216b/15, 217a/3, 218a/10, 219a/13, 220a/9, 221b/1, 222a/15, 223a/11, 228b/11, 234b/1, 234b/2
r. olınur 215b/15, 219a/11

rucūʿ Ar. Geri dönme.

r. idüp 213a/2, 216b/11

Ruḳayye Hz. Muhammed'in eşi Hatice'den olan kızı.

R. 227a/7, 227b/1, 228b/15, 229a/2, 229a/4
ḥażret-i R. 227a/4, 228a/7
ḥażret-i R.+ dür 226b/8
R.+ nüñ 227b/3
R.+ ye 227a/13

Rūmān binti ʿāmir bin ʿUveymir bin ʿAbdişems bin ʿAbdivedd bin Nażr bin Mālik Ebubekir Sıddık'ın hanımı, Abdurrahman ve Aişe'nin annesi.

R.+ dür 213a/10

Rūmān binti ʿUveymir bin ʿāmir bin Ḫāriş Bk. Rūmān binti ʿāmir bin ʿUveymir bin ʿAbdişems bin ʿAbdivedd bin Nażr bin Mālik.

R. 213a/12

rūy Fars. Yüz, çehre.

ʿāşıḳ-ı nūr-ı r.-ı Muṣṭafāvī 232a/2

ruʾyā Ar. Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş

ʿālem-i r.+ da 213a/14

rūz Fars. Gün.

r.-i maḥşerde 229b/1

saʿādet Ar. Mutluluk.

s. 216b/12
āsitāne-i s.+ ine 220b/3

saʿādet-mend Fars. Mutlu, mesut, bahtiyar.
ferzend-i ercümend-i s. 225b/13, 226a/2, 226a/4

sāʿat Ar. Vakit, zaman.

s. 226b/12, 236a/8

ṣābit Ar. Kesin bir delil veya tecrübe ile zan ve şüpheden kurtarılıp gerçekliği, doğruluğu ortaya konmuş, ispatlanmış olan.

ṣ. 219b/9, 228a/6
ṣ.+ dür 218a/5

Ṣābit bin Ḳays Medine'nin Hazrec kabilesine mensuptur. Hicretten önce müslüman olmuştur. Yemame Savaşı'nda Müseylime üzerine gönderilen ordunun komutanlarındandı.

Ṣ.+ a 221a/3

Ṣābit bin Ḳays bin Şemmās Bk. Ṣābit bin Ḳays

Ṣ.+ uñ 220a/14.

ṣaç Başı kaplayan kıllar.

ṣ.+ ın 229b/5

Saʿd bin Ebī Vaḳḳāṣ Sa'd bin Ebû Vakkâs, Cennet'le müjdelenen on sahabiden ve İslam'ı ilk kabul edenlerden.

ḥażret-i S. 233b/15.

Saʿd bin Müseyyeb Medine'de yaşamış, hadis, tefsir ve fıkıh alanında tabiin'in önde gelen müçtehidlerinden biri.

ḥażret-i S. 218a/9

ṣadaḳa Ar. Karşılık beklenmeden sâdece Allah rızâsı için fakirlere verilen para, mal vb.

ṣ.-i artuḳ 219a/7
ṣ.+ dan 230a/5

sādāt Ar. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in soyundan gelen kimseler, seyyitler.

s. 230b/2

Sāre Hz. İbrahim'in eşi.

ḥażret-i S.+ dür 215b/8

ṣadef Ar. Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyâlarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde.

ṣ.-i ʿişmet ü ʿizzetde 227b/7
ṣ.-i risālet 229a/9

ṣadr Ar. Baş, başkan, reis.

ṣ.-ı aṣḥābü'ş-şerīʿa ve'l-fuḳahāʾi ve'l muḥaddiṯīn 213a/6
ṣ.-ı ḫalīfehāy-ı millet 232a/9

Ṣafer Ar. Arabî ayların Muharremle Rebîülevvel arasında kalan ikincisi.

māh-ı Ṣ.+ de 228a/5

ṣafḥa Ar. Bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri, evre, merhale.

ṣ.-i ḫātırında 215a/10

Ṣafiyye Hz. Muhammed'in halası.

Ṣ. 231a/3, 231a/6, 231b/2

Ṣafiyye Bk. Ṣafiyye binti Ḥuyya bin Ṣaʿbet bin Ṣaʿlebet bin ʿUbeyd bin Kaʿb bin Ḥazrec bin Ebī Ḥabīb bin Nużayr.

Ṣ. 223a/1, 223a/4, 223a/7, 223a/8
ḥażret-i Ṣ. 222b/6
ḥażret-i Ṣ.+ den 223a/11
Ṣ.+ i 222b/8, 223a/3
Ṣ.+ nüñ 222b/14, 223a/1

Ṣafiyye binti Cündüb bin benī ʿāmir bin Ṣaʿṣaʿ Hz. Muhammed'in amcası Haris'in annesi.

Ṣ.+ dur 231a/11

Ṣafiyye binti Ebi'l-ʿāṣ Hz. Muhammed'in hanımı Ümmü Habîbe'nin annesi ve Hz. Osman'ın halası.

Ṣ.+ dur 219b/2

Ṣafiyye binti Ḥuyya bin Ṣaʿbet bin Ṣaʿlebet bin ʿUbeyd bin Kaʿb bin Ḥazrec bin Ebī Ḥabīb bin Nużayr. Hz. Muhammed'in on ikinci eşi.

ḥażret-i Ṣ.+ dur 222b/2

Ṣafiyye binti Üsāmete bin Naźle Hz. Muhammed'e arz edilen fakat evlenmek istemediği hanım.

Ṣ.+ dür 224b/10

Ṣafvān bin Mālik Bazı râvîlere göre Hz. Muhammed'in eşi Cüveyriye'nin, Hz. Muhammed'den önceki kocası.

Ṣ.+ iñ 221a/11

ṣaḥābe Ar. Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar, sahâbîler.

ṣ. 214a/11, 216b/14

ṣaḥābī Ar. Hz. Muhammed zamânında yaşamış, onu görmüş, müslüman olup sohbetinde bulunmuş olan kimse, sahâbe.

ṣ. 218a/9, 219a/12, 234a/6, 236a/12
ṣ. kirāmdan 220a/9, 222a/14, 231b/11

ṣāḥib Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik, bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse.

ṣ.-i ḳadem-i maḳām-ı tecrīd 232a/8
ṣ.+ inüñ 229a/13

ṣaḥīḥ Ar. Gerçek, doğru

ṣ. 233a/1
cevāb-ı ṣ. 214a/15
ṣ.+ dür 221a/10, 236b/8

ṣaḥīḥa Ar. ahih kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli.

eḥādīṯ-i ṣ. 214a/12, 228b/11
eḥādīṯ-i ṣ.+ ı 234b/1

saḫt Fars. Sert, katı.

s. dilsiñ 238a/14

Saʿīd bin Zeyd Soyları Hz. Muhammed ile Kâ'b bin Lüey'de birleşen ve peygamberden kırk sekiz hadis rivayet eden kişi.

S. 218a/2

sā'ir Ar. Başka, diğer, öteki, öbür.

s. 215b/6

ṣaḳla - Kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak.

ṣ.- dılar 238a/12

Ṣaḳlebī Ebû Abdi'llâh, Hüccetü'd-Din, Muhammed b. Muhammed b. Zafer el-Kureşî es-Saklebî, 3 ciltlik büyük bir tefsiri olan edip.

Tefsīr-i Ṣ.+ de 233a/15

ṣalāḥiyyet Ar. Yetki.

ṣ.+ i 216b/13

ṣāliḥa Ar. Dînin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sâhibi, günah işlemekten kaçınan.

ṣ. 213a/6, 214a/3, 216b/7, 218a/6

ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem Ar. İbare. "Allah'ın selamı üzerine olsun"

ṣ. 211b/11, 211b/3, 211b/5, 212b/15, 213b/13, 219b/10, 220b/2

sālūk Ar. "Yolunda bulunan" anlamındaki Sālik kelimesinin halk ağzında söylenişi.

s.-i maʿāric-i kerāmet 232a/8

sāmī Ar. Yüksek, yüce, âlî.

s.+ leri 215a/14

ṣānī iṯneyn Ar. İbare. "İkinin ikincisi". Tevbe suresinin 40. Ayetinde geçen Hz. Ebubekir'i işaret eden ifade. "O, iki kişinin ikincisiydi ancak ve hani ikisi de mağaradaydılar, arkadaşına, mahzun olma demişti, şüphe yok ki Allah, bizimle berâberdir"
krş. iẕ hümā fi'l-ġār

hem-dem-i ḫāṣ-ı ṣ. 232a/7

ṣarf Ar. Bir şeyi bir işte kullanma, o yolda harcama.

ṣ. idüp 220b/6

ṣatun Parası ödenerek alınmak, bedel karşılığında o şeye sâhip olunmak, mübâyaa edilmek.

ṣ. aldı 222b/8

ṣay - Önem vermek, mühimsemek, kāle almak.

ṣ.- mazlar 230b/14

sāyir Ar. Sıf. Başka, diğer, öteki, öbür.

s. 214a/10, 218b/15, 219a/4, 234a/11

Se-şenbe Fars. Salı günü

s. 215b/14, 236b/2, 236b/5

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yâhut kimse, neden, bâis, âmil.

s.+ iyle 216b/11

sefer Ar. Savaş için yapılan yolculuk, savaşa gidiş ve yapılan savaş.

s.+ inden 212b/3
s.+ lerde 233b/8

sehm Ar. Hisse.

s.+ ine 220a/15

sekiz Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı.

s. 212b/11, 217b/3, 235a/1
altmış s. 214a/9
on s. 214a/2, 225a/7, 228b/1
on s.+ i 225a/11
s.+ inci 219a/14, 226a/6, 226a/7, 226b/5

Sekrān Hz. Muhammed'in eşi Sevde binti Zem'a'nın amcasının oğlu ve Hz. Muhammed'den önceki eşi.

S. 212a/15, 212b/4, 212b/5

Sekrān bin ʿAmr bin Şems bin ʿAbdivedd bin Naṣr bin Mālik Bk. Sekrān.

S.+ üñ 212a/13

Sekrān Sehl bin ʿAmr Bk. Sekrān.

S. 212a/14

seksen Sıralamada yetmiş dokuzdan sonra gelen sayı.

s. dört 218a/5

selam Ar. Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket gösterme, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için "selâmün aleyküm, merhaba, hayırlı işler" gibi sözlerden birini söyleme yâhut aynı dileği taşıyan bir işâret veya harekette bulunma.

s. viricek 238a/7

Seleme Hz. Muhammed'in eşi Ümmü Seleme'nin ilk eşi Ebu Seleme'den olan dört evladından biri.

S. 217b/14

Selmā Hz. Ebû Bekir'in annesi, sahâbî.

S.+ dur 233a/2

Selmā binti Ṣaḫr bin ʿāmir bin ʿAmr bin Kaʿb bin Saʿd bin Teym bin Mürre Hz. Ebû Bekir'in annesi,

S.+ dür 233a/3 sahâbî.

sen Zamir. Tekil ikinci şahsı gösterir.

s. 238a/10, 238a/14
s.+ a 220b/11
s.+ den 223b/11, 235a/5, 238a/11, 238a/12
s.+ i 218b/10, 220b/13
s.+ iñ 220b/13, 223a/6
s.+ üñ 223a/6, 235b/5, 238a/11
s.+ üñle 216b/10

Senā **Bk**. Esmā binti Ṣaltı Sülemī.

S. idi 224a/3

ser-defter Fars. En başta bulunan, önder, başkan, reis.

s.-i cümle 232a/9

ser-ḫalḳa Fars. Baş halka.

s.-i cemīʿ-i muhācirīn 232a/4

ser-pūşīde Fars. İbare. Örtülü "kadın"

s.+ ler 223b/2
s.+ lerde 214b/1, 221a/5
s.+ lerden 211b/6, 233b/6
s.+ lerdür 225a/10, 225a/7
s.+ lerüñ 227b/14

serāy Fars. Saray.

s.-ı sürūra 229b/13

Serife Mekke'ye 10 mil uzaklıkta bir bölge. Farsça nüshada "Şeref "olarak geçer.

S.+ den 222a/5
S.+ dür 222a/7

serīr Ar. taht.

s.-i ḫilāfet 236b/14

seriyye Ar. Hz. Muhammed'in bizzat katılmadığı ve ashaptan birinin kumandası altında keşif, İslâm'a dâvet vb. bir maksatla gönderdiği küçük askerî birlik, müfreze.

s.+ leri 225b/6, 225b/8, 225b/9
s.+ si 225a/13

server Fars. Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.

s.-i kāyināt 211b/7, 215a/1, 222a/4
s.-i kāyinātdan 216b/3, 227a/8
s.-i kāyinātla 212b/9
s.-i kāyinātuñ 211b/5
s.-i kāyinātüñ 214b/10
s.-i serverān-ı dīn 237a/9
s.+ idür 215a/2
s.+ ümüzdür 235a/7

serverān Fars. Serverler.

server-i s.-ı dīn 237a/9

sev - Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.

s.- erdi 229a/11, 235a/9şi

Sevde Ümmü'l-Esved Sevde binti Zem'a b. Kays el-Kureşiyye. Hz. Muhammed'n ikinci eşi,

S. 212a/15, 212b/15, 212b/6
S. ḥażretleri 212b/4, 212b/9
ḥażret-i S.+ i 212b/14
S.+ nüñ 212b/12
S.+ ye 212b/8
ḥażret-i S.+ ye 213a/3

Sevde binti Zem'at binti ḳays bin 'Abdişems bin 'Abdivedd bin Naṣr bin ālik bin Ḥanbel bin 'āmir bin Lüvey Bk. Sevde

ḥażret-i S.+ dür 212a/7

Sevde-i Ḳarşiyye Bk. Sevde.

S.+ dür 224b/12

seyyid Ar. Hz. Muhammed'in küçük torunu Hz. Hüseyin'in soyundan gelen kimse.

s. 215a/2
s.-i aṣḥāb-i seyyidi'l-mürselīn 231b/12
s.+ imüzdür 235a/7

seyyide Ar.Kadın efendi, önder.

s.+ sidür 215a/3, 215b/5

seyyidetü'l-ḫavātīn Ar. İbare. Hatunların efendisi.

s. 227b/8

seyyidetü'n-nisā'i fi'l-'ālemīn Ar. İbare. "Alemdeki kadınların efendisi"

s. 212a/7, 213a/5, 216a/5, 217a/8, 217b/6, 218a/12, 219a/15, 220a/12, 221b/11, 221b/2, 222b/1

seyyidi'l-mürselīn Ar. İbare. Resullerin efendisi Hz. Muhammed.

seyyid-i aṣḥāb-i s. 231b/13

sezāverān Fars. Layık olanlar.

s.-ı dīnüñ 229a/15

ṣı - Bozmak, kırmak.

ṣ.- yup 215a/4

ṣıddīḳ Ar. Özü sözü doğru olan, asla yalan söylemeyen, sözünün eri, çok doğru, pek sâdık.

ṣ. 232a/11
ṣ.-i ṭarīḳ-i istiḳāmet 232a/7

ṣıdḳ Ar. Doğruluk, gerçeklik.

müşriḳ-i āfitāb-ı ṣ. 232a/2

ṣıfāt Ar. Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf.

āyet-i ṣ.+ ı 232a/6

ṣığın - Himâyesine, kolu kanadı altına girmek.

ṣ.- duñ 223b/13
ṣ.- uram 223b/11

ṣıḥḥat Ar. Sağlık.

ṣ.+ e irişdürmemişlerdür 211b/14, 211b/4
ṣ.+ e irişmemişlerdür 228b/1

ṣıla Ar. Bir süre uzak kaldığı memleketine, vatanına ve yakınlarına ulaşma, kavuşma, doğup büyüdüğü yerleri ve yakınlarını ziyâret etme.

ṣ.-i raḥm idici 219a/7

sırr Ar. Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

maḫzen-i s.-ı ḥażret-i nebevī 232a/1

silk Ar. Düzen, tertip.

s.+ inde 229a/14

sīne Fars. Göğüs, bağır.

s. 229b/8
s.+ sinden 230a/6

sipeh-sālār Fars. Başkomutan, serasker.

s.-ı tāc-dārān-ı memālik-i yāḳīn 237a/9

sipihr Fars. Gök, semâ.

āfitāb-ı s.-i vilāyeti 229a/12

Sīrīn Hz. Muhammed'in eşi Mariye'nin kız kardeşi.

S. 225a/15
S.+ i 225b/1
S. 225b/1

sitte ve ḫamsīn Ar. Elli altı sayısı.

s. 221a/14

sittīn Ar. Altmış sayısı.

s. 230a/7

siyāh Fars. kara.

s. 234a/4

siyer Ar. Hz. Muhammed'in hayâtı ve onun hayâtını konu edinen ilim dalı.

ehl-i s. 223a/15

siz Çoğul ikinci sahıs

s. 235b/9
s.+ den 220b/9
s.+ üñ 213a/15

ṣoḥbet Ar. İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe.

ṣ. 214b/8
ṣ.-i ẕi'l-ḳadri ve'l-iḥtirāmında 227b/4

ṣoñra İçinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilâhare.

ṣ. 212a/6, 213a/3, 213b/11, 213b/14, 213b/15, 213b/3, 213b/7, 214b/11, 215b/3, 215b/5, 215b/6, 215b/7, 215b/8, 216a/11, 216a/12, 216a/4, 216b/1, 216b/6, 217a/7, 217b/13, 217b/14, 217b/6, 218a/1, 218a/11, 218a/3, 218b/12, 219a/10, 219a/14, 219b/13, 219b/15, 219b/5, 219b/6, 219b/9, 220a/10, 221b/1, 221b/10, 221b/8, 222a/11, 222a/2, 222b/9, 223a/3, 225a/12, 225a/4, 225b/11, 226a/4, 226b/9, 227a/15, 227a/4, 227a/9, 227b/3, 227b/5, 227b/7, 228a/11, 228a/14, 228a/5, 229a/1, 229b/12, 233b/2, 234b/2, 234b/8, 235a/11, 235b/15, 235b/9, 236a/12, 236a/14, 236a/5, 236b/14, 236b/4

ṣor - Soru yönelterek bilgi istemek, sual etme.

ṣ.- arlardı 214a/14
ṣ.- dılar 235b/15

söyleş - Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek.

s.- ürlerdi 238a/11, 238a/4

su'āl Ar. Soru.

s. iderlerse 234a/12
s. itdiler 213a/15, 236a/5
s. olınursa 214b/9

Ṣubāʿa binti ʿāmir bin Ḳurṭ bin Seleme Hz. Muhammed'in nikahlanıp halvet etmeden boşadığı hanım.

Ṣ.+ dür 224b/2

subḥānī Ar. Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan" anlamında Allah'ın isimlerinden. Sübhan'a ait olan.

mühbiṭ-i envār-ı s. 232a/1

ṣulb Ar. nesil, zürriyet.

ṣ. 214b/10
ṣ.+ ünden 229a/8, 229a/9

ṣulḥ Ar. Barış.

ṣ. itdiler 229b/11

sulṭān Ar. Hükümdar.

s.-ı şühedāyı 229b/11
s.+ ıdur 215b/10

sūre Ar. Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtiha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri.

s.-i Tebbet yedā Ebī Leheb 226b/11

sürūr Ar. Sevinç.

serāy-ı s.+ a 229b/13

Ṣaʿbān Ar. Arabî ayların recep ile ramazan arasında kalan sekizincisi.

Ş. 217a/4

şād Fars. Sevinçli.

ş. 232b/7, 238a/8

şāfī Kâfi gelen, yeter durumda olan, iknâ eden.

cevāb-ı ş. 216a/14

şāʿire Ar. Kadın şaire.

ş. 214a/4

şān Ar. İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, îtibar.

ş.+ ında 235a/10

şedü'r-revḥa Metne göre İslam ordusunun Hayber Kalesinin fethinden sonra dönüp geldiği bölge

ş.+ ya 223a/4

şefāʿat Ar. Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenâbıhak katında aracılık etmeleri.

ş. itdiler 212b/15

şehīd Ar. Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.

ş. itdiler 229b/12
ş. oldılar 230a/8
ş. olıcaḳ 217a/15
ş. olmışlar ıdı 230a/10

Şehripānū Zeynel Abidin'in annesi.

Ş.+ dur 230a/11

şemāyil Ar. Bir kimsenin dış görünüşü.

mecmaʿ-ı maḥāsin-i ş. 231b/15

Şerāf binti ḫalīfe-i Kelbī Hz. Muhammed ile evlenmek isteyen hanımlardan biri.

Ş.+ dür 224a/6

şerāyiʿ Ar. Şerîatlar, şerîat hükümleri.

iḥkām-künende-i ş. 237a/3

şerīf Ar. Soyu temiz ve şerefli olan, asil kimse.

evlād-ı ş. 231a/5
evlād-ı ş.-i ḥażret-i risālet 228b/13
cedd-i ş.-i nām-dārları 232a/14
ş.-i rek itdiler 237b/7
ş.-i rekdür 234b/13
ş. idiler 237b/6
ş.+ inde 214b/9
ism-i ş.+ ini 215a/7, 229b/8
künyet-i ş.+ leri 225b/13, 227a/1
mevlūd-i ş.+ leri 212a/5
nām-ı ş.+ leri 219a/3, 224a/3
neseb-i ş.+ leri 212a/9, 213a/9, 216a/6, 237a/12
ʿömr-i ş.+ leri 215b/15, 218a/5, 219a/9, 220a/5, 230a/13
neseb-i ş.+ lerinde 232b/11
ḫiẕmet-i ş.+ lerine 232b/5
ism-i ş.+ lerine 232b/2
Cism-i ş.+ lerini 226a/8, 229b/15
ism-i ş.+ lerini 215a/8, 215a/9
naẓar-ı ş.+ lerini 220b/6
neseb-i ş.+ leriyle 212a/10, 237a/13

şerife Ar. Soyu temiz ve şerefli olan, asil kimse.

ş. 214b/2, 214b/7
evlād-ı ş. 228a/8
Medīne-i Ş. 227b/2
Mekke-i Ş. 226b/13
Ravża-i Ş. 236b/11
Medīne-i Ş.+ de 226b/6, 228a/10
Mekke-i Ş.+ de 226a/5, 230a/12
Mekke-i Ş.+ den 222a/6, 225b/15
ism-i ş.+ leri 213a/10
nām-ı ş.+ leri 221b/15, 225b/10
Cism-i ş.+ lerini 223a/9, 225b/5
ism-i ş.+ lerini 215a/9

şerrefeha'llāh Ar. İbare. "Allah onu şereflendirsin"

ş. 225b/15

Şeruḥabīl bin Ḥasene Ebû Abdillâh (Ebû Abdirrahmân, Ebû Vâile) Şürahbîl b. Hasene binti Mutâʿ el-Kindî) Vahiy kâtibi ve kumandan.

Ş. 219b/15

şevher Ar. Erkek, koca, eş.

Ş. +i 222b/5

Şevvāl Ar. Arabî ayların, ramazanla zilkāde arasında kalan ve ilk üç günü ramazan bayramı olan onuncusu.

Ş. 213b/3
Ş.+ de 213b/6

şeyḫ Ar. Hadis ilminde bir râvînin kendisinden hadis aldığı kimse, hoca.

ş.-i ʿazīzān 234b/8

Şeyḫ Buḫārī Sahih-i Buhâri adıyla meşhur hadis kitabını yazan hadis âlimi Muhammed bin İsmail veya tanınan ismiyle İmam-ı Buhâri, 300.000'den fazla hadîs-i şerîfi senetleriyle birlikte ezbere bilmekteydi.

ḥażret-i Ş. 214a/8, 234a/8, 234a/9, 234b/4, 235a/14, 237b/14

Şeyḫ Ebū Dāvūd Bk. Ebū Dāvūd.

Şeyḫ Müslim Tam adı El-İmam el-Hâfız Huccetü'l-İslam Müslim İbnü'l-Haccac el-Kuşeyri en-Nişaburi olan İslam tarihinin en tanınmış muhaddislerinden biri.

ḥażret-i Ş. 214a/9, 234a/10, 234a/8, 235a/15

Şeyḫ Nesā'ī Hadis âlimi ve Kütüb-i sitte adı verilen altı hadis mecmuasından beşincisinin, Sünen-i Nesai müellifi.

Ş. 224a/4

şimden Zamânının gelmesini beklemeden, şu andan îtibâren, hemen.

ş. 225a/3

şirk Ar. Allah'a eş ve ortak koşma, ortak isnat et.

hādim-i bünyād-ı ş. 237a/5

şişum Fars. Altıncı.

bāb-ı ş. 231b/6

şol şu, işaret zamiri.
ş. 214b/4, 223a/6, 234b/1

şühedā Ar. Şehitler.

sulṭān-ı ş.+ yı 229b/12

Şümūs binti ḳays bin Zeyd bin ʿAmr bin Lebīd bin ḫıdāş bin ʿāmir bin Ġanem bin Lebīd bin Neccār Hz. Muhammed'in eşi Sevde'nin annesi.

Ş.+ dur 212a/11

tā Fars. Takı. Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yâhut zamânı anlatırken söze mübâlağa katar.

t. 215a/14, 215b/2, 235a/4

taʿaccub Ar. Şaşma, hayret etme.

t. iderem 238a/10

tābān Fars. Parlak, ışıklı.

t. 229a/13

tābiʿ Ar. Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden.

t.+ dür 214b/4

tābiʿīn Ar. Hz. Muhammed'i görmüş olanları yani ashabı gören, onlardan hadis dinleyen.

t.-i ʿiẓām 234b/1
t.-i ʿiẓāmdan 222a/14
t.+ den 214a/11, 216b/14, 233a/7

tāc-dārān Fars. Hükümdarlar, pâdişahlar.

sipeh-sālār-ı t.-ı memālik-i yāḳīn 237a/9

tafḍīl Ar. birini veya bir şeyi diğerlerine tercih etme, diğerlerine üstün görme.

t. 231b/6, 231b/8

tafṣīl Ar. Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.

t. 225b/7, 231b/6
t.+ de 223b/1, 224b/2, 233a/4
t.+ e 229b/15
t. ideyüz 211b/12
t.+ inde 225b/8
t.+ indedür 231b/8
t. olınur 228b/15
t. oluna 213a/9, 216a/7

taḥḳīḳ Ar. Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma.

t.+ ine 228b/4

taḥt Ar. Alt.

t.-ı nikāḥına 211b/1, 214a/1
t.-ı nikāḥında idi 212a/14
t.-ı nikāḥında idiler 217b/10
t.-ı nikāḥında 211b/5
t.-ı nikāḥından 212b/12
t.+ ına 222a/3, 225a/10, 227a/15
t.+ ında idi 216a/9, 217a/14, 219b/4, 221a/11, 221a/12, 222a/1, 222b/5, 226b/10, 227a/12
t.+ ında idiler 217a/13

taḫta Fars. Düz ağaç parçası. Metinde mecaz olarak tabut anlamında.

t. idüp 219a/11

taḳdīr Ar. Bir kimsenin veya şeyin önemini, değerini anlama.

t.+ ce 214b/13, 225a/9, 234a/14

takriben Ar. Zarf. Bir kimsenin veya şeyin önemini, değerini anlama.

t. 215b/15

taḳrīr Ar. Sözle anlatma, ifâde ve beyan etme, anlatış.

t. 213b/9
t.+ ile 231b/9

tamām Ar. Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan şey, bütün.

t. 220b/13, 227b/4, 229b/9
t. oldı 218b/5

tārīḫ Ar. Toplumların, milletlerin başından geçen olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bunların sebep ve sonuçlarını, birbirleriyle olan ilişki ve bağlantılarını inceleyen ilim.

t.-i Fīlüñ 226b/9
t.+ inde 221a/14

taṣadduḳ Ar. Sadaka olarak verme, verilme.

t. itdiler 229b/6

taʿẓīm Ar. Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma.

t. 226a/3

teʿālā Ar. "Şânı yüce olsun" anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. 219a/1, 231b/12
t.+ nıñdur 218b/12

Tebbet yedā Ebī Leheb Tebbet Suresi'nin ilk ayeti "Ebu Leheb'in iki eline yuh oldu" anlamına gelir.

sūre-i T. 226b/11

tebessüm Ar. Gülümseme.

t.+ de 238a/7
t. itdügüñüzi 238a/9

Tebūk Hz. Muhammed'in son gazvesi olan; Hicaz'ın kuzey tarafında Medine-i Münevvere'den Şam'a giden yolun ortasında bir bölge.

T. 234a/3

tecdīd Ar. Yenileme
t.-i nikāḥ idüp 226b/4

t. itmedi 226b/5

tecrīd Ar. Dünyâya âit şeylerden vazgeçerek gönlünü Allah'a bağlama, kalbi mâsivâdan arındırma.

ṣāḥib-i ḳadem-i maḳām-ı t. 232a/8

tefāḫur Ar. Övünme.

t. iderdi 218b/15
t. iderlerdi 229a/11

tefsīr Ar. Kur'ân-ı Kerîm'in âyet veya sûrelerini açıklama.

t.-i Ṣaḳlebīde 233a/15

tekbir Ar. İslâm dîninde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allâhu ekber" sözü.

t. itdiler 236a/4

tenha Fars. Issız, içinde az insan bulunan yer.

t. 214a/8, 214a/9, 231a/11, 234a/10, 234a/9

tercīḥ Ar. Bir şeyi diğerlerinden daha üstün tutma, daha önemli sayma, yeğleme.

t. idüp 214b/6

tertīb Ar. Sıraya koyma, sıralama.

t. 228b/14
der-beyān-ı t.-i evlād-ı Resūl 228b/11
t.+ i 213a/9
t.+ inüñ 228b/13

tevaḳḳuʿ Ar. Bekleme, umma, ümit etme.

t. idübeni 220b/2

tevārīḫ Ar. Tarihler

ehl-i t. 223a/14
t.+ den 225a/6

tevbe Ar. İşlediği bir hatâdan, suç veya günahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

t.+ si 215a/12, 215b/2

tevḥīd Ar. Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.

ehl-i t. 232a/9

tırāş Fars. Belli bir biçim vererek kesme.

t. idüp 229b/5

tīr Fars. Ok

t.-i murādı 215b/2

Tirmidī 9. yüzyılda yaşamış Fars hadis bilgini. Kütüb-i Sitte denilen muteber altı hadis kitabından el-Câmiu's Sahîh'in yazarı.

T. 234b/8
ḥażret-i T. 235a/6
Cāmiʿ-i T.+ de 232b/4

tisʿa Ar. Dokuz, dokuzuncu.

t. 229b/11

ṭaʿām Ar. yemek.

ṭ. 217a/12

ṭabīʿat Ar. yaratılış.

ṭ.+ larına 224b/8

ṭāhir Ar. Temiz, pak, arı.

ṭ. 226a/2, 229a/5, 230b/1

ṭāḳat Ar. Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

ṭ. getürimez 235b/5

ṭalāḳ Ar. Nikâhlı eşini boşama, boşanma, nikâhın sona ermesi.

ṭ. 218b/2
ṭ.+ ıla 216b/7
ṭ. virdiler 212b/11, 224a/1, 224b/4
ṭ. virmişler idi 216b/6

ṭaleb Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

ṭ. itmişler idi 224b/1

Ṭalḥa bin ʿUbeydu'llāh Talhâ bin Ubeydullah, cennetle müjdelenen on sahabiden biri. İslam'ı ilk kabul edenlerden.

ḥażret-i Ṭ. 233b/14

ṭālib Ar. Talep eden.

ṭ. 229b/14

ṭarīḳ Ar. Yol.

ṣıddīḳ-i ṭ.-i istiḳāmet 232a/8
ṭ.+ iyle 215a/14

ṭarīḳat Ar. Yol

pīşrev-i reh revān-ı aṣḥāb-ı ṭ. 232a/4

ṭaşra Bir ülkede başşehir veya diğer önemli şehirler dışında kalan yerler, dışarlık.

ṭ. 223a/3, 236a/2, 236a/6

ṭavāyif Ar. Topluluklar, bölükler, fırkalar, tâifeler.

ekṣer-i ṭ. 214b/5

ṭayyib Ar. İyi, güzel, hoş.

ṭ. 226a/2
ṭ.+ dür 229a/5

ṭoġ - Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyâya gelmek, tevellüt etmek.

ṭ.- mış idi 226a/1
ṭ.- mışlar ıdı 226a/3, 226a/5

ṭoḳuz Sıralamada sekizden sonra gelen sayı.

ṭ. 213b/13, 213b/9, 227b/3, 231a/4, 236b/13
elli ṭ. 218a/4
otuz ṭ. 237b/4
ṭ.+ dur 230b/11, 230b/13
ṭ.+ uncı 220a/11

ṭolayu –den ötürü, sebebiyle, yüzünden, hasebiyle, dolayı.

ṭ. 223a/6

ṭudaş Karşılaşmak, rastlamak, yaklaşmak.

ṭ. oldı 237b/14

ṭufeyl Ar. Küçük çocuk.

ṭ.+ ine 215b/1, 221a/7

ṭuġyān Ar. Taşma, coşma.

ṭ. 237a/5

ṭul Eşinden ölüm veya boşanma yoluyle ayrılmış.

ṭ. ḳaldı 212b/4
ṭ. ʿavratlar 225a/4

ṭur - Şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak.

örü ṭ.- up 236a/6

ṭut - Elle kavramak, elde bulundurmak.

ṭ.- ardum 234b/7
ṭ.- arlar 214b/5, 214b/6

u Bk. ve.

u. 212b/14, 214b/8, 215a/6, 220b/10, 220b/14, 223b/1, 223b/4, 225a/14, 225a/5, 229a/13, 231b/11, 232a/3, 235a/13, 236a/13, 237a/2, 237a/3, 237a/8, 237b/13, 238a/8

ʿUbeydu'llāh Metinde bazı bölümlerinde Hz. Muhammed'in eşi Ümmü Habibe'nin eski kocası ʿUbeydu'llāh bin Caḥş anlamında bazı bölümlerinde de Hz. Osman'ın künyesi yerine kullanılan kısa isim.

ʿU. 219b/5, 219b/6, ʿU. 227a/4

ʿUbeydu'llāh bin Caḥş Hz. Muhammed'in eşi Ümmü Habibe'nin eski hocası.

ʿU.+ iñ 219b/3

uġur İnsana iyilik ve saâdet getirdiğine inanılan durum, yümn.

u.+ lı 221a/6

Uḥud Ar. Medine'nin bulunduğu düzlüğü kuzeyden kuşatan dağın bulunduğu yer.

U. 216a/11, 217a/15, 228a/5

uḫuvvet Ar. kardeşlik.

u. 234b/7

ūlā Ar. Birinci, ilk.

hicret-i ū. 226b/14

ulaş - Belli bir yere varmak, belli bir kimse veya şeye erişmek, vâsıl olmak.

u.- dılar 237b/12
u.- mışlar ıdı 236b/7

ʿulemā Ar. âlimler.

ʿu. 211b/3, 214b/15, 223a/15, 223b/2, 225a/8, 233a/15
ʿu.+ dan 233b/1
ʿu.+ nuñ 228a/3

ulu Çok üstün niteliklere sâhip, çok büyük, yüce.

u. 223b/12
u.+ luġuna 234a/6
u.+ muzdur 235a/8

ur - Vurmak, dokunmak.

el u.- dılar 224a/9

ʿuyūb Ar. Ayıplar.

ʿu.+ dan 232b/11

ü Bk. ve.

ü. 212b/13, 214b/8, 215a/2, 215a/8, 216b/13, 220b/4, 223a/13, 223a/4, 225b/13, 226a/2, 226a/4, 229a/11, 229a/13, 229b/13, 229b/14, 229b/6, 231b/8, 232a/13, 232a/4, 232b/9, 236a/10, 236a/11, 236a/13, 236a/14, 236a/15, 237a/5, 237a/8, 237b/6

üç Sıralamada ikiden sonra sayının adı.

ü. 211b/14, 213b/3, 217b/3, 226a/7, 227b/3, 230a/8, 231a/9, 234b/1, 236a/7
elli ü. 219a/9
ḳırḳ ü. 220a/6
on ü. 230b/10
altmış ü.+ de 222a/8
ü.+ i 225b/12, 231a/7
ü.+ ünci 212b/10, 213a/5, 216b/5, 217b/15, 225b/8, 226a/10, 226a/4, 226b/9, 227a/10, 228a/13, 229b/3
on ü.+ ünci 236b/6
ü.+ ünde 236b/3

Ümāme binti Ḥamza Hz.Muhammed'in amcası Hz. Hamza'nın kızı.

Ü. 224b/15

ümenā' Ar. Emniyet edilen, güvenilen kimseler.

ü.-i ʿiẓāmdan 231b/11

Ümeyme binti ʿAbdu'l-muṭṭalib Hz. Muhammed'in halası ve eşlerinden Zeyneb binti Cahş'ın annesi.

Ü.+ dür 218a/15

Ümeyye Hz. Muhammed'in halalarından birinin ismi.

Ü. 231a/4
Ü.+ dür 231a/3

Ümeyye Hz. Muhammed'in eşlerinden biri Bk. Ümeyye binti Şurḥabīl

Ü. 224b/8
Ü.+ ye 224b/10

Ümeyye binti Şurḥabīl Hz. Muhammed'in nikahladığı fakat halvet olmadan boşadığı eşlerinden biri.

Ü. 224b/7
Ü.+ dür 224b/3

ümmet Ar. Bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk.

ü. 236a/12
evvel-i müʾminān-ı ü. 232a/9
rāfiʿ-i aʿlām-ı ü. 237a/1
cemīʿ-i ü.+ de 234b/7
ü.+ den 234b/13
ü.+ üm 235a/1
ü.+ ümden 234b/6, 235a/5

Ümmü'l-ḫayr Ar. İbâre. "Hayırın annesi". Peygamber'in. Hz. Ebû Bekr'in annesi Selma'nın lakabı.

Ü.+ dur 233a/2

ümmü'l-mesākīn Ar. "Miskinlerin annesi" Muhammed'in eşlerinden Huzeyme'nin kızı Zeynep'in lakabı.

ü. 217a/11

ümmü'l-müʾminīn Ar. "Müminlerin annesi" Kur'an-ı Kerim'e göre bütün müminlerin anneleri kabul edilen Hz. Muhammed'in eşleri.

ü. 211b/7, 212a/7, 213a/5, 216a/5, 217a/8, 217b/6, 218a/11, 219a/15, 221b/11, 221b/2, 222b/1, 227b/8, 233a/14, 220a/11, 220b/15, 228b/2

Ümmü Gülşūm Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den olan kızı.

Ü. 228b/15, 229a/1, 229a/4
ḥażret-i Ü. 228a/7
Ü.+ den 227a/14
ḥażret-i Ü.+ dür 227a/10

Ümmü Ḥabībe Hz. Muhammed'in sekizinci eşi.

Ü. 219a/12, 220a/4
ḥażret-i Ü. 219b/8
Ü.+ den 220a/9
Ü.+ i 219b/10

Ümmü Ḥabībe Remle binti Ebī Süfyān Saḫr bin Ḥarb bin Ümeyye bin ʿAbdi'ş-şems Bk. Ümmü Ḥabībe

ḥażret-i Ü.+ dür 219a/15

Ümmü Ḥakem Hz.Muhammed'in halalarından birinin ismi.

Ü. 231a/4
Ü.+ dür 231a/2

Ümmü Hānī Bk. Fāḫite.

Ü. 224a/14
Ü.+ dür 224a/10

Ümmü Seleme Hz. Muhammed'in altıncı eşi. Peygamberden önce Ebu Seleme ile evli idi.

ḥażret-i Ü. 228b/10
ḥażret-i Ü.+ den 218a/10

Ümmü Seleme Hind binti Ebī Ümeyye bin Sehīl bin Muġīre bin ʿAbdu'llāh bin ʿAmr bin Maḫzūm Bk. Ümmü Seleme

Ü.+ dur 217b/7

Ümmü Şerīk Hz. Muhammed ile evlenmek isteyen hanımlardan biri.

Ü. 224a/4
Ü.+ dür 224a/3, 224b/13

Üsāmete el-cebel Eserin mütercimi Mustafa El-Fârisî'nin Hz. Ömer'den bahsederken kullandığı ifadelerden biri.

Ü. 237a/7

üzeri Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı.

ü.+ ne 211b/5, 213b/1, 213b/9, 214b/6, 215a/12, 218b/15, 219b/12, 219b/8, 228b/14,
230b/5, 233a/15, 237b/13
ü.+ ne.dür 214b/1
ü.+ nedür 215a/1, 233b/1

va'l-lāhu aʿlem Ar. İbare. "Doğruyu en iyi bilen Allah'tır"

v. 213b/10

vaḥy Ar. Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilâhî haber.

v. 216b/11, 216b/9
v.+ den 226a/4, 229a/5
v.+ iñ 226a/5
āḫir-i v.+ üñ 226a/6

vāḳıf Ar. Hakkıyle bilen.

v. olmamışdur 233b/3

vāḳiʿ Ar. Meydana gelme, vukū bulma.

v. 236a/11
v.+ dür 225a/6
v. olaydı 225a/6
v. oldı 236b/3
v. olmış ıdı 236b/5
v. olmışdur 235a/10

vaḳt Ar. Zaman.

v. 226a/10
v.-i namāz 235b/2
v.+ da 237b/2, 212a/15
v.+ ın 211b/1, 213b/8, 215a/4, 216a/2, 218b/13, 221b/7, 222a/5, 222b/14,

223a/1, 223b/7, 224b/7, 227a/13, 227a/6, 235b/1, 235b/7, 238a/2
v.+ ında 212a/2, 214a/2, 228a/15
v.+ ına 212a/1
v.+ uñ 236a/9

var - Ulaşmak, vâsıl olmak.

v.- ıncaya 229b/9
v.- ıñız 235b/3
v.- mışlar ıdı 213b/9
v.- up 220b/3

var Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan şey. Karşıtı "yok".

v.+ dı 238a/3
v.+ dur 223b/2, 228a/4
v. idi 225a/13, 230a/14, 230a/8

vārid Ar. Gelme, erişme, ulaşma.

v. olan 236a/11

varlıḳ Var olma durumu, var edilmiş olma.

v.+ ıyla 236a/15

vaṣf Ar. Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik.

v.+ ını 222b/14

vāsıṭa Ar. İki şey arasında bağ durumunda olan, onları birleştiren, maksada erişmeyi sağlayan şey, aracı.

v. 229a/12
v.+ sıyla 229a/15
v.+ ya 215a/13

vaṣiyyet Ar. Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey.

v. itmişlerdi 236b/9

vāżıʿ Ar. Koyan.

v.-ı ḳavāʿidi'l-iḥtisāb 237a/6

ve. Ar. Bağlaç. İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.

v. 211b/10, 211b/12, 211b/3, 211b/6, 211b/8, 212a/1, 212a/10, 212a/14, 212a/15, 212a/2, 212b/1, 212b/15, 212b/2, 212b/4, 212b/7, 212b/8, 212b/9, 213a/10, 213a/13, 213b/10, 213b/12, 213b/13, 213b/3, 213b/8, 214a/10, 214a/11, 214a/2, 214a/3, 214a/4, 214a/8, 214a/9, 214b/11, 214b/2, 214b/4, 214b/8, 215a/10, 215a/2, 215a/5, 215a/6, 215a/7, 215a/8, 215a/9, 215b/6, 216a/1, 216a/10, 216a/7, 216b/12, 216b/13, 216b/9, 217a/1, 217a/10, 217a/13, 217a/15, 217a/2, 217a/5, 217b/12, 217b/3, 217b/8, 218a/15, 218a/5, 218a/6, 218a/7, 218a/8, 218a/9, 218b/12, 218b/3, 218b/9, 219a/10, 219a/12, 219a/2, 219a/4, 219a/6, 219a/7, 219b/1, 219b/8, 219b/11, 219b/4, 219b/7, 219b/9, 220a/1, 220a/4, 220a/8, 220a/9, 220b/3, 220b/10, 220b/13, 221a/10, 221a/12, 221a/15, 221a/4, 221a/6, 221b/13, 221b/6, 222a/13, 222a/14, 222b/10, 222b/11, 222b/4, 222b/9, 223b/13, 223a/10, 223a/14, 223a/15, 223a/5, 223a/6, 223b/4, 223b/8, 224a/13, 224a/14, 224b/10, 225a/1, 225a/11, 225a/12, 225a/3, 225a/4, 225a/8, 225b/1, 225b/12, 225b/3, 226a/12, 226a/13, 226a/15, 226a/2, 226a/7, 226a/8, 226b/12, 226b/13, 226b/3, 226b/14, 227a/6, 227b/12, 227b/14, 228a/1, 228a/12, 228a/13, 228a/4, 228a/5, 228a/7, 228a/8, 228b/10, 228b/13, 228b/15, 228b/3, 228b/6, 228b/8, 228b/9, 229a/1, 229a/14, 229a/2, 229a/3, 229a/4, 229a/5, 229a/6, 229a/7, 229b/10, 229b/11,

229b/4, 229b/5, 229b/6, 229b/8, 230a/11, 230a/13, 230a/15, 230a/2, 230a/4, 230a/5, 230a/7, 230a/9, 230b/1, 230b/12, 230b/13, 230b/2, 230b/6, 230b/7, 230b/8, 230b/9, 231a/11, 231a/12, 231a/14, 231a/2, 231a/3, 231a/4, 231a/5, 231a/6, 231a/7, 231a/8, 231a/9, 231b/1, 231b/10, 231b/11, 231b/7, 231b/8, 231b/9, 232a/13, 232b/14, 233a/2, 233a/10, 233a/12, 233a/13, 233a/2, 233a/6, 233a/7, 233a/9, 233b/1, 233b/4, 233b/5, 233b/6, 233b/7, 233b/8, 233b/9, 233b/10, 233b/11, 233b/14, 233b/15, , 234a/1, 234a/10, 234a/12, 234a/8, 234a/9, 234b/1, 234b/8, 234b/10, 234b/11 234b/13, 234b/15, 235a/1, 235a/7, 235a/8, 235a/9, 235a/11, 235a/12, 235a/14, 235a/15, 235b/2, 235b/6, 235b/10, 235b/11, 235b/14, 236a/1, 236a/2, 236a/3, 236a/5, 236a/6, 236a/8, 236a/9, 236a/10, 236a/11, 236a/12, 236a/13, 236b/10, 236b/11, 236b/13, 236b/4, 236b/5, 236b/9, 237a/11, 237a/12, 237a/14, 237a/2, 237a/8, 237b/10, 237b/12, 237b/2, 237b/5, 238a/15, 238a/8

vefāt Ar. Ölüm.

v.+ ı 211b/13, 212a/1, 228b/3, 228b/4
v.+ ından 212b/7, 227b/3, 228a/11, 234b/2, 236b/2
v. idenlerüñ 214b/11
v. idicek 222a/3, 227b/1
v. itdi 212b/4, 212b/5, 217b/14, 219a/4, 221b/9
v. itdiler 213a/4, 215b/12, 217a/4, 217b/4, 218a/2, 219a/8, 220a/7, 221a/14, 222a/7, 223a/8, 225b/15, 225b/5, 226a/7, 226b/6, 228a/10, 228a/14, 236b/9
v. itdükden 221b/8
v. itmiş idi 219b/8
v. itmişler idi 216a/11, 221b/7, 227a/6, 227b/5
v.+ ları 212a/2, 228a/15

vekīl Ar. Başkası adına söz söyleyen veya hareket eden kimse.

v. itmiş idi 220a/4

velādet Ar. Dünyâya gelme, doğma, doğum, doğuş.

v.+ leri 236b/4

veled Ar. çocuk.

v. 217b/13, 227b/6, 231a/7

verici bağışlayıcı.

v.+ydi 219a/7

veya bağl. Cümlede bildirilen husûsun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da.

v. 220a/6

vezn Ar. ölçü.

v.+ ince 229b/6

vilāyet Ar. Dünyâya gelme, doğma, doğum, doğuş Bk. veladet.

āfitāb-ı sipihr-i v.+ i 229a/12
v.+ inde 230a/7

vir - 1. İletmek, eriştirmek.
2. teslim etmek
3.bir hali hasıl etmek.

v.- di 226b/4, 226b/5, 234a/4
cevāb v.- di 218b/11
v.- diler 218b/2, 226b/13
ad v.- diler 232b/15

cevāb v.- diler 213a/15, 223b/13, 225a/2
ṭalāḳ v.- diler 212b/11, 224a/1, 224b/5
v.- eyim 220b/13
selām v.- icek 238a/7
v.- meyüp 216a/14
v.- miş idi 224a/12, 235b/7
icāzet v.- miş idi 227a/15
ṭalāḳ v.- mişler idi 216b/7
v.- üp 221a/3, 222b/8, 229b/11
v.- ürdi 214a/15, 217a/12

vü Bk. ve.

v. 213a/15, 213a/6, 214b/15, 214b/2, 214b/7, 215b/4, 216b/14, 216b/7, 216b/8, 217a/12, 218a/6, 223a/15, 233b/9

vücūd Ar. Var olma, bulunma.

v.+ a geldiler 229b/3
v.+ a gelememiş idi 227b/6
v.+ a gelen 229a/9
v.+ a gelmiş idi 211b/12, 217b/13, 219b/5, 225b/3, 226a/15, 230a/12
v.+ a gelmişler idi 227a/11, 227b/10, 228a/9
v.+ a gelmişlerdür 228b/14
v.+ a gelüp 230a/3
v.+ a gelür 226b/15

yā Ar. Ünlem. Ey!

y. 220b/11, 220b/8, 223a/5, 233a/6, 235a/3, 235a/4, 235b/4, 236a/3, 238a/8, 238a/10, 238a/14,

münādī-i y. 237a/7

yā erḥame'r-rāḥimīn ve yerḥami'llāhu li-men ḳāle āmīn Ar. İbare. "Ey merhamet edenlerin en merhametlisi ve âmin diyenlere Allah merhamet etsin"

y. 229b/2

yād Fars. Anma, hatırlama.

y. idüp 212b/13
y. u īrād idelüm 229a/14

yād Yabancı.

y. olmayup 229b/1

yaġma-künende Fars. Yağma eden.

y.-i ḫazāyin 237a/4

yāḫūd Fars. Bağlaç. Veya.

y. 219b/12, 220a/6

yaḳīn Ar. Herhangi bir delîle bağlı olmaksızın sâdece îman kuvvetiyle âşikâr olarak görme, müşâhede ederek bilme.

maʿden-i ʿilm-i y. 237a/8
sipeh-sālār-ı tāc-dārān-ı memālik-i y. 237a/9

yan Kat, nezd, huzur.

y.+ ına 228b/7
y.+ ıñda 223a/7
y.+ ıñdadur 223a/6

Yaʿnī Ar. Bağlaç. Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce "Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki" anlamında kullanılan kelime.

y. 217a/11, 219b/3, 220a/15, 221a/6, 222a/7, 222b/6, 223a/6, 223b/11, 225a/13, 225b/6, 225b/14, 227a/14, 230b/4, 231a/1, 231b/1, 231b/6, 231b/8, 232b/7, 233a/3, 233b/13, 233b/8, 234a/4, 234b/8, 235b/4, 236a/15, 238a/15

yār Fars. Dost, sevgili.

y.-ı ġār 232a/11

yaş Doğuştan îtibâren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.

y.+ ına 213b/9, 222a/7, 225b/14, 236b/8
y.+ ında 223a/9, 228b/1
y.+ ında idi 211b/3, 213b/6
y.+ ında idiler 211b/2, 212a/3, 214a/2, 226a/11

yatsu Güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit.

y.+ yla 236b/8

yaz - Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

y.- arlardı 225a/7
y.- maduḳ 225b/11
y.- mamışlar 225a/5
y.- mışdur 234a/10, 234a/11

yedi Altıdan sonra gelen sayı.

y. 213b/11, 222b/8
elli y. 230a/13
on y. 228b/1
y.+ dür 225b/12, 229a/4
y.+ nci 218a/11, 222a/5, 232b/1
elli y.+ nci 215b/13
on y.+ nci 215b/14

yeg Daha iyi, daha üstün, müreccah, evlâ.

y. 220b/11
y.+ rekdür 234b/13

yeñi Sonradan ortaya çıkan, sonradan var olan, üzerinden çok zaman geçmemiş olan.

y. 223a/2

yer Mevki, mekân, mahal.

y.+ dür 212a/4
cemīʿ -i y.+ lerde 233b/8
y.+ üñe 235b/5

yeryüzi Dünya.

y.+ ne 215a/5

yetiş - Ulaşmak, vâsıl olmak.

y.- diler 231a/15

yetmiş Altmış dokuzdan sonra gelen sayı.

y. bişinci 228a/13
yüz y. dört 214a/6

yevmü'ṣ-ṣülüṣā Ar. Üçüncü gün, Salı

y.+ da 226a/6

Yezīd Zâlimliğiyle bilinen ikinci Emevî halîfesi Yezid b. Ebū Süfyān'ın isminden gelmiş olan ve çok kızılan, hâin ve gaddar kimseler için kullanılan sövme sözü.

Y.+ lerdür 235a/14

Yezīd bin Aṣam Metne göre Hz. Muhammed'in eşi Meymune'den hadis rivayet eden muhaddis.

Y. 222a/13

yıl Dünyânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene, sâl.

y. 211b/14, 212b/11, 213b/10, 213b/13, 213b/3, 213b/7, 227b/3, 236b/13, 236b/4
y.+ a 212a/1, 215b/15, 218a/5, 219a/9, 220a/6, 227b/11, 230a/13, 236b/5
y.+ da 216b/5, 216b/6
y.+ ı 221a/9
y.+ ı idi 221a/9

y.+ ında “/1, 215b/13, 217a/4, 217b/15, 217b/5, 218a/4, 219a/2, 219a/8, 219b/11, 221b/6, 221b/9, 222a/5, 226a/10, 226a/6, 226b/6, 226b/9, 228a/1, 229b/10, 229b/11, 229b/3, 230a/3, 230a/7, 236b/3, 236b/6, 237b/1, 237b/2
y.+ ından 236b/4
Fīl y.+ ınuñ 227b/11
y.+ lar 215a/5
y.+ lıḳ 226a/7
y. oldılar 212a/2

yigirmi Yirmi sayısı.

y. 226a/8
y. birinde idi 211b/4
y. birinde 219a/8
y. biş 211b/3, 212a/2
yüz y. dört 234a/11
y. ikinci 236b/6
y.+ nci 219a/8

yir Bk. yer.

y.+ e 220b/6

yoḳ Bulunmayan mevcut olmayan.

y.+ dur 214b/2, 223b/1, 224b/2, 232a/14, 233a/4, 236a/11

y. ıdı (yoġ ıdı) 211b/2, 214a/4, 219a/5, 221a/6 221a/7, 232b/11, 236a/13

yön Taraf, cihet.

y.+ inden 226a/3

yöri - gitmek, yürümek. Emir kipi 2. tekil şahıs

y. 218b/6

yu - Yıkamak.

y.- dılar 236b/10
y.- ya 236b/10
y.- yup 228b/5

yumşaḳ Uysal, kolay yola gelen, yavaş, halim selim.

y. 235b/5

Yūsuf

Y.+ uñ 235b/9

yüri - Bk. yürü-

y.- yüp 223a/1

yürü - Yaya olarak gitmek.

y.- ñüz 235b/6

yüz Doksan dokuzdan sonra gelen sayı.

y. 221a/7
dört y. 219b/12
iki y. 214a/12
y. ḳırḳ iki 234a/7
biñ iki y. on 214a/5
y. yetmiş dört 214a/6
y. yigirmi dört 234a/11

yüz Surat, çehre.

y.+ in 235b/8

yüzi şuyı Fars. Şeref, itibar.

y. +na 231b/5

żaʿf Ar. İrâde zayıflığı, dayanamama.

ż.+ ı 235b/14

zahide Ar. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî kimse.

z. 214a/4
z. idi 216b/8, 218a/6

ẓahīrü'l-müslimīn Eserin mütercimi Mustafa El-Fârisî'nin Hz. Ömer'den bahsederken kullandığı "Müslümanların görüneni" anlamına gelen ifadelerden biri.

ẓ. 237a/1

żaʿīf Ar. Zayıf.

ż. düşmiş idi 235b/2

zamān Ar. Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

z. 213b/10, 217b/2
z.-ı cāhiliyyetde 217a/11, 226a/9, 227a/2
z.+ da 213b/6, 237b/3
z.+ ına 231a/15
z.+ ında 213a/4, 216a/3, 217a/6, 222a/1, 225b/5
z.+ ından 213b/3

zārızār Ağlamak, inlemek vb. fiillerin önüne gelerek anlamı kuvvetlendiren söz.

z. 215a/6

Żarra binti Şemʿān

Ż.+ dur 222b/4

ẕāt Ar. Bir şeyin ta kendisi, maddî varlığı, maddî varlığının özü, öz varlık.

medḥ-i ẕ.+ ı 232a/5

zehr Fars. Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağu.

z. 229b/11, 229b/12, 229b/13

Zehrī İbn Şihab Zuhrî, ilk Siyer toplayıcılar arasında merkezi bir figürdür. Sahabeleri görmüş tabiinden. Hadis-i şerif üzerine en büyük Sünni otoritelerden sayılır.

ḥażret-i Z. 233a/12

Zeyd **Bk**. Zeyd bin Ḥārişe.

Z. 218b/6, 218b/7, 233b/7
ḥażret-i Z. 218b/14

Zeyd bin Erḳam Ebû Amr Zeyd b. Erkam b. Zeyd el-Hazrecî. Künyesi Ebû Amr, Ebû Âmir, Ebû Saîd, Ebû Sa'd, Ebû Üneyse olan sahabi.

ḥażret-i Z. 233a/9

Zeyd bin Ḥārişe Muhammed'in azatlı kölesi ve evlatlığı olan sahabe. Hz. Muhammed'in yedinci eşi Zeyneb binti Cahş daha önce Zeyd ile evli idi.

Z. 233a/11
Z.+ i 218b/5
Z.+ nüñ 218b/1

Zeyne'l-ʿābidīn Hz. Muhammed'ın torunu olan Hüseyin bin Ali'nin oğlu.

Z. 230a/11
ḥażret-i Z. 230a/10, 230a/9
ḥażret-i Z.+ üñ 230a/14

Zeyneb Metinde Zeyneb binti Caḥaş ve Zeyneb binti Ḫuzeymete bin Ḥāriş bin ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer bin ʿAbdimenāf bin Hilāl bin ʿāmir bin

Ṣaʿṣaʿa-i Hilālī'den bahsederken kullanılan kısa söyleyiş.

Z. 217b/13, 218b/7, 219a/3, 228b/15, 229a/4
ḥażret-i Z. 218a/8, 218b/11, 228a/7
Z.+ den 226b/9
ḥażret-i Z.+ den 219a/13, 219a/5
Z.+ dür 229a/1
ḥażret-i Z.+ dür 226a/9
ḥażret-i Z.+ e 217a/10, 218b/6
Z.+ i 218b/7, 218b/8, 218b/9, 226b/2, 226b/4
ḥażret-i Z.+ i 226a/13
Z.+ üñ 218a/8

Zeyneb bint'i Maẓʿūn bin Veheb bin ḫüẕāfet bin Cumaʿ Hz. Muhammed'in dördüncü eşi Hafsa'nın annesi, Ömer bin Hattab'ın eşi.

Z.+ dur 216a/7

Zeyneb binti Caḥaş Hz. Muhammed'in yedinci eşi. Annesi Ümeyye Hz. Muhammed'in amcasının kızı.

Z. 225b/9
Z.+ uñ 218b/4

Zeyneb binti Caḥaş bin Riyāb bin Yaʿmur bin Ṣuberte bin Mürrete bin Keşīr bin Ġanem bin Vedūd bin Esed bin Ḫuzeyme Bk. Zeyneb binti Caḥaş.

ḥażret-i Z.+ dür 218a/12

Zeyneb binti Ḫuzeymete bin Ḥāriş bin ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer bin ʿAbdimenāf bin Hilāl bin ʿāmir bin Ṣaʿṣaʿa-i Hilālī "Ümmü'l-mesâkin" olarak da anılan, Hz. Muhammed'in beşinci eşi.

Z. 217a/9

Zeyneb binti Ebī Seleme Zeyneb binti Ebî Seleme Abdillâh b. Abdilesed el-Kureşiyye el-Mahzûmiyye. Hz. Muhammed'in hanımlarından Ümmü Seleme'nin Ebu Seleme'den olan kızı.

Z. 220a/8

Żırār Hz. Muhammed'in amcalarından biri

ż. 230b/7, 231a/9

ẕi'l-ḥicce Ar. Arabi ayların zilkade ile muharrek arasında kalan ve onuncu günü kurban bayramı olan on ikincisi.

māh-ı ẕ.+ de 226a/6
māh-ı ẕ.+ de 228a/2

ẕi'l-ḳadri ve'l-iḥtirām Ar. İbare. "Hürmete şâyan ve kıymetli"

ṣoḥbet-i ẕ.+ ında 227b/4

ẕikr Ar. Sözünü etme, ismini söyleme, anma.

ẕ. 230b/8
ẕ. itdügümüz 215a/13, 215b/10, 223b/1
ẕ. olan 217a/2, 223a/12
ẕ. olınur 233a/3

zīrā Fars. Çünkü, şundan dolayı.

z. 214b/15, 214b/12, 216b/3, 221a/7, 225a/6, 229a/11

ziyāde Ar. Farsça, çok.

z. 211b/2, 211b/14, 214a/3, 216b/7, 229a/9, 229b/15, 234a/12, 234a/14, 235a/8, 235a/9
z.+ ce 228a/2
z. oldı 235b/13

ẕü'r-rumḥayn Ar. İki mızraklı. Haşim bin Mugîre'nin lakabı.

ẕ. 237a/15

Zübeyr Hz. Muhammed'in amcası.

Z. 230b/6, 231a/3

Zübeyr bin ʿAvām Ebû Abdillâh ez-Zübeyr b. el-Avvâm b. Huveylid el-Kureşî el-Esedî. Hz. Muhammed'e ilk iman edenlerden ve cennetle müjdelenen on sahâbîden biri.

ḥażret-i Z. 233b/14

Züleyḫā Yûsuf kıssasının kadın kahramanı.

ḥażret-i Z.+ dur 215b/9

KAYNAKÇA

ABDİZADE, Hüseyin Hüsameddin, *Amasya Tarihi,* Haz. Mesut Aydın, Amasya Belediyesi, 2008.

AHTERÎ-İ KEBİR, Türk Dil Kurumu Yay, Ankara 2009.

ALMAZ, Hasan, Behcetü't-Tevârih *Tarihin Aydınlığında/Şükrullah Efendi*, Mostar Yay, İstanbul 2013.

ALMAZ, Hasan, *Şükrullah Bin Şihâbeddin Ahmed Bin Zeyneddîn Zekî*, *Behcetü't-Tevârih*,(İn*celeme-Metin-Tercüme*), Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004.

AŞIKPAŞAZADE, *Osmanoğulları'nın Tarihi,* Haz. Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç, Koç Kültür Sanat Tanıtım, İstanbul 2003.

ATSIZ, Nihal*, XV. Asır Tarihçisi Şükrullah Dokuz Boy Türkler Ve Osmanlı Sultanları Tarihi 1905-1975.* Arkadaş Basımevi, İstanbul 1939 s.3.

AYDIN, Ahmet, "Osmanlılarda Tarih Yazıcılığı", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, C. 11, S. 417.

AYVERDİ, İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2008.

BABİNGER, Franz, Osmanlı Tarih Yazarları Ve Eserleri. Çev: Prof. Dr. Coşkun Üçok, Kültür Bak. Yay. Ankara 1992.

BARDAKÇI, Murat, *Ahmed Oğlu Şükrullah, Şükrullah'ın Risâlesi Ve 15. Yüzyıl Şark Musikisi Nazariyatı, Açıklamalı, Tenkidli Metin Ve Tıpkıbasım*, Pan Yayınları, İstanbul 2008.

BAŞAR, Fehameddin, "İlk Osmanlı Tarihçileri", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, C.11, Ankara 2002.

BİLMEN, Ömer Nasuhi, *Büyük Tefsir Tarihi Tabakatü'l-Müfessirin*, Bilmen Yay, İstanbul 1973.

BURHAN-I KATI, Türk Dil Kurumu Yay, Ankara 2009.

BURSALI MEHMED TAHİR, *Osmanlı Müellifleri: 1299-1915 H*az. Ali Fikri Yavuz, İsmail Özen. Meral Yayınevi, İstanbul 1972.

ÇAĞBAYIR, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük,* Ötüken Yay, İstanbul 2007.

DEMİROĞLU, Ayla, "Behcetü't-Tevârîh", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi C.5, İstanbul 1988.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK, Ankara 1983.

EBÛ ABDULLAH MUHAMMED B. SA'D B. MENİ' EZ-ZÜHRİ İBN SA'D, *Kitâbü't-Tabakati'l-Kebir* Çev. Adnan Demircan, Siyer Yayınları, İstanbul 2015.

ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1983.

GÜLSEVİN, Gürer, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK, Ankara 2007.

HACI HALİFE MUSTAFA B. ABDULLAH KATİB ÇELEBİ, *Keşfü'z-Zunûn An Esâmi'l-Kütüb Ve'l-Fünûn.* 1067/1657 ; Tercüme: Rüştü Balcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007.

HOCA SADEDDÎN, *Tâcü't-Tevârîh*, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

İBNİ KESİR, *Büyük Islam Tarihi*, Çağrı Yay, İstanbul 1994.

KAMİLOĞLU, Ramazan, "Amasyalı (Ahmedoğlu) Şükrullah'ın Hayatı Ve Eserleri", Hikmet Yurdu Yıl:1, S.2, (Temmuz-Aralık-2008) s. 91-98.

KANAR, Mehmet*, Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2009.

KANDEHLEVİ, Yusuf, *Hadislerle Hazreti Peygamber Ve Ashabının Yaşadığı Müslümanlık*, Çev: Ahmet Muhtar Büyükçınar, A. Ömer Tekin, Ömer Faruk Harman, Kalem Yay, İstanbul 1980.

KAVAS, Ahmet, "Şükrullah", Osmanlılar Ansiklopedisi İkinci Cildi, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999.

KORKMAZ, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Ankara 2009.

LÜGAT-İ NACİ, Türk Dil Kurumu Yay, Ankara 2009.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Fatih Devri Tarih Yazıcılığı Ve Literatürü", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İstanbul'un Fethinin 550 Yılı Özel Sayısı, Sayı 14, (2003), s. 55-62.

ÖZKAN, Mustafa –Hatice Tören*, Osmanlı Türkçesi*, 3f Yay, İstanbul 2008.

ÖZKAN, Mustafa, *Türk Dilinin Gelişme Alanları Ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.

SAMİ, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.

SEYYAR, Ali- Aydar, Hidayet, *Peygamber Ve Sahabe Rüyaları*, Nesil Yay, İstanbul 2015.

SEYYİD EBÜ'L-A'LA MEVDUDİ, *İslam'da Aile Hukuku Karı-Koca Hakları*, Çev. Memiş Tekin, Kitap Dünyası Yay. Konya.

SÜREYYA, Mehmed*, Sicill-İ Osmani*, Westmead: Gregg International Publishers, 1971. İstanbul: Matbaa-İ Amire, 1308'in Tıpkıbasımı.

ŞAHİN, Hatice, *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yay, Ankara 2003.

ŞİRİNOVA, Zümrüt, "Ahmedoğlu Şükrullah: Tarihçi Mi, Musiki Nazariyatçısı Mı", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi, 2009/1, C. Xl, İstanbul 2011.

ŞİRİNOVA, Zümrüt, *Şükrullah'ın İlmü'l-Edvar'ı (Giriş-İnceleme-Metin*-Sözlük), Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008.

TARLAN, Ali Nihat, *Fuzuli Divanı Şerhi*, Akçağ Yay, Ankara 2013.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Osmanlı Türkçesi Grameri Tarihi Türkiye Türkçesi Araştırmaları Eski Yazı Ve İmla-Arapça-Farsça- Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyatı Fakültesi Yayınları, İstanbul 1964.

TÜRKÇE SÖZLÜK, Türk Dil Kurumu Yay, Ankara 2005.

YILDIZ, Abdullah, *Büyük Fetih Müslümanları Ve Rivayetleri*, Siyer Basim Yayın Dağıtım, İstanbul 2015.

YILDIZ, Sara Nur, "Şükrullah", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2010, C.39 s. 257.

TIPKIBASIM

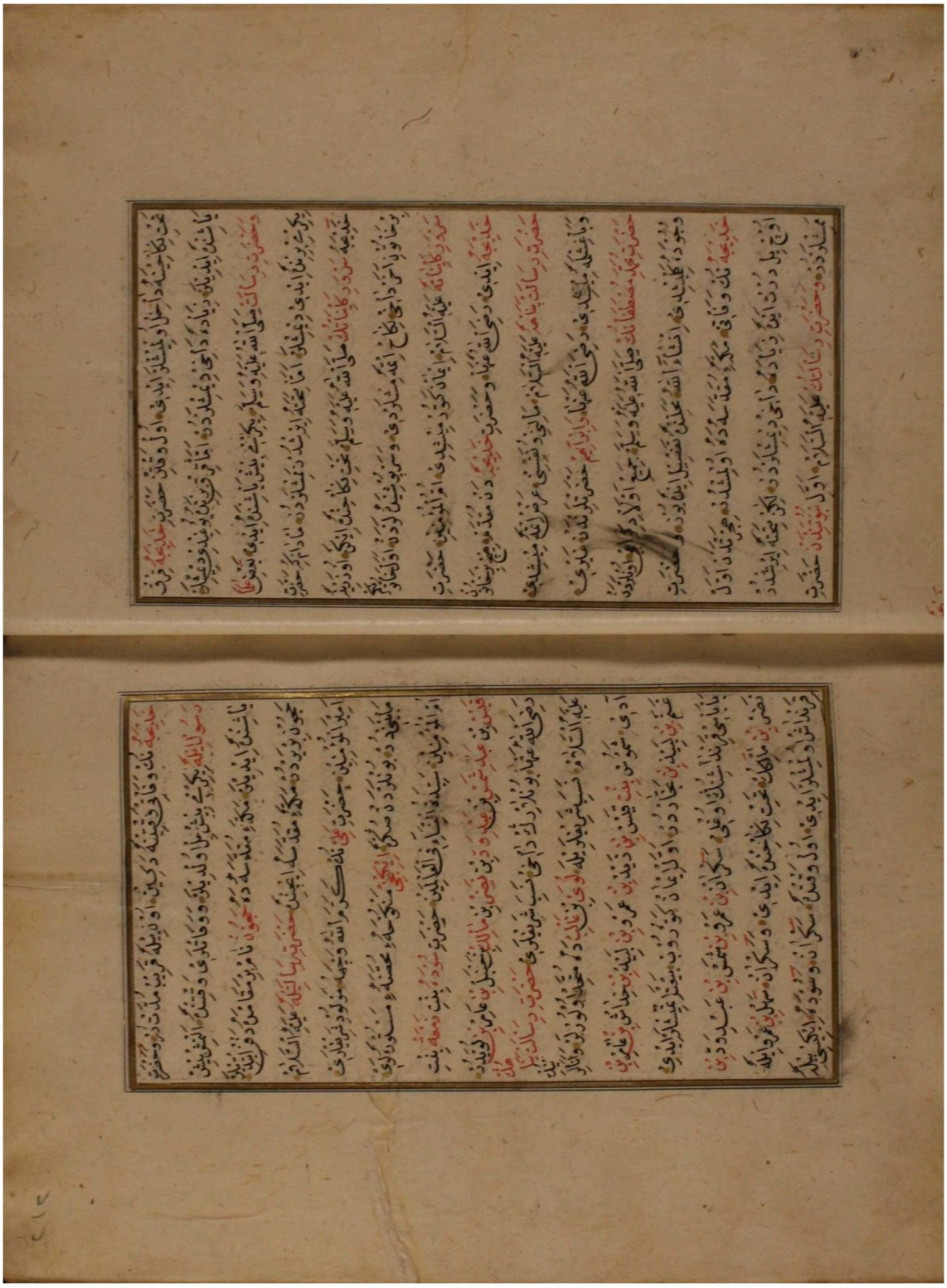

مسلمان اولدیلر واولکی هجرتده حضرت رسالت پناهلره علیه السلام
مکه مکرمه هجرتلرینه اشارت ایدی واینکی هجرتده انجق حبشستانه هجرتلرینه اشارت ایدی
حضرت رسالت پناهلره علیه السلام جونکه حبشه سوریندن مکه یه
ایرشدیلر سکرات وفاتلرینه وسوده حضرتلری طول قلدی
بعضیلر سکرات حبشه ده وفاتلرینه دیمشلر علی ای حال
حضرت رسالت علیه السلام سوده حضرتلرن نکاح ایتدیلر
خدیجه حضرتلرینک وفاتندن مؤخر وحضرت عایشه دن رضی الله
عنهما نکاحندن مقدم ومکه ده مقدسه ده سوده یه دخول
ایتدیلر ودائی سوده حضرتلری سروده کابنا تله علیه السلام
مکه دن مدینه یه هجرتلرینه قدسهما الله وجمیع هجرتده بولندقلرن
طلاق ویردیلر سکرات یل حضرت رسالت پناهلره علیه السلام
تحت نکاحنده داخل اولمشلرایدی بدر غزاسندن سوده دن
قوقو قبا بلندن جوق کیشی قتل اولنلرینی یادایدوب
جوق قریاده وفغان ایدرلرمش اخر الامر کیفه حضرت سوده
رسول الله دن صلی الله علیه وسلم شفاعتا ایدیلر وهم سوده

کندو نوبتنی حضرت عایشه رضی الله عنها یه باغشلمشدی
پس حضرت رسالت دخی علیه السلام کینه رجوع ایدوب
حضرت سوده یه کابین قید یلر حضرت رسالتدن صکره علیه السلام
معاویه نک خلافتی زمانندن مدینه ده مقدسه ده وفات ایتدیلر
اوچنجی منکوحه محصنه مستوره لری ام المؤمنین سیده
النساء فی العالمین فقیه وعالمه وصالحه وعارفه وفصیحه صدر
اصحاب الشریعه والفقهاء والمحدثین اعنی حضرت عایشه بنت
ابی بکر دن رضی الله عنهما حضرت ابوبکر رضی الله عنه نسب
شریفلری تربیتی انشاء الله عشره مبشره بالجنه تفصیل اولنه
وانه لرینک اسم شریفه لری رومان بنت عامر بن عویمر بن
عبد شمس بن عبد ود بن نضر بن مالک دن بعضیلر حضرت
عایشه رضی الله عنها رومان بنت عویمر بن عامر بن حارث
قریبلرندن دیمشلر اصح قول اولدن وحضرت رسالت علیه
السلام عالم رویاده حضرت عایشه یه کوندوب نومندن دیو
سوال ایدیلر جواب ویردیلرکم دنیاده واخرتلرینک

منكوحه‌ء محصنه‌ء مستوره‌ كوزده بونك اوزرينه جوق
كچمدى حضرت عايشه‌ء نكاح ايتديلر مكه‌ء مقدسه‌ده
مبارك شوال آيننده نبوت نورى زمانلرنده اون يديسنده وهم تزوج ايل
مقدم ابو عبدالله حضرت محمد بخارى رحمة الله عليه ايدر حضرت
عايشه‌ء رضى الله عنها حضرت رسالتپناه عليه السلام عقد ايلدكلرى
زمانلرى التى ياشنده ايدى مدينه‌ء منوره‌ده مبارك شوالده
عروس ايتديلر همم تزوج ايتكى يل يديسنده اندن سكز ايتكى يل
وبر فاصله اى يجمعك خلوت ايتديلر حضرت عايشه اول وقتلرده
طقوز ياشينده وارميشلر ايدى بونلر اوزرينه عقد ايله
خلوت مابينى بش يل وبر فاصله اى مقدارى زمانلر اولور والله اعلم
بعضيلر ايدر حضرت عايشه كلدكدن صكره يدى ياشنه كچدى اندن
خلوت ايتدى امانقول اول معتبردر وحضرت عايشه رضى الله
عنها حضرت رسالتپناه صلى الله عليه وسلم طقوز يل وبيش اى
اولد يلر اندن صكره حضرت رسالت عليه السلام دنيادن
آخرته نقل ايتديلر اندن صكره حضرت عايشه رضى الله عنها

مبيح بر احدك تحت نكاحنده داخل اولمديلر حضرت رسالتك
عليه السلام نفلى وفضلى اون سكز ياشنده ايديلر وبيش اى
داخى زياده ومنكوحه‌لرندن اون دقز عالمه وصالحه وفقيه
وعابده وزاهده وعارفه وشاعره يوغدى وحضرت رسالتدن
عليه السلام بيك ايكى يوز اون حديث روايت ايتمشدر بوجمله دن
يوز يتمش دورت حديثده ابو عبدالله حضرت محمد بن اسمعيل
بخارى ابوالحسين حضرت مسلم بن الحجاج القشيرى بيله رحمهما الله
متفق لردر وحضرت شيخ بخارى تنها الى دورت حديث
روايت ايتمشدر وحضرت شيخ مسلم تنها التمش سكز حديث
روايت ايتمشدر باقيسى سائر جوامعده در وبونلاردن غيرى
حضرت عايشه دن رضى الله عنها صحابه وتابعين دن رضوان الله
عليهم اجمعين ايكى يوز نفر مقدارى كمسنه احاديث صحيحه
روايت ايتمشلردر ابو موسى اشعرى عليه رحمة الله اصحابك
من مشكلى كروا ولندقده كلوب لردى حضرت عايشه دن صورر لردى
اول داخى جواب صحيح ويررردى حاصل كلام اهل اسلامك

اتفاقی بوندن اوزرینه دوکمسی پوشیده لوزه حضرت عایشه
و حضرت خدیجه دن عزیزه و شریفه و کوزیکه برخاتون یوقدر
حتی بعضیلر حضرت عایشه ایله حضرت خدیجه مابینده اختلاف
اتمشلردر بنا عراقیه و شول جماعت کم اوکه تابع در حضرت خدیجه
افضل طوتر لرنامه اکثر طوایف حضرت عایشه حضرت خدیجه
اوزرینه ترجیح ایدوب افضل طوتر لر امابیزه لایق اولان
بودر کم دیمیدوزدن ایکیسی داخی عزیزه و شریفه و محترمه و
مکرمه در و حضرت رسالتپناه علیه السلام صحبت و خاص و
شریفنه جوق اولمشلردر اکثر سوال اولنور سه حضرت
فاطمة الزهرا کم سرور کاینات علیه السلام اوزلب
فرزند در و آته سی حضرت رسالتپناه در صکره وفات ایدنلرك
اولی در زیرا آته سی فراقنه دویه میشه در بوخود درکار
الا کمال مجتهد در پس بو تقدیرجه حضرت عایشه ایله
حضرت خدیجه رضی الله عنهما بوندن افضل اولمق لازم کلور
بوخود خطای محض در زیرا جمیع علما و فقها و مفسرینك

اتفاقی بوندن اوزرینه دوکمسی پوشیده لوزه سرور کاینات علیه السلام
اولدین و آخرینك سیده و سروریده حضرت فاطمه دانخی کذلك
دنیایه کلن جمیع درشیلر جنسنك سیده سی در بو دلیل ایله کم
حضرت آدم علیه السلام اول وقتلرکم بویوق صیوب جنت در
یر بو زینه ایمیشدی و حضرت حوا در جدا اولوب و بنجه یللر
زار زار اغلیوب مجروح و دلفکار اولمیشدی و جنت
قپوسندکم حضرت رسالتپناه علیه السلام اسم شریفنی و
چها ذیار بارصفاندکی اسم شریفلرینی و حسن و حسین حضرتلرینك
داخی اسم شریفلرینی و حضرت فاطمة الزهرانك اسم شریفه
لرینی کوروب اوقومیشدی و صفحه خاطرنده کالنقش
فی الحجر قالمیشدی چون حضرت حق جل و علا آنك ادارت
اذلیه سی بوندن اوزرینه منجر اولمیشدیکم آدمك توبه سنی
یر واسطه مظهر قلوب قبول ایلیه یدی شبو ذکر ایتدوکمز
اساسی سامیلری وکلنه الهام طریقیله القا ایتدی تا حضرت
آدم علیه السلام بو اساسیلری خاطرینه ایراد ایدوب

بونلرك طفيلنه استانه‌ء حضرت عزتدن عزت اسماوه استشفاع
ايتدكمى تاكم تيز مرادى هدفا جابته ايرشوب توبه سى قبول
اولدى اندن صكره حضرت حوا يله جمع اولدقلرى يرده الى
ايتدكلرى حضرت فاطمة الزهرا رضى الله عنها جميع مؤمنه و
مسلمه لرك سيدة نساى دنيا بونلردن صكره حضرت عايشه
و حضرت خديجه دن رضى الله عنهما اندن صكره ساير منكوحه‌ء
محصنه لريدن اندن صكره حضرت ماريه دن اندن صكره فرعون
خاتونى حضرت آسيه اندن صكره حضرت ساره دن اندن صكره
حضرت هاجر دن داخى حضرت زليخا دن داخى حضرت رابعه
خاتوندن بوزكوايتدكدن صكره خاتونلرك جميع خاتونلرك سلطانيدر
رضوان الله تعالى عليهم اجمعين چون حضرت عايشه رضى الله
عنها وفات ايتديلر جسم پاكيزه لرينى بقيع كورستانشه دفن
ايتديلر مدينه‌ء منوره ده هجرت نبويه نك الى يدنجى يلنده
سه شنبه كونى مبادك ماه رمضانك اون يدنجى كونده
عمر شريف لرى الى بيش يله ايرشميشدى تقريبا روايتدن اولنور كم

كيجه ايله دفن ايتديلر وفاتنده حضرت ابو هريره قلدى اول
وقتده حضرت ابو هريره رضى الله عنه اذ لو جايلنده اهل اسلامك
خليفه اولميشدى معاويه دمانلر رضوان الله تعالى عليهم اجمعين
بونلردن صكره دردنجى منكوحه‌ء محصنه‌ء مستوره لرى
ام المؤمنين سيدة النساى فى العالمين حضرت حفصه بنت عمر دن
رضى الله عنهما بونلرك داخى نسب شريفلرى عشره مبشره
بالجنه تفصيل اولنه انشاء الله وانه سى زينب بنت مظعون بن
وهب بن حذافه بن جمح دن بونلردن مقدم حنيس بن حذافه بن
قيس بن عدى سهمى نك نكاحى تحتنده ايدى بن حنيس مدينه‌ء
هجرتنده وفات ايدوب حضرت حفصه‌ء يله اولوب كميشدى ومدينه‌ء
وفاتنه تمشلرايدى بدر غزاسنده صكره بعضيلر احد غزاسنده
صكره دميشلر اما قول معتبر دن اندن صكره امير المؤمنين
حضرت عمر رضى الله عنه قزى حفصه‌ء اول امير المؤمنين حضرت
عثمانه عرض ايتمشلرايدى حضرت عثمان جواب شافى ويرميوب
بلكه بو ايامده من بعد كسه‌ء نكاح اعزم ديو بيورميشلرايدى

اندن صكره امير المؤمنين حضرت ابو بكر الصديقه عرض اعشار ايدي
حضرت ابو بكر داخي حضرت رسالتك عليه السلام خاطرنى
رعايتا ئمك ايچون قبول ائمه مرشدي ذيوا سره ركانيات دن علي السلام
حضرت حفصيه في الجمله ميل اكلمش ايدي اوكربناء آخر الامر حضرت
رسالت عليه السلام حضرت حفصه ء نكاح ايتدي اوچنجي يلده
بعضيلر ايكنجي يلده ديمشلر قولا اول درست دن اندن صكره طلاق
ويرمشلر ايدي بن طلاق قله امتا حضرت حفصه زياده صالحه و
عابده و زاهره ايدي حضرتي حق جل و علا ده واكور مديكم حضرت
رسالتدن عليه السلام جدا اولكه وايراق دوشه بس وحي
كندو ديكم حفصه جنتلك سنكله يلكه اولسه كركدر حضرت رسالت
عليه السلام داخي وحي سبيله رجوع ايدوب كنه حضرت
حفصه كابين قيدينلر وسعادت خانه سينه كتوردينلر حضرت
حفصه نك صلاحيتي علامتلري بي حد و بي نهايتلر وحديث
روايتا ئمكه حضرت عايشه قريب دن صحابه و تابعين دن
جماعت كثيره حضرتي حفصه دن حديث روايت ائمشلر در

قرنداشي

قرنداشي عبد الله بن عمر كبي و عبد الله بن صفوان كبي و مطلب بن ابي وداعه كبي
وحضرت عمرك نافع نام بر قولي اشبو ذكر اولان جماعت حضرت
حفصه دن حديث روايتا ئمشلر در رضوان الله تعالى عليهم اجمعين
بونلار داخي هجرتك قرق بشنجي يلنده مبارك شعبان آينده وفات
ايتديلر بعضيلر هجرتك قرق بيرنجي ديمشلر و بعضيلر داخي
اميرالمؤمنين حضرت عثمان رضي الله عنه خلافتي زمانلرنده
ديمشلر اما قولا اول معول در بونلار دن صكره پيشيجي منكوحه ء
محصنه ء مستوره لري ام المؤمنين سيدة النساء في العالمين
زينب بنت خزيمة بن حارث بن عبد الله بن عمرو بن عبد مناف بن
هلال بن عامر بن صعصعه ء هلالي عامري در وحضرت زينبه
رضي الله عنها دمان جاهليتده ام المساكين ديلر لري يعني
مسكينلر انه سي ديمك اولور دايم فقرا و مساكينه طعام ويرر در
اول عبد الله بن جحش نكاحي تحتنده ايدي بعضي عبد الله بن
حارث بن عباس بن عبد مناف نكاحي تحتنده ايدي ديمشلر
وعبد الله احد غزا سنده شهيد اولمغين حضرت رسالت عليه السلام

کندولر ایچون نکاح ایتمشلر ایدی هجرتک اوچنجی یلنده اما
حضرت رسالت ایله علیه السلام آزجق زمان اولمشلر ایدی
بعضیلر سکز آی و بعضیلر اوچ آی و بعضیلر ایکی آی دیمشلر
آخر ماه مبارک ربیع الآخرده وفات ایتدیلر هجرتک دردنجی
یلنده مدینهٔ منوره ده بقیع کورستاننده دفن ایتدیلر بونلاردن
صکره التنجی منکوحهٔ محصنهٔ مستوره لری ام المؤمنین سیدة
النساء فی العالمین ام سلمه هند بنت ابی امیه بن سهیل بن مغیرة بن
عبد الله بن عمرو بن مخزوم در و اناسی عاتکه بنت عامر بن ربیعة بن
مالک بن خزیمة بن علقمة بن فراس در حضرت رسالتدن مقدم
علیه السلام ابو سلمه بن عبد الاسدک تحت نکاحنده ایدیلر حضرت
هند ابی سلمه ایله اول حبشیه هجرت ایتمشلر ایدی بعضیلر اول
مدینیه هجرت ایتدی دیمشلر قول اول درستدر و حبشه ده
هنددن درت ولد وجوده کلمشیدی اول زینب اندن صکره
سلمه اندن صکره عمر اندن صکره رده اندن صکره ابو سلمه وفات
ایتدی هجرتک دردنجی یلنده بعضیلر اوچنجی یلنده دیمشلر

اندن صکره حضرت رسالت علیه السلام کندولرینه نکاح ایتدیلر
چون وفات ایتدیلر نمازن ابو هریره قلیویردیلر بعضیلر سعید بن
زید قلیویردی دیمشلر اندن صکره بقیع کورستاننده دفن ایتدیلر
هجرتک اللی طقوز یلنده بعضیلر التمش ایکنجی یلنده دیمشلر قول اول
ثابت در و عمر شریفلری سکسن درت یله ایرشمیشدی بونلاردن
داخی عالمه و فقیه و صالحه و عابده و زاهده ایدی و خاطرلرنده
چوق حدیث نبوی حفظ ایتمشلر ایدی ابن عباس و حضرت عایشه
و حضرت زینب و زینبک قزی و فرزند ارجمندلری عمر و حضرت
سعد بن مسیب و صحابی کرامدن خیلی جماعت حضرت
ام سلمه دن رضی الله عنها حدیث روایت ایتمشلردر بونلاردن
صکره یدنجی منکوحهٔ محصنهٔ مستوره لری ام المؤمنین
سیدة النساء فی العالمین حضرت زینب بنت جحش بن ریاب بن
یعمر بن صبرة بن مرة بن کثیر بن غنم بن ودودان بن اسد بن خزیمه در
بونلارک بابالری اجداد حضرت رسول ایله علیه السلام خزیمة بن
مدرکه ده متحد اولور و سلسی امیمه بنت عبد المطلب درکم

حضرت رسولك عليه السلام بابا سى قرنداشك قرنيدن اول زيد بن
حارثه نك كه حضرت ايدى طلاق ويرديلر ابو عبد الله محمد بن اسمعيل
بخارى وابو عبد الرحمن احمد بن شعيب نسائى رحمهما الله روايت
ايدرلر كه اشبو حضرتلرندن كم اولنلر بيوزرلر چون زينب بنت
جحش عدتى تمام اولدى حضرت رسالت عليه السلام زيد بن حارثه
حضرتلرينه كندزدنيكم يورى بندن اوتورى استه زيد كندينكم
زينبى كتورمه مكر زينب حضرتلرى سمز ايدرلر لوشن زيد
ايدوب چون زينبى كوزمه دردنمدن بن حالك بنيدا اولديكم
زينبى كوزمكه قادر اولنمدم اخر الامر باشم اشغه ايتدم وايتدم
حضرت محمد عليه السلام بنى كندزدنيكم سنى اوندن اوتورى
دينلكم حضرت زينب جواب ويرديكم بنم المدن نه كلور بويرق
وفرمان بارى تعالى زكدن جل وعلا بويله ديدكدن صكره غازكاه
منوجه اولديلر اول وقتن بوايت كريمه نازل اولديكم فلما قضى
زيد منها وطرا زوجناكها تا اخر دايم حضرت زينب بوايت
كريمه ايله سائر منكوحه لرلرى اوزرينه فخر ايدردينكم بنى

حق تعالى حبيبى حضرت محمد مصطفايه عليه السلام مالذات كندوسى
ايكاح ايتمشدر بويكاح دائمى محرمك بيشيمجى يلدر اولمشدر ونام
شريفلرى اول برة ايدى حضرت رسالت عليه السلام زينب قونيشه
سائر منكوحه لرندن اولى بونلرو فائق ايتدى ومنكوحه لرندر
حضرت زينب دن خيرلو بوخاتون دائمى بوغدى دين يزدر لكدر
وبزهيز كار لكدر وراست كو يلكدر نهايت مرتبه ده ايدى وغايت
مشفقه وصله رحم ايدنجى ومدقه اتقى وريجيدر
مدينه منوره ده وفات ايتدى محرمك بيكرمنجى يلى بيكرمى
بر ينده دائمى دعيشلرى عمر شريفلرى التمش اوچ يله ايرشميشدى
وغمازدن حضرت عمر بن الخطاب قلديلر واندن صكره جنازه سينه
تخته ايدوب كتوردكلرى روايتا اولينوزكم بوندن اول جنازه يه
حضرت عايشه وام حبيبه وحضرت ميمونه وصحابى كرامدن
جماعت كثيره حضرت زينب دن حديث روايت ايتمشلردن
بونلردن صكره سكرنجى منكوحه محصنه مستوره لوح
ام المؤمنين سيدة النساء فى العالمين حضرت ام حبيبه

رمله بنت ابی سفیان صخر بن حرب بن امیة بن عبد شمس در و آنه سی
صفیه بنت ابی العاص در کم حضرت عثمان بن عفانك رضی الله عنه
عمه سیدر یعنی باباسینك قرقرنداشی در اول عبید الله بن
جحشك نکاحی تحتنده ایدی و ابو عبید اللهك اوندن حبیبه
ادلو بر قزی وجوده کلمیشدی اندن صکره عبید الله ایله حبشیه
هجرت ایتمیشدی ایکنجی هجرت ایله اندن صکره عبید الله نصرانی
اولوب دین اسلامدن مرتد اولمیشدی و هم حبشه ده
وفات ایتمیشدی و حضرت ام حبیبه رضی الله عنها اسلام اوزرینه
ثابت و مقرر اولمیشدی اندن صکره حضرت نجاشی رضی الله عنه
ام حبیبه ء حضرت رسالتدن اوتوری صلی الله علیه و سلم
استیوب هجرتك التنجی یلنده حبشه ده عقد ایتمیشدی و کابینی
درت یوز فلوری اوزرینه یاخود درت بیك اقچه اوزرینه
مقرر ایتمیشدی اندن صکره حضرت رسالته علیه السلام
آدم کندروب عرض ایتمیشدی حضرت رسالت داخی علیه السلام
قبول ایتمیشدی اندن صکره نجاشی حضرتلری شرحبیل بن حسنه ایله

مدینه

مدینه یه کندرمیشلر ایدی و خلوت مدینه ده اولمیشدی
بعضیلر مدینه ده عقد اولدی دیمشلر امیر المؤمنین حضرت
عثمان بن عفان الندن رضی الله عنه بعضیلر داخی ایدر خالد بن
سعید بن عاصی ام حبیبه کندو جانبندن وکیل ایتمیشدی و عقد
مدینه ده اولمیشدی بونلرك داخی عمر شریفلری قرق درت
ییله یاخود قرق اوچ ییله بر روایت ده و یا قرق ایکی ییله
بر روایت ده ایرشجك مدینه مقدسه ده وفات ایتدیلر قرنداشی
معاویه و عنبسه و داخی انس بن مالك و زینب بنت ابی سلمه
ام حبیبه دن حدیث روایت ایتمشلردر و صحابی کرامدن
داخی خیلی نفر رضوان الله تعالی علیهم اجمعین بونلاردن صکره
طقوزنجی منکوحه ء محصنه ء مستوره لری ام المؤمنین
سیدة النساء فی العالمین حضرت جویریه بنت حارث بن
ابی ضرار بن حبیب بن عایذ بن مالك بن خزیمة المصطلقی در
بنی مصطلق غزاسنده اسیر اولوب ثابت بن قیس بن شماسك
سهمینه یعنی حصه سینه دوشمیشدی بعضیلر ایدرلر

ابن عمر حضرتلرینك حصه سینه دوشوب مكاتبا تمشلو ایدی
پس آنجه توقع ایدوبنی حضرت رسالت پناهلك صلی الله علیه
وسلم آستانه سعادتینه متوجه اولمشدی ودوا ردوب
رسالتی ایشكندن غنی لزاوكندن فقیر ومسكین لر بویله آكوب
دوردوب غی كه دوزمیشدی حضرت رسالت علیه السلام
جویریه یه كوزیجك نظر شریفلریني براخی یلر صرف ایدوب
قیوده دوزمه دیوبود میشلر ایدی بودا ایچون ایدیكم
یا رسول الله بن حبیبه زوجی جویریه اوه ثابت بن قیسك
حصه سینه دوشوب بني مكاتبا ایدیلر كلدیكم سن دن
دینار ودرهم استیم واسیر لكدن خلاص اولم رسول الله
علیه السلام بود دیلر كم یا جویریه بن سكا بوندن ذا ایچون یك
بوندن اوكی دهیم جویریه دیدیكم بود رك حضرت رسالت
علیه السلام دیدیلر كم سنك بهاكی تمام ویره یم وهم سني
كندومه نكاح ایده یم جویریه بونی ایشیدنجك جانودلدن
راضی اولوب قبول ایتدی ام المؤمنین حضرت عایشه

رضی الله عنها ایدر جون خلقك قولاغینه دوشدیكم حضرت
رسالت علیه السلام جویریه ء نكاح ایدوبه السه كركدر پس
هر كمسنی قادر اولدوغنجه ثابت بن قیسه نسنه ویروب جویریه ء
آزاد ایتدیلر وحضرت رسالت ایچون علیه السلام عقد ایتدیلر
روایتا ایدرلركم سن پوشیده لرده قوجی حقیقن جویریه دن
برکاتلو كمسنه یوغیدی یعنی قدیمی مادرك واولمزلی ومتیمز كمسنه
یوغیدی دیرایونك طفیلیله بنی مصطلق قدیوزكشی آزاد اولدیلر
ایدی حضرت رسالته علیه السلام نكاحلرینا یمی مهرتك
التمخی یلی ایدی بعضیلر بیشمخی یلی ایدی دیمشلر بوروایت
صحیح دهدر حضرت رسالتك علیه السلام عقدنده اول نافع بن
صفوان مصطلقی نك نكاحی تحتنده ایدی بعضیلر صفوان بن
مالكك نكاحی تحتنده ایدی دیمشلر وجویریه نك اول آدمی بره
ایدی حضرت رسالت علیه السلام جویریه قومشلر ایدی
ستة وخمسین تاریخنده وفات ایتدیلر عمرلری دخی ستة
وخمسینه ایریمشدی حضرت ابن عباس وحضرت ابن عمر

رضی الله عنهما • بونلردن حدیث روایت اتمشلردر • بونلردن صکره
اوننجی منکوحهٔ محصنهٔ مستوره لری • ام المؤمنین • سیدة النساء
فی العالمین • حضرت ریحانه بنت زید بن عمرودر • بنی النضیردندر
بعضیلر بنی قریضه دندر دیمشلر • حضرت رسالته اسیر اولمشلر ایدی
آخر الامر حضرت رسالت علیه السلام آزاد ایدوب کندولرینه
نکاح اتمشلر ایدی • هجرتک التنجی یلنده و حضرت رسالت علیه السلام
حجة الوداع دن کیرو دوندکلری وقتن • وفات اتمشلر ایدی بقیع
کورستاننده دفن ایتدیلر • بعضیلر ایدر حضرت رسالت وفات ایتدکدن صکره
وفات ایتدی • هجرتک اون التی یلنده • نمازنی حضرت عمر قلمشدی • رضی الله
عنه • اما قول اول معول در • بونلردن صکره اون برنجی منکوحهٔ محصنهٔ
مستوره لری • ام المؤمنین • سیدة النساء فی العالمین • حضرت میمونه
بنت حارث بن حزن بن بجیر بن هزوم بن ردیبه بن عبد الله بن عامر بن
صعصعهٔ هلالی عامری در • وانه سی هند بنت عوف بن زهیر بن
حارث در کم • بنی حمیردندر • بعضیلر بنی کنانه دندر دیمشلر • اول
نام شریفه لری بره ایدی • حضرت رسالت علیه السلام میمونه قومشلردر

جاهلیت زماننده • مسعود بن عمرو ثقفی نک نکاحی تحتنده ایدی
ما بینلرینه جدالق دوشوب • اندن صکره • ابو رهم بن عبد العزی نک
نکاحی تحتینه داخل اولمشلر ایدی • اول داخی وفات ایدیجک
سرور کاینات علیه السلام • کندولر ایچون نکاح اتمشلر ایدی • هجرتک
یدنجی یلنده • قضاء عمره ایتدکلری وقتن سرفه دنکم • اون میللک
منزلدر • مکهٔ شریفه دن قدسها الله روایت اولنور کم • هم اول منزلده
وفات ایتدیلر • یعنی عقد ایتدکلری منزلده کم سرفه در • التمش بر یاشینه
ایرمشلر ایدی • التمش اوچده دیمشلر • لکن قول اول درست در نمازن
حضرت ابن عباس قلمشلر ایدی • رضی الله عنهما • ابو بکر حضرتلرینک
منکوحه لرینک • انه سی قرقرنداشی در • ابن عباس منکوحه سنک
قرقرنداشی ایدی • داخی دیمشلر • میمونه دن صکره حضرت رسالت
علیه السلام • داخی بر خاتونی عقد اتمدیلر • حضرت رسالتک علیه
السلام آخر نکاحلریدر • حضرت ابن عباس و یزید بن اصم و عبد الله بن
شداد بن هادی و کریب و عطا بن یسار و صحابی کرامدن • و تابعین
عظامدن • چوق کشیلر • حضرت میمونه دن حدیث روایت اتمشلردر

اون اینکنجی منکوحه محصنه مستوره لری ام المؤمنین سیدة النساء فی العالمین حضرت صفیه بنت حیی بن اخطب بن شعبة بن ثعلبة بن عبید بن کعب بن حزرج بن ابی حبیب بن نضیر دن بنی اسرائیل دن هارون بن عمران علیه السلام اولادندندر وانکه لری ضرة بنت شمعاندر اول کنانة بن ابی الحقیق کابی تحتنده ایدی شوهری یعنی اری خیبر کونی قتل اولنمش حضرت صفیه رضی الله عنها دحیة بن خلیفه کلبنک حصه سینه دوشمیشدی حضرت رسالت علیه السلام دحیه یه بدی باشی ایله ویروب صفیه مستولده ایدی اندن صکره مسلمان ایتدی وازادایتدی ودواجنه نکاح ایتدیلر وکابین اولمشدی ازادلغنی ایتدیلر حضرت بخاری وحضرت مسلم وحضرت ابو داود وحضرت نسائی اشبو دردنجی ائمه حادیث رضوان الله تعالی علیهم اجمعین انس بن مالک حضرتلرندن روایت ایدرلر رضی الله عنه حضرت انس بیوردقلرکم حضرت رسالت علیه السلام صفیه نک جمالنی وصفنی ایشتمشلرایدی اول وقتکم قلعه خیبر فتح اولدی حضرت رسالت علیه السلام بر مقداره

ایلدو

ایلدو بو دیو صفیه نک ارادنی مقتول کوردیشدی اول وقتکم صفیه هنوز یکی کلن اولمشدی پس کندو نفسلری ایچون اختیار ایدوب صفیه خیبر دن طشره چیقرمیشلرایدی اندن صکره لشکر اسلام منصور و مظفر کیردودقده شدالرو حایه ایدیشمک صفیه ایچون عروس اغمکه باشلدیلر و بکا بویوردیلرکم یا انس خبرواریله شول جماعته کم سنوک طولیو یا نکلکدر یعنی سنک اطرافکده وبخون یا نکلکه اولانه جماعتکم صفیه ایچون عروس ایدوب الفصه آخر صفیه حضرتلری داخی الی بیشنه ایدیشمک وفاتایتدیلر بعضیلر الی ایکی یا شنده دیمشلر جسم شریفه لریچی بقیع گورستانده دفنایتدیلر حضرت انس وابن عمر ومسلم بن صفوان حضرت صفیه دن چوق احادیث روایت ایتمشلردر رضوان الله تعالی علیهم اجمعین اشبو ذکر اولانه اون اینکی خواتین محصنات بی نزاع وخلافی حضرت رسالت پناهک علیه السلام منکوحه لری بولندقلری جمیعسیله خاتونلری اولمشلردر حاصل کلام اهل تواریخ واهل سیر وباقی علما و محدثین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین

بو ذکر ایتدکمز تفصیلده قطعا خلاف و نزاع لری یوقدر اما
بونلاردن غیری سرپوشیده لر داخی واردر کم اول بابده علما
چوق اختلاف ایتمشلردر اولا اونلاردوک حضرت رسالت ایچون
علیه السلام عقد و نکاحلرنده و اونلار کندو نفسلرینی
حضرت رسالته علیه السلام عرض ایلمکده پس اول جمله دن
بریسی اسما بنت نعمان درکم آنه سی آدی جون در حضرت عایشه
رضی الله عنها روایت ایدر ایدر اول وقتکم اسمایه کابین
قیدیلر و حضرت رسالت ایچون علیه السلام خلوت ایتدیلر همان
حضرت رسالتی کوردی اعوذ بالله منک دیدی حضرت رسالت
داخی علیه السلام در حال مقابله سنده لقد عذت بعظیم الحقی
باهلک دیدیلر یعنی اسما ایتدی بن سندن خدایه صیغنورم
حضرت رسالت داخی علیه السلام مقابله سنده اولو پادشاه
صیغندک پس اهلکه لاحق اول دیو جواب ویردیلر و بریسی داخی
قتیله بنت قیس در بریسی داخی فاطمه بنت ضحاک طائیه در بریسی
داخی عمره بنت معاویه در بونلاردی نکاح ایتدیلر اما قبل الدخول

طلاق ویردیلر بعضیلر عمره بنت زید در دیمشلر قول اول اصح در
بریسی داخی لیلی بنت عظیم در بریسی داخی اسما بنت صلت سلمی در اول
نام شریفه لری سنا ایدی بریسی داخی ام شریک در اسمی غزیه در کم
بنت جابر در شیخ نسائی ایدر رحمه الله ام شریک کندو نفسنی
حضرت رسالته عرض ایلیلردندر بریسی داخی خوله بنت هذیل در
بریسی داخی شراف بنت خلیفه کلبی در کم دحیه کلبی حضرتلرینک
قز قرنداشی در بریسی داخی جند عسیر در کم بنت جندب بن ضمره
غفاری در چون خلوت اولدیلر حضرت رسالت علیه السلام
جامه لرینه الاوردیلر ناکاه برص اثرن کوردیلر همان اول لحظه ده
قویو ویروب الحقی باهلک دیدیلر بریسی داخی ام هانی در اصل
آدی فاخته در کم ابو طالب قزیدر حضرت علی بن ابی طالبک قز قرنداشی در
حضرت رسالته نبوت کلمزدن اول آته سی ابو طالب بهیریه ویرمیشدی
و بهیره دن ایکی قزی اولمیشدی برینک آدی جعده برینک آدی نمیره
آخر الامر ام هانی مسلمان اولوب بهیره دن جدا اولمیشدی و مدینه یه
کلمش ایدی حضرت رسالت علیه السلام بر آدم کندروب کندولر ایچون

طلب ايتمشلرايدى اولدلر داخى عذر ديليوب نكاح ايتمه مشاراليه
بو تفصيله دخى خلاف يوقدر برسى داخى صباعه بنت عامر بن
قرط بن سلمه در برسى داخى اميه بنت شرحبيل در حضرت رسالت
عليه السلام بولدلرى نكاح ايتديلر اما خولة اولمزدن مقدم طلاق
ويردى اما موصلى عليه الرحمة والغفران جمع الصحيحين در
در وايت ايدر حضرت عايشه رضى الله عنها كه حضرت رسالت عليه السلام
اولدوقتده اميه بنت شرحبيل ايله خلوتا يتديلر مبادرك الله
اميه جانبينه التديلر كويا كم حضرت رسالت عليه السلام طليقلرينه
نامواقف برحركتا يتديلر يتاولحال ياسيه مبيور ديلر كه
اميه اينكي ففقاذ بكله واهله الحاقرايه برسى داخى صفيه بنت
اسامة بن نضله در برسى داخى خمره بنت حارث بن عوف فرود در
برسى داخى سوده قرشيه در برسى داخى خوله بنت حكيم بن اميه در
بولدلرى داخى كنيتلرى ام شريك در برسى داخى امامه بنت حمزة بن
عبد المطلب در كم حضرت رسالت عليه السلام بابا سى قرنداشيدر
قريبه امامه بنت حمزه هنوز اولده كمكن ايدى حضرت رسالت عليه السلام

عرض ايتديلر داخى اولميوب قبول ايتمديلر ورضاع در نبم قرنداشم قريبه
در بوجواب ويردىلر برسى داخى عزة بنت ابى سفيان بن حرب در بوبنى داخى
حضرت رسالتده عرض ايتديلر در واكور مديلر وبكا شمدى ذكر اولنان
فيروزه طولاى عورتلر عرض ايتمكدن ديو بيورديلر بوندن صكره
بر نكاح داخى ايتديلر اما اونك آدينى اخبار واثار ده يازمشلر
غالبا غير واقع در ديرلر اكر واقع اولنيدى مواريخ در اولان
مطولاتده يازلردى حاصل كلام بولدلرى اون سكز سرپوشيده لرى
علما بولدلرك نكاحنده وخلوتا وملامسه لرنده وكندو نفس لرنده حضرت
رسالتده عليه السلام عرض ايلمه لرندن اختلاف اغمشلر در بو تقدير جمله
اون اوچ سرپوشيده لرى در حضرت رسالت عليه السلام نكاحى تخيير
داخل اولمشلر در نهايت اون ايكيسى متفق عليه واون سكزى
مختلف فيه در داخى بونلردن صكره معلوم اولكم حضرت رسالت
عليه السلام در دت سريه سى يعنى در دت جاريه سى وار ايدى
بريسى ماريه بنت شمعون در اشبو ماريه قبطيه در كم مصر
اسكندريه بكى مقوقس باغشلمش ايدى سيرين نام قرنداشى ايله

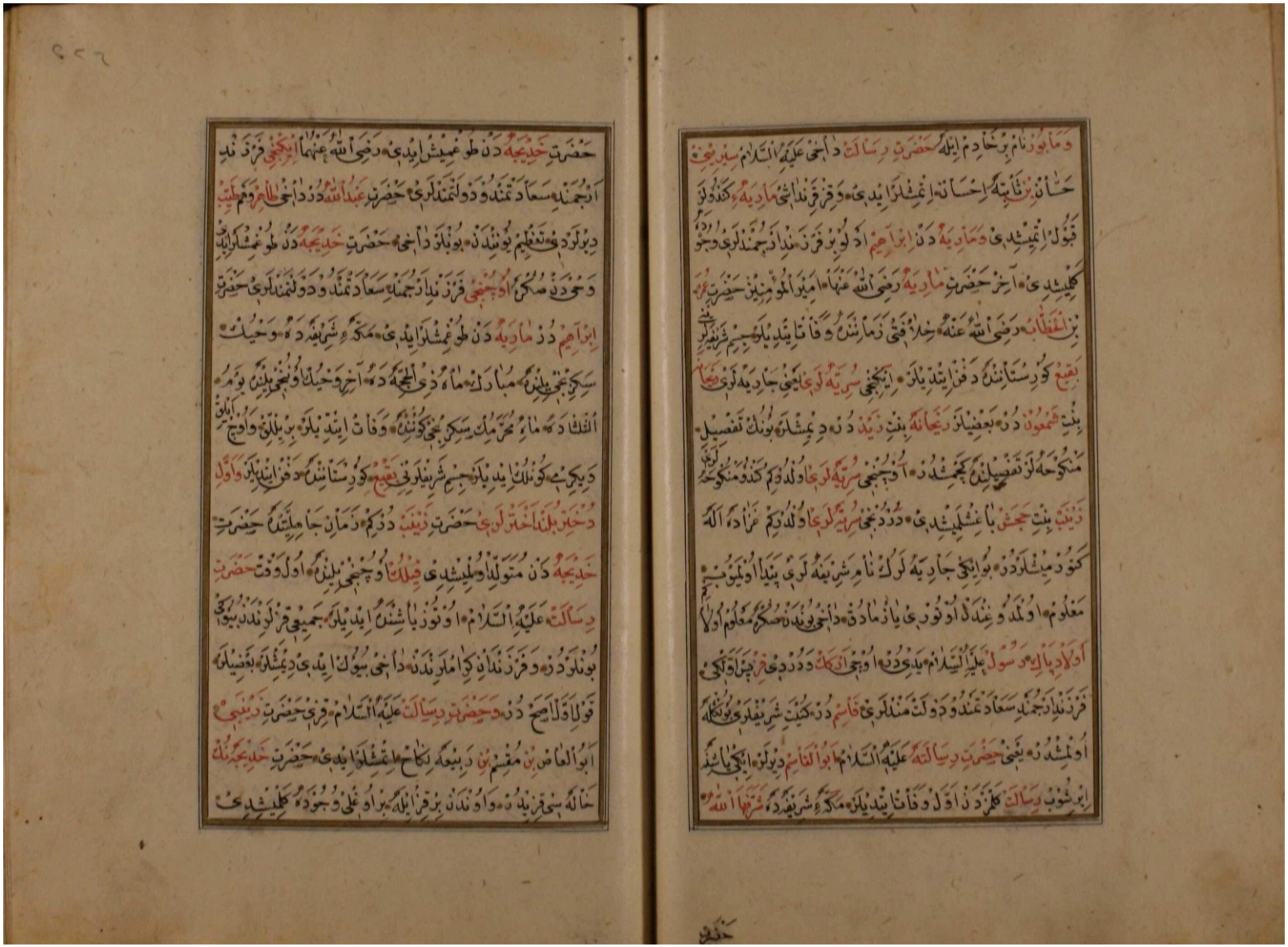

وماپور نام بر خادم ایله حضرت رسالت داخی علیه السلام سیرینی
حسان بن ثابته احسان ایتمشلر ایدی و قز قرنداشی ماریه کندولر
قبول ایتمیشدی و ماریه دن ابراهیم ادلو بر فرزند ارجمندلری وجوده
کلمیشدی آخر حضرت ماریه رضی الله عنها امیر المؤمنین حضرت عمر
بن الخطاب رضی الله عنه خلافتی زماننده وفات ایتدیلر جسم شریفلرینی
بقیع کورستاننده دفن ایتدیلر ایکنجی سریه لری یعنی جاریه لری ریحانه
بنت شمعون در بعضیلر ریحانه بنت زید در دیمشلر بونک تفصیل
منکوحه لر تفصیلنده کچمشدر اوچنجی سریه لری اولدرکم کندو منکوحه لری
زینب بنت جحش باغشلمیشدی دردنجی سریه لری اولدرکم غزاده اله
کتورمیشلردر بو ایکی جاریه لرک نام شریفه لری پیدا اولمیوب
معلوم اولمدوغندن اوتوری یازمادق داخی بوندن صکره معلوم اولا
اولاد پاک رسول علیه السلام یدیدر اوچی ارکک و دردی قز بیراولکی
فرزند ارجمند سعادتمند و دولتمندلری قاسم در کنیت شریفلری بونکله
اولمشدر یعنی حضرت رسالته علیه السلام ابو القاسم دیرلر ایکی یاشنه
ایرشوب رسالت کلمزدن اول وفات ایتدیلر مکه شریفه ده شرفها الله

حضرت

حضرت خدیجه دن طوغمیش ایدی رضی الله عنهما ایکنجی فرزند
ارجمند سعادتمند و دولتمندلری حضرت عبد الله در داخی طاهر و هم طیب
دیرلردی تعظیم یوننده بونلر داخی حضرت خدیجه دن طوغمشلر ایدی
وحیدن صکره اوچنجی فرزند ارجمند سعادتمند و دولتمندلری حضرت
ابراهیم در ماریه دن طوغمشلر ایدی مکه شریفه ده وحیک
سکزنجی یلنده مبارک ماه ذی الحجه ده آخر وحیک اونجی یلنده یوم
الثلثاده ماه محرمک سکزنجی کوننده وفات ایتدیلر بر یللق و اوچ ایلق
دیکرمی کونلک ایدیلر جسم شریفلرینی بقیع کورستاننده دفن ایتدیلر و اول
دختر بلند اخترلری حضرت زینب درکم زمان جاهلیتده حضرت
خدیجه دن متولد اولمیشدی فیلک اوچنجی یلنده اول وقت حضرت
رسالت علیه السلام اوتوز یاشنده ایدیلر جمیعی قزلرندن بیوکی
بونلردر و فرزندان کرامدن داخی بیوک ایدی دیمشلر بعضیلر
قول اول اصح در و حضرت رسالت علیه السلام قزی حضرت زینبی
ابو العاص بن مقسم بن ربیعه نکاح ایتمشلر ایدی حضرت خدیجه نک
خاله سی قزیدر و اوندن بر قز ایله بر اوغلی وجوده کلمیشدی

قرنداشی دیمکدر عامر واز کنیه سی علی ایدی اخر ابو العاص مایر اولوب
حضرت رسالت علیه السلام قزی زینب نکاحنده کتوردیکی حالده
ابو العاص خاص خالدن اولدی وایمان کتوردی حضرت رسالت علیه
السلام جدیدن نکاح ایدوب قزی زینبی کندیه عاصه ویردی بعضیلر
اولکی نکاح ایله ویرمدجدیدن عقد دیمشلر اخر مجرنک سکرنجی
یلنده مکه دن مدینه یه هجرت ایتدی حضرت رسالت علیه السلام
کنده ومبارک الریله دفن ایتدیلر کورستانک اینجی دخترلرندن
اختر لوی حضرت رقیه دیدکم بونلرده داخی حضرت خدیجه دن
متولد اولمشلر ایدی تاریخ فیلک اوتوز اوچنجی یلنده زینب دن
اول عتبه نام برینه لهب لکاحی تحتنده ایدی هنوز خلوت
اولمه میشدیکم مسوده تبت یدی ابی لهب نازل اولدیشدی عثمان
اول ساعت بری بریندن جدا ایتدیلر وحضرت عثمان بن عفانه
ویردیلر مکه یه شریفه ایتدیلر وحضرت عثمان ایله رضی الله عنه
مجرتا اولی یله حبشیه یه هجرتا عمشدی وحبشه ده بواولی
وجوده کلوب ادی عبد الله قومشلر ایدی حتی حضرت عثمانک

رضی الله عنه

رضی الله عنه کنیتی شریفلری ابو عبد الله دیمکله اوندن اوتوری
اولمشدر بعضیلر ایدر زمانه جاهلیتده حضرت عثمانک
رضی الله عنه کنیتلری ابو عبد الله ایدی اوندن اوتوری
اوغلنک ادی عبد الله قومشلر ایدی اندن صکره حضرت رقیه
ایکنجی هجرتده حضرت عثمان ایله رضی الله عنه مدینه یه کلمشلر ایدی
واوندن وفاتنه قومشلر ایدی حضرت رسالت علیه السلام اول وقتلرده
بدر غزاسنده ایدی حضرت عثمان داخی رضی الله عنه رقیه
حضرتلرینک رضی الله عنها خسته لینکی ایشیدیجک سرور کاینات
اجازتلریله غزاده کیدوب غزادن کیدوب نمشلر ایدی بونلرده صکره
اوچنجی دخترلری حضرت ام کلثوم دیدکم بونلرده
داخی حضرت خدیجه رضی الله عنها دن وجوده کلمشلر ایدی
بو داخی اول عتبه بن ابی لهب لکاحی تحتنده ایدی بونکله داخی
خلوتا اولمه میشدی اول وقتلرکم رقیه فزقرنداشندن
یعنی ام کلثوم دن ابو لهبک اوغلنه بوندن داخی ایرلنوب ایجون
اجازت ویرمیشدی اندن صکره میچ کسنه نک لکاحی تحتنده

داخل اولمه مشدی فرقنداشی رقیه وفات ایدجك بونی
داخی حضرت عثمانه نکاح ایتمشلر ایدی مدینه شریفه ایکیسی
رقیه نك وفاتندن اوچ یل صکره بونلرداخی طوتوریلر
تمام امیرالمؤمنین حضرت عثمان رضی الله عنه صحبت ذی القدر
والاحیتوا منك اولوب اندن صکره وفات ایتمشلر ایدی بونلردن
هیچ ولد وجوده کلمه مشدی حضرت عمر رضی الله عنه بونلر
دخی ایتایدن بونلدن صکره رقیه نك اول صدف عصمت وعزتده
مانند دری زاهره دخاتر جلیله اختر لری ام المؤمنین سیدة النساء
درة تاج الزهرا فی العالمین حضرت فاطمة الزهرا دیکم بونلر
داخی حضرت خدیجه دن وجوده کلمشلر ایدی رضی الله عنها
بونلر کلمزدن اول بیش یاشه قریب مدتده بعضیلر فیل یاشنده
قره برنده دیمشلر وبعضیلر داخی ایدیلر کم حضرت فاطمة
الزهرا رضی الله عنها حضرت رسالتك علیه السلام قرنلرینك
کوچکی درد ودیادهٔ اولمن سرو بوشیم اولوك بیوکی درد لایقه
بودیکم بونلك اولکه امیرالمؤمنین حضرت علی بن ابی طالب

نکاح ایتدیلر همجه تلرینکی یلدن مبارك ماه رمضاندن وخلوت
ایتدیلر مبارك ماه ذی الحجه ده مابینلرینکی ایدن زیاده جه
کچمیشدی حضرت فاطمة الزهرا نك نکاحی بابنده علمانك چوق
اختلافی وارد بعضیلر مبارك ماه رجبده دیمشلر وبعضیلر
ماه صفرده وبعضیلر احد غزاسندن صکره دیمشلر اما بونلردن
هیچ برینی ثابت دکلدر القصه حضرت حسن وحضرت حسین
وحضرت محسن وحضرت زینب وحضرت ام کلثوم وحضرت رقیه
اشبو التی اولاد شریفه وپاکیزه امیرالمؤمنین حضرت علینك
اولادی درکم حضرت فاطمة الزهرادن وجوده کلمشلر ایدی
آخر حضرت فاطمة الزهرا رضی الله عنها مدینه شریفه ده وفات
ایتدیلر آنه سی حضرت رسولك علیه السلام وفاتندن صکره
التی ایده بعضیلر یوندن خلافنجه رواییتا یمشلر وبعضیلر داخی
اوچ یحی ایده وبعضیلر داخی یمش بشیحی کوندن حضرت
فاطمه انا سندن صکره علیه السلام وفات ایتدی دیمشلر امتام
بوافاقویل مختلفه دن قولا اول معول درد وفات لری وفتنده

اون یدی یاشنده ایدی بعضیلر اون سکز دیمشلر اما صحته
ایرشدرمه میشلردر ام المؤمنین حضرت عایشه دن رضی الله
عنها روایت ایدرلر که ایدر حضرت رسالتک وفاتی کوننی و حضرت
فاطمه نک وفاتی کوننی مورخین تحقیقه ایرشدرمه میشلردر
امیر المؤمنین حضرت علی ابن ابی طالب مبارک الیله یویوب نمازن
داخی اونلر قلدیلر و دروازه مدینه ایله بقیع مابیننده
دفن ایتدیلر بعضیلر حضرت رسالتک علیه السلام یاننده دفن
ایتدیلر دیمشلر و حضرت فاطمه دن رضی الله عنها اوغلی امیر
المؤمنین حسن و حسین رضی الله عنهما و حضرت ابن عباس و حضرت
ابن مسعود و حضرت عایشه و حضرت ام سلمه و حضرت اسما بنت
عمیس احادیث صحیحه روایت ایتمشلردر فصل در بیان ترتیب
اولاد رسول بو فصل حضرت رسالتک علیه السلام اولاد پاکی
ترتیبنک بیاننده مخفی و پوشیده اولمیاکم اولاد شریف حضرت
رسالت علیه السلام بو ترتیب اوزرینه وجوده کلمشلردر که
تفصیل اولینور قاسم و زینب و رقیه و ام کلثوم و فاطمه و ابراهیم

اما

اما بعضیلر ایدر اول زینب در اندن صکره قاسم و ام کلثوم و فاطمه
و رقیه و عبد الله و ابراهیم در حتی عبد البر بو قولی اختیار ایتمشدر
و حضرت محمد بن اسحاق ایدر اولاد رسول علیه السلام حضرت خدیجه
بنت خویلدیدن یدیدر زینب و رقیه و ام کلثوم و فاطمه و قاسم
و طاهر و طیب در بونلرک داخی ارککلری وحی دن اول فوت
اولدیلر اما دخترینک اخترلری اسلامه ایرشدیلر و هجرت ایتدیلر
و امیر المؤمنین حضرت حسن و حضرت حسین رضی الله عنهما اکرچه کم
حضرت رسالتک علیه السلام کندو اوز صلبندن دکللر ایدی اما
اوز صلبندن وجوده کلن اولادندن داخی زیاده اول صدف رسالت
اشبو درین ازهرین کوشوار عرشه رغبت ایدوب حددن آشری
سوردی زیرا اول ایکی مردم انسان و ملکه قرة عینی دیوب تفاخر
ایدرلردی پس بو واسطه ایله بو ایکی آفتاب سپهر ولایتی اول
اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم صاحبینک نجم و تابان و
درخشانلری سلکنده منسلک و منتظم ایدوب یادوایراد ایدهلم
اولاکم بو ایکی سرور ان دینک واسطه سیله رحمت حضرت حقدن

وحسن وحسين ومحسن وعلي وطاهر ومطهر ومسلم وبايزيد
اشراف وسادات بالكليه بونلاردندر فصل در بيان اعمام
حضرت رسول عليه السلام بو فصل حضرت رسولك عليه السلام
اعمامي يعني اموجه لري بياننده در يعني باباسي عبد اللهك قرنداشلري
بياننده در اونلار داخي اون ايكي كشي در اصح روايت اوزرينه
اول حارث وابو طالب وزبير وحمزه وابو لهب وغيداق ومقوم
وضرار وعباس وقثم وعبد الكعبه وحجل بوكه مغيره ديرلر ايدي
اشته بو ذكر اولان اون ايكي كشي عبد المطلب اوغللريدر وحضرت
عبد الله كم حضرت رسولك اته سيدر وعبد المطلبك اوغلي در بونلار كله
اون اوچ اولور بعضيلر ايدر رسول اللهك باباسي قرنداشلري
اون بردر بعضيلر ايدر طقوزدر پس اون بردر دينلر عبد الكعبه
حسابه كتورمزلر وايدرلر كم عبد الكعبه مقوم در وداخي غيداقله
حجلي بر كشينك اديدر ديرلر واونلر كم طقوزدر ديرلر قثمي
عبد المطلب اولادندن صيمزلر اما اصح قول اولدر فصل چهارم
در بيان عمتهاء رسول عليه السلام بو فصل حضرت رسالتك

عليه السلام عمه لري بياننده در يعني باباسي قز قرنداشلري بياننده در
بونلار داخي التي در اولكيسي ام حكم در كم بيضا ديرلر دي وبره
وعاتكه وصفيه واروى واميه در عبد الله وابو طالب وزبير
وعبد الكعبه وام حكم واميه واروى وبره وعاتكه اشبو طقوز
اولاد شريف اركك دن قيزدن برانادندر وانالري فاطمه بنت
عمرو بن عايذ بن عمران بن مخزوم در وحضرت حمزه وصفيه
ومقوم وحجل بودرت نفر ولد داخي اوچي اركك بري ديشي
برانادندر وبونلارك انالري هاله بنت وهيب بن عبد مناف بن
زهره در وحضرت عباس وضرار وقثم بو اوچ اولاد پاك
برانادندر بونلارك انالري نثيله بنت خباب بن كلب بن نمر بن
قاسط در وتنها حارث صفيه بنت جندب بن بني عامر بن صعصعه در
وابو لهب لبي بنت هاجر خزاعي دندر وبونلاردن ايكي كمسه
ايمانه كلوب مسلمان اولمشلر بريسي امير المؤمنين حضرت حمزه
وبريسي امير المؤمنين حضرت عباس در رضي الله عنهما وبونلاردن
غيري لري اسلام زمانينه يتشديلر اما ايمانه كلمديلر

وداخی حضرت رسالتك عمة لرندن یعنی باباسنك قزقرنداشلرندن
صفیه حضرتلرندن غیری کمسه مسلمان اولمدی رضی الله عنها
بونلر مسلمان اولوب بیله هجرت ایتدیلر بعضیلر داخی ایدرکم
حضرت عاتکه ایله حضرت اروی داخی حضرت رسالتك علیه
السلام یوزی صوینه جهنم اودندن قورتیلوب خلاص اولدیلر
یعنی ایمانه کلوب مسلمان اولدیلر باب ششم اندر تفصیل تفضیل
عشرهٔ مبشره ودر بیان نسب مدة عمرهای ایشان رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
یعنی التنجی باب عشرهٔ مبشره نك تفضیل تفضیلنده در حسب و
نسبلری بیانیله ومدت عمرلری تقریریله ارباب عقل واصحاب
فضل ونقله مخفی وپوشیده اولمیاکم اول عند الله والناس مقبول
عام وخاص اولان صحابی کرامدن وامناء عظامدن حضرت
باری تعالی قاتنده جل وعلا اول امیر المؤمنین سید اصحاب
سید المرسلین حبیب حبیب الله انیس رسول الله منبع معارف الهی
معدن لطایف نامتناهی راز دار اسرار احمدی خزینه دار
کنجینهٔ محمدی مجمع محاسن شمایل مجموعهٔ مکارم خصایل

مهبط

مهبط انوار سبحانی متخلق اخلاق رحمانی مخزن سر حضرت
نبوی عاشق نور روی مصطفوی مشرق آفتاب صدق دلی
اثر لطف ایزد آب وکلی قافله سالار ارباب هدایت پیش رو
ره روان اصحاب طریقت سر حلقهٔ جمیع مهاجرین وانصار
مخصوص نص اذ هما فی الغار اول قد افلح مدح ذاتی آخر واللیل
آیت صفاتی اول محرم راز آسمانی اول محرم کعبهٔ امانی اول
همدم خاص ثانی اثنین اول خواجهٔ چارسوی کونین صدیق
طریق استقامت سالوك معارج کرامت صاحب قدم مقام تجرید
سر دفتر جمله اهل توحید اول اول مؤمنان امت اول صدر
خلیفهای ملت قاتل المرتدین قامع الفجرة والمتمردین عتیق نار
یار غار ابوبکر کنیت صدیق لقب امیر المؤمنین اعنی حضرت
ابوبکر عبد الله بن عثمان بن ابی قحافة بن عامر بن عمرو بن کعب بن
سعد بن تیم بن مرهٔ تیمی قریشی دن اعز واکرم وافضل واشرف
کمسه یوقدر جد شریف نامدارلری حضرت رسالتك علیه
السلام جد بزرکوارلری ایله مرة بن کعب بن لوی ده متحد اولورکم

حضرت ابو بکرك رضی الله عنه یدنجی جدیدر مسلمان اولمزدن
اول اسم شریفلرینه عبد رب الکعبه دیرلردی چون مسلمان
اولدیلر حضرت رسالت علیه السلام آدنی عبد الله قودیلر عتیق ده
دیرلردی جامع ترمذیده ایدر رحمه الله برکون حضرت ابو بکر
رضی الله عنه حضرت رسالتك علیه السلام خدمت شریفلرینه
کلدیلر حضرت ابو بکری کوریجك ابشر فانت عتیق الله من النار
دیو مشتولادیلر یعنی شاد اولکم اللهك آتشدن آزاد اولمش
قولی سین لیث بن سعد ایدر رضی الله عنه حضرت ابو بکر رضی الله
عنه غایت مرتبه ده حسن و جمال ایه سی ایدی اوندن اوتوری
عتیق لقب اتمشلر ایدی مصعب بن زبیر ایدر حضرت ابو بکرك
رضی الله عنه نسب شریفلرنده عیوبدن بر نسنه یوغدیکم
اونکله دخل ایده لردی لاجرم اوندن اوتوری عتیق
دیمشلر ایدی اصطلاح عربده خود عتیق بی عیبه دیرلردی
اوکه بناء عتیق دیدیلر چون ایمان کتوردیلر و جهنم اودندن
آزاد اولدیلر حضرت رسالت علیه السلام عتیق دیو ادویردیلر

بعضیلر

بعضیلر آنه سی آته سی قومیشدی دیمشلر اما بو قول صحیح دکلدر
و انالرینك آدی سلمی در و کنیتلری ام الخیر در و انالرینك نسبی
بودرکم ذکر اولینور یعنی سلمی بنت صخر بن عامر بن عمرو بن کعب بن
سعد بن تیم بن مره در بو تفصیلده قطعا اختلاف یوقدر اما
اختلاف بونده درکم اول ایمان کتورن حضرت ابو بکر میدر
یا غیری کمسه میدر امیر المؤمنین حضرت عباس و عمرو بن
عبسه و حضرت حسان بن ثابت و تابعیندن جماعت کثیره
رضوان الله تعالی علیهم اجمعین روایت ایدرلرکم اول حضرت
ابو بکر مسلمان اولدی و حضرت زید بن ارقم و حضرت ابو ذر
و حضرت مقداد ایدرلر رضوان الله علیهم اجمعین اول حضرت
علی ایمان کتوردی بعضیلر داخی ایدرکم اول زید بن حارثه
مسلمان اولدیلر و حضرت قتاده و حضرت زهری و حضرت
ابن عباس و حضرت محمد بن اسحاق ایدرلر رضوان الله علیهم اجمعین
اول ایمان کتورن ام المؤمنین حضرت خدیجه در رضی الله
عنها تفسیر ثعلبی ده داخی علما بونك اوزرینه اتفاق اتمشلردر

وكذلك ولدينك يا باجي وانا باجي واولي وترباجاولكي اول
عبد الله بن اسما بنت ابي بكر در رضوان الله تعالى عليهم اجمعين
محمد بن سعد ايدر رحمه الله حضرت رسالت عليه السلام بيوك
كوندن حضرت ابو بكر رضي الله عنه بو سياه علم ويردي يعني
اولدا باجي باشقه اسلام لشكر في جمك ايجون بودا اخي حضرت
ابو بكر صحابي كرام اوردتا سندن اولو لغه دلالت ايدر حضرت
رسالتدن عليه السلام يوز فرق اچكه حديث روايتا تشدد
حضرت شيخ بخاري وحضرت شيخ مسلم رحمهما الله التي
حديثلرك اتفاقا تمشا در حضرت شيخ بخاري تنها اون بر
حليه ثيا زمشدر وحضرت شيخ مسلم تنها بر حديث
يازمشدر انجق باقي يوز يكرمي درت حديث سايرجوامع دن
اكثر سوال ايدر لرسه كم حضرت ابو بكر دن اول وزياده كشي
حضرت رسالت پناه عليه السلام اختلاط ائمه مشهور در
بو تقديرجه زياده حديث روايتا تمك اولكا يدي بر ايدوكم
بلكي كوجك اما احاديث اشكارا اولمردن اول دنيادن نظر التفات يلرن

وكذلك

وعلاوه بعضيلرينك داجي اختلافي بولنك اوزرينه دركه
حضرت خديجه دن صكره مسلمان كم اولدي اكرچه كم جوق
اختلافا غمشلرده امامهج كسنه حقيقتنه واقفا ولمه مشدر
لكن ابو عمرو شهرزوري ايدر رحمه الله حر الاصل اولرك
اول حضرت ابو بكر ايمان كتوردي واطفال دن حضرت علي
رضي الله عنهما وسترپوشيدن اولدن حضرت خديجه وخداوندكاردن
زيد وبندن اولدن حضرت بلال وحضرت ابو بكر رضي الله عنه
جميع بن اولدي يعني حضر اولدي وسيعر اولدي حضرت رسالتدن
عليه السلام بر لفظله وبرآن جدا ومنفكا اولمه مشهدر
حاصل كلام قبل النبوت وبعد النبوت حضرت رسالتدن عليه
السلام ايرلمه مشهدر ودا اخي جماعت كثيرك حضرت ابو بكر
رضي الله عنه مبارك اليله دوتوب ايمان كتورمشلرايدي
بولندرك داجي بشيي بشرو مبشر دندر يعني حضرت عثمان
بن عفان وحضرت طلحه بن عبيد الله وحضرت زبير بن عوام
وحضرت سعد بن ابي وقاص وحضرت عبد الرحمن بن عوف

شول احادیث صحیحه‌یی کم اوچ امام کرام و تابعین عظام روایت
ایتمشلردر اکثر حضرت رسالت پناهك وفاتندن صکره روایت
ایتمشلردر بوکه بناء حضرت ابابکر رضی الله عنه چوق حدیث
روایت ایتمه‌مشدر حضرت شیخ بخاری رحمه الله جامعنده حضرت
ابی سعید خدریدن رضی الله عنه روایت ایدرلرکم حضرت رسالت
علیه السلام بیورمشلردر اکر بن امتمدن دوست دوتیدم حضرت
ابوبکری طوتردم لکن اسلام آره‌سنده اخوت جمیع امتده بولنور
واندن صکره شیخان عزیزان یعنی مسلم ایله ترمذی حضرتلری
رحمهما الله ابن مسعود حضرتلرندن رضی الله عنه روایت ایدرلرکم
حضرت رسالت علیه السلام بیوردکم ابوبکر بنم قرنداشمدر و مونسمدر
و امیر المؤمنین حضرت عمر ایله اوغلی رضی الله عنهما ایتدیلرکم
بزدیروز حضرت ابوبکر رضه رسول الله قیندن علیه السلام جمیعی
امتدن یکرکدر و عزیز یرکدر و شریف رکدر و حضرت شیخ ابوداود
رحمه الله حضرت ابوهریره دن رضی الله عنه روایت ایدرکم رسول
علیه السلام بیورمشدرکم جبریل علیه السلام کلدی و بنم الومی دوتدی

وسکر

وسکر جنتی بکا کوستردی و اول قپوییکم بنم امتم اوندن ایچرو
کرسه‌لر کرك اونی داخی بکا کوستردی بونی استماع ایدیجك
حضرت ابوبکر ایتدی رضی الله عنه یا رسول الله نولیدیکه بن بیله اولیدم
تا اول قپویی کوردیدم حضرت رسالت علیه السلام بیوردیکم یا ابابکر
بنم امتمدن سندن اول جنته کمسه کرمیه هم اویله اولسه کرکدر کینه
حضرت ترمذی رحمه الله امیر المؤمنین حضرت عمردن رضی الله عنه
روایت ایدرکم حضرت عمر ایدر ابوبکر بزم سیدمزدر و سرورمزدر
و اولومزدر و عزیزمزدر و حضرت رسالت اونلاری بزدن زیاده
سوردی و زیاده حرمت و عزت ایدردی القصه احادیث و اخبار
حضرت ابوبکرك رضی الله عنه شاننده چوق واقع اولمشدر اما اهل
اعتقاده بو قدر کفایت ایدر و حضرت رسالتدن صکره الحق خلیفه‌ء
مطلق و برحقدر بو بابده کمسه بونلاره دخل ایتمك و دق دوتمق
قطعا جایز دکلدر عناد و مخالفت ایدنلر کافرلردر ملحدلردر رافضی لردر
یزیدلردر بلیدلردر لعنهم الله و بوندن غیری حضرت شیخ بخاری
و حضرت شیخ مسلم رحمهما الله حضرت ابوموسی اشعریدن رحمه الله

خلافت اتمك روا اولميه خلافتلرى داخى حضرت رسالت عليه
السلام وفاتندن ايكى كون كچيجك سه شنبه كوننده مبارك ماه
ربيع الاولك اون اوچنده هجرتك اون برنجى يلنده واقع اولدى
وولادتلرى فيل يلندن صكره ايكى يل ودرت آى وبر قاچ كونده
واقع اولميشدى ومدت عمرلرى التمش ييله ايرشوب سه شنبه كيجه سى
جمادى الآخرك يكرمى ايكنجى كوننده هجرتك اون اوچنجى يلنده
مدينه منوره ده جوار حقه اولشمشلر ايدى بعضيلر التمش
بيش ياشنه ايرشدى ديرلر اما قول اول صحيح در يتسويله
اقشام نمازى ما بيننده وفات ايتديلر ووصيت اتمشلر ديكم
منكوحه لرى اسما بنت عميس يويه هم اونلر يوديلر ونمازن
امير المؤمنين حضرت عمر قلديلر وروضه شريفه ايچنده دفن ايتديلر
مبارك باشلرينى حضرت رسالتك عليه السلام مبارك اموزلرى
برابرنده قوديلر مدت خلافتلرى ايكى يل ودرت آى وطقوز كون
اولدى اندن صكره سرير خلافت عشره مبشره نك ايكنجيسى
اول امير المؤمنين خليفة خليفة رسول رب العالمين معادن الاسلام

ظهير

ظهير المسلمين معلن معالم ملت رافع اعلام امت بانى مبانى جلالت
معمار مقصوره عدالت كاسر كسرا وغالب قيصر فاتح مصر و
غازى بحر وبر فتح كننده ممالك اسلام احكام كننده شرايع و
احكام كشاينده مداين يغما كننده خزاين عامر ديار اهل ايمان
هادم بنياد شرك وطغيان متقن قوانين الغزو والاجتهاد
ممهد حوايد العدالة فى البلاد واضع قواعد الاحتساب معدل
ميزان العدل والحساب مكمل العلم والعمل منادى يا اسامة الجبل
نظم پيشواى ملك وملت مقتداى عقل ودين مظهر فضل وكمال ومعدن علم يقين
سرور سروران دين سپهسالار تاجداران ممالك يقين اعنى
حضرت عمر بن الخطاب بن عبد العزى بن رباح بن عبد الله بن
رزاح بن عدى بن كعب بن لوى ايله مشرف ومستسعد اولدى
قريشى اصلدر وكنيتلرى ابو حفص در ونسب شريفلرى
حضرت رسالتك عليه السلام نسب شريفلريله كعب ابن لوى ده
متحد اولور وآنه لرى خنتمه بنت هاشم بن مغيرة بن عبد الله بن
عمر بن مخزوم در هاشم بن مغيريه ذو الرمحين ديرلر ايدى

امیر المؤمنین حضرت عمر رضی الله عنه بنوتك بیشنجی یلدن مسلمان
اولدیلر بعضیلری التنجی یلدن درمیشلر اول وقتده قرآن اوقورلر
عورت مسلمان اولدیلر بعضیلری اول زمانده ایمانه کلن اوتوز
طقوز آردیدیر لر امیر المؤمنین حضرت عمر رضی الله عنه فرمایدی
درمیشلر وامیر المؤمنین حضرت عمر رضی الله عنه مسلمان اولمزدن
اول عزیز و شریف ایدیلر چون مسلمان اولدیلر یاری تعالی عزاسیه
اولکیدن دها جی عزیز ایلدی وشریف ایلدی حضرت ابن عباس
رضی الله عنه دیر ایمانلرینه دایم حضرت رسالت علیه السلام
اشاره ایلدیقجه عنه حضرت حق جل وعلا دن اینکی کشی نك مدد یله
استمداد ایدردی برسی حضرت عمر بن الخطاب دیر بری عمر بن
الهشام دیکم ابو جهل دن آخر حضرت عمر رضی الله عنه ایمانه کلوب
مسلمان اولدیلر ودولتی آبدیتوندن اولشدیلر وابو جهل ایمانه
کلمیوب کوندن کونه کفری وزدینه مصر اولدی عاقبت مشقت و
عذابایله بیتوندی طوداش اولدی حضرت شیخ بخاری رحمه الله
حضرت ابن مسعود دن رضی الله عنه روایت ایدر کم

حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه اجازت دلدیکم حضرت رسالتك
علیه السلام خلوت خاصنه دخول ایدن اولدقده حضرت رسالت
حضورنده علیه السلام قریش قبیله سندن برقاچ خاتون اوارکم
قاچی قاچی مسویله شور لردی چون حضرت عمرك رضی الله عنه
ایچروکی مسندن خبر دار اولدیلر کندولرینی حضرت عمر دن
پنهان ایدیلر امیر المؤمنین حضرت عمر رضی الله عنه ایچروکی دن
سلام ویرمجك حضرت رسالتی علیه السلام کلکی تبسم ده کوردیلر
ودعا ایدیلر کم همیشه شاد وخندان اول یا رسول الله امادیلرینی
نیدیکم تبسم ایدوکی بیلم حضرت رسالت علیه السلام بیوردیلر کم
یا عمر اشبو خاتونلر نعجب ایدرمکم سن کلمدن اول بنمله قاچی
قاچی سویله شور لردی سندن خوف ایدوب
کندولرینی سندن صقلدیلر حضرت عمر رضی الله عنه اول خاتونلره
ایتدیکم ای کندو نفسلری دشمنلری حضرت رسالتدن هیبتلی یوب
بندن هیبتلو رسکز دیدی ایتدیلر کم یا عمر سن سخت دلسك
یعنی قاچی کوکلوسك وغضوب سن حضرت موسی علیه السلام کبی